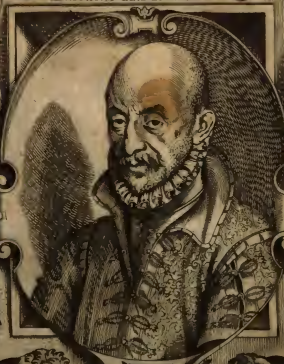

14
3 Q
16

DE HVM. PHYSIOGNOMONIÆ

IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA
LIBRI IIII
AD ALOYSIVM CARD. ESTENSEM.

VICI Æquensis, Apud Iosephum Cacchium. M. D. LXXXVI.

ILL.^MO ET REVER.^MO DOMINO ALOYSIO ESTENSI S. R. E. DIACONO CARDIN. AMPLISSIMO

IOAN. BAP. POR. NEAPOLITANVS.

YMNOSOPHISTÆ, Maxime Princeps, et Cardinalis amplissime, ad summum regni fastigium quempiam subrogaturi, haud nobilitatem, haud natalium claritatem, haud ingentes opes, aut summam hominis potentiam expendebant, sed qui eximia oris dignitate, ac decora omnium partium constitutione, & symetria, naturæ liberalitate fuisset conformatus. Etenim qui hanc corporis habitudinem sortitus esset, & omni temperie, & omni virtutum excellentia optimum futurum arbitrabantur. Illorum sapientum morem imitatus librum meum de Physiognomonia tibi nuncupo: non quòd ex vna nobiliorum vetustiorum, ac totius Europæ Illustrium Estensium familia ortus es, ex qua tot Duces celeberrimi, & Imperatores editi sunt: non quòd natales tuos ad regium Gallorum splendorem, et ad Ferrariensium Ducum tot seculis perpetuò incorruptam seriem impolluta stemmata refers, non deniq; quod opibus, opulentijs, animi magnificentia excellis, (fortasse enim cum aliquibus principibus hæc communia habes) sed quia tanta est oris tui dignitas, decus, maiestas, tanta est tui corporis partium mutua proportio, ordo, concinnitas, rata modulatio, vt singulares animi tui dotes, optimiq; mores vel aspectu solo liquido perlegantur, & solus sine æmulo clarus inter mortales præstes, nemo vnquam audebit tuam naturam sperare. Nulli nisi tibi vni persimilis, vt verum huius seculi Heroa te possint fateri. Et quidem hoc opus dicare tibi necessarium duxi, nec aliter poteram. Polycletus statuam suis numeris absolutam, consummatamq; pictoribus proposuit cuius collatione, alia, quæ perfectiores futuræ essent, constarent. Galenus item saluberrimum corpus statuit, vt ex eius optima temperie, corporis defectus, excessusq; in notescerent. Ipse quidem, cum Physiognomonia ex partium ratione constaret, iure non poteram præstantius, aut nobilius, aut ad rem accommodatius simulachrum huic libro, quàm tuam effigiem, tantamq; animam proponere; vt veluti norma quadam, & exēplo cæterorum cor-

poris partes, tum probi, tum flagitiosi mores apud omnes patefierent. Verùm non nemo hic se fortaße ingeret, me facilè captandæ gratiæ suspicionem subire. Sed longè à tuarum aurium modestia turpis adulationis absit nota. Doctrina mea non est, sed veterum scriptorum studijs nobilitata, Hermetis, Zopyri, Philemonis, Loxij, Aristotelis, Trogi, Polemonis, Adamantij, Galeni, Auicennæ, & aliorum, & effigies, moresq; tui omnibus in propatulo sunt. Intemperantis profectò ingenij foret, ea mendacia literis mandare, quæ tam facili testimonio refelli poßent. Sed longiori verborum lenocinio munus, quod aduersus obtrectatores patrocinium tuum deposcit, non implorabo, ne naturam ingenij tui, de quo sit sermo, offendam, qui vtpote diuinus, voluntatem, non rerum magnitudinem considerat. Vale.

Hæc scientia coniecturalis est, nec semper optatum assequitur finem: cuius signa naturales tantum propensiones indicare possunt, non autem actiones nostræ liberæ voluntatis, vel quę ex vitioso, vel studioso habitu dependent: nam in bonis, malisq; actionibus, quæ in nostra potestate sunt, virtus, & vitium consistunt, non autem in propensionibus, quæ in nostra voluntate non sunt.

PROOE-

PROOEMIVM

NSIGNIVM est nonnullorum in Philosophia procerum vulgata sententia, nullum esse homine socialius animal. Iure quidem si eorum mores, quibus ipse familiariter usurus fuerit, cognoscere velit, aut dum sensim pertractando intimos eorum mores perscrutari contẽdit, eum vitam absumere, aut pluries in vita falli oportere, nemo est, opinor qui ambigat. Cum in tam numeroso hominum cœtu quamplurimi sint, quorum familiaritas perniciosior, quàm multorum, & potentum inimicitia sit. Mens enim humana, ut M. Tullius scribit, multis simulationum inuolucris tegitur; & quasi uelis quibusdam obtẽditur uniuscuiusq; natura: frons, oculi, vultus persæpe mẽtiũtur, oratio verò sæpissime. Sub hominum effigie, inquit Seneca, latet ferinus animus, imò feris sæuior, & immanior. Ob id Socrates fenestratum hominum pectus concupiuit, ne occultiores delitescerent sensus, sed eo penitus recluso, & patenti omnibus perspicuum fieri posset, ut quid sibi vellet, aut meditaretur, vera ne promeret, an secus. Huic malo opem tulit diuina propè sciẽtia Physiognomonia, à summis undequaq; uiris summo studio summaq; inquisitione pertractata. Hæc nanq; ab extimis, quæ in hominum corporibus conspiciuntur signis, ita eorum naturas, mores, & consilia demonstrat, ut intimos animi recessus ac, ut ita dicam, penitissima cordis loca penetrare videatur. Effecit itaq; clementissimi Dei benignitas, ut reconditi mores, ac arcanæ hominum affectiones signis expressæ sint, ac in propatulo constitutæ, quò propriæ saluti quilibet consulendo, fidelibus, probisq; moribus insignitis adhæreret, sceleftos, prauosq; declinaret. Itemq; sapientiæ præceptor nos docuit dicens. Cum iracundo homine non cohabites, neq; cum inuido comedas, neq; abeas in consilium impiorum atq; vanitates, nec in cathedra pestilentiæ sedeas. Si vocauerint te, veni nobiscum, cum ipsis ne proficiscaris. Polemon inquit, Si quid est, quod homines iuuare possit, hoc præstat Physiognomonia. Nec enim depositum quisquam, aut thesaurũ, aut uxorẽ cuiquã crederet, neq; amicitiam cum illo inire, aut vicinum exoptare debet, quem petulantiæ, infidelitatis, aut alterius cuiusdam improbitatis notas præseferre animaduerterit. Nam nobis hæc scientia tum mores, tum vitæ propositum, veluti quædam augurandi ars, aut Deorum oracula, ut ocyssimum vaticinandi genus, absq; ullo experimẽto demonstrat, ut proborũ proposito inhærere, scelestorum improbitates, & flagitia deuitare possimus. Itaq; omni prorsus studio futuram perdiscere fortunam quemlibet necessarium iudicauit. Ex fronte, & vultu, Adamantius ait, etiam

in ipso oris silentio natura loquitur. Dicebat Cleanthes philosophus, secũdum Zenonem, ex specie mores dignosci posse. Pythagoreis morem fuisse; narrat Iamblicus, venientes ad ipsos discendi gratia, non prius admittere, quàm figuram, incessum, & totius corporis motum diligentissime perspexissent; vt planè è naturæ signis, num ad disciplinas apti forent, nec ne cognoscerent. Quoniam natura ipsa, quæ animis conformat corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animorum in corporibus indicat, per quas eorum ingenia deprehẽdi possint. Socrate item, qui honesta indole præditi videbantur, ad philosophiæ studia capiebat, vt ex Platone habemus, et ex specie, et optima corporis modulatione Alcibiadem ad supremum Reip. gradum peruenturum prædixit Plutarcho referẽte. Ipse idem etiam refert, Spartanis morem fuisse nutriendi partum genitori ius non esse, sed eum quendam in locum deportabant, vbi sedentes, qui, ex tribulibus maximi natu essent, si quidem infantem animaduerterẽt pulchrè effictum, & robustum; educari iubebant, sin autem ignauum, ac deformem ad locum exponendum demittebant secus taygetum præcipitem, ac proruptum, perinde quasi eius vita, qui minus pulchra statim ab initio, & ad bonam corporis compositionem, & ad robustitatem natura pròductus non esset, neq; sibi, neq; Reip. utilis fore. Naturam animantibus corpus animi moribus, & actionibus accommodatum dedisse, scripsit Plato, & ab eo Aristoteles. Quoniam instrumentum omne alicuius causa sit, partes autem singulæ corporis alicuius causa factæ sint, illudq; cuius causa aliquid fit, actio quædam sit, perspicuum est totum corpus maioris alicuius actionis gratia constitutum fuisse: neq; enim, sectio serræ, sed serra sectionis gratia inuenta est. Quare corpus animi causa conditum est, & partes operum, & munerum causa, ad quæ singulæ natura conditæ sunt. Galenus item libro de partium vsu particulas omnes còrporis animæ vtiles esse demonstrauit, quippe cuius instrumentum sit corpus: ob eamq; causam multum à se diuersorum animalium partes differre, quia ipsius animi maximè differunt. Quod Lactantius Firmianus Theologus, et philosophus libro de opificio dei vsurpauit. Nestor vultus similitudinem Telemachi conspicatus, apud Homerum, ita de animo conijcit.

„ *Si vera viri puer optime talis*
„ *Et soboles; stupor altus habet me clara tuentem*
„ *Lumina, & ora patrem referentia. quid, quod & illi*
„ *Assimilis fandi tibi copia? quis queat alter*
„ *Ista loqui puer; ingenti nisi cretus Vlisse?*

Alexãder, cui cognomentum magni inditum est, id præclarum edixit, quod imaginem suam noluit à multis artificibus vulgi cõtaminari; Sed, vt Horatius ait,

„ *Edicto cauit, ne quis se præter Apellem*
„ *Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra*
„ *Fortis Alexandri vultum simulantia.*

Vt statu-

Vt statuis, tabellis, & toreumati idem vigor animi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis iuuentæ, eadem gratia relicinæ frontis videretur. Poterit etiam huiusmodi scientia, non solum ex aliorum, sed nostri inspectione maximi esse adiumẽti, vt nos met ipsi nostri physiognomones euadamus. Nam recte antiquitus memoratum legimus. Socratem philosophum speculo ad morum disciplinam vsum esse, quod Seneca item tradit adinuentum, vt homo se ipsũ nosceret, nam ex hoc consequimur nostri notitiam, mox consilium quoddam. Nam si quis se met in speculo contemplabitur, corporis optimam constitutionem conspicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehonestamento polluat, qui verò ex signis formæ animam minime commẽdabilem animaduerterit, nauiter consurgat, vt virtutis exercitio corporis mala signa rependat. Sunt enim eiusmodi animi propensiones, & effectus, vt misericordia, iracundia, & inuidia, vt qui constituti sunt, vt quasi mala animi valetudine, sanabiles tamen (vt de Socrate refert Cicero in Tusculanis) quum multa in conuentu vitia collegisset in eum Zopyrus, qui se naturas cuiusq; ex forma prospicere profitebatur, derisus est à cæteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent ab ipso tamen Socrate subleuatus est, qui sibi vitia illa inesse, sed ratione à se deiecta diceret. Similem historiam Aristoteles Alexandro Magno recitat de Hippocrate, cuius figuram, cum eius discipuli depingere curarent, picta, et optime expressa delata fuit Philemoni, qui cum eam aspexisset, & membrum membro comparasset, pronunciauit ipsum esse virum luxuriosum, coitum appetentem, & deceptorem: ob quam causam, discipulis eius indignatis, et culpantibus, & flagellis ferè tundentibus, quod de viro eximio talia iudicasset, ab eis tamen hoc iudicium ad Hippocratem delatum est, qui confessus est Philemonem verum omnino de ipso protulisse: sed amore philosophiæ, & honestatis sui cordis concupiscentias omnes eiecisse, & studio, & abstinẽtia conquæsisse, quòd prius eius naturæ negatum fuerat. Hanc sciẽtiam in Pythagoricæ, et Socraticæ philosophiæ arcanis sanctissimè custoditam legimus, hanc Aristoteles Alexandro utilem, ac necessariam perdiscendam proponit, & ex vultus inspectione ad sui regni ministeria seruos eligendos monet, hanc Auicenna Medicis vtilissimam monstrat, vt ex vultu, & oculis de eius ægritudinibus possint iudicare. Hanc ergo scientiam blande excipiamus, hilariterq́; amplectamur, vt vere nostram, et de nobismet ipsis tractantem, quam qui non amat: quam qui non amplectitur, nec philosophiam amat, neq́; suæ vitæ discrimina curat.

I picite Heroe. Magni hęc Estensis imago
Qui Dignus Vultu, Dignior est Animo.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER PRIMVS.

De mutua animi, & corporis consequutione. Cap. 1.

ACILE nobis experientia videre licet, quod animi à corporis motibus non sunt impassibiles, & animæ passionibus corpus corrumpatur, vt inito quodam fœdere, & inter se confligant, & resanentur, & tandem sibi mutuo compatiantur. In corporis morbis animum cum corpore pati, & vnà perturbari facile videbit quispiam rationis compos, vt in ebrietatibus à rectis, constitutisq; operationibus feriari, & in acutis ægritudinibus prorsus delirum effici, nec suo officio fungi vt alienus homo videatur. Non minus corpus animi affectionibus fluctuat: hic enim amoris igniculis accensus, & maxime sæuiens corpus commutat, vt facile contabescat. Virgilius de Didone.

„ *Sæuit inops animi, totamq; incensa per vrbem*
„ *Baccatur, qualis commotis excita sacris*
„ *Thias, vbi audito stimulant Trieterica Baccho*
„ *Orgia. &c.*

Apuleij nouerca priuigni sui amore æstuans, ita describitur. Pallor deformis, marcentes oculi, lassa genua, quies turbida, & suspiritus cruciatus tarditate vehementior. Idem etiam in brutis videre licet amore tabescentibus. Virgilius.

„ *Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo*
„ *Fœmina, nec nemorum patitur meminisse, nec herbæ.*

Sic etiam animus inuidiæ stimulis expunctus, corpus extrema induit macie. Ouidius ex inuidorum figura inuidiam describens ait.

„ *Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,*
„ *Nec fruitur somno vigilantibus excita curis.*

Nimia mæstitia multi & sapientes beluis similes facti sunt. Hecuba amissis viro, & filijs, & demum Polydori morte nunciata, instar canis latrasse dicitur. Nec defuerunt, qui immodica lætitia ad mortem deuenerunt. Diagoras Rhodius, vt ex Gellio habetur, cum tres filios omnes victores eodem die Olympiæ coronari videret, eumq; adolescentes amplexati essent, in manibus filiorum animam efflauit præ lætitia. Et apud Cannas, cum Romanus exercitus cæsus esset, anum matrem nuntio de morte filij allato mærore affectam esse, sed is nuntius non verus, atq; adolescens non diu post ex pugna rediјt, anus repente viso filio, copia inopinati gaudij exanimata est.

Imò in

Imò in Physiognomonicis probat Aristoteles, quòd anima mutata habitum, corpus immutat formam, id est complexionem, & mores, & corpus mutatum formam, anima commutat habitum. Cum anima tristis est, corpus lugubrem faciem, & hilaris hilarem ostentat, & dissoluta corporis forma, soluitur & anima. Solomon. Spiritus tristis exiccat ossa, anima hilaris, hilarem facit. Mania est animæ passio. Medici corpus curantes, animam, à mania liberant, sit corporis curatione forma soluitur, & anima liberatur, ita quòd corporeæ dispositiones animæ potentijs, & virtutibus correspondēt, imò anima, & corpus ita sibi mutuo correspondent, vt plurimarum ad inuicem passionum causæ fiant, neq; vnquam animal tale à natura factum est, vt formam alterius animalis, animam verò alterius habeat: nunq̃ visus est lupus, vel ouis, qui canis animam, vel leonis haberet, sed semper lupi, & ouis corpus eorundem animalium animam habebunt, vt necessarium sit, tale corpus talem animam ipsius speciei conuenientem sequi.

Ex corporeis notis etiam brutorum dispositiones dignosci posse. Cap. 2.

POssunt & nobis quoq; innotescere dispositiones, seu mauis brutorum mores, ex corporeis signis, & venatores, & aucupes, quiq; eorum ministerio præsunt, quæ ad venādum, quæq; ad progeniem idonea cognoscuntur, eligunt canes, vt Xenofon refert, corpore magnas, probant leuia capita habentes, simas, musculosas, sub fronte venosas, oculos elatos, nigros, præfulgidos, magnas frontes, latasq;, caua discrimina, breues aures & tenues, posteriora gracilia, ceruices mollas, longas, & teretes: Plato, Oppianus, & Pollux equi statum corporis rectum, & articulatum probant, caput osseum, maxillas paruas, oculos extantes, quia vigilantiores putant, quàm profundos, igneos, quasi suberuentos, corpore nigro, auriculas breues, & minutas, verticem grandiorem, nares patulas multò, quam cōniuentes, vt apertiores meatus habeant animæ, rostrū aduncum, sic de pectore non oriatur ceruix, tanq̃ porci prona, sed eminēs pertineat ad uerticem, vt Gallinacei, circa sūmam vertebram gracilior, vt caput in eo flectatur, ita collum fuerit ante equitem, oculi autem spectabūt ante pedes. Virgilius etiam equorum præstantiā posse præsagire meminit his versibus.

» *Continuo pecoris generosi pullus in aruis*
» *Altius ingreditur, & mollia crura reponit.*
» *Primus et ire viam, & fluuios tentare minaces*
» *Audet, & ignoto se se commitere ponto.*
» *Nec varios horret strepitus, illi ardua ceruix;*
» *Argutumq́ caput, breuis aluus, obesaq́; terga.*

Et bubulcos quibus signis, qua ve forma boues eligere debeāt, docet

» *optima torua*
» *Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix;*
» *Et crurum tenus à mento palearia pendent.*
» *Tum longo nullus lateri modus: omnia magna,*
» *Pes etiam, camuris hirtæ sub cornibus aures,*
» *Nec mihi displiceat maculis insignis & albo,*
» *Aut iuga detractans, interdumq́ aspera cornu,*
» *Et faciem tauro proprior, quamquam ardua tota,*
» *Et gradiens ima verrit vestigia cauda.*

Varro, oues qua forma ad fæturam eligere oportet, docet. Eas esse oportet amplo corpore, quæ lana multa sit, & molli, villis altis, & densis toto corpore, maxime circum ceruicem, & collum,

ventrem

ventrem quoq; vt habeat pilosum, esse oportet, cruribus humilibus, caudis, vt sunt in Italia, prolixis, in Syria breuibus. Et arietes fronte sint lana bene vestiti, intortis cornibus: pronis ad rostrum, rauis oculis, lana opertis, auribus amplis, pectore, & scapulis, & cluribus latis, cauda lata, et longa. Idemq; etiam ex progenie eligere docet. Monstrat etiam in suillo pecore subulcos praestantiores eligere, vt scrofae sint amplis mẽbris, praeterquàm pedibus, & capite vnicoloris potius, quàm varij, haec eadem habeant verres, tum vtiq; sint ceruicibus amplis, & boni seminis, ita etiam à progenie, & coeli regione cognoscendos. Sic etiam Demetrius Cõstantinopolitanus auceps suos accipitres ad aucupium idoneos eligit, vt caput instar serpentis paruum, & planum habeant, rotundi, & quadrati oblongis praeponuntur; lingua nigra, pennas in cauda tresdecim gerant, & in paruis digitis, maculas in naso nigras, in vnguibus veluti squamas, circa radicem vnguis scissuram, et lineam habeant. Astures sint capite modico, facie longa, & angusta, vt in vulture, & similitudine aquilam referant, faucibus, & gula amplis, oculis magnis, cauis, & paruo orbe in eis nigro, collo longo, pectore crasso, carne dura, lõgis, carnosisq; coxis, sed crurum, genuũq; ossibus breuibus,, unguibus crassis, longisq;. Falcones capite crasso, non tamen enormi, & oblongiori, maxillarum partibus bene rotundis, & breuibus, mobilibus, speties humidi cholerici, cuius proprium est cito moueri in praedam, & non discurrere, plus audent, quàm possint, collo breui, sed non tantum, vt enorme sit, quod flegmaticam, frigidam, aut melãchonicam siccitatem significet, noctu arum instar, caudae longitudo tanta, vt composita alae super caudam attingant, longa enim cauda spinae dorsi medullam nimis humidam indicat, & obesae timiditatem, pectus amplum, neruosum, & validis ossibus munitum, quo freti ad feriendum promptiores sint; faemora crassa, crura breuia: Sic grues & aues magnas capient. Foecundas gallinas ita villicus parabit. Probi coloris, idest nigri, aut flaui, robusti corporis, quadratae, pectorosae, magnis capitibus, recta, rutilaq; cristula, & interdum gemina, albis auribus, imparibus ungulis, sed non cruribus emineant transuersa calcaria: nàm quae hoc uirile gerunt insigne, contumaces ad concubitum dedignantur admittere mares. Agricolae etiam apes operi habiles, & ineptas signis cognoscunt, Virgilius.

„ *hic melior insignis & ore*
„ *It rutilus clarum squamis, ille horridus alter*
„ *Desidia, latamq; trahens inglorius aluum.*

Plinius ait. Leonum animi iudex cauda, sicut equorum aures, nam et has notas natura generosissimo cuiq; tribuit, immota ergo placidus, demens blandienti similis, crebrior enim iracundia eius. In piscibus, herbis, plantisq; etiam adsunt notae, ex quibus earum mores, virtutes, utpote medicae facultates, & uitia, scilicet uenena cognosci possunt, quas propemodum in verè studiosorum gratiam publicabimus, ut unusquisque uarias, & penè infinitas suo marte plantarum facultates venari possit. Et sic certis signorum proprietatibus reliquorum animalium operationes cognoscuntur. Vnde si haec uera sunt, nam uera esse manifestè uidentur, erit, & uera physiognomonica scientia.

Antiquorum opiniones de physiognomonica scientia. Cap. 3.

SED videamus nunc physiognomonicam scientiam & qui penitus tollere conati sint, & qui eam admiserint, & admissam quibus modis speculati fuerint, nobisq; tradiderint. Stoici, vt altius exordiamur, inter quos Chrysippus, à veritate admodum aberrantes, cum extraneis corporibus mortuorum animas accedere autumarent, eisq; nouos mores afferrent, penitus huius scientiae subiectum eliminarunt. Pythagorei non solum in humana corpora, sed in ferina transire. Dicebatq; Pythagoras, quod fuisset aliquando Aethalides, & aliquando post Euphorbus, atq;

bus, atq; à Menelao fuisse vulneratum, ac postremo Pyrrhus, & post Pyrrhum factum fuisse Pythagoram, & dum Aethalides fuerit Mercurij filius putatus, ab eo pro munere accepisse, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vellet arbores, uel animalia. Vnde Ouidius.

» *Morte carent animæ, semper q; priore relicta*
» *Sede, nouis domibus viuunt, habitantq; receptæ,*
» *Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illhinc*
» *Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus.*
» *Spiritus, è q; feris humana in corpora transit,*
» *Inq; feras noster, nec tempore deperit vllo.*

Phrenitius autem, & Possidonius cœlestium rerum studiosi, animas è stellis mores ducere tradiderunt. Horum postremo Plinius eorum opinionibus astipulari videtur, Aristotilem enim, & Trogum, alioqui seuerissimos viros deridens, quæ scripserunt, vana retur, & sine cunctatione proferenda. Sed hi cum à veritate admodum aberrent, nec aliter, quàm verbis, & vanis opinionibus innitantur, superuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

Quibus modis maiores nostri physiognomonicam scientiam speculati fuerint, & tradiderint. Cap. 4.

NVNC autem speculemur maiores nostri, qui hanc scientiam receperint, quibus modis eam speculati fuerint, nobisq; tradiderint. Primi enim ex corporis temperatione mores innotescere posse scripserunt. Constans enim fuit antiquorum Philologorum opinio animi mores corporis temperaturam sequi, neq; solum in ijs id euenire contingit, qui secum temperies ex matris aluo traxerunt, sed si tempore, alimento, alijs ue rationibus mutantur, mutari putant & mores, & vt ijdem referunt educatione, studio, & diligentia huiusmodi improbitates reijci untur. Empedocles Agrigentinus dixit, mores non solum elementarias constitutiones sequi; sed nostros animos esse elementares harmonias; argumento, quod in omnem effectuum diffinitionem ingrediũtur complexiones. Vt ira est accensio sanguinis circa cor, mansuetudo eiusdem tepescentia, audacia sanguinis ad extima diffusio, timor eiusdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerso corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleosq; humores per corpus oberrãtes, quo quo singuli appulerint vaporem suum animæ penetralibus influunt, vnde animo languores inducunt pro loci natura, sic audacia, timiditas, obliuio, & hebetudo oboritur, & ex corporis contagione insipientia, & animi ruditas nascitur, tantoq; homines prudentiores esse, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Aristoteles ex corporis temperie animi facultates affici, secundo de partibus animalium tradidit. Est roboris efficacior sanguis, qui crassior, calidiorq; sit, sed qui tenuior, frigidiorq; vim sentiendi, intelligendiq; obtinet pleniorem, & in ijs quoq; videtur, quæ sanguini proportione correspondent. Quam obrem apes, & huiusmodi animalia ingeniosiora sunt multis sanguine præditis, nec non inter ea, quæ sanguinem frigidiorem, tenuioremq; . Sed optime constat, quæ calidum, tenuem, & sincerum habent; imò ex sanguinis natura mores in animalibus differre. Taurum, & aprum fortes esse, quod eorum sanguis sit feruentissimus. Galenus in libro de mutua animi morum, & corporis constructionis consequutione, cum videret tantam esse animi cum corpore copulam, animam non solum sui corporis temperiem sequi, sed animum ipsum nil aliud esse putauit, quam æquabilem humorum omnium in corpore temperationem, scilicet humiditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores sequantur, malum verò mali, cuius sententia ab omnibus explosa est, & mores non solum ex prauo corporaturæ habitu mutari, sed alimentorum, & loci ratione,

vtpote

vtpote ex superabundanti phlegmate in cerebrum, in desipientiam, ex nigra melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alij verò non ex qualitatum temperie, sed ex proprietatum signis rectius dijudicare opinati sunt. Hermes enim qui, & inter Physiognomones voluit annumerari nonnulla esse signa morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neq; ad causam vllam referri possunt, sed ex occulta proprietate manare. Videmus enim cholericos, qui mæroribus æstuare deberent, sæpissime facetoso animo, & ridibundos esse, sanguineos ex caloris exuberantia liberales esse debere, tamen parcos, & auaros extitisse, idq; non ex temperamenti, sed ex proprietatum signis euenire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferũt cinædi sunt, quod non ex caliditate, frigiditateq;, sed ex signi proprietate cognosci tradiderũt. Alij tres hominum mores perscrutãdi modos tradidere, vt Aristoteles in suis phisiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tẽdunt syllogismum. Primum modum bifariam diuidũt, nã secundũ unum quodq; animalium genus propriã quandam figuram describunt, & huic figuræ proprietatem, vel passionem præfigurant conuenientem. Vni leonum generi robustissimum esse, & ammosissimum largiuntur, aiuntq; necesse esse aliquod signum inesse ei, quo animositas, et fortitudo ea pernoscatur, idq; esse latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere, & ex his syllogismũ desumunt. Omne habens latum pectus, humerosq; ac magnas extremitates, forte est, & animomosum. Alij verò tali animali corpus, & propriam animam adscribebant, putabantq; tales mores in totum, vel in partes ei inesse, qui huiusmodi corpus, vel corporis partes possideret, idq; in cæteris animalibus faciunt, vt cani contumeliosum, & impudentem, oui verò mansuetam esse. Vterq; modus Platoni ascribitur, cum dixerit, animam, dari corporibus secũdum merita materiei, ac si diceret Leo talem habet animam quia eius materiei tale erat meritũ, siue mistio. Non admodum à primo differens est secundus modus, quem Trogus tradere conatus est, nam non omnibus animalibus, sed ex ipso homini genere, non vniuerso, sed distinguens secundum gẽtes mores, assignabat secũdũ corpus; nã signatæ regioni propriũ corpus statuebat, et proprias passiones, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secũdum regionũ climatumq; diuersitates hominũ mores variari. Alij, vt Philon Lacedæmonius per apparentes in corpore mores sciẽtiam excerebãt, nam quibus moribus quisq; se exercẽdo præfigurat natura tales ei inesse iudicabãt, vt si videret quẽpiam oculos sursũ natura adducere, eũ salacẽ iudicabant, quia concũbentes oculos attollunt. Sic pallescentes meticulosos dicebant, quia, qui metuunt, expallent, & si quis vultum natura præfert, quemadmodũ qui irati solẽt, eum iracundũ pronũciabant, & sic de cæteris moribus.

Quomodo per totius corporis tẽperaturam de moribus sit coniectandum. Cap. 5.

SED non inoportunum videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi possint, referre, præcipue quæ ex Medicorum fontibus hausimus. Cum calidum temperamen tum ex imperio est, dignoscendi signa hæc recenset Galenus. Caro est tangentibus calida, hirsuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alij addunt. Cito crescentes, venæ apparentes, anhelitus manifestus, vox firma fortis, & agrestis, cito sudant, comedunt, & digerunt bene, pili crassi, & crispi, & natura luxuriosi. Frigidæ autem temperaturæ signa. Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangẽtibus obuiat. color vnà cum capillis rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus, quem nonnulli liuidũ appellant. Alij tardè crescentes, anhelitus tardus, & immanifestus, vox subtilis, & acuta, & in coitum debilis, parum comedunt, et minime digerunt, capilli extensi, longi, & subtiles, colore albi, raro sudant, timidi sunt, & imbecilles. Humidæ temperaturæ signa. Carnosum corpus, & molle, leue, iuncturæ occultæ, vigilantes, consuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flaui, imbecilles, boni

B les, boni

les, boni ingenij,pauidi,& luxuriosi. Siccæ temperaturæ. Corpore gracili,& duro. Addunt alij. Caro tactu aspera,iuncturæ manifestæ,capilli,& pili crassi,& asperi, colore rubei,moderate comedunt,& digerunt,in laboribus durantes. Diximus de simplicibus,nunc de compositis temperaturis. Signa calidæ,& siccæ temperaturæ. Caro calidior,& siccior,& hirsutior,& durior, pinguedine carens. Gracilis est,& capillos nigros habet. Calidæ verò, & humidæ. Caro mollior est,calidior,& carnosior. Si calidior erit, hirsutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri,& caro pinguedine carens. Si multo humidior,mollis caro, & multa,color ex albo, & rubro commistus, & tangentibus paulo calidior. Frigidæ verò, & humidæ. Capillis nuda caro,alba,& mollis,& crassa,& pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Frigidæ verò, & siccæ temperaturæ. Corpus natura durum,& gracile,& glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, si graciles sint,per carnes dispersa. Sed moderatæ temperaturæ signa. Color ex rubro,& albo commistus,capilli flaui, giluiq;,mediocriter crispi, carnositatis mediocritas in qualitate, et quãtitate. Ad summũ corpus tangentibus neq; molle,neq; durum,neq; frigidum,neq; calidum,inspicientibus neq; hirsutum, neq; glabrum, neq; crassum, neq; tenue apparebit.

De cordis temperaturæ signis. Cap. 6.

CVM *hactenus de vniuersali corporis temperatura tradiderimus, iam nos commonet ordo, vt de principibus eius partibus,& primum de corde dicamus ex Galeno. Calidioris cordis deprehensiones,& signa sunt magnitudo respirationis,& pulsatilis venæ celeritas,frequentia,audacia, & ad obeunda negotia impigra euigilantia,si autem plus accesserit caliditatis,tunc iræ præcipitatio,& furibuda temeritas adsunt,erit hispidus his thorax, præsertim pectus,& quæ ad hypocondria thoraci proxima. Thoracis latitudo,caliditatis deprehensio est,nisi cerebrum aduersetur. Alij addũt. In dando tenax,obstinatus,probus, & luxuriosus. Frigidæ verò complexionis cordis signa. Pulsus minores respiratio pulsibus proportionalis, pectus tenuibus pilis vestitum. Hi namq; natura meticulosi sunt,inertes minimeq; audentes. Aridioris verò cordis signa. Pulsus asperi,animus in iram promptus,agrestis, & impacatus. Humidioris verò signa cordis. Pulsus molles, mos mobilis,facile in iram proruens, & placabilis. Addunt alij,animo timidi,hebetes,et laboribus inhabiles. Calidi verò,& aridi cordis signa. Pulsus asperi,magni, celeres,& frequentes,respirationes magnæ celeres, & frequentes. Hi autem omnium in pectore pilosissimi,nec non in hypochondrijs, in tractandis negotijs prompti,furiosi,celeres,& impudentes. Moribus tirannici,in iram succensi,& implacabiles. Calidi verò,& humidi cordis deprehensiones. Maius hi, quàm qui dicti sunt,hispidi, nihilominus autem expediti in actionibus,nisi quod non ita ipsis barbarus est animus,sed in iram duntaxat proni. At pulsus molles,magni, celeres, & frequentes, & respiratio pulsibus respondens. Frigidi verò signa,& humidi cordis. Pulsus molles, mos vtiq; minime audens, timidi, & inertes, tenues in pectore habẽt pilos,ne vtiquã furiosi,neq; in iram proni,hi minus omnibus iracundi sunt, impulsi, irritatiq; in iram, eam cohibent, & compescũt, nullos prorsus in pectore pilos habent.*

Cerebri temperaturæ deprehensiones. Cap. 7

NVNC *ad aliam principem corporis partem veniendum, scilicet cerebrum, signa q; ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrum, cuncta circa caput rubra, & calidiora erũt,& in oculis venæ percipiũtur. Capilli his genitis,repẽte in capite exoriũtur, q si multo temperatis calidiores erũt,primo quidem rutili,inde nigrescunt,procedẽte autẽ tempore caluescunt,*

superfluita-

superfluitates in palato, naribus, oculis, & auribus paucæ, & concoctæ. Cæterum etiam humidũ cerebrum huiusmodi temperamenta breui somno, nec profundo sunt contenta. Addunt alij. Capilli multi, crispi, & duri, oculi longe cernentes, & discernentes, pulcrarum rerum cupidi, corde tendentes ad nobilia. Frigidi cerebri signa. Redundantias plures hi in suis habent effluxibus, capilli ipsi sunt recti, & rufi, & stantes, & duri, postquam geniti, euadunt tenues, & sine nutrimento, facileq; à refrigerantibus causis offenduntur, à destillationibus, & obstipationibus narium capiuntur; tactæ corporis partes non admodum calidæ, neq; vsq; rubor apparet, in oculis venæ non videntur, magisq; somniculosi sunt. Ariodoris cerebri signa sunt, sine superfluitatibus in effluxibus, in sensibus maxima perspicacitas, vigilantissimi, capillos habent validos, & cito geniti euadunt crispi potius, quam recti, celeriterq; caluescunt. Addunt alij. Duri ingenij hominem, & vacui, cui caput sæpe dolet, temperati incessus, & motus. Si capiti verò affuerit humiditas. Capilli simplices, neq; prorsus caluescunt, sensus caliginosi sunt, superfluitatum multitudo, multi somni, & profundi. Addunt alij. Luxuriosos esse, & temperati ingenij, pios, misericordes, & simplices, vaniq; propositi. Hæ quidem sunt simplices cerebri distemperantiæ. Compositæ verò, calidi, & humidi cerebri, Color bonus adest, in oculis venæ magnæ, superfluitates plures, & mediocriter flaccidæ, capilli recti, & subflaui, nec facile caluescunt, facile humectantibus, & calefacientibus obnoxij, læduntur Austro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, somno sese uersant, imaginum in somnijs sunt multarum, sensus non habent satis integros. Si calidati accidit ariditas, superfluitates minime redundãtes, sensibus integri, minime somniculosi, citoq; caluescunt, primus itaq; capillorũ ortus celerrimus, et bene, coalescũt, capilli nigri, et crispi sũt, caput tãgẽtibus calidũ sẽtitur, capilli rufi, etiã ad tẽpora usq; pubertatis. Frigidi, et aridi cerebri signa. In oculis prominẽtes nõ habẽt venas, à frigidis causis haudquaquam difficulter læduntur, at sensus quidem ipsis in iuuẽtute integri sunt, & illæsi prorsus, at progredientes cito deflorescunt, ideo etiam cito canescunt capilli, parumq; procedunt sine nutrimento, & flaui. Frigidi verò, & humidi temperamentum efficit somnulentos, & graui somno sopitos, & malos sensibus, & superfluentes frigore effectos, caput destillationibus, & obstipationibus narium obnoxios; hi neutiquam caluescunt. Cerebrum igitur temperatum mediocriter habet in actionibus animalibus, & redundantijs, quæcunq; per palatum, vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorsum aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus subrufi, pueris autem subflaui, uiris flaui, inde crispescunt, nec satis facile caluescunt. Subdunt alij Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri imaginatiuæ, cogitatiuæ, & memoratiuæ. Si cerebri complexio calida, sunt imaginationes, & cogitationes corruptæ. Si accidit melancholia, est timor sine causa cum malis cogitationibus. Mestitia est timor rerum impossibilium, & quando melancholia vtitur, conuertitur homo ad ferinos mores, et omnes ipsius motus sunt praui, et timorosi, hæc impressio fit animæ propter complexionem obscurã melãcholiæ, quia habitus animæ corporalis, sequitur complexionem, & anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro. Ex cerebri enim caliditate, humiditateq; accidit homini meminisse, & obliuisci. Cum eius temperatura medio modo se habet in vtroq; calido, & frigido fit memoria, ex frigido verò obliuio gignitur, sic animo frigido in cerebro fit lethargus, et ex adurentibus febribus fit delirium. Lucretius tertio libro de his ita cecinit.

„ *Est etiam calor ille animo: quem sumit in ira*
„ *Cum feruescit: & ex oculis micat acrius ardor.*
„ *Est & frigida multa comes formidinis aura.*
„ *Quæ ciet horrorem membris, et concitat artus.*
„ *Est etiam quoq; pacati status aeris ille.*

gitur, si exuberat, vix marcore excitabitur. Sed necesse est, esse prætenuem, copiosam, & in æquilibrio bilis, nec deterioris pituitæ desit humor, vt ex tribus vnum consurgat corpus, vt otto sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur bilis atra, & à duabus illis non aduratur, sed accensa fulgeat. Et ob id Heraclitus. Lux sicca, anima sapientior. In problematis Aristoteles ait. Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in philosophiæ studijs, vel in republica administranda, in carmine pangẽdo, vel in artibus exercendis, melancolicos omnes fuisse, & multis horum vitijs atræ bilis infestari, vt Hercules, qui etiam sacro morbo obnoxius fuit. Lysandro Lacedæmonio ante mortem genus vlceris emersit, quod ex atra bile constitit. Adde Aiacem, & Bellorophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequebatur, vnde illud Homeri.

„ *Ast hic, quando etiam grauior Dijs omnibus errat*
„ *In campos solus latos, inq; auia rura,*
„ *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Quin plerosq; alios ex Heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios cõplures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, & quamplurimos poetarum. Fuit & Eurilocus acerrimo quidem iudicio, cuiusmodi ferè omnes, qui atra bile affecti sunt, & Phauorinus hanc affectionem heroicam vocat. Natura calido, & frigido temperamento constat. Atra bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest, sed non per summa, verum penitus est frigida, quæ si modum excedit, hominẽ fatuum, attonitum, aut obtorpentum, aut anxium, & formidolosum. Sed si admodum incalescit, securitatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcerum eruptionem parit. Nam quibus multa, & frigida bilis atra stolidi, & ignaui sũt, in quibus permulta, & calida ij perciti, ingeniosi, amasij, propensi ad excãdescentiam, cupiditatem q; & loquelam, multi ad insaniam, aut ad lymphaticam tristitiam, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quod non nisi naturali intemperie accidit. Marcus ciuis Syracusanus præstantior poeta erat, dum mente alienaretur. At quibus ille calor remissus mediocriter, longè prudentiores, præstantiores alijs in literarum studijs, & artibus, & in Republica. Affertq; ad subeunda pericula magnũ discrimen, alij maiorem in modum sibi confidunt, vt etiam Achelao Regi Macedoniæ euenit. Summa igitur est, quod melancolici varij, & inæquales sunt, nam & calida, & frigida reddi potest, & quoniam maximè vim morum instituẽdorum retinet, nã mores maximè omnium, quæ in nostro corpore habentur, calidum, & frigidum instituunt, ideo varijs moribus informat, & cum portio temperata sit frigidior, calidiorq; facit, vt melancholici omnes nõ per morbum, sed per naturam ingenio sint singulari. Galenus item tertio de locis affectis. Macri, inquit, nigri, & hirsuti, & quibus latæ sunt venæ aptissimi censentur, vt huiusmodi atræ bilis humor cumuletur, fitq; interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, post hos flaui, idq; si uigilijs multisq; fuerint laboribus nutriti, sollicitudine, & victus tenuium additis.

Contra Platonem, & quomodo per animalium partes fit iudicandum. Cap. 9.

SENTIEBAT *igitur Plato, quod si homo vniuersum corpus cui prorsus animali consimile habuerit, ijsdem etiam moribus, & affectibus, quibus illud afficeretur, idq; nos neutiquam verum esse non reticebimus. nam nullus unquam homo alterius animalis corpori si conferatur in vniuersum assimilabitur, sed si quadamtenus consimile fuerit, in partibus id continget. Partes, vel signa, quæ animalium effectus decernunt, vel effectus ipsi, alij proprij sunt, alij communes, proprij sunt, qui vni tantum animalium generi competunt, vt canibus esse contumeliosum,*

asinis verò indolens. Communes alij omnibus, alij pluribus insunt, communes omnibus, usq; ad formicas est contumeliæ effectus, communes pluribus sunt ipsius veneris effectus, qui & si cunctis, nullis tamen certius, quàm asinis, & suibus competunt, unde proprijs animi effectibus propriæ respondent corporis dispositiones, sic communibus communes. Sed communia signa per parum, aut nil Physiognomoni conducunt, quia communes affectiones offendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eædem sunt, & si quis in communibus signis assimilabitur, cur potius leoni, quàm ceruo, vel apro assimiletur? Propria ergo signa eligenda veniunt. Sed neq; hæc quoq; ad rem faciunt, nã propria signa nulli propria, nisi cui propria sunt, nulliq; competunt, propriamq; passionem ostendunt, & si alteri competerent, propria signa non essent, & cum effectus nullus proprius sit animalium, ex quibus physiognomoniam exercemus, nullum igitur signum peculiare erit. Nam non solum leo fortis, sed taurus, & aper, nec ceruus timidus, sed lepus, & felis, unde si quis communibus, vel proprijs signis vti velit, frustra terat operam, nec voti compos fiet, sed oportet ea animalia considerare, quæ communi aliqua affectione notantur, & ex ijs ea signa notãda veniant, quæ solis illis, & non alijs communia sint, signumq; illud cum effectu mutuo cõuertatur, vt cui signum competit, eidem pariter, & affectio, & cui affectio eidem pariter, & signum, & animalia, quæ huiusmodi affectionibus vacant, ijsdem etiam quibus præmostrantur signis vacent. Sed ne clariorem mõstrandi viam intercipiamus exemplum apponere rationi non valde inconsentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, scilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus videre cõtingit, vt pote tauro, equo, & apro, quæ etiam extrema magna habent, & robusta sunt. Vnde argumenti sedes constituitur Physiognomoni, qui extrema habuerit magna, fortis erit. Sed ne in signorum electione nos falli contingat, cum vniuersum genus duplices affectiones, geminaq; signa habuerit, cui affectioni quale signum conueniat, vel vtriq; vel neutri. Contingit enim leonum generi duplicem affectionem, scilicet libertatem, & fortitudinem, duoq; alia signa mira præsefert, elatam frõtem, & magna extrema: ne remoretur anceps animus vtrum elata frons munificentiæ, vel roboris nota erit, hac vtendum est metodo. Nos sedulo taurum, equum, & aprum, aliaq; robusta animalia intuebimur, & si hæc ingentes extremitates habere conspiciemus, & liberalia non sint, neq; elatæ frontis signa præseferunt, id signum liberalitatis potius, quàm roboris erit. Inspicienda quoq; veniunt alia animalia, quæ munificentissima sunt, & elata fronte incedere videbuntur, ob id, qui huic studio nauant operam, omni prorsus diligentia animalium historijs inuigilẽt, vt eorum affectiones, mores, descriptiones, & partes magnopere calleant, & considerent, vt hinc totum negotium pendere videatur. Nec flocci faciendum remur id notarum discrimen, quod aliquæ cognatæ sint, aliæ ascititiæ: cognatæ sunt, quæ nobiscum ingenitæ ab ortu vsq; ad mortem manent vitæ coeuæ, vt frontis latitudo, nasi simitas, & similia: ascititiæ verò, quæ casu contingunt, vt orbitas, & faciei color. Cognatæ notæ animæ passiones notant internas, & naturales sunt, vt gaudium, & metum, accidẽtales autem animæ passiones sunt, Aritmetica, Medicina, Theologia, quæ ex signis cognoscere non possumus. Huc afferre lubitum est, vt non à re alienum, quod Aristoteles Alexãdro scribit. Quod non creauit Deus creaturã homine nobiliorẽ, nec collegit in alio animali, quod in eo posuit, cum non sit in aliquo animalium consuetudo, vel mos, quem non repperias in homine. est enim audax vt leo, formidolosus vt lepus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & austerus vt coruus, pius vt turtur, malitiosus vt leæna, domesticus vt columba, versipellis vt vulpis, mitis vt agnus, velox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrsus, carus vt elephas, vilis & stolidus vt asinus, obediens vt pauo, garrulus ut passer, vtilis ut apis, vagus ut caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt piscis, rationalis ut angelus, salax ut porcus, malitiosus ut bubo, utilis ut equus, noxius ut mus, et tandem nec uegetale, nec minerale, nec aliqua substantia, quæ cum homine aliquod proprium non habeat. Adamantius. Vnuscuiusq; animalis

malis mores omnes manifesti sunt ex effigie, quæ moribus illis conuenit, vt leonis mos irascibilis, & fortis & effigies talis. Pardi facies delicata, sed iracundus, insidiosus, dolosus, timidus simul, & audax. figura etiam his moribus congruit. Vrsa crudelis, dolosa, ferox, & sæua, Apro est iracundia inconsiderata, boui seueritas, & simplicitas, equo iactantia, et honoris cupiditas, vulpi doli, & insidiæ, simiæ scurrilitas, & dissimulatio, oui stoliditas, hirco ignauia, sui immunditie, atq; gulositas, similiter cæterorum volatilium, & reptilium effigies moribus conueniunt. Si igitur homo partem, aut membrum aliquod feræ, vel aui simile habet ab his necesse est ipsum physiognomonizari. Si nanq; oculos charopos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt, si ualde cõcauos, maligni moris sunt, & simiam referunt, Si plani fuerint bouinos oculos tales dicito, si eminentes, stupidi, & iniurij, sicut asinj.

Contra Trogum, & quomodo è diuersis cœli locis hominum mores sint coniectandi. Cap. 10.

AT Trogus, qui ex varijs cœli habitibus diuersas morum contemperationes coniectabat, ijsdem argumentis afficietur, quibus & ij, qui ex digniorum animalium partibus, & affectibus animi facultates hominum obseruabant, nos ne fastidium potius, quàm nouam doctrinam discentium animis pariamus, à præsenti orationis nexu dissita sit hæc pragmatia. Sed de morum temperatura, corporumq; formis ad varios cœli aspectus, ecquid maiores nostri in medicina philosophiaq; dignissimi proceres scripserint, futurum operepretium arbitror, si in medium exhibuero. Hippocrates libro de aere, aquis & locis ad regionis habitum, qualitatem q; hominum mores responsum habere demonstrat. Asianos pacatiores, & cultiores, idq; ex anni temperatura euenire ait, si quidem à medio solis exortu ad auroram Asia sita est. Sic qui Phasim auolunt ab hyberno sole ad Meotidem paludem agrestes sunt, & ad laborem segnes propter varias anni temperaturas, sunt enim ibi montes altissimi, ardua regio, & inæqualis Scytharum gens circa paludem Meotidem habitans, quæ & Sauromatæ appellantur, crassa forma, iuncturis humectis, & inefficaces, vnde neq; arcus intendere, neq; tela torquere possunt præ impotentia humerorum. Europei inter se valde difformes ob temporum variationes, vnde audaces, & integri natura nascuntur, & magnanimi magis, quàm Asiani, & difficultates omnes aggrediuntur. Inter Platonis placita illud obseruauimus scienter dictum. Ex varijs cœli locis, varias ingenerari morum ἰδέας*. Quo argumento in Græciæ tractu in adipiscendis disciplinis aptiores videri homines multo, quàm alibi, & qui in Phœnicem vergunt, cumulãdæ pecuniæ mire sagaces. Nunc Polemonis, & Adamantij opiniones afferemus. Arcto quicunq; subiacent, corpore sunt prolixo, colore albo (sed rectius vt Adamantius, capillis, colore flauo albicanti, & mollibus, oculis glaucis) simi, crassis cruribus, prægrandibus, carne laxa, & ventricosi, sed ingenio simplices, animosi, leuissimi consilij, animo præcipites, ac stolidi. Hac Polemonis testui temporis iniuria vulnus inflixit, nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei, nigris, crispisq; capillis, nigris oculis, gracilibus cruribus, disciplinis & hi parum apti. Subiungit Polemon. Multimodæ sententiæ, mente leues, mendaces, dolosi, furaces, ac magis, minusq; alij alijs, quo magis, minusq; contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine seiũguntur. Mediæ verò regionis incolæ mediã habẽt quoq; figurã, signa, et ingenia. Oriẽtales, et Occidẽtales, quò magis ad Meridiem, vel Aquilonem accedunt, eò ipsi inter ipsos differunt. Qui extremis Lybiæ oris insident, vt Nomades, & Hiberi, & Lybes Ethiopibus similes sunt, & tandem, vt cuncta complectar, Austrinis quidem omnibus siccũ dominantur, & calidum, Arctois, contra humidum, & frigidum, alia verò regiones, quæ ad vtrasq; harum accedunt, temperamẽto, effigie, & moribus*

& moribus similes ipsis producunt. Sed cur in pluribus locis hæc euarient, causa est, quod alij aliò transferant sedes, & confundũtur nationes, vt si Thraces nauigarent in Italiam, & Itali in Thraciam, Persæ in Assiriam, Assirij in Persiam. Ptolomeus doctissimus, & si è syderum cõfigurationibus hominum mores prouenire scripserit, etiam quæ dixit, nostro proposito quadrabũt. Tradit itaq; Septemtrionales populos feroces, peruicaces, & agrestis esse truculentiæ, Italos, Græcosq; præstantes, benignos, amicitiæ studentes, animis, & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni osores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, & legũ statores, Arabos furaces, subdoliq; ingenij, seruiles instabiles, lucri cupidos, Armenos, mobiles, improbos, Sauromatas feritate immanes, Phriges leues, morigerulos mulieribus, Aphros in Venerem procliues, periuros, temerariosq;. A quo Maternus. Scythæ crudeles, Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi, incolsultiq; Græci leues, Aphri subdoli, Syri auari, Asiani venerei, Siculi acuti, Hispani elatæ iactantiæ animositate præpositi, Ægyptij sapientes, Babylonij prudentes. Nec Vitruuij sententia ab his abhorret. Inquit enim. Qui rigentia mundi, ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus sunt, candentibus corporum extimis, directo capillo, & ruffo, oculis cæsijs, sanguine multo ex humoris plenitate, cælique; refrigerationibus sunt conformati. At qui exustas à sole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus, colore fusco, vibrato capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, sanguine exiguo solis impetu perficiuntur, itaq; etiam propter sanguinis exiguitatem timidiores sunt ferro resistere. Itaq; meridianæ nationes ex acuto feruore mentis expeditius, celeriusq; mouentur ad consiliorum agitationes. Ad Arctum versi ex infusi cæli crassitudine, ac ob aeris obstantiam refrigerati, stupidis ferè nascuntur mentibus, quod ex serpentibus brumali frigore torpentibus perspicuum fit, quæ per calorem, cum exhaustã habeant humoris refrigerationem tunc acerrime moueantur, per brumalia autem refrigeratæ immotæ sunt stupore. Cum autem meridianæ nationes animis acutissimis, infinitaq; solertia consiliorum, simul ad fortitudinem ingrediuntur, vbi succumbunt, quod habẽt exustas à sole virtutes animarum, qui verò frigidis nascuntur regionibus, ad arma paratiores sunt, magnisq; viribus ruunt sine timore, sed animi tarditate, & sine solertia irruentes suis consilijs refringuntur. Cæterum mediæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris, animorumq; vigoribus pro formidine sunt in Italia gentes, populusq; Romanus inuictas habet laudes, itaq; consilijs barbarorum refringit vires, & forti manu Meridianorum cogitationes. Ita diuina mens in temperata regione vrbem collocauit, vt omnis terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hæc. Contexenda sunt his cælestibus nexa causis. Nanq; Æthiopas vicini syderis vapore torreri, adustisq; similes gigni, barba, & capillo vibrato, non est dubium. Et aduersa mundi plaga, atq; glaciali, candida cute esse gentes, flauis promissa crinibus, truces verò ex cæli rigore has, & illas mobilitates habentes. Ipsoq; crurum argumẽto, illis in supera succum reuocari, natura vaporis, his in inferas partes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobiq;, illic ignium nisu, hic humoris alimento. Medio verò terræ salubris vtriusq; mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Magna & in colore temperies. Ritus molles, sensus liquidus, ingenia fæcunda totiusq; naturæ capacia. Iisdem imperia, quæ nunq̃ extimis gentibus fuerint. Vegetius eligendos tyrones septẽtrionales iubet; nam qui vicini sunt nimio soli, calore siccati amplius sapiunt, sed minus habent sanguinis, & cum se exiguum sanguinem habere nouerint, metuunt vulnera. Septentrionales verò largo sanguine redundantes ad bellum prõptissimi sunt, & remoti à solis ardoribus, incolsultiores esse dicit. Ad id Lucanus.

" *Quicquid ad Eoos tractus, mundiq; teporem*

" *Labitur*

„ *Labitur, emollit gentes clementia cœli.*
„ *Omnis in Arctois populus quicunq; pruinis*
„ *Nascitur, indomitus belli, & mortis amator.*

Thraces in Venerem procliuiores Ouidius testatur de Tereo agens.

„ *Digna quidem facies, sed hunc innata libido*
„ *Extimulat, pronumq́ genus, regionibus illis*
„ *In Venerem, & flagrat uitio, gentisq́ suoq́.*

Sed quæcunq; ex his scriptoribus huc retulimus, ne putetis velim vera semper contingere, sed in pluribus, nam vt Apuleius inquit, apud socordissimos Scythas Anatharsis sapiens natus est, & apud Athenienses Catos Melicides fatuus. Sed quæ de hominibus diximus, etiam in cæteris animalibus videre licet: nam accipitres, falcones, & aquilæ maiores sunt, fortioresq́; in regionibus Aquilonem versus. In frigidis enim terris magna corpora nascuntur, quæ copioso sanguine, & spiritu abundant, vnde audacia, & feritas prouenit. In alijs verò regionibus secundum proportionem vigor, audacia in eis spectatur.

Contra Philonem, & quomodo ex apparentibus è facie moribus sit iudicãdũ. C. 11.

PHILONEM Lacedæmonium, qui solum ex facie in passione illa hominum morum signa venabatur, ita coarguit Aristoteles. Fortis, & impudens haud dispari se habent vultu, hic enĩ omni à se verecũdia abiecta, ille õni abdicato timore obfixo uultu loquũtur, si vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ affectiones, et inter se oppido quàm differentes? neutiquam enim parum abest fortitudo ab impudentia. Præterea si ea signa accipienda sũt, ex quibus humana natura vestigatur, quæ semper, & omni tempore vera sint, qui fieri potest, vt natura hilaris ridenti semper fronte permaneat, vt ei nunq̃; contingat odiosum, & mæstũ diem ducere? sic quoq; mæstus animo natura, nonne fieri potest, ut gaudio, & tripudijs vitã ducat? Perpauci igitur sunt effectus, qui ex apparentibus in facie moribus conijci poterunt, vt iusti, misericordes, & ingeniosi, qui ex huiusmodi in facie configurationibus in passione illa non dignoscuntur. Sic Philonis regula, vti non semper exploratæ vtilitatis vera habenda est. Nec sane satis vulgarem operã præstat, uerùm sedula vestigatione perquirẽdum, si alia comitentur signa, ne simplici fallamur nota. Vt superius a nobis recensitũ est: Polemõ ad hæc. Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lætitia præter morẽ exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, uel ieiunijs, aut repletione, uel si rei alicuius cupidine tenetur, vel si quid animo cõsiderãt, aut oculis cõtemplãtur, vel auditus sensu tenentur, & quidem in eiusmodi re haud tota forma immutatur, sed immobilis manet signa autem mutantur. quæcunq; autem ex ipsis permutantur, non æque in omnibus permutatiionẽ sentiunt, sed quantum ad cuiusq; naturam proxime accedit. Hoc autem considerare oportet, quod quæcunq; signa in quouis, ex ortu prouenientia conspiciũtur, illum ipsum indicãt magis ijsdem affectionibus subijci, quas illa denotant. Exẽplum erit, si quis signa considerantis habuerit, prudentem, boniq́; cõsilij dixeris, si verò signa fraudis, doliq́; & si illa in præsẽtia minime agat, cum arce quadã celet dolosũ, & fraudolentis facile existimabis. si quis item iracũdi notis signetur, & si tũc minime iratus sit, iræ tamen obnoxium censebis. Idem & in alijs iudicabis.

Quòd etiam per signa à contrario sumpta mores diiudicare possimus. Cap. 12.

ARISTOTELES in suis physiognomonicis inter alios modos, quibus physiognomonicam scientiam exerceri posse scripsit, electionem signorum etiam dissimiliter

fieri, hoc est loco à contrario. Exemplo omnia clariora reddemus. Vt si pilorum duritiem fortitudinem denunciare cognoscimus, pilorum mollitiem imbecillitatem per signum à contrario iudicare. Item eorumdem in pectore densitatem, iræ excandescentiam pro certo habemus, cum spirituum, & cordis caliditatem arguat, quæ iræ causa existit, sic eorum carentia in eodem oco mansuetudinem monstrabit. Et si extrema magna fortitudinem arguent, contra exilitas limorem, & exilitatem ostendit. Et sic de multis erit idem iudicium faciendum.

Quod ex distinctione habituum, & passionum masculini, & fœminini generis de moribus multa coniectantur. Cap. 13.

NVNC *ex Aristotele animalium genus in duas formas diuidemus, masculinam scilicet, & fœmininam, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuiq; conueniat, addemus & corporis formæ mores, scilicet quæ animosa, vel timida, iusta, vel iniusta fuerint.*

Tabu-

Tabulam hanc obuiam hic præfigendam duximus, quæ anteriorem, & posteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt singulæ partes, quare toto opere meminerimus liquido conspiciantur,

bus, atq; à Menelao fuisse vulneratum, ac postremo Pyrrhus, & post Pyrrhum factum fuisse Pythagoram, & dum Aethalides fuerit Mercurij filius putatus, ab eo pro munere accepisse, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vellet arbores, uel animalia. Vnde Ouidius.

„ Morte carent animæ, semper q; priore relicta
„ Sede, nouis domibus viuunt, habitantq; receptæ,
„ Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illhinc
„ Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus.
„ Spiritus, è q; feris humana in corpora transit,
„ Inq; feras noster, nec tempore deperit vllo.

Phrænitius autem, & Possidonius cœlestium rerum studiosi, animas è stellis mores ducere tradiderunt. Horum postremo Plinius eorum opinionibus astipulari videtur, Aristotilem enim, & Trogum alioqui seuerissimos viros deridens, quæ scripserunt, vana retur, & sine cunctatione proferenda. Sed hi cum à veritate admodum aberrent, nec aliter, quàm verbis, & vanis opinionibus innitantur, superuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

Quibus modis maiores nostri physiognomonicam scientiam speculati fuerint, & tradiderint. Cap. 4.

NVNC autem speculemur maiores nostri, qui hanc scientiam receperint, quibus modis eam speculati fuerint, nobisq; tradiderint. Primi enim ex corporis temperatione mores innotescere posse scripserunt. Constans enim fuit antiquorum Philologorum opinio animi mores corporis temperaturam sequi, neq; solum in ijs id euenire contingit, qui secum temperies ex matris aluo traxerunt, sed si tempore, alimento, alijs ue rationibus mutantur, mutari putant & mores, & vt ijdem referunt educatione, studio, & diligentia huiusmodi improbitates reijci untur. Empedocles Agrigentinus dixit, mores non solum elementarias constitutiones sequi; sed nostros animos esse elementares harmonias; argumento, quod in omnem effectuum diffinitionem ingrediūtur complexiones. Vt ira est accensio sanguinis circa cor, mansuetudo eiusdem tepescentia, audacia sanguinis ad extima diffusio, timor eiusdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerso corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleosq; humores per corpus oberrātes, quo quo singuli appulerint vaporem suum animæ penetralibus influunt, vnde animo languores inducunt pro loci natura, sic audacia, timiditas, obliuio, & hebetudo oboritur, & ex corporis contagione insipientia, & animi ruditas nascitur, tantoq; homines prudentiores esse, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Aristoteles ex corporis temperie animi facultates affici, secundo de partibus animalium tradidit. Est roboris efficacior sanguis, qui crassior, calidiorq; sit, sed qui tenuior, frigidiorq; vim sentiendi, intelligendiq; obtinet pleniorem, & in ijs quoq; videtur, quæ sanguini proportione correspondent. Quam obrem apes, & huiusmodi animalia ingeniosiora sunt multis sanguine præditis, nec non inter ea, quæ sanguinem frigidiorem, tenuioremq;. Sed optime constat, quæ calidum, tenuem, & sincerum habent; imò ex sanguinis natura mores in animalibus differre. Taurum, & aprum fortes esse, quod eorum sanguis sit feruentissimus. Galenus in libro de mutua animi morum, & corporis constructionis consequutione, cum videret tantam esse animi cum corpore copulam, animam non solum sui corporis temperiem sequi, sed animum ipsum nil aliud esse putauit, quam æquabilem humorum omnium in corpore temperationem, scilicet humiditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores sequantur, malum verò mali, cuius sententia ab omnibus explosa est, & mores non solum ex prauo corporaturæ habitu mutari, sed alimentorum, & loci ratione,

vtpote

vtpote ex superabundanti phlegmate in cerebrum, in desipientiam, ex nigra melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alij verò non ex qualitatum temperie, sed ex proprietatum signis rectius dijudicare opinati sunt. Hermes enim qui, & inter Physiognomones voluit annumerari nonnulla esse signa morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neq; ad causam vllam referri possunt, sed ex occulta proprietate manare. Videmus enim cholericos, qui mœroribus æstuare deberent, sæpissime facetoso animo, & ridibundos esse, sanguineos ex caloris exuberantia liberales esse debere, tamen parcos, & auaros extitisse, idq; non ex temperamenti, sed ex proprietatum signis euenire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferūt cinædi sunt, quod non ex caliditate, frigiditateq; sed ex signi proprietate cognosci tradiderūt. Alij tres hominum mores perscrutādi modos tradidere, vt Aristoteles in suis phisiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tēdunt syllogismum. Primum modum bifariam diuidūt, nā secundū unum quodq; animalium genus propriā quandam figuram describunt, & huic figuræ proprietatem, vel passionem præfigurant conuenientem. Vni leonum generi robustissimum esse, & animosissimum largiuntur, aiuntq; necesse esse aliquod signum inesse ei, quo animositas, et fortitudo ea pernoscatur, idq; esse latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere, & ex his syllogismū desumunt. Omne habens latum pectus, humerosq; ac magnas extremitates, forte est, & animosum. Alij verò tali animali corpus, & propriam animam adscribebant, putabantq; tales mores in totum, vel in partes ei inesse, qui huiusmodi corpus, vel corporis partes possideret, idq; in cæteris animalibus faciunt, vt cani contumeliosum, & impudentem, oui verò mansuetam esse. Vterq; modus Platoni ascribitur, cum dixerit, animam, dari corporibus secūdum merita materiei, ac si diceret Leo talem habet animam quia eius materiei tale erat meritū, siue mistio. Non admodum à primo differens est secundus modus, quem Trogus tradere conatus est, nam non omnibus animalibus, sed ex ipso homini genere, non vniuerso, sed distinguens secundum gētes mores, assignabat secūdū corpus; nā signatæ regioni propriū corpus statuebat, et proprias passiones, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secūdum regionū climatumq; diuersitates hominū mores variari. Alij, vt Philon Lacedæmonius per apparentes in corpore mores sciētiam exercebāt, nam quibus moribus quisq; se exercēdo præfigurat natura tales ei inesse iudicabāt, vt si videret quēpiam oculos sursū natura adducere, eū salacē iudicabant, quia concūbentes oculos attollunt. Sic pallescentes meticulosos dicebant, quia, qui metuunt, expallent, & si quis vultum natura præfert, quemadmodū qui irati solēt, eum iracundū pronūciabant, & sic de cæteris moribus.

Quomodo per totius corporis tēperaturam de moribus fit coniectandum. Cap. 5.

SED non inoportunum videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi possint, referre, præcipue quæ ex Medicorum fontibus hausimus. Cum calidum temperamen tum ex imperio est, dignoscendi signa hæc recenset Galenus. Caro est tangentibus calida, hirsuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alij addunt. Cito crescentes, venæ apparentes, anhelitus manifestus, vox firma fortis, & agrestis, cito sudant, comedunt, & digerunt bene, pili crassi, & crispi, & natura luxuriosi. Frigide autem temperaturæ signa. Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangētibus obuiat. color vnà cum capillis rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus, quem nonnulli liuidū appellant. Alij tardè crescentes, anhelitus tardus, & immanifestus, vox subtilis, & acuta, & in coitum debilis, parum comedunt, et minime digerunt, capilli extensi, longi, & subtiles, colore albi, rarò sudant, timidi sunt, & imbecilles. Humidæ temperaturæ signa. Carnosum corpus, & molle, leue, iuncturæ occultæ, vigilantes, consuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flaui, imbecilles, boni

les, boni ingenij, pauidi, & luxuriosi. Siccæ temperaturæ. Corpore gracili, & duro. Addunt alij. Caro tactu aspera, iuncturæ manifestæ, capilli, & pili crassi, & asperi, colore rubei, moderate comedunt, & digerunt, in laboribus durantes. Diximus de simplicibus, nunc de compositis temperaturis. Signa calidæ, & siccæ temperaturæ. Caro calidior, & siccior, & hirsutior, & durior, pinguedine carens. Gracilis est, & capillos nigros habet. Calidæ verò, & humidæ. Caro mollior est, calidior, & carnosior. Si calidior erit, hirsutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri, & caro pinguedine carens. Si multo humidior, mollis caro, & multa, color ex albo, & rubro commistus, & tangentibus paulo calidior. Frigidæ verò, & humidæ. Capillis nuda caro, alba, & mollis, & crassa, & pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Frigidæ verò, & siccæ temperaturæ. Corpus natura durum, & gracile, & glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, si graciles sint, per carnes dispersa. Sed moderatæ temperaturæ signa. Color ex rubro, & albo commistus, capilli flaui, giluiq;, mediocriter crispi, carnositatis mediocritas in qualitate, et quãtitate. Ad summũ corpus tangentibus neq; molle, neq; durum, neq; frigidum, neq; calidum, inspicientibus neq; hirsutum, neq; glabrum, neq; crassum, neq; tenue apparebit.

De cordis temperaturæ signis. Cap. 6.

CVM hactenus de vniuersali corporis temperatura tradiderimus, iam nos commonet ordo, vt de principibus eius partibus, & primum de corde dicamus ex Galeno. Calidioris cordis deprehensiones, & signa sunt magnitudo respirationis, & pulsatilis venæ celeritas, frequentia, audacia, & ad obeunda negotia impigra euigilantia, si autem plus accesserit caliditatis, tunc iræ præcipitatio, & furibuda temeritas adsunt, erit hispidus his thorax, præsertim pectus, & quæ ad hypocondria thoraci proxima. Thoracis latitudo, caliditatis deprehensio est, nisi cerebrum aduersetur. Alij addũt. In dando tenax, obstinatus, probus, & luxuriosus. Frigidæ verò complexionis cordis signa. Pulsus minores respiratio pulsibus proportionalis, pectus tenuibus pilis vestitum. Hi namq; natura meticulosi sunt, inertes minimeq; audentes. Aridioris verò cordis signa. Pulsus asperi, animus in iram promptus, agrestis, & impacatus. Humidioris verò signa cordis. Pulsus molles, mos mobilis, facile in iram proruens, & placabilis. Addunt alij, animo timidi, hebetes, et laboribus inhabiles. Calidi verò, & aridi cordis signa. Pulsus asperi, magni, celeres, & frequentes, respirationes magnæ celeres, & frequentes. Hi autem omnium in pectore pilosissimi, nec non in hypochondrijs, in tractandis negotijs prompti, furiosi, celeres, & impudentes. Moribus tirannici, in iram succensi, & implacabiles. Calidi verò, & humidi cordis deprehensiones. Maius hi, quàm qui dicti sunt, hispidi, nihilominus autem expediti in actionibus, nisi quod non ita ipsis barbarus est animus. sed in iram duntaxat proni. At pulsus molles, magni, celeres, & frequentes, & respiratio pulsibus respondens. Frigidi verò signa, & humidi cordis. Pulsus molles, mos vtiq; minime audens, timidi, & inertes, tenues in pectore habẽt pilos, ne vtiquã furiosi, neq; in iram proni, hi minus omnibus iracundi sunt, impulsi, irritatiq; in iram, eam cohibens, & compescũt, nullos prorsus in pectore pilos habent.

Cerebri temperaturæ deprehensiones. Cap. 7

NVNC ad aliam principem corporis partem veniendum, scilicet cerebrum, signa q; ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrum, cuncta circa caput rubra, & calidiora erũt, & in oculis venæ percipiũtur. Capilli his genitis, repẽte in capite exoriũtur, quod si multo temperatis calidiores erũt, primo quidem rutili, inde nigrescunt, procedẽte autẽ tempore caluescunt, superfluita-

superfluitates in palato, naribus, oculis, & auribus paucæ, & concoctæ. Cæterum etiam humidũ cerebrum huiusmodi temperamenta breui somno, nec profundo sunt contenta. Addunt alij. Capilli multi, crispi, & duri, oculi longe cernentes, & discernentes, pulcrarum rerum cupidi, corde tendentes ad nobilia. Frigidi cerebri signa. Redundantias plures hi in suis habent effluxibus, capilli ipsi sunt recti, & rufi, & stantes, & duri, postquam geniti, euadunt tenues, & sine nutrimento, facileq; à refrigerantibus causis offenduntur, à destillationibus, & obstipationibus narium capiuntur; tactæ corporis partes non admodum calidæ, neq; vsq; rubor apparet, in oculis venæ non videtur, magisq; somniculosi sunt. Ariodoris cerebri signa sunt, sine superfluitatibus in effluxibus, in sensibus maxima perspicacitas, vigilantissimi, capillos habent validos, & cito geniti euadunt crispi potius, quam recti, celeriterq; caluescunt. Addunt alij. Duri ingenij hominem, & vacui, cui caput sæpe dolet, temperati incessus, & motus. Si capiti verò affuerit humiditas. Capilli simplices, neq; prorsus caluescunt, sensus caliginosi sunt, superfluitatum multitudo, multi somni, & profundi. Addunt alij. Luxuriosos esse, & temperati ingenij, pios, misericordes, & simplices, vaniq; propositi. Hæ quidem sunt simplices cerebri distemperantiæ. Compositæ verò, calidi, & humidi cerebri, Color bonus adest, in oculis venæ magnæ, superfluitates plures, & mediocriter flaccidæ, capilli recti, & subflaui, nec facile caluescunt, facile humectantibus, & calefacientibus obnoxij, læduntur Austro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, somno sese uersant, imaginum in somnijs sunt multarum, sensus non habent satis integros. Si calidati accidit ariditas, superfluitates minime redundãtes, sensibus integri, minime somniculosi, citoq; caluescunt, primus itaq; capillorũ ortus celerrimus, et bene, coalescũt, capilli nigri, et crispi sũt, caput tãgẽtibus calidũ sẽtitur, capilli rufi, etiã ad tẽpora usq; pubertatis. Frigidi, et aridi cerebri signa. In oculis prominẽtes nõ habẽt venas, à frigidis causis haudquaquam difficulter læduntur, at sensus quidem ipsis in iuuẽtute integri sunt, & illæsi prorsus, at progredientes cito deflorescunt, ideo etiam cito canescunt capilli, parum q; procedunt sine nutrimento, & flaui. Frigidi verò, & humidi temperamentum efficit somnulentos, & graui somno sopitos, & malos sensibus, & superfluentes frigore effectos, caput destillationibus, & obstipationibus narium obnoxios; hi neutiquam caluescunt. Cerebrum igitur temperatum mediocriter habet in actionibus animalibus, & redundantijs, quæcunq; per palatum, vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorsum aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus subrufi, pueris autem subflaui, uiris flaui, inde crispescunt, nec satis facile caluescunt. Subdunt alij Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri imaginatiuæ, cogitatiuæ, & memoratiuæ. Si cerebri complexio calida, sunt imaginationes, & cogitationes corruptæ. Si accidit melancholia, est timor sine causa cum malis cogitationibus. Mestitia est timor rerum impossibilium, & quando melancholia vtitur, conuertitur homo ad ferinos mores, et omnes ipsius motus sunt praui, et timorosi, hæc impressio fit animæ propter complexionem obscurã melãcholiæ, quia habitus animæ corporalis, sequitur complexionem, & anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro. Ex cerebri enim caliditate, humiditateq; accidit homini meminisse, & obliuisci. Cum eius temperatura medio modo se habet in vtroq; calido, & frigido fit memoria, ex frigido verò obliuio gignitur, sic animo frigido in cerebro fit lethargus, et ex adurentibus febribus fit delirium. Lucretius tertio libro de his ita cecinit.

„ *Est etiam calor ille animo: quem sumit in ira*
„ *Cum feruescit: & ex oculis micat acrius ardor.*
„ *Est & frigida multa comes formidinis aura.*
„ *Quæ ciet horrorem membris, et concitat artus.*
„ *Est etiam quoq; pacati status aeris ille.*

gitur, si exuberat, vix marcore excitabitur. Sed necesse est, esse prætenuem, copiosam, & in æquilibrio bilis, nec deterioris pituitæ desit humor, vt ex tribus vnum consurgat corpus, vt otto sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur bilis atra, & à duabus illis non aduratur, sed accensa fulgeat. Et ob id Heraclitus. Lux sicca, anima sapientior. In problematis Aristoteles ait. Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in philosophiæ studijs, vel in republica administranda, in carmine pangẽdo, vel in artibus exercendis, melancolicos omnes fuisse, & multis horum vitijs atræ bilis infestari, vt Hercules, qui etiam sacro morbo obnoxius fuit. Lysandro Lacedæmonio ante mortem genus vlceris emersit, quod ex atra bile constitit. Adde Aiacem, & Bellorophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequebatur, vnde illud Homeri.

„ *Ast hic, quando etiam grauior Dijs omnibus errat*
„ *In campos solus latos, inq; auia rura,*
„ *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Quin plerosq; alios ex Heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios cõplures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, & quamplurimos poetarum. Fuit & Eurilocus acerrimo quidem iudicio, cuiusmodi ferè omnes, qui atra bile affecti sunt, & Phauorinus hanc affectionem heroicam vocat. Natura calido, & frigido temperamento constat. Atra bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest, sed non per summa, verum penitus est frigida, quæ si modum excedit, hominẽ fatuum, attonitum, aut obtorpentum, aut anxium, & formidolosum. Sed si admodum incalescit, securitatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcerum eruptionem parit. Nam quibus multa, & frigida bilis atra stolidi, & ignaui sũt, in quibus permulta, & calida ij perciti, ingeniosi, amasij, propensi ad excãdescentiam, cupiditatem q; & loquelam, multi ad insaniam, aut ad lymphaticam tristitiam, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quod non nisi naturali intemperie accidit. Marcus ciuis Syracusanus præstantior poeta erat, dum mente alienaretur. At quibus ille calor remissus mediocriter, longè prudentiores, præstantiores alijs in literarum studijs, & artibus, & in Republica. Afferta; ad subeunda pericula magnũ discrimen, alij maiorem in modum sibi confidunt, vt etiam Achelao Regi Macedoniæ euenit. Summa igitur est, quod melancolici varij, & inæquales sunt, nam & calida, & frigida reddi potest, & quoniam maximè vim morum instituẽdorum retinet, nã mores maximè omnium, quæ in nostro corpore habentur, calidum, & frigidum instituunt, ideo varijs moribus informat, & cum portio temperata sit frigidior, calidiorq; facit, vt melancholici omnes nõ per morbum, sed per naturam ingenio sint singulari. Galenus item tertio de locis affectis. Macri, inquit, nigri, & hirsuti, & quibus latæ sunt venæ aptissimi censentur, vt huiusmodi atræ bilis humor cumuletur, fitq; interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, post hos flaui, idq; si uigilijs multisq; fuerint laboribus nutriti, sollicitudine, & victus tenuium additis.

Contra Platonem, & quomodo per animalium partes sit iudicandum. Cap. 9.

SENTIEBAT *igitur Plato, quod si homo vniuersum corpus cui prorsus animali consimile habuerit, iisdem etiam moribus, & affectibus, quibus illud afficeretur, idq; nos neutiquam verum esse non reticebimus. nam nullus unquam homo alterius animalis corpori si conferatur in vniuersum assimilabitur, sed si quadamtenus consimile fuerit, in partibus id continget. Partes, vel signa, quæ animalium effectus decernunt, vel effectus ipsi, alij proprij sunt, alij communes, proprij sunt, qui vni tantum animalium generi competunt, vt canibus esse contumeliosum,*

asinis verò indolens. Communes alij omnibus, alij pluribus insunt, communes omnibus, usq; ad formicas est contumeliæ effectus, communes pluribus sunt ipsius veneris effectus, qui & si cunctis, nullis tamen certius, quàm asinis, & suibus competunt, vnde proprijs animi effectibus propriæ respondent corporis dispositiones, sic communibus communes. Sed communia signa per parum, aut nil Physiognomoni conducunt, quia communes affectiones offendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eædem sunt, & si quis in communibus signis assimilabitur, cur potius leoni, quàm ceruo, vel apro assimiletur? Propria ergo signa eligenda veniunt. Sed neq; hæc quoq; ad rem faciunt, nã propria signa nulli propria, nisi cui propria sunt, nulliq; competunt, propriamq; passionem ostendunt, & si alteri competerent, propria signa non essent, & cum effectus nullus proprius sit animalium, ex quibus physiognomoniam exercemus, nullum igitur signum peculiare erit. Nam non solum leo fortis, sed taurus, & aper, nec ceruus timidus, sed lepus, & felis, vnde si quis communibus, vel proprijs signis vti velit, frustra terat operam, nec voti compos fiet, sed oportet ea animalia considerare, quæ communi aliqua affectione notantur, & ex ijs ea signa notãda veniant, quæ solis illis, & non alijs communia sint, signumq; illud cum effectu mutuo cõuertatur, vt cui signum competit, eidem pariter, & affectio, & cui affectio eidem pariter, & signum, & animalia, quæ huiusmodi affectionibus vacant, ijsdem etiam quibus præmostrantur signis vacent. Sed ne clariorem mõstrandi viam intercipiamus exemplum apponere rationi non valde inconsentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, scilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus videre cõtingit, vt pote tauro, equo, & apro, quæ etiam extrema magna habent, & robusta sunt. Vnde argumenti sedes constituitur Physiognomoni, qui extrema habuerit magna, fortis erit. Sed ne in signorum electione nos falli contingat, cum vniuersum genus duplices affectiones, geminaq; signa habuerit, cui affectioni quale signum conueniat, vel vtriq; vel neutri. Contingit enim leonum generi duplicem affectionem, scilicet libertatem, & fortitudinem, duoq; alia signa mira præsefert, elatam frõtem, & magna extrema: ne remoretur anceps animus vtrum elata frons munificentiæ, vel roboris nota erit, hac vtendum est metodo. Nos sedulo taurum, equum, & aprum, aliaq; robusta animalia intuebimur, & si hæc ingentes extremitates habere conspiciemus, & liberalia non sint, neq; elatæ frontis signa præseferunt, id signum liberalitatis potius, quàm roboris erit. Inspicienda quoq; veniunt alia animalia, quæ munificentissima sunt, & elata fronte incedere videbuntur, ob id, qui huic studio nauant operam, omni prorsus diligentia animalium historijs inuigilẽt, vt eorum affectiones, mores, descriptiones, & partes magnopere calleant, & considerent, vt hinc totum negotium pendere videatur. Nec flocci faciendum remur id notarum discrimen, quod aliquæ cognatæ sint, aliæ ascititiæ: cognatæ sunt, quæ nobiscum ingenitæ ab ortu vsq; ad mortem manent vitæ coæuæ, vt frontis latitudo, nasi simitas, & similia: ascititiæ verò, quæ casu contingunt, vt orbitas, & faciei color. Cognatæ notæ animæ passiones notant internas, & naturales sunt, vt gaudium, & metum, accidẽtales autem animæ passiones sunt, Aritmetica, Medicina, Theologia, quæ ex signis cognoscere non possumus. Huc afferre lubitum est, vt non à re alienum, quod Aristoteles Alexãdro scribit. Quod non creauit Deus creaturã homine nobiliorẽ, nec collegit in alio animali, quod in eo posuit, cum non sit in aliquo animalium consuetudo, vel mos, quem non repperias in homine. est enim audax vt leo, formidolosus vt lepus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & austerus vt coruus, pius vt turtur, malitiosus vt leæna, domesticus vt columba, versipellis vt vulpis, mitis vt agnus, velox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrsus, carus vt elephas, vilis & stolidus vt asinus, obediens vt pauo, garrulus ut passer, vtilis ut apis, vagus ut caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt piscis, rationalis ut angelus, salax ut porcus, malitiosus ut bubo, utilis ut equus, noxius ut mus, et tandem nec uegetale, nec minerale, nec aliqua substantia, quæ cum homine aliquod proprium non habeat. Adamantius. Vnuscuiusq; animalis

malis

malis mores omnes manifesti sunt ex effigie, quæ moribus illis conuenit, vt leonis mos irascibilis, & fortis & effigies talis. Pardi facies delicata, sed iracundus, insidiosus, dolosus, timidus simul, & audax, figura etiam his moribus congruit. Vrsa crudelis, dolosa, ferox, & sæua, Apro est iracundia inconsiderata, boui seueritas, & simplicitas, equo iactantia, et honoris cupiditas, vulpi doli, & insidiæ, simiæ scurrilitas, & dissimulatio, oui stoliditas, hirco ignauia, sui immundities, atq; gulositas, similiter cæterorum volatilium, & reptilium effigies moribus coueniunt. Si igitur homo partem, aut membrum aliquod feræ, vel aui simile habet ab his necesse est ipsum physiognomonizari. Si nanq; oculos charopos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt, si ualde cõcauos, maligni moris sunt, & simiam referunt, Si plani fuerint bouinos oculos tales dicito, si eminentes, stupidi, & iniurij, sicut asinj.

Contra Trogum, & quomodo è diuersis cœli locis hominum mores sint coniectandi. Cap. 10.

AT Trogus, qui ex varijs cœli habitibus diuersas morum contemperationes coniectabat, ijsdem argumentis afficietur, quibus & ij, qui ex digniorum animalium partibus, & affectibus animi facultates hominum obseruabant, nos ne fastidium potius, quàm nouam doctrinam discentium animis pariamus, à presenti orationis nexu dissita sit hæc pragmatia. Sed de morum temperatura, corporumq; formis ad varios cœli aspectus, ecquid maiores nostri in medicina philosophiaq; dignissimi proceres scripserint, futurum operepretium arbitror, si in medium exhibuero. Hippocrates libro de aere, aquis & locis ad regionis habitum, qualitatem q; hominum mores responsum habere demonstrat. Asianos pacatiores, & cultiores, idq; ex anni temperatura euenire ait, si quidem à medio solis exortu ad auroram Asia sita est. Sic qui Phasim auolunt ab hyberno sole ad Meotidem paludem agrestes sunt, & ad laborem segnes propter varias anni temperaturas, sunt enim ibi montes altissimi, ardua regio, & inæqualis Scytharum gens circa paludem Meotidem habitans, quæ & Sauromatæ appellantur, crassa forma, iuncturis humectis, & inefficaces, vnde neq; arcus intendere, neq; tela torquere possunt præ impotentia humerorum. Europei inter se valde disformes ob temporum variationes, vnde audaces, & integri natura nascuntur, & magnanimi magis, quàm Asiani, & difficultates omnes aggrediuntur. Inter Platonis placita illud obseruauimus scienter dictum. Ex varijs cœli locis, varias ingenerari morum ιδέας. *Quo argumento in Græciæ tractu in adipiscendis disciplinis aptiores videri homines multo, quàm aliubi, & qui in Phœnicem vergunt, cumulãdæ pecuniæ mire sagaces. Nunc Polemonis, & Adamantij opiniones afferemus. Arcto quicunq; subiacent, corpore sunt prolixo, colore albo (sed rectius vt Adamantius, capillis, colore flauo albicanti, & mollibus, oculis glaucis) simi, crassis cruribus, prægrandibus, carne laxa, & ventricosi, sed ingenio simplices, animosi, leuissimi consilij, animo præcipites, ac stolidi. Hac Polemonis tesllui tempori iniuria vulnus inflixit, nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei, nigris, crispisq; capillis, nigris oculis, gracilibus cruribus, disciplinis & hi parum apti. Subiungit Polemon. Multimodæ sententiæ, mente leues, mendaces, dolosi, furaces, ac magis, minusq; alij alijs, quo magis, minusq; contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine seiũguntur. Mediæ verò regionis incolæ mediã habẽt quoq; figurã, signa, et ingenia. Oriẽtales, et Occidẽtales, quò magis ad Meridiem, vel Aquilonem accedunt, eò ipsi inter ipsos differunt. Qui extremis Lybiæ oris insident, vt Nomades, & Hiberi, & Lybes Ethiopibus similes sunt, & tandem, vt cuncta complectar, Austrinis quidem omnibus siccũ dominantur, & calidum, Arctois, contra humidum, & frigidum, alia verò regiones, quæ ad vtrasq; harum accedunt, temperamẽto, effigie, & moribus*

& moribus similes ipsis producunt. Sed cur in pluribus locis hæc euarient, causa est, quod alij aliò transferant sedes, & confundūtur nationes, vt si Thraces nauigarent in Italiam, & Itali in Thraciam, Persæ in Assiriam, Assirij in Persiam. Ptolomeus doctissimus, & si è syderum cōfigurationibus hominum mores prouenire scripserit, etiam quæ dixit, nostro proposito quadrabūt. Tradit itaq; Septemtrionales populos feroces, peruicaces, & agrestis esse truculentiæ, Italos, Græcosq; præstantes, benignos, amicitiæ studentes, animis, & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni osores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, & legū latores, Arabos furaces, subdoliq; ingenij, seruiles instabiles, lucrī cupidos, Armenos, mobiles, improbos, Sauromatas feritate immanes, Phriges leues, morigerulos mulieribus, Aphros in Venerem procliues, periuros, temerariosq;. A quo Maternus. Scythæ crudeles, Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi, incolsultiq; Græci leues, Aphri subdoli, Syri auari, Asiani venerei, Siculi acuti, Hispani elatæ iactantiæ animositate præpositi, Ægyptij sapientes, Babylonij prudentes. Nec Vitruuij sententia ab his abhorret. Inquit enim. Qui rigentia mundi, ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus sunt, candentibus corporum extimis, directo capillo, & ruffo, oculis cæsijs, sanguine multo ex humoris plenitate, cælique; refrigerationibus sunt conformati. At qui exustas à sole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus, colore fusco, vibrato capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, sanguine exiguo solis impetu perficiuntur, itaq; etiam propter sanguinis exiguitatem timidiores sunt ferro resistere. Itaq; meridianæ nationes ex acuto feruore mentis expeditius, celeriusq; mouentur ad consiliorum agitationes. Ad Arctum versi ex infusi cæli crassitudine, ac ob aeris obstantiam refrigerati, stupidis ferè nascuntur mentibus, quod ex serpentibus brumali frigore torpentibus perspiscuum fit, quæ per calorem, cum exhaustā habeant humoris refrigerationem tunc acerrime moueantur, per brumalia autem refrigeratæ immotæ sunt stupore. Cum autem meridianæ nationes animis acutissimis, infinitaq; solertia consiliorum, simul ad fortitudinem ingrediuntur, vbi succumbunt, quod habēt exustas à sole virtutes animarum, qui verò frigidis nascuntur regionibus, ad arma paratiores sunt, magnisq; viribus ruunt sine timore, sed animi tarditate, & sine solertia irruentes suis consilijs refringuntur. Cæterum mediæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris, animorumq; vigoribus pro formidine sunt in Italia gentes, populusq; Romanus inuictas habet laudes, itaq; consilijs barbarorum refringit vires, & forti manu Meridianorum cogitationes. Ita diuina mens in temperata regione vrbem collocauit, vt omnis terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hæc. Contexenda sunt his cælestibus nexa causis. Nanq; Æthiopas vicini syderis vapore torreri, adustisq; similes gigni, barba, & capillo vibrato, non est dubium. Et aduersa mundi plaga, atq; glaciali, candida cute esse gentes, flauis promissa crinibus, truces verò ex cæli rigore has, & illas mobilitates habentes. Ipsoq; crurum argumēto, illis in supera succum reuocari, natura vaporis, his in inferas partes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobiq;, illic ignium nisu, hic humoris alimento. Medio verò terræ salubris vtriusq; mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Magna & in colore temperies. Ritus molles, sensus liquidus, ingenia fæcunda totiusq; naturæ capacia. Iisdem imperia, quæ nunq̄; extimis gentibus fuerint. Vegetius eligendos tyrones septētrionales iubet; nam qui vicini sunt nimio soli, calore siccati amplius sapiunt, sed minus habent sanguinis, & cum se exiguum sanguinem habere nouerint, metuunt vulnera. Septentrionales verò largo sanguine redundantes ad bellum prōptissimi sunt, & remoti à solis ardoribus, incolsultiores esse dicit. Ad id Lucanus.

„ *Quicquid ad Eoos tractus, mundiq́; teporem*

„ *Labitur*

" *Labitur, emollit gentes clementia cœli.*
" *Omnis in Arctois populus quicunq; pruinis*
" *Nascitur, indomitus belli, & mortis amator.*
Trhaces in Venerem procliuiores Ouidius testatur de Tereo agens.
" *Digna quidem facies, sed hunc innata libido*
" *Extimulat, pronumq; genus, regionibus illis*
" *In Venerem, & flagrat uitio, gentisq; suoq;.*

Sed quæcunq; ex his scriptoribus huc retulimus, ne putetis velim vera semper contingere, sed in pluribus, nam vt Apuleius inquit, apud socordissimos Scythas Anatharsis sapiens natus est, & apud Athenienses Catos Melicides fatuus. Sed quæ de hominibus diximus, etiam in cæteris animalibus videre licet: nam accipitres, falcones, & aquilæ maiores sunt, fortioresq; in regionibus Aquilonem versus. In frigidis enim terris magna corpora nascuntur, quæ copioso sanguine, & spiritu abundant, vnde audacia, & feritas prouenit. In alijs verò regionibus secundum proportionem vigor, audacia in eis spectatur.

Contra Philonem, & quomodo ex apparentibus è facie moribus sit iudicãdũ. C. 11.

PHILONEM *Lacedæmonium, qui solum ex facie in passione illa hominum morum signa venabatur, ita coarguit Aristoteles. Fortis, & impudens haud dispari se habent vultu, hic enĩ omni à se verecũdia abiecta, ille õni abdicato timore obfixo uultu loquũtur, si vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ affectiones, et inter se oppido quàm differentes? neutiquam enim parum abest fortitudo ab impudentia. Præterea si ea signa accipienda sũt, ex quibus humana natura vestigatur, quæ semper, & omni tempore vera sint, qui fieri potest, vt natura hilaris ridenti semper fronte permaneat, vt ei nunq; contingat odiosum, & mæstũ diem ducere? sic quoq; mæstus animo natura, nonne fieri potest, ut gaudio, & tripudijs vitã ducat? Perpauci igitur sunt effectus, qui ex apparentibus in facie moribus conijci poterunt, vt iusti, misericordes, & ingeniosi, qui ex huiusmodi in facie configurationibus in passione illa non dignoscuntur. Sic Philonis regula, vti non semper explorata vtilitatis vera habenda est. Nec sanè satis vulgarem operã præstat, uerùm sedula vestigatione perquirẽdum, si alia comitentur signa, ne simplici fallamur nota. Vt superius a nobis recensitũ est: Polemõ ad hæc. Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lætitia præter morẽ exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, uel ieiunijs, aut repletione, uel si rei alicuius cupidine tenetur, vel si quid animo cõsiderãt, aut oculis cõtemplãtur, vel auditus sensu tenentur, & quidem in eiusmodi re haud tota forma immutatur, sed immobilis manet signa autem mutantur. quæcunq; autem ex ipsis permutantur, non æque in omnibus permutatiionẽ sentiunt, sed quantum ad cuiusq; naturam proxime accedit. Hoc autem considerare oportet, quod quæcunq; signa in quouis, ex ortu prouenientia conspiciũtur, illum ipsum indicãt magis ijsdem affectionibus subijci, quas illa denotant. Exẽplum erit, si quis signa considerantis habuerit, prudentem, boniq; cõsilij dixeris, si verò signa fraudis, dolíq; & si illa in præsẽtia minime agat, cum arce quadã celet dolosũ, & fraudolentis facile existimabis. si quis item iracũdi notis signetur, & si tũc minime iratus sit, iræ tamen obnoxium censebis. Idem & in alijs iudicabis.*

Quòd etiam per signa à contrario sumpta mores diiudicare possimus. Cap. 12.

ARISTOTELES *in suis physiognomonicis inter alios modos, quibus physiognomonicam scientiam exerceri posse scripsit, electionem signorum etiam dissimiliter*

fieri, hoc est loco à contrario. Exemplo omnia clariora reddemus. Vt si pilorum duritiem fortitudinem denunciare cognoscimus, pilorum mollitiem imbecillitatem per signum à contrario iudicare. Item eorumdem in pectore densitatem, iræ excandescentiam pro certo habemus, cum spirituum, & cordis caliditatem arguat, quæ iræ causa existit, sic eorum carentia in eodem oco mansuetudinem monstrabit. Et si extrema magna fortitudinem arguent, contra exilitas limorem, & exilitatem ostendit. Et sic de multis erit idem iudicium faciendum.

Quod ex distinctione habituum, & passionum masculini, & fœminini generis de moribus multa coniectantur. Cap. 13.

NVNC ex Aristotele animalium genus in duas formas diuidemus, masculinam scilicet, & fœmininam, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuiq; conueniat, addemus & corporis formæ mores, scilicet quæ animosa, vel timida, iusta, vel iniusta fuerint.

Tabu-

Tabulam hanc obuiam hic præfigendam duximus, quæ anteriorem, & posteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt singulæ partes, quare toto opere meminerimus liquido conspiciantur,

VIR igitur magno corpore pditus est vultu lato, supercilio incuruo, oculo magno, mēto quadrato, collo crasso, neruosoq; humeris robustis, pectore āplo, costis validis, vētre cōcauo, coxēdicibus ossosis, apparētibus, coxis, et brachijs neruosis, articulatis, et fortibus, genu duro, tibijs neruosis, suris deorsū cōtractis, talis neruosis, articulatis pedibus, et manibus magnis, bene formatis, & neruosis omoplatis fortibus, magnis, & distantibus, metaphreno articulato, carnoso, dorso magno, robusto, et bene costato, lūbis osseis, validis, natibus gracilibus, et carne duriori, sicciori q; gressu tardo, voce magna, et graui. Moribus uerò generosus, intrepidus, iustus, sīplex, et uictoriæ cupid⁹.

Proposita hac modo figura Leonis imago ad vinum delineatur vt eius partes cum virilibus comparādæ cōmode spectētur.

NVNC *leonis formam describemus; nam totius corporis leonini forma, & singula eius membra viri idæam præ cunctis animalibus maxime fortita videtur. Leo capite est mediocri, facie magis quadrata, non valde ossea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente supercilia, & nasum versus veluti nube, sed frontis id, quod ante capus est eleuatum habet.* χαροπὸν ὀφθαλμοὺς οὐκ ἄγαν δ' σφόδρα περιφερεῖς δ' τε ἄγαν προμήκεις, *oculis charopis, non valde volundis, neq; valde prominentibus, vt uelus trāslatio habet. Gesnerus non prominentes, sed oblongos vertit. Sed nos leonem inspiciendo, oculos non cauos vidimus, sed mediocres inter cauos, & extantes, & Aristotelicum textum corruptum iudico, ex Adamantio restituendum, habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem se admouebunt, ob id oculis concauis rotundis, non ualde cauis, neq; ualde proiectis. Sed redeamus unde digressi sumus. Supercilio pregandi, naso crassiori potius, quàm tenuiori, superiori maxilla non prominente, sed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes superiores inferioribus super iniectæ sint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex singulis, restisq; ossibus rigenti collo magno quidem, sed mediocriter crasso, pectore robusto, partibus circa iugulos solutis magis, quàm compactis, metaphreno lato, costis, & dorso valde firmis, circa coxas, & fæmora parum carnis habet, medio ventre gracili.* ὀυζωτι, *sed Suessanus satis peruerse, basim iuuenilem vertit. Cruribus validis, et neruosis, pilis vestito flauis, neq; rectis, neq; valde crispis, corpore toto articulato, & neruoso, nec molliori, nec iusto duriori. Suessanus etiam perperam humidū vertit. Incedit tardè, & passibus multum distātibus; humeris ad singulos passus cōmotis. Animæ uerò habitus, generosus, magnanimus, victoriæ cupidus, māsuetus, iustus, & amās eorū, cum quibus versatur.*

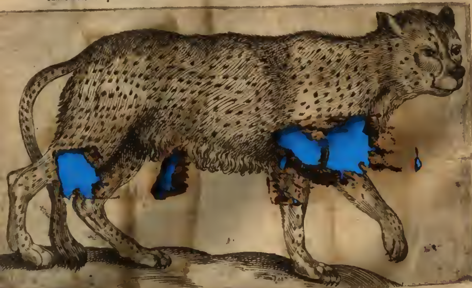
In hac

In hac tabella femineam figuram expressimus auersam, & aduersam vt vtriusq; partis singula membra vniuerso opere commemoranda in aspectum venirent.

FOEMINA autem contrario modo se habet. Capite est paruo, capillo molli, vultu angusto, fronte depressa, supercilio extenso, oculis paruis, & splendentibus, naso recto ad faciem male discreto, facie carnosa, exilibus labijs in ore paruo, & ridenti, mento rotũdo, & glabro, collo gracili, clauibus male solutis, pectore stricto, & imbecilli, coxis pinguibus, genibus carnosis, intus innuentibus, & collabantibus, tibijs mollibus, & inarticulatis, suris densis ductis, talis carnosis, paruis, pedibus, & manibus gracilibus, inarticulatis, vlnis, brachijs, & cubitis exilibus, humeris inarticulatis, imbecillibus, dorso angusto, & debili, metaphreno inarticulato, et infirmo, lumbis carnosis, natibus carnosis, & pinguibus, & vniuersa diniq; corporis forma minori, delicatiori potius, quàm generosiori, minus neruosa, & humidioribus carnibus: Voce exili, gressu breui incedente. Ingenium verò muliebre pusillanimum furax, & ad summum dolosum. Sed Adamantius molle iracundum, insidiosum, fraudulentum, timidum simul, & audax dicit.

Hic vt pardalis forma ad vivum demonstretur maxime praestitimus, nam eius partes muliebribus comparatae eandem retinent similitudinem.

HIC pardalis formam referemus, nam pardalis inter animalia formam maxime, & ingenium muliebre referri, cruribus tamen exceptis, quibus maxime ad inuadendum caetera animalia, & ad se defendendum vtitur, & fortiter agit. Habet enim pardalis faciem paruam, os magnũ, (paruum) oculos paruos albicantes, ipsosq; circumuagantes magis. Sed Gesnerus legit pro [illegible] [illegible] ολιστέρου & putans textum corrigere, ipsum prouertit. μέτωπον προμηκέστερον, πρὸς τὰ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] idest frontem oblongam, versus aures rotund[illegible] magis, quàm planam, sed vetus traslatio aliter habet frontem lõgam, aures rotundas mag[illegible] planas satis peruersè. Collum valde longum, & tenue, pectus paruis costis praeditum, d[illegible] [illegible] longum, clau[illegible]es carnosas & femora. Partes verò circa ilia & ventrem magis planas, idest non protuberantes nec cauas, colorem varium, corpus totũ inarticulatum, & asymetrum. Forma igitur corporis talis. Sed ingenium molle est, vel effeminatum, iracundum, insidiosum, & fraudulentum, timidum simul, & audax. His moribus corporis etiam forma respondet.

ſpondet. & Sapientes Ægyptij hominem deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum ac malignum occultent animum, ne à ſuis noſcatur, pardalim pingunt, hæc ſiquidem clanculum alia perſequitur animalia, nec ſinit impetum, ac pernicitatem ſuam innoteſcere, qua in illis perſequendis vtitur. Sed addit Adamantius ex auibus aquilæ maſculinum aſpectum, perdix verò fœmininum habet, reptilium draco quidem maxime maſculinam, vipera verò fœmininam formam habent.

Subiecta tabella aquilæ, & perdicis imagines præſefert, nec tam præſenti capiti, quam totius operi inſeruiunt.

HÆ ſunt maris, & fœminæ formæ, & mores: nam animalia cicura nobis experientia nota ſunt, ſylueſtria paſtoribus, & venatoribus, & illis, qui ea pertractarunt, animas fœminis ſemper molliores, mitiores, ob id minus dubio procul maribus iracundæ, imbecillioresq́; . Ipſimet in nobis met ipſis experimur, cum ira excandeſcimus, & fortiores, & imprudentiores ſumus, nihilq́; timentes, ſed vbi furor nos ducit, ferimur ad agendum. Sed fœminæ ſunt magis improbæ, petulantes, illiberales, imbecilles, timidæ, & iniuſtæ. Polemon ad hæc. Simili etiam ratione conſiderandum eſt, cum aliqui fœminea forma prædici conſpiciuntur, quod ex oculis, aliiſq́; partibus patere ſolet, in quibus quædam ad voluptatem, atq; ad venerea accomodantur, hos mulieroſos, temerarios, impudentes, verſutos, perfidos, deceptores, quæ peculiaria ſunt fœminarum, eſſe contenderint. Iam maris, & fœminæ formas deſcripſimus, ex quibus exempla, quibus in hominum moribus iudicandis vtemur, excipiemus.*

Quomodo per plures paſſiones etiam aliæ indagandæ. Cap. 14.

EST & alter mores coniectandi modus, quem nullus ante Ariſtotelem aggreſſus eſt, vt ipſemet in ſuis phyſiognomonicis teſtatur, & hic modus syllogiſticus eſt, per quem ex duabus, vel pluribus paſſionibus alias poſſimus coniectari, & aliæ inferuntur, quomodo Rhetores vtuntur. Hic pauper eſt, ergo blandus. Si ex ſignis hominem cognoſcimus iracundum, triſtem, & immorigeratum, poſſumus ex his continuò inferre, hunc etiam inuidiæ nota carere non

poſſe,

posse, sed necessario inuidum esse, & si eius facie, vel corpore inuidiæ notæ nullæ extant, & hunc modum dialectico ascribit, cum ex vna conclusione illata, aliam inferat, nam tria illa accipiuntur, vt priora, & antecedentia, & quarta affectio, vt conclusio infertur. Cognoscimus præterea vel ex apparenti more, vel per signa ex feris aliquem inuerecundum, & paruiloquum esse, possumus & illico inferre eum esse etiam furem, & illiberalem: furem quidem propter inuerecundiam, illiberalem propter paruiloquentiam, sequitur enim fur impudentiam, paruiloquentia verò illiberalitatem, ex hac conuenientia methodus nascitur mores coniectandi non inutilis.

Quod à nutricibus etiam in morum cognitionem deuenire possumus. Cap. 15.

NON in opportunum videtur huc afferre, & si Physiognomoni non admodum congruum. quomodo à nutricibus, & ab educatione in hominum morum notitiam deuenire possimus: nam vitia, & bonos mores pueri cum lacte hauriunt. Legimus apud Gellium Phauorinum philosophum dicentem, sicut valet ad fingendos animi, corporisq; similitudinem vis, & natura seminis, non secus lactis ingenia, & proprietates. Et Auicenna de lactantis moribus ait. Secundum verò mores suos consideratur, quoniam ipsam oportet bonorum morum, & laudabilium esse, & quæ tardè à malis animæ passionibus pariatur, sicut ira, tristitia, timore, & reliquis. Omnes enim istæ corrumpunt complexionem, & fortasse permutantur, seu transeunt in infantem lactantem, & propter hoc prohibuerunt quidam, ne stolida lactet. Neq; in hominibus id solũ, sed in pecudibus quoq; id animaduersum, nam si ouium lacte hædi, caprarum agni alerentur, constat in his lanam duriorem, & in illis capillum gigni tenuiorem, sæpeq; numero miramur pudicarum quosdam mulierum liberos parentum suorum, neq; corporibus, neq; animis similes existere quoniam in moribus inolescendis magnam ferè partem ingenium altricis, & naturam lactis tenent, quæ iam à principio imbuta paterni seminis concretione, ex matris etiam corpore & animo recentem indolem configurat. Homerus ad id.

„ *Non eques ipse pater fuerat tibi me hercule Peleus,*
„ *Non Thetis est genitrix glaucum te protulit Equor,*
„ *Aeriaq; rupes, mens quod tibi dura ferox est.*
Ex quo Virgilius Aeneidos quarto.
„ *Non tibi diua parens, generis nec Dardanus author*
„ *Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens*
„ *Caucasus, hircanæq; admorunt ubera tigres.*

Chrysippus ob id optimas, & sapientes nutrices pueris optabat. Refert Scotus puerum fuisse, qui diu porcæ lane altus, adultus etiam pannis indutus limum intrabt, & porcorum more vorabat, alterum, qui capræ lac cum suxisset, saltatim incedebat, arborumq; codices erodebat. Remum, & Romulum Lupa nutriuit ideo ipsos, & ab eo genitos romanos luporum instar rapaces extitisse. sic etiam de Licasto, & Parrhasio dicuntur à lupa educatis: sic etiam Cerua Telephum Aganes, & Herculis filium nutriuit. In canibus etiam obseruant Agricolæ, & pastores, nam eos, quorum volunt generosam indolem conseruare, non patiuntur alienæ nutricis vberibus ali, quoniam semper & lac, & spiritus maternus longe magis ingenij, atq; incrementa corporis auget, & si effeta lacte deficitur, caprinum prebent, dum fiant mensium quatuor.

De iudicandi methodo, & quæ signa præferenda veniant. Cap. 16.

CONSEQVI iam censeo ex multis, quæ diximus signis, quæ præferenda, & quæ omittenda, & quæ fortia, debilioraq; fuerint, ostendamus. In signorum delectu primas partes sibi vendicant signa, quæ ex proprietate accipiuntur. Sunt enim signa, vt superius recensitum est, vel propria, vel communia. Propria sunt, quæ cum passionibus recursum faciunt, & huiusmodi positis, ponuntur & passiones, quarum sunt, vt extremitates magnas habere proprium est fortitudinis signum. Communia sunt signa, quæ ab apparenti more, à contrario, & id genus cæteris desumuntur, & dicuntur communia, quia cum suis passionibus non conuertuntur. Quod signa, quæ à partibus accipiuntur fortiora sint ijs, quæ à moribus apparentibus, & similibus, causa est, quod immediate substãtialem formam consequantur, illa verò, vt color, & lenitas, & huiusmodi similia, non tam immediate substantiam consequantur, nam signa ex quibus Physiognomones diiudicant, sunt ex motibus, figuris, coloribus, moribus apparentibus in facie, voce, carne, partibus, & figura totius corporis, & similibus. Sed & partium signa ea fortiora sunt, quæ ex primarijs locis desumuntur. Primaria loca sunt, quæ circa oculos, frontem, faciem, & caput. Secundo quæ circa humeros, & pectus, tertio circa crura, & pedes, postrema vero, & minima, quæ circa aluum sunt. Cuius causam affert Aristoteles. Signa enim, quæ circa caput, manifesta sunt, circa sapere, & sensus, quia cerebrum continet principium motus, & sensuum, oculi pars cerebri sunt ex Galeno. Sic anterior pars, fortior est quia plenior, posterior verò vacua. Ob id optime Apuleius dicebat, quòd totus homo in facie est, quia ibi ratio inhabitat. Secundo loco pectus, cordis domicilium, subiectum omnium sensuum. Tertio loco crura, & pedes, quia sunt instrumenta sensus, & motus. Vltimo loco aluus, à quo naturalia membra includuntur, quæ ad sapientiam non faciunt, nec ab eo mos, aut virtus vlla proficiscitur. Adamantius suæ Physiognomoniæ initio hæc habet. Circa partes, & mẽbra qualibet, colorem, motus, spiritus, voces, & alia quæ ad hæc sequuntur physiognomonizare oportet. Sciendum quòd non ab vno signo secundum se ipsum, aut à duobus certe putare veritatem enunciandam, sed à pluribus, & maioribus, atq; ab ijs omnibus, quæ ad inuicem conueniunt, alia autem signa secundum habitudinem, quam habent ad ea, quæ sunt in oculis indagare oportet, hæc enim primas sibi vendicant partes, si nanq; ea, quæ sunt extra hæc his assentiuntur, sine mendatio erit iudicium. Cæteris autem signis potentiora sunt ea, quæ circa oculos manent, ut frons, nasus, os, genæ, & caput. Secunda verò quæ circa collum, & pectori sunt, tertia quæ circa humeros, & manus, & crura, & pedes, postrema autem, quæ circa ventrem. Sed maxime ad iudicium confert totius hominis conuenientia in omnibus his apparens, hanc in omnibus signum omnium inspicere oportet. Id autem rationem in se ipso non habet, sed singula signa, & ea quæ sunt in oculis, & alia vniuersa hominis effigies simul componit: omnibus enim signis simul adiunctis, quod verum est diiudicant. Sed alij sunt, qui dicant signa ab anteriori parte accepta priora esse ijs, quæ cum sensibus fiunt, quia ibi sensus inhabitant, sed quæ à posteriori parte potiora esse ad motum, & fortitudinem, quia ibi membra sunt neruosa motus. Nec desunt, qui sugerant, potiora signa esse, quæ accipiuntur ex ijs membris, per quæ passio illa exercetur, vt quia cor iræ subiectum est ideo iræ signa, quæ à cordis partibus accipiuntur, potiora, verioraq;, quàm quæ à costis, pectore, reliquisq; locis. Eodemq; modo fortitudinis notæ à brachijs, humeris, coxis & pedibus. Præterea memorari non obliuiscar, quæ ipsemet Aristoteles memoratur, vni signorum credere fatuum esse, scilicet communium, sed plura circa vnum conuenientia pensiculanda esse, & plura testimonia ad vnum accommodanda, vt ex ijs mox securius iudicium pro-

feratur, quod est etiam à Galeno confirmatum, qui Physiognomones multum errare credidit, quod vni signorum credant, nisi proprium signum id fuerit.

Quid sit Physiognomonia. Cap. 17.

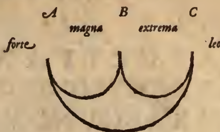
AT iam ad Physiognomoniæ diffinitionem deueniendum. Est igitur morum inspiciendorum Naturæ ratio, ex ijs, quæ corpori insunt fixis signis, & accidentibus, quæ signa mutant. Dicimus Naturæ morum nequis de accidentalibus putet, quæ etiam animæ inesse possunt cum tempore acquisitis, vt medicum, vel mathematicum esse, nam hæc ex naturæ corporis signis haud quaquã dignosci valent. Diximus accidentia, quæ signa transmutant, quia plerunq; per signa, quæ corpori non insunt, sed eo alterato insunt, vt timiditas, & verecundia, cum enim anima verecundiam ferre nequit, ex sanguinis ad exterius effusione, quasi dux rubor ipse apparet, sic metus ad præcordia se recipiens, quasi in suam arcem, pallor suboritur. Sic rubor, & pallor passiones sunt, quæ facile arcentur. Et dum animi mores dicimus, qui in sensitiua parte si sunt, quæ hominibus, & brutis communis est, quæ græce ἠθικὰ *dicitur. Vnde vana est Trogi, & Philonis opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis signa colligi posse cogitarunt, nam cum vegetiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa ex plantis sic colligebant. Quibus capilli longi, & firmi, longæui sunt, quia ad longeuas plantas referuntur, quæ folia firma, eternaq; habent, vt pinus, ilex, medica, quæ æterna pubent coma, & longæua sunt. Physiognomonia nomen ex* φύσις *natura, &* γνώμων *regula, quasi legem, vel naturæ regulam dicas, vt scilicet quadam naturæ norma, ordinationeq; ex tali corporis forma tales animæ affectiones consequantur.*

De syllogismo physiognomonico Cap. 18.

IAM verum esse recensuimus animam, & corpus adinuicem mutuis passionibus transmutari, propriaq; esse signa in corpore, per quæ coniectare possumus huiusmodi animæ naturales passiones, & ob id physiognomonicam scientiam omnibus in confesso est esse veram. Nunc syllogismus se ingerit, quo physiognomones ad propria hæc signa inuenienda vtuntur, cuius Aristoteles suorum analyticorũ librorum priorũ postremo commeminit, nequid videatur prætermissum, quod cognitum necessarium esse iudicamus. Ad id proprium signum inueniendum, primo considerandum est animalium genus vnum, cui in vniuersum insit ea passio, secundo alia genera inuenienda, quæ non vniuersè, sed particulariter eandem passionem intercipiant. Demum quæ nota omnibus insit, quibus inest illa passio, & similiter remoueatur ab ijs, quæ eiusdem expertia sunt, et tunc illud proprium erit signum. Exemplum erit. Ad disquirendũ proprium fortitudinis signum, considerabimus cuncta animalium genera, & leonum genus vniuersaliter viribus præcellens, puto omnibus notum. Secundo fortitudo non solũ in leonibus, sed equorum, taurorum, & hominum genere reperitur particulariter: nam aliquis equus, taurus, & homo fortis erit. Postremo signum est in ijs obseruandũ, quod leonum generi semper insit, & qui particulariter fortes sunt etiam idem signum sibi vendicent, & qui flaccidi sunt, tale non habeant, & id signum erit extrema corporis robusta habere, vel magna, nam vniuersum leonum genus extrema magnitudine præsignia habent, & in reliquis animalium generibus aliqui equi, tauri, hominesq;, qui fortes sunt huiusmodi habẽt, & qui talia nõ habẽt, ĩbecilles prorsus, erit ergo extrema magna signũ propriũ fortitudinis. Syllogismũ apponere nil obfuerit, is enĩ in prima figura, et ꝙ mediũ, .i. signũ cũ priori extremo

conuer-

conuertitur, & minorem extremitatem transcendit, & non conuertitur. Sit fortitudo A, magnas extremitates habere, B, Leo, C.

OMNE magnas habens extremitates est forte, omnis leo, & quædam animalia magnas habent extremitates, ergo omnis leo, & quædam animalia sunt fortia. Syllogismi medium, scilicet signum, quod est. B. magnas extremitates habere conuertitur cum maiori extremo, quod est. A. forte, minus verò extremum, scilicet. C. leonem trascendit, nam magnas extremitates habere non solum omni leonum generi, sed alijs quibusdam, vt homini, equo, & tauro competit. Eodemq; modo. Hectorem fortem esse syllogizare poterimus, Ut omne magnas habens extremitates est forte, Hector huiusmodi habet, ergo fortis.

FINIS.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

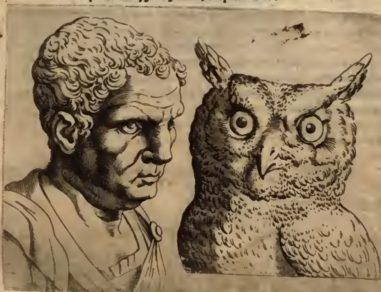
ACTENVS descripsimus quibus modis Physiognomones ex signis corpore apparentibus animi mores coniectarentur, nunc ad ea signa ex vniuersi corporis partibus accedemus, quæ propria esse diximus. Non pigebit tamen his naturales causas aliquando addere, existimantes, vt si qui morosuli fuerint, quibus hæc minus placerēt, naturalium causarum ancupio, ex philosophiæ fontibus petito satisfacturos. Nos corporis compaginem, vt Aristoteles animalium libro, in quatuor partes diuidemus. caput, collum, thoracem, & duplex brachium, & crus. A' capite parte omnium nobilissima protinus exordiemur, sensoriorum officina, in qua principalis animæ pars regimen habet, ibi enim visus, auditus, olfactus, & gustus breui loci intercapedine continentur, atq; eorum, quæ præsagiuntur, maxima præcipue pars in capite est, hominumq; obuiam venientium, pectora non prius apparent, quàm nudata fuerint corpora, sed caput illicò aspicimus. Legitur in Platonis Timæo caput non solum principale dici, sed etiam totum in corpore, & reliqua solum, vt capiti seruiant adiuncta esse. Et in Platonicis, Deum capitis figuram ad mundanæ rotundationis similitudinem compegisse, in eoq; duos illos animæ circuitus interlocasse ac esse membrum corporis diuinissimum, & reliquorum facile prīceps, cui totum corpus subesse connexum, ac parere iusserit. Mens, vt Lactantius ait, in summo capite collocata tanquā vi arce, sublimis speculatur omnia, & cōtuetur. Pileo Hippocratis imagines cōtegebantur, vt significaretur, quàm maxime custodiendam partem illā, nam in ea, tanquā domicilio princeps animus residet, & intelligendi pontificium positum est.

De

De Capite. Cap. I.

NOS cum Aristotele totum id caput vocamus, quod collo substentatur. Primo integrum considerabimus, post eius partes, frontem, ocul s supercilia, & reliqua. Galenus capitis considerat quantitatem, & formam, quantitatis varietas in magnitudine, & paruitate consistit; loquemur primo de quantitate.

Hac tabella maximum bubonis caput, & Vitellij Cæsaris vastum exprimitur, vt ex marmorea statua, quæ in Musæo Hadriani Spatafori patrui doctissimi, & rerum antiquarum studiosissimi asseruatur, excipi curauimus.

Maximum Caput.

POlemon, & Adamantius in eorum Physiognomonicis, caput, quod magnitudine exuperat, obtusi, & indocilis hominis argumentum dicit. Albertus animalium libro, Enorme caput, quod præ sui magnitudine ad humeros vergit, sensu, & virtute carere dixit: & Paulo post. Immensam autem stultum, stolidum, & vehementer indocile. Aristoteles libro de somno. & vigilia, ait. Qui minimo plus in caput extumuerint, somniculosi sunt, nam quo amplius est receptaculum, eo plus item capiat necesse est. In nanis, siue pumilionibus vaporum multitudinis vis adcaput surrigitur, quoniam grandius membrum alimenti amplius requirit, quod verò copiose scandit, copiose remeet consequens est, sed lentius, quia insitus calor vim tantum sublatæ euaporationis breui percoquēdo nequit conficere. & in suis Physiognomonicis in figura somnolenti, tribuit ei superiora maiora, idest caput. Capitis magnitudo materiei potius abundantiam, quam virtutis excellentiam indicat. Ego ad asinos referrem, quorum caput grande, & ineptissimis sunt moribus, stolidi, degeneres animo, timidiq;. Inter aues ad nocturnas, vt noctuas, & bubones, quæ omnes capita enormia magnitudine habent, ex otio prodeuntes, è pedibus exeunt, nimio pondere capitis detente. Ouidius de Ascalapho in bubone mutato.

In ro-

„ In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit,

„ Inq; caput crescit. &c.

Nulli auium caput maius. Nocturnum animal, nam si de die apparet, à cæteris auibus præ sua ignauia deplumatur. Falcones, qui magnum caput habent, non laudantur, quod ad auium nocturnarum speciem accedant, quæ omnes capitatæ sunt, timidæq;. Inter pisces ad vranoscopum, qui caput magnũ habet, & verticem admodum latum, piscium omnium ignauissimum. Vnde Oppianus.

„ Stultitia insignem memorabimus hemerocætem,

„ Segnitieq; omnes superantes, quos creat æquor.

Cephalus magni etiam capitis est, vt ab eo nomen trahat, & capitonem etiam dicant, iners & ridiculus habetur, ridetur namq; eius natura, nam in metu capite abscondito, totum se occultari credit, authore Aristotele. Sic reliqua animalia multæ humiditatis, paucæq; caliditatis magno capite sunt, & stupida, hebetiaq; esse videmus. Vasta enim capita vitiosa intelliguntur ob materiæ solam multitudinem, non contentorum, & præcipue si his accesserit in concinna figura, nam oblæsam vim cogitandi denuntiant, eumq; nullius aut certe rudissimi perceptus esse. Et quodcunq; animal speciem alterius animalis refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit; ob id hos omnes ignauos, rudes, & meticulosos pronũtiamus, vt sæpius dicamus, ò quale caput, & intellectũ nõ capit. Vasto fuit capite Imperator Vitellius, vt ex iconibus apparet, vnde eius ruditas.

Hic sagacis canis caput ostenditur, & Platonis capitis magnitudo, quod ex Musæo Vincentij Portæ fratis antiquarum imaginum exploratoris diligentissimi & adseruatoris excerpsimus.

Caput Paulo maius mediocri.

ARistoteles in Physiognomonicis ait. Qui caput magnum habent, canum instar, αἰσθητοὶ sunt, idest sensati, vel sagaces, qui acerrimo narium sensu vigent. Sed quia Aristoteles pluries canum meminit, nunc generosos, & magnanimos vocans eos, nunc adula-

la-

latores, nunc conuiciatores, adclamatores, & inuidos, nunc cursores, stultos, sagaces, & ferarum amatores: ne quis nec sibi constare, nec falsam, & subditiciam doctrinam discentibus proponere suspicetur. Sciendum plura esse canum genera, nec necessarium duxit distinguenda, cum nobis domestica, & familiaria essent. Nam sunt robusti, & molossi canes, qui etiam, & magnanimi, fortesq; , sunt & sagaces, qui narium sagacitate feras vestigant, nobis vulgò dicti bracchi. Sunt & cursores, ferarum amatores, & custodes, & viles canes qui conuiciatores, adclamatores, & adulatores sunt: quorum omnium vt mores, ita & forma varia est. Vestigatorum forma, vt à Blondo, & alijs describitur hæc est. Capite sunt concinno, idest paulo maius mediocri, deiectis, & propendentibus auribus, & cætera. Hæc volui admonuisse, ne variorum generum discriminis ignoratione deciperemini. Sed reuertamur, Vnde digressi sumus. Polemon ait. Caput paulo maius commensurato, sensibus refertum, & illiberalem monstrat. Sed textus defectuosus, & ex Adamantio restituendus. Caput paulo maius commensurato, probè sensatum quidem, fortem, & magnanimum ostedit. Quod autem extra mediocritatem, benè sensilem quidem, sed non virilem, & valdè illiberalem. Albertus ex Loxi authoritate. Caput, quod aliquanto maius est, quàm conuenit, sensus augmentum, virtutem, & magnanimitatem arguit. Ægiptij Anubim canino capite pingebant, quem aliqui dicunt esse Mercurium, innuentes, quod nil esset sagacius cane. Si ad aues referre licet, psitaci grandiori capite sunt, vnde non solùm loqui, sed etiam meditari discunt. Galenus in eo libro, cuius inscriptio, ars medicinalis est. Magnum caput diiudicare periculosum esse dicit, nam magnitudinem non necesse est esse bonæ constitutionis signũ: nam si euenerit ob insite virtutis robur, multam, & optimam materiam producens, & si concinna fuerit ambiens figura, & quæ ipsi cognata fuerint, optima sint, scilicet ceruix valida, ossibus bene disposita, atq; omnino neruosa, & ipsi omne benè coaluit, etiã oculos benè cernẽtes, egregium signum est. De libro de morbis vulgaribus. Quemadmodum magnum pectus ampla interius cauitate duo magna viscera pulmonem, atq; cor nulla ex parte compressa continens, melius erit: sic caput, & dorsi spina magnitudine respondentia, cum grandia fuerint, cerebrum, & medullam ampliores, latioresq; spiritus in ipsis cauernas efficiunt, vnde cogitandi vis in eis optima. Quod ex eo idem retulit Auicenna. Ioannes Alexandrinus in sua commentatione in Hippocratem ait. Capitis laxior requiritur capacitas, quia multarum est virtutum conceptaculum sensitiuarum, & motum præstantium. Si amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifestum est calorem naturalem benè agere, si magnis spondylijs magnis item pectoris ossibus, vitalium virtutum optimam constitutionem, & mox corporis totius peraccommodam nutricationem prouenire. Vt ex marmoreis statuis videre licet Platonis caput ad totius corporis proportionem paulò supra mensum extare videtur; cuius ingenij perspicacia, & rubur nota sunt.

Hominem minimi capitis ad superiorum, & sui corporis proportionem, & Struthionem tibi ad viuum adfigi curauimus, vt facilius capituli ad ingentis corporis magnitudinem ratio consideretur.

Caput

Caput minimum.

ARISTOTELES in Physiognomonicis ait. Qui capite paruo sunt, ferè insensati, & ad asinos refert. Sed, vt diximus, asinus non paruo sed magno est capite præditus, vnde in textu mendum suspicor, cum præsertim Polemon, & Adamantius nil tale habeant. Inquiunt enim Caput admodum paruum quisquis habuerit, ab omni sensu, humanoq; captu alienior, nec asino referunt. Idemq; Aristoteles, fœminæ formam describens, exiguum tribuit ei caput, pardali, non asino, cuius imaginem refert, retulit: nisi quis per paruum caput, Aristoteles intellectus paucitatem, vel contentorum intellexisse dicat. Nam asinorum capita, & si magna videntur, ossium, & ambientis carnis, & cutis mole extuberant, Sunt verò parua, paucitate cerebri, cuius et pars minima. Rhases eadem, quæ Adamantius refert. Auicenna. Exiguum caput, cum inconcinna figura, & ei par debilitas colli, & dorsi, defectum significat virtutis moralis, naturalis, et animalis, et ob id homo ille perfidus, velocis iræ, et in rebus hæsitās erit. Ego ad struthiocamelum referrem: nam inter animalia exiguum retinet caput, ceruix procera est, corporis eximia magnitudo. Cuius mira stolidìtas. In tanta reliqui corporis magnitudine se latere existimat, cum effugere aliter venatores non possit, cum caput frutice occultauerit, vel quia vmbram suo capiti pro tutela parat, cæteris corporis partibus debiliori. Aristophanes in auibus Rhea matri Deorum struthiocamelum comparat, propter eius magnitudinem. Et Iob. Sruthionem Deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam. Extat prouerbium iu Suida λιβυκὸν θηρίον de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur auesimmani magnitudine. Interpres Aristophanis in auibus conuenire dicit in barbaros, & menticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Galenus exiguum caput improbæ cerebri constitutionis peculiare signum esse, & exigua capita semper praua indicare. Cuius causam Hali Rhodan affert, ob constrictionem, coarctationemq; ventrium cerebri, ex qua spiritus animales libere non valeant expatiari, addita quoq; eorum imbecillitate, quæ inde producuntur: etenim cum exigua est radix,

vix inde prodire aliquid magnum potest. Diuus Thomas super ea, quæ de sensu, & sensili scripsit Aristoteles, hæc dixit. Caput, & cor situ opposita sibi innicem sunt, vt cerebri frigiditate huius calor contemperetur: inde fit, vt paruo capite homines, secundum membrorum aliorum proportionem, impetuosi sunt, ac violenti. Quippe cordis calore, non satis per cerebrum reflexo, ac in dispositione diuersa affectio item prouenit contraria. Meletius philosophus non ingrata refert. Caput cerebri ratia factum est, ad illud, quod comprehenditur, illius, quod comprehendit naturam conditam esse constat. Caput quod intus exiguè capax sit, flagitiosi cerebri inditium ostendit. Cum igitur vniuersi corpoois nostri actiones cerebri officio perficiantur, quippe qui si extremum in pede digitum moueri acciderit, illum sanè à cerebro motum esse certum est, vnde paruum caput habentes, præ eius paruitate priuantur facultate perficiendi ea, quæ magnum caput habentes perficiunt. Paruum enim instrumentum plurimi spiritus capax esse neutiquam potest. Itaq; cum paruum caput angusto spatio contineatur, in eius angustiam animalem spiritum demergi, & extingui, & cum eo vniuersas, quæ ab eo fiunt actiones contingit. In summa igitur exiguum caput perpetuo prauum habetur.

Caput paulo maius paruo.

ARISTOTELES *problematum libro censuit hominem animantium omnium prudentissimum esse, quum capite ad reliqui corporis proportionem minimo sit; immò & inter homines ipsos, qui hac parte diminuti sunt, ferè prudentiores esse quàm qui sunt grrndiori: intelligens philosophus pro grandiori capite vastum caput, & pro capitis paruitate macilentum, & paulo maius paruo: sic videntur duo hæc maximi philosophi dicta inter se non aduersari: nam prius improbare, hic magnopere laudare videatur. Auicenna inquit. Paruum caput, si cum fortitudine virtutis formatiuæ fuerit, optimum erit.*

In hac figura mediæ magnitudinis caput inter reliqua cum leonino capite contemplare.

Caput mediocre.

ARISTOTELES commendat Alexandro Magno caput mediocre, & intra mensum constitutum, cum Polemon, & Adamantius mediæ magnitudinis caput laudent. Id videtur Leoni comparandum, ipse enim ad corporis rationem, moderata capitis magnitudine est: vt apud Aristotelem videre est, leonis formam describentem. Albertus ad hæc. Moderatum caput indicat ingenium, & sensum, aliquando tamen timidum, & liberalem, sed ego non timidum, sed audacem, & magnanimum ad leonem relatum.

Prima hæc tabella in dextra sui parte non naturalem capitis formam refert, in qua anterior eminentia perit, posterior tumet sinistra verò secundam capitis innaturalem formam, in qua postica pars deperditur; anterior gibba.

Caput in sinciput cauum.

DIXIMVS de magnitudine, nunc de forma capitis. Hippocrates, & Galenus quinq; afferunt capitis discrimina, naturalis vnum, innaturalis, & monstruosi quatuor. Prima innaturalis capitis figura, in qua anteriora eminentia perit à sincipite, frontis'ue elatior sedes, posterior, quæ occipitis, reseruatur. Secunda huic planè contraria visitur, occipitij nimirum posteriorem eminentiam, manente anteriore perdit. Tertia quæ naturali magis opponitur, in qua ambæ capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amussim rotundum, & instar exactæ sphæræ obseruatur. Quarta, quæ ab Hippocrate enumeratur, in qua caput in latera ad vtranq; aurem insignius, quàm in anteriori, posterioriq; sede prominet. Quinta naturalis est, ad oblongæ sphæræ formam potissimũ extruitur, priorem, posterioremq; partem obtinens magis proceram. Primum si caput in sinciput cauum erit, dolis, & iracundiæ de deditum Albertus dicit, ego autem male sensibus, & imaginatione affectum iudicarem. Sed vnaquæq; regio peculiare quid in capitis forma sibi vendicat, vt Hippocrates dixerat de ijs, qui pulchra capita existimabant oblonga, ideoq; in paruulis ea comprimebant, atq; ita tandem naturam in hanc oblongam formam postea procreasse.

In occipit cauum caput.

POLEMON, & Adamantius. Qui retro caua depressa habuerit, timidus erit. Sed error est in Adamantio: nam pro ἄψυχοι contrarium habet εὔψυχοι Galenus ad hæc. Quod si ea, quæ secundum occiput eminẽtia aliquatenus minuatur, simul intueri oportet neruos, atq; ceruicem vnà cum ossibus alijs, nam si secundum naturam constiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate contingit, illis verò non rectè se habentibus principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum, quæ diximus imbecillitas, rarissime aliter euenire consueuit. Germani compresso occipitio, & lato capite plerũq; spectãtur, quod pueri in cunis dorso semper incubent, ac manibus cunarum lateribus alligentur.

In sinciput prominens caput.

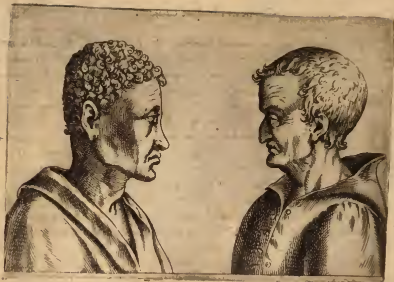
EÆDEM quoq; distinctiones adhibendæ sunt ad anteriores capitis partes, scilicet ad frontem attinentes, quas etiam ad posteriores diximus, earundem paruitatem, & magnitudinem inspicere oportet, atq; itidem figuram, & sensus ibi collocatos visum, gustum, atq; odoratum, hæc enim ad se inuicem indicant, atq; attestantur, & quæ à principijs oriuntur, principij virtutem, & vitium obtinent, quæ ab ipsis nascuntur, & hæc quidem anterior pars, sensitiuos quidem plurimos, paucos verò actiuos continet. vnde si bene affecta fuerit hæc pars, maxime sensitiuum indicare conuenit.

In occiput prominens caput.

GALENVS in arte medicinali, & ab eo Auicenna ait. Caput, quod secundum occiput eminens est, non semper malum, sed adhiberi oportet distinguendi rationes, quibus antea capite grandiori vtebantur: ibi nanq; & nobilissimus cerebelli sinus, & dorsus, & medullæ exortus locati sunt. Postea ceruicem considera, imbecilla sit, an robusta, nam si validũ collũ substinet, huiusmodi capitis acumẽ probato; hos enim homines, et aliorũ mẽbrorum, sed ossiũ præcipue viribus pollere comperies, ea enim pars neruorum omnium, qui in toto animali sunt, actiui, origo est, sensitiuos verò paucos obtinet.

In secunda hac tabella, à dextra parte tertia nõ naturalis capitis figura delineatur, in qua vtrunq; tuber anterius scilicet, & posterius intercidit, à sinistra naturalis figura sferã vtrinq; leniter depressã anterius, & posterius extuberãtem exprimẽs.

E 2 In sin-

In sinciput, & occiput cauum caput.

SI verò caput ambas eminentias amiserit, scilicet occipitis, & sincipitis, sed æquale, & vndequaq; quasi perfecta sphera ambiens fuerit, pessimum erit. Albertus sine memoria, sensu, & sapientia esse dixit globosum caput. Medicorum dogma est, vbi deficit caput, ibi significatur imbecillitas, & defectus operationum. Si anterior pars defectum sensus, & imaginationis, si retro virium, & memoriæ, in medio rationis, & cogitationis. Cerebri forma cranei formam sequitur, & si eius figura corrupta fuerit, etiam cerebri forma corrumpetur, erunt etiam pauidi, & male sensati. Græcorum, & Turcharum capita globi fere imaginem exprimunt, quod tegumentis, quibus varie vtuntur, id caput per accommodum censent.

Caput in temporibus tumens.

ERAT ab Hippocrate numeratum inter naturalia capitis genera illud, in quo ad tempora eminentiæ non antrorsum, vel retrorsum insunt. Aristoteles ad Alexandrum ait. Qui tempora inflata habent, & genas plenas, sunt valde iracundi. In Physiognomonicis verò, quæ circa collum, & tempora venæ amplæ sunt, ij malæ sunt iræ, & referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Polemon, & Adamantius ab eo. Si quis venas illas quæ sunt circa collum, & tempora turgidas habent, & manifestas, & sanguinei coloris, intus feruere iram ostendit. Rhases ab eo. Caput vtrinq; conuexum iracundum est. Albertus. Venæ temporum, & ceruicis rubræ, adèo iracundum ostendunt, vt propè sit insanus.

In sinciput, & occiput protensum caput.

SED capitis vtrinq; protensi optimum erit signum. Hæc sola à Medicis existimatur naturalis, & perfecta capitis constitutio. Galenus in artis medicinalis libro perfectam statuens

tuens capitis formam, ait. Veluti si sphaeram exquisite orbiculatam excogitares ex cera constructam, leniter utrinq; pressam: in hac enim necesse est & priores, & posteriores partes gibbae fiant, & conueniant. Et alibi. Circuminuergens ante, & pone, aeque ac oblonga, quasi prodentem ante, & pone dicas. Auicenna ab eo. Orbiculari figura esse tornatum caput videri vult, sed tamen quadamtenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem constituantur, extumescente item verticibus geminis, vt illis, veluti superciliis prominentibus praesentius suppetat neruis tutamen. Polemon, & Adamantius. Caput quod moderatae magnitudinis, & rectitudinis, & modicè compressum est, omni alia capitis forma, & ad sensibilitatem, & magnitudinem animi praestantius. Rhasis. Caput, quod magnitudine moderatum existit, decentem habens rotunditatem, quae & retro emineat, & sub vtraq; aure paruam habeat compressionem, optimum erit. Albertus. Caput aliquanto oblongum ante, & retro, vt malleo simile, prouidum, & circumspectum virum manifestat. Periclem virum Atheniensem tali capite fuisse traditur, & perfectissimum extitisse, vnde & Comici eius capitis magnitudinem dicteriis lacessunt. Cum magnitudine etiam oblongo capite fuisse scribit Plutarchus, nec caeteris partibus correspondenti, ex quo omnes eius statuae velantur casside: quod videlicet nollent sculptores ea re hominem deformiorem videri, & Attici Poetae eum σχινοκέφαλον contumeliae gratia appellare soliti sunt. Caput tum, dignissime Princeps, paulò maius est mediocri capite, nec decenti caret sincipitis, & occipitis gibbositate. Respondent occipitio par ceruix, nerui, & ossa, & conformitas reliquarum partium: Vnde maxima uis corporis, sensuum sensibilitas, incomparabilis magnanimitas animae prudentia, vt quicquid loquaris, facias, merum sal, meram sapientiam.

Visitur hic corui caput adamussim expressum, & humanum caput ad eius similitudinem delineatum.

Acuminatum caput.

A*RISTOTELES in suis Physiognomonicis ait. Qui capita acuta habent, inuerecundi sunt, & ad curuos vngues habentes referuntur, intelligens per eiusmodi aues, cor*

uos

uos, & coturnices, quæ impudentes sunt, & acuta capita habent. Hos Aristoteles φοξὸς *vocat, quasi proacuminata capita habentes, vel ex fastigatione, quam vocant* ὀξύτητα, *vel ex flammæ forma, quæ* φλὸξ *appellatur. Polemon, & Adamantius* λοξύτην *impudentiam notare dicunt, & in schæmate fatui improbi* λοξὸν *caput dicunt, quod obliquum interpretantur satis ineptè Valla, Pomponius Gauricus, aliiq́; , alioqui præditi viri, quùm obliquum caput longè à proposito abeat. Sed mendum in vtroq; textu suspicor, & non* λόζον, *sed* λόφον *subscribendum.* λόφον *nostri apicem dicunt; nam Aristoteles animalium historiis scribit, auium quasdam habere* λόφον, *idest quod caput supereminеat. Albertus etiam satis barbarè. Caput enormiter prolixum est impudentiæ signum, & si emineat in prima parte insolentiam dicit. Eiusmodi in Thersite caput visu excepit Homerus, eumq́; valde impudentem describit. Lucianus etiam Thersitem fastigiato capite fuisse scribit. Aristophanes in auibus Theagenis meminit, vbi in scholiis protenso capite fuisse scribitur. Sunt, & Ponto populi Macrones dicti, quod apud eos plures comperiantur macrocephali, idest capite iusto longiores, & apud Persas griphos. Nec ab Athenæo in Cilicibus prætermissum, sed in atticis, argiuisq́; mulieribus.*

Valdè altum caput.

POLEMON, *& Adamantius. Qui satis protenso capite sunt, contumaces.*

Caput planum.

C*APVT humile superius, & quasi planum, Albertus insolentis, & effrenis hominis indicium dicit.*

De Capillis. Cap. 2.

S*EQVITVR caluaria capitis pars, veluti ædificij culmen, quæ capillis intecta est. Capillorum ratio non in decore præcipua, sed in eis fuit naturæ momentum maximum. Aristoteles natum capillum dicit ad necessitatem, & præsidij rationem. Ad necessitatem, quia cerebrum humidum est, & vbi plurimum humoris, caloris'ue est ibidem pilorum ortum esse copiosum necesse est. Adiumentum, quia pili frequentia caput operiens extimum repellit frigus, & calorem: nam cum cerebrum humidum sit, maximam, tutelam exposcit, nec in eo emolumentum maximum egestis hoc modo noxiis è corpore vaporibus, vnde capillaris generatio augmentum habet. Adiiciunt quoq; ad ornatum authores grauissimi. Ambrosius sexto hexameri. Cæsaries reuerenda est in senibus, veneranda in sacerdotibus, terribilis bellatoribus, decora in adulescentulis, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata est, humani corporis capillos tota pulchritudo flaccescit. Sed venemur causas generationis, quò facilius mores coniectare possimus. Horum materiem putat Galenus secundo complexionum libro fumidum vaporem, humectum, & glutinosum. Auerroes pili materiam pure terrestrem dicit. Quod si esset, non tam sequax foret pilorum natura fluxibilis'ue, quo velis modo. Ratio efficiens frigiditas est, tum intima in cute, ac ossibus capitis, tum extima aeris nos ambeuntis, quæ vaporem ab imo scandentem, ac in poris meatibusq́; cutis retentum diutius senescere cogit. Ex aliorum opinione capillorum causa cutis est, concors verò inditus humor: Tenuus, rara, densa existens, & grossa ita eos generat. Sed neq; medici, neq; Physiognomones corporis temperiem, neq; animi mores ex pilorum qualitatibus venari possunt. Polemon, & Adamantius neutiquam*

optime

optime ex pilorum signis mores conijci posse tradiderunt: quia ex generibus ea demonstrari non facile queunt, cum pluribus in locis permista hominum genera videantur. Auerroes non nisi in temperatis climatibus id verificari, vt videbimus. In capillatura consideranda venit qualitas, quantitas, & color, quas differentias collegit Aristoteles de generatione animalium libro.

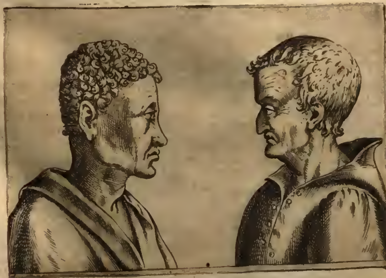
Porrecti Capilli

ARISTOTELES *in Physiognomonicis. Qui capillos rectos in capite habent, timidi sunt, & referuntur ad passionem, nam timentibus eriguntur. Hos* ἐρίζαντας *vocant, quasi horrentes. In problematibus rigentes capillos ex refrigeratione euenire dixit: nam calor in partem interiorem se colligit, vbi autem carni caloris beneficium defuit, magis colligitur, quod cum fit, pili erectiores fieri coguntur. Alexander Aphrodiensis ait, quod per metum, & horrorem pili erigi solent, quoniam effectus omnes refrigerant, refrigeratio autem foramina cutis obducit, & condensat, pilus quidem cum vndiq; astringatur inuertitur, atq; erigitur. Ob id Virgilius.*

„ *Obstupui, steteruntq; comæ, & vox faucibus hæsit.*

Polemon, & Adamantius. Capilli recti agrestiores, & stolidiores homines notat. Sed Polemon ἀχρειότερον, *Adamantius* ἀγριώτερον *habet. Et paulo post. Recti capilli existentes timiditatem, & malignam astutiam notant. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei capillos rigentes, quasi agrestioribus moribus præditum. Hippocrates in libro de hominis structura ait. Recti crines ex superuacuo, qui in capite est humore fiunt. Auerroes quarto colliget. Capilli extensi, & plani significant superfluitatem humiditatis.*

Priores figuræ etiam præsenti inseruiunt capiti, dum capillorum qualitates explicantur. Dextra crispi capillitij præfert iconem, sinistra crispiusculos, vel in extremitatibus tantumodo crispatos capillos ostendit.

Capilli crispi.

Aristot-

ARISTOTELES in Physiognomonicis. *Qui capillos minus crispos habent, timidi sunt, & ad Æthiopas referuntur. Polemon. Crispi capillitij vir, timidus valde, & odiosus. Adamantius. Timidus, & fraudulentus est. Conciliator. Qui Capillos crispos habent, vt piperis corrugationi similes existant. (ò egregiam piperis, & vibratorum capillorum similitudinem) protestantur (supple) timorem, quia ipse apponere oblitus est. Albertus crispum capillum timidum, subdolum, lucri cupidum, & asperum demonstrare dicit. Sed satis in opportune ex se asperum illud addit. Aristoteles duo leonum genera tradit animalium libro: quorum alterum crispiori pilo, & ignauius, alterum longiori, simplicioriq; villo, quod generosius est. Et à Plinio idem recensetur. Hippocrates libro de hominis structura, capillos crispos esse signum caliditatis capitis dixit. Auicenna in primo canone. Vibrati capilli rationem esse eo modo, quo & vstulata coria, nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur ui caloris: & ob id meticulosos esse ex numerosa spirituum resolutione. Verùm Aristoteles libro animalium generationis quinto; & Galenus complexionum secundo. Capilli crispi euenire duplici ratione videntur, altera, quam exposuimus ui caloris, & siccitatis, altera de meatuum tortuositate, per quos egrediuntur: nam vt hi dipositi sunt, ita & capilli emergentes efficiuntur. Contingit hoc quoq; ex vaporis debilitate, & cutis duritie: nam erumpens capillus adeo tenuis est, vt se minus valens tolerare corrugetur, contrahaturq;. Ob id serius canescere: quod filo contingit, si vi per arctum transeat. Aphrodiseus ex capitis siccitate crispulos capillos fieri conscipsit. Auerroes idem, sicut accidit illis, qui corrugantur ab igne.*

Crispi in extremitatibus capilli.

NVNC *mediam physiologi capillorum tradentes qualitatem, dicit Aristoteles in Phisiognomonicis. Quoniam igitur recti, & valde crispi timiditatem innuunt, qui in summa tantum sui parte crispi sunt, animositatis signum erunt, & referuntur ad Leones. Polemon, & Adamantius mediam inter has capillorum qualitatem optimam testari dicunt hominis naturam. Iidem in figura, ingeniosum depingunt neq; valde crispis, neq; rectis capillis. Dares Phrygius Achillem bene crispatum extitisse scribit, sic etiam Aiacem Thelamonium, eosq; in hostes audacissimos. Cimonem, vt refert Plutarchus, crispa coma suffultum caput habuisse, ac virte refertum fuisse. Augustus, Suetonio referente, capillo fuit leuiter inflexo, ob id optime moratus, ingeniosus, magnanimus, & liberalis.*

Socratis imaginem, quam ex Museo Vincentij Portæ fratris depingi curauimus ex marmorea statua huc adduximus vt caput caluitio deforme cerneretur.

Rari capilli.

POLEMON, & Adamantius. Raritas capillorum dolosum, & malignum arguit, vbi animaduertendum Polemonis textum corruptum, et mendacem: nam vbi ipse habet καὶ φιλέριν ἢ. Polemon habet καὶ φιλόνικον. Aristoteles in problematis, capite caluos salaces esse ait. Quicunq; enim ex pilis congenitis ætate iam prouecta non caluescunt, libidinis vsu immoderato iam decidunt, partes enim superiores sanguinis parum obtinentes libido refrigerat, ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, cum pili alimento caruerint, defluant necesse est. Et alibi. Spadones effici calui nequeunt, quia cerebri multum obtinent, quod sanè contingit, quia rem venereã non agũt, semen enim labi per spinam à cerebro videtur, qua de causa ceruis castratis cornua non decidunt, & boues castrati cornua gerere maiora putantur. Eademq; ratione pueri, & mulieres non caluescunt. Est, inquit Plinius, in capillis terrarum aliqua differentia, quippe Miconij carentes eo gignuntur, vnde & caluos omnes Myconios dicimus. Hippocrates. Caput, quod paucis constat capillis, calidius est. Medici dicunt. Pilus non multus, ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam siccitati immodicæ, & ex siccitate, quæ per malam temperiem fit, nascitur caluitium. Præterea qui capillo sunt rariore, eo non facile nudantur nutriente humore quod phlegma vocitatur. Scribit item Alexander, caluitium aliquando ex cognatione prouenire, sicuti podagram. Fuit & Socrates recalua fronte, vt Ammonius, & Hieronymus ad Iouianum scribit, ob id eum Zopyrus luxuriosum pronuntiauit. Erat & Iulius Cæsar caluus, & caluitij deformitatem iniquissime tulit, obtrectatorum iocis sæpe obnoxium. Ideoq; deficientem capillum reuocare à vertice assueuerat. Et ex omnibus decretis sibi à senatu, populoq; honoribus non aliud vsurpauit libentius, quàm ius coronæ laureæ gestandæ perpetuo. Eius luxuriam Suetonius benè notauit, cum à militibus iactaretur. Vrbani seruate vxores, nam mœchum caluum adducimus, & eius pudicitiam apud Nicomedem prostratam, præter multas reginas, quas dilexerat, multasq; vxores, quas habuit. Fuit & Caligula capillo raro, ac circa verticem nullo, quare transeunte capram nominare criminosum, & exitiale habebatur. Vnde eius stupra cum sororibus notãtur à Suetonio: homines etiam, quos cõmercio mutui stupri dilexerat, cum neq; suæ, neq; alienæ pudicitiæ pepercisset. Otho fuit caluus, galericulo capiti prôpter raritatẽ capillorum

 adaptato,

adaptato, & annexo, vt nemo dignosceret. Summum inter amicos Neronis locum tenuit, congruentia morum, & consuetudine mutui stupri. Flauius Domitianus quoq; caluitio deformis fuit, caluitioq; ita offendebatur, vt in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco, vel iurgio obiectaretur, quamuis libello, quem de cura capillorum ad amicum edidit, etiam illum simul, seq; consolans inseruit, ἐχ ὁρᾷς. κα'γὼ καλόστε, μέγαστε. Fuit libidinis nimiæ, assiduitatem concubitus, velut exercitationis genus clinopalen vocabat, natabat inter vulgatissimas meretrices, fratris filiam in matrimonium recusatam corrupit. Aurelius Sextus libidine furentem eum fuisse scribit. Sergius Galba præcaluo capite fuit. Libidinis in mares pronior, & eos non nisi præduros, exoletosq;. Icelum de Neronis exitu nunciantem, non modo arctissimis osculis palàm exceptum ab eo, sed vt sine mora velleretur oratum, atq; seductum.

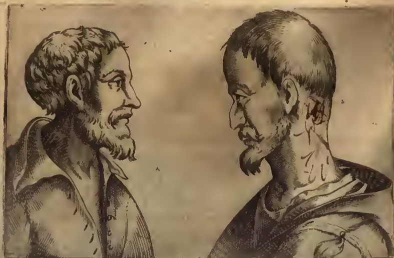
Densi capilli.

POLEMON. *Ferinum hominem manifestant capilli asperi, ipsi enim ferarum sunt. Adamantius densos capillos dicit. Albertus autem. Multa, & vltra modum capillorum densitas, & grossities in iuuentute, temporis processu maniam pronunciat. Medici dicunt, multus, ac crassus capillus exuberantis est indicium caliditatis, qua multa prouenit euaporatio, proinde vberius enasci capillos iuuenta florescente, author Haliabas est, atq; in viris item, quàm fœminis. Mihi quotquot homines videre contingit, caput habentes densis pilis refertum, rudes, agrestioresq; agnoui. Plutarchus notat Lysandrum densa cæsarie fuisse.*

Capilli medij inter raros, & densos.

POLEMON, & Adamantius. *Mediæ autem qualitatis capilli inter hosce, laudabilis naturæ argumenta dixeris.*

Indicet igitur dextra huius tabellulæ caput mollibus, & implexis capillis suffultum, sinistra duris, & rigentibus alioqui satis inconcinnè mollitiem, & duritiem pictura delineari posse statuentibus.

Capil-

Capilli molles.

ARISTOTELES ad Alexandrum. Capilli plani, & suaues mansuetudinem, & cerebri frigiditatem docent. Et in Phisiognomonicis. Qui pilos, vel capillos molles habent, timidi sunt; argumēto quòd omnia animalia timidissima sint, quæ molli pilo, vt ceruus, lepus, & ouis. In auibus eadem videre est, nam quęcunq; mollem pennam habent, timidæ sunt, & proprie id videtur in coturnicibus. Et in gentibus hominum hoc idem accidit. Quicunq; enim apud Meridiem habitant timidi sunt, & mollem pilum habent. Sed Gesnerus, dum hæc transcribit ex Aristotele labitur, qui coturnici duram pennam tribuit, contra Aristotelis opinionem, qui gallinaceo duram coturnici mollem. Polemon, & Adamantius. Qui capillos valdè molles sortiuntur, fœmineæ naturæ ascribendi sunt. Vterq; in schæmate formidolosi, ei molles capillos ascribit. Et si ad naturalem causam referre licet, mollities capillorum fit ab excellente frigido, & humido, cuius signum, quod aqua, & aer mollissima sunt. Cuniculi timidissimi sunt, & pilum mollissimum habent. Et Catullus in Thullum cinædum.

„ *Thulle mollior cuniculi capillo.*

Duri capilli.

ARISTOTELES in Physiognomonicis. Pili duri fortem significant. Hoc signum sumitur ex quadrupedibus, auibus, & gentibus. Fortissimus leo, & aper, & pilum durissimum habent. Idem in auibus videre licet. Nam quæcunq; duram pennam habent, fortes sunt, vt Gallinacei. Similiter apud Septemtrionem gentes, & duri pili, & fortes sunt. Polemon, & Adamantius. Nec capilli valde duri bonum signum præbent: nam agrestem quidem hominem demonstrant. Vterq; in figura fortis duri pilum facit. Rhases. Qui duros capillos habent, fortes sunt. Canes venatici duri pili sunt, & robustissimi. Et si ad naturalem causam referre licet, pilorum durities fit ab excellenti calido, & sicco, nec ab omni sicco, sed à terreo, cuius signum, quia terra durissima est, & fortes natura sunt calidi, & sicci vt substineant sicci, vt patiantur calidi. Iuuenalis ad id.

„ *Hispida membra quidem, & dura per brachia seta*
„ *Promittunt atrocem animum.*

Medij inter molles, & duros capilli.

POLEMON, & Adamantius ex his duobus extremis mediam qualitatem innuētes dicunt. Mediam autem inter has capillorum qualitatem optimam iudicabis. Aristoteles in suis Phisiognomonicis in schæmate ingeniosi, capillos inter molles, & duros constituit.

Iterum leonis caput, & humanum ante oculos adhibuimus, vbi in vtroq; capillosum quoddam in fronte, & è regione nasi descendens conspicitur, ne quid in curia, quod ad exactam verborum declarationem spectat, omissum videretur.

Descendentes à fronte capilli è regione nasi.

ARISTOTELIS græcus textus in Physiognomonicis ita se habet οἱ τοῦ μετώπου τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ ἀνάσιλον ἔχοντες ἐλευθέριοι, ἀναφέρονται ἐπὶ τὸν λέοντα. Vetus interpres ita transfert. Qui frontis id, quod ante caput est, eleuatum habent, liberales sunt, & referuntur ad leones: Quasi non ἀνάσιλον, sed ἀνώτερον legerit. Sed quid intelligatur per id, quod est ante caput eleuatum, ignoratur, cum de capillis, non de frontis cute, vel parte loquatur: Unde satis pueriliter translatum. Suessanus philosophus, quid ἀνάσιλον significaret, ignorans, nunc œstrum, nunc templum interpretatur, multaq; inepte, & monstruosa blaterat, dum sensui verba accommodare nititur. Gesnerus de literis latinis, græcisq; bene meritus, quid dicat ignorat. Quid verò sentiam in medium proferam. σίλον capillis densum, hirsutumq; interpretarer, quod etiam Latini à Græcis mutuati sunt. Nonius citans locum Varronis ex Satyra, ait. Silones homines sunt prominulis, ac hirsutis superciliis, & ob id Silenus dictus, quod magnis, et hirsutis superciliis foret. Sic ἀνάσιλον supra hirsutum, ac capillis densum notat. Hanc meam opinionem comprobat Aristoteles in Leonis figura, vbi de eius crinibus loquitur dicit. Supra frontē autem è nasi regione pilos habet hirsutos, inclinatos, vbi enim verbi ἀνάσιλα meminit, vnde sic interpretarer. Qui frontis id, quod ante caput est, pilis hirsutum habent, liberales sunt, & ad leones referuntur. Sed præsens signum cum subsequenti confusum iudico, vel Aristoteles apposuit, vt superius inferiori declaretur. Inquit enim. Qui in capite adnatos habent crines in fronte è regione nasi, liberales sunt, & referuntur ad decentiam, quoniam seruile est, quod apparet. Sed quid hæc verba sibi velint, ignoratur: Nam primum refert ad decentiam, postmodum seruile esse dicit, quod apparet. Polemon, & Adamantius, vt hoc signum clarius elucidarent, apponunt, qui in eo transferendo diligentissimi fuere. Si coma per medium frontis descendat ad nasum, & in neutram partem declinet, magnanimitatis, & maximæ virtutis argumenta dixeris. Idem Aristoteles in figura iracundi. Floridus

ridus capillorum circuitus deorsum descendens dixit. Idemq; Polemon ab eo. Capilli circum caput infra aspicientes. Albertus etiam. Si recta linea, ad quam generatio capillorum terminatur descendens fronti imminet, hominem significat animosum, & misericordem.

Capillorum cursus sursum vergens.

A*RISTOTELES in Physiognomonicis in figura mansueti tribuit capillorum coronam sursum contractam. Polemon, & Adamantius in eodem schœmate. Capillorum cursum sursũ vergentem. Quod mihi à contrario signo dictum videtur. Albertus ab his. Capilli resupinati super mediam frontem cerebrum respicientes, callidum quidem in nequitijs, sed minus sapientem pronunciat. Et paulo post. Si recta linea, ad quam capillorum generatio terminatur, exaltatur à fronte, calidæ complexionis hominem, facile caluescentem, & pauci intellectus esse.*

Capillororum cursum ad ceruicem.

A*LBERTVS. Si vltima linea post sinciput, ad quam capillorum generatio terminatur, descendat versus ceruicem, indicat callidum in nequitia, insipientem in bonis, & libidinosum. Puto post occiput dicere voluisse.*

Capillorum cursus à ceruice sursum vergens.

I*Dem. Si eadem linea multum exaltatur à ceruice, significat hominem fœminatum, timidum, tardum, & iracundum.*

Capilli depressi, imminentes fronti.

I*Dem Capilli nimium depressi, & fronti imminentes, ferum declarant animum, & his concordat Vrsini capitis capillatura.*

Comati.

N*ON inepte, & si extra rem hic subnectendum adduximus signa, quæ mentis indicia manifestare possunt. Fuit Antiquis mos comam nutrire, & Lycurgum legimus ciues insuefecisse, vt comam alerent, quoniam quidem pulchros decentiores redderet, deformes verò terribiliores, ac magis formidabiles. Charilaus interrogatus, cur comam nutriret? Respondit, quia ex omni ornatu hic pulchrior foret, ac minimi sumptus. Silius Italicus in laudibus Scipionis ita cecinit,*

» *Martia frons, facilesq; coma nec pone, retroq;*
» *Cæsaries breuior*

Aristoteles in Rhetoricis adijcit, comam esse libertatis argumentum. Sed vt in alijs, ita & parte ista pessum euntibus vitæ pretijs, abijt res in turpem, & effœminatam mollitiem, cum cœptum sit à trossulis, & molliculis succidere comam varijs locis, & in gradus formare, vt comatuli sint. Increpatur à Martiale quidam, cum comam in annulos efformaret.

» *Vnus de toto peccauerat orbe comarum*
» *Annulus, incerta vix bene fixus acu.*

Hinc

Hinc fracta censorie apud Senecam castigatur coma. Quomodo excandescunt, inquit, si quid iuba sua decisũ est, si quid extra ordinem iacuit, nisi omnia in annulos suos reciderunt, hos tu ociosos voca inter speculum, pectinemq́; occupatos. Sed quoniam hoc genus nugæ, & accersitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, sed mentem detegunt. Hinc scitum, vt à Sinesio accepimus, natum adagium est. Nullus comatus, qui idem non sit cinædus. M. Tullius in Catilinã libro secũdo. Capillo pexo nitidos censorie subnotauit. Succurrit ex historia nõ aspernabile. Cum Philippus Macedo ex Antipatri amicis quendam adlegisset iudicem, moxq́; aduertisset ab illo barbam, & capillos infici, è vestigio amouit hominem, dixitq́;. Qui in pilis infidus est, qualem in negotijs remur futurum?

De coloribus capillorum. Cap. 3.

SCRIBVNT *Physiologorum nonnulli causam coloris pilorum in omnibus animantibus esse cutim, nam alborum alba cutis est, nigrorum nigra variorum verò, permixtorumq́; partim nigra, partim alba conspicitur, at in homine causa cutis nulla est: nam sunt albi, qui nigerrimos habent capillos, & ratio est, quod homo omnium animantium pro magnitudine maxime tenuem habet cutem. Polemon, & Adamantius monent, in præiudicando ex pilorum colore, plerunq; errorem contingere.*

Nigri capilli.

POLEMON, *& Adamantius. Nigra coma timiditatem, & vafritiem arguit. Nigros capillos habent, qui loca feruida incolunt, vt Æthiopes ob id timidi, & vafri. Sunt autem natura timidi, qui exangues, refrigeratiq; sunt; fit igitur, vt qui loca incolant calida refrigerentur: cum enim solutum, rarumq́; corpus eorum sit, calor foras profluere potest, vt Aristoteles problematum libro. Sunt enim sapientiores, quàm qui locis frigidis habitant, eadem causa, quia senes sapientiores sunt, quàm iuuenes: nam cum loca habitent calida, soluti sunt, cum frigidiores sint. Fit quaq; in re, vt qui metuant magis, quàm qui confidunt, velint inquirere, itaq; magis valent inuenire. Galenus libro secundo de temperamentis inuestigans causam nigredinis pilorum, inquit. Eiusmodi gigni, cum adusto in caloris vapore, excementum in exactam fuliginem mutari, sic & sanguinem, cæteraq́; adustione fieri nigriora. Et Auicenna primo canonis capilli nigrorem caliditati acceptum refert, ex adustis enim humoribus nigricãs consurgit vapor, eandem in pilis exprimens qualitatem. Contra hos inuehitur Aristoteles libro de coloribus, dicens. Canes, & capræ ab ortu nigra sunt, tunc, cum alimentum non habeant adustum, & procedente ætate, quo ficciora sunt, minus nigra fiunt, quod fieri nõ oporteret, cum deberent esse nigriora, calido magis adurente. Præterea canities in principio ætatis esse deberet, in qua modicus calor. Et idem tertio de historia animalium. Sanguis senum est atrior, & mulierum, & nullus horum sit propter adustionem, sed fieri nigredinem in pilis, quoties ipsorum in generatione humidum, quemadmodum antiquatum, & tempore confectum propter copiã nigruerit.*

Non valde nigri capilli.

AVERROES *obscurus brunus, ostendit dominium choleræ nigræ. Ob id huiusmodi capillis præditos, cholericos, & melancholicos nouimus. Albertus. Capilli nigri vel aquei coloris, solidi, & crassi, animum indicant violentum, similem sui vel apro, qui tales habentes capillos, violenti sunt. Nigris capillis fuisse Aiacem Thelamonium narrat Dares Phrygius, qui se ipsum trucidauit, & maxime melãcholicus extitit, vt diximus ex Aristotile.*

Nigri, & recti crines.

A*RISTOTELES in suis Physiognomonicis, in figura amari, inuit eum esse recti crinis, & nigri. Polemon in eodem schæmate, Aristotelis verba recitat. Recti crines, nigriq; indicant cerebri adustionem, & ita efficiuntur melancholici.*

Nigri, recti, & crassi crines.

A*RISTOTELES in Physiognomonicis, in idæa luxuriosi, tribuit ei crines rectos, nigros, & crassos. Polemon rectos, & crassos dixit: temporis iniuria nigros è textu excidit. Referri potest id signum ad naturam sanguineam, humori melancholico, ventosoq; permistam, quæ omnia ad libidinem faciunt.*

Non valde nigri, neq; duri capilli.

A*RISTOTELES in Physiogn. in idæa ingeniosi ei capillos neq; valde duros, neq; nigros tribuit. Sed ad Alexandrum scribens, niger, ait, capillus innuit rectitudinem, & amorem iustitiæ. Rhases duritiem ex siccitate, nigredinem ex adustione nasci. ob id intemperantia, quæ ingenio aduersatur.*

Leniter subflaui capilli.

P*OLEMON & Adamantius. Capilli autem placide subflauescentes in disciplinis capessendis promptitudinem, egregiam animorum subtilitatem, & artificium tradunt. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro* εὐτεχνία, *habet* εὐτυχία. *Græci hunc colorem* πρᾶον ὑπόξανθον *dicunt, ne nominum varia translatione græcorum error nobis introducatur. Aristoteles ad Alexandrum. Mediocritas inter hos duos colores, scilicet ruffum, & nigrum, (vt barbara fert interpretatio) est faciens hominem, pacem diligentem. Albertus ex Polemone. Capilli subnigri, vel susflaui, tenues, bonos indicant mores, & bonam corporis compositionem. Menelaus flauus ab Homero describitur, quem tamen haud acrocholum intelligit, sed mitem, suauemq;, ac proinde mollem bellatorem. Sed Dares Phrygius flauum fuisse scribit, intelligens per ruffum, leniter subflauum. Flauo capillo fuerunt Castor, & Pollux, & Helena, & inter se similes. Longo, & flauo capillo fuit Polixena, & animo fuit simplici, larga, & dapsilis. Briseis, etiam flauo, & molli capillo fuit, animo verecunda, simplici, & pia. Paris capillo molli, & flauo: vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbellè autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi.*

„ *Quod bene te iactas, & fortia facta recenses,*
„ *Apta magis Veneri, quàm sunt tua corpora Marti.*
„ *Bella gerant alij, tu Pari semper ama.*

Augustus fuit capillo leniter inflexo, & subflauo, fuitq; mitis, & omnium virtutum genere vberrimus. Domitius Nero capillos suæ coniugis Popeæ succinos appellabat à succini colore, qui in melle cognoscitur. Subflauo fuit capillo, & barba Solimanus, Selini filius, iustitia celebris, prudens, & philosophus. Subflauo etiam capillitio, & barba est PHILIPPVS Austriacus REX noster, qui prudentia, iustitia, animi fortitudine, & bonitate superat Reges quotquot fuere. Capillorum tuorum capitis, & menti color, Illustrissime Princeps, est placide subfla-

desubflauescens, neq; crispi, neq; extensi capilli, neq; rari, neq; densi, molles, vel duri, sed medium quoddam inter hæc recipiunt temperamentum; Vnde Vrbani mores, magnanimitas, & flagitiorum immunitas conijci potest.

Valde flaui, subalbicantes crines.

POLEMON. *Color capillorum flauus albicans, qualis Scithis apparet, ruditatem siue malignitatem, & rusticitatem notat. Adamantius verò. Valdè flauus albicans, qualis Scitharum, & Celtum imperitiam, ruditatem, & rusticitatem. Aristoteles in Problematis. Sunt enim efferi, & moribus, & aspectibus, qui in nimio vel æstu, vel frigore colunt. Cuius causa est, quia optima temperies non corpori solum, verùm etiam intelligentiæ hominis prodest. Excessus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperantiam peruertunt. Auicenna in suis canticis Capillos aureos flauo:, qui scilicet ad albedinem accedunt, argumentum esse diminutæ frigiditatis, idest, quod frigitas sit minor caliditate. Albertus. Capilli crassi, flaui, albidi, indociles, & feros dicunt, vt eorum capillatura, qui sub Aquilone habitant. Nero capillo fuit subflauo, idest flauo albicanti, vnde rudes illi, & ferini mores oriebantur.*

Flauus capillus.

ARISTOTELES *in suis Physiogn. de colore carnis, & capillorum loquens, ait. Inter colores medius flauus est, & ob id ad fortitudinem conferre: vnde qui flaui animosi sunt, & referuntur ad Leones. Ex Medicis habetur. Nigredo ex calore gignitur, albedo ex frigiditate, medij colores inter hos sunt citrinitas, & rubedo, nam æqualitatem proferre videntur, idest temperatam constitutionem inter adurentem calorem, & frigus. Galenus in microtechni, ait capillos flauos, & rubentes significare bonam corporis constitutionem, eademq; Auicenna recitat. Aristoteles libro colorum flauos fieri capillos cum humor citissime exiccatur, retinendo in eis aliquid humidi. Bos trogloditicus* ξανθὸς, *siue fului est coloris, vt ex Oppiano habetur, & Troglodite, apud quos eiusmodi belua nascitur, eam præstantissimam iudicant, cui insit leonis vis, tauri robur, & equi velocitas. Bristones ex Oppiano* ξανθοὶ *sunt capillo, & promptiores sunt ad pugnam.*

Aureus capillorum color.

MEDIVS *autem inter flauos albicantes, qui mites faciunt, & flauos rubentes, qui fortes, & iracundos, est aureus, ab vtroq; declinans. Hunc ita describit Apuleius. Capillus aurum coruscans, in mellis leuiter deprimitur vmbram, idest, in quibus mellis color placet, vmbroso quasi fulgore permistus. Flauam fingunt Poetæ Mineruam ob præclarum ingenium, & vim bellatricem. Ouidius*

„ *Viderat Aglauros flauæ secreta Mineruæ.*

Hic color est tuorum illustrissime adolescens, Alfonse leua. Vnde animosus, & intrepidus, mitis, & vrbanus es ad arma, & ad disciplinas capessendas idoneus, vt difficile iudiceris in vtram partem declines. Per ocium enim studijs vacas, omnium iucundissimus, cum verò res, aut bella gerenda, studio, diligentia, & animi magnitudine cunctos superas.

Flaui

Flaui rubei capilli.

CAPILLI flaui rubei demonstrāt complexionem minoris caliditatis quàm sit complexio habentis capillum nigrum, cum rubedo sit affinis nigredini. Huiusmodi comam habuisse Achillem narrat Homerus, caloris, & iracundie argumentum quoniam eiusmodi ferè sint ξανθόχολοι *idest, quibus dominatur flaua bilis.*

Valde rufi capilli.

ARISTOTELES ad Alexandrum. Ruffus capillorum color, insipientiam, iracundiam, & insidias notat. Fortasse hic color Typhonis fuerit: unde asinum Coptitæ apud Aegyptios præcipitem agunt, & homines rufos iniurijs afficiunt in contumeliam Typhonis, quem rufi, & asinini coloris fuisse ferunt. Busiritæ, & Lycopolitæ tubas non admittunt, vt quæ sonum rudentis instar asini edant. In summa asinum impurum, & dæmoniacum animal esse credunt propter similitudinem cum Typhone, tùm colore tùm animi stultitia, & improbitate. Plutarchus in libro de Iside. In Physiognomonicis uerò. Homines colore admodum ruffo, maligni iudicantur, argumento vulpium. Polemon, & Adamantius. Ruffus plus nimio capillorum color, sic ut ad mali punici colorem uergat, nihil omnino boni in homine iudicare potest: maiori enim ex parte tales ad ferinos mores declinant. Addit Adamantius, et impudentes, & lucricupidos. Aristoteli huiusmodi coloris capilli πυῤῥοὶ ἄγαν *dicuntur. Vulpis ingenium dolosum, et insidiosum dicunt. Aiunt Medici. Ruffi pili celerius canescunt, quàm nigri. Ruffitas, hoc est* πυῤῥότης *. quasi imbecillitas pili est, imbecillum enim est, quod celerius senescit. Sed ruffos fieri capillos, Aristoteles libro de coloribus ait, cum humidum siccescit, & puerorum capita initio ruffa esse propter alimonij paucitatem, atq; id manifestum esse, quod tunc capilli imbecilles, & rari sunt. Simili modo circa pubem, & barbam cùm primùm cœperint pubescere, & lanuginem emittere pili fiunt initio ruffi propter humiditatis paucitatem, quæ in ipsis desiccatur, vbi verò pluscùlum alimenti ad locum defertur, rursus nigrescunt. Sic, & quæcumq; prolixos habent pilos, vt plurimùm qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores, circa summa uerò flauiores, ut ouium, equorum, & hominum, propter quod ijs paucissimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exarescat celeriter, sic et pennæ animalium quæ propè corpus sunt, nigirores omnibus, quæ uerò in summis partibus sunt, flauiores, omnesq; pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eo quod rursus alimentum deficiens exarescat. Plautus in Asinaria suum Leonida ruffulum facit, quasi malignum, insidiosum, lucricupidum.*

Subruffi capilli.

ARISTOTELES in Physiognomonicis, in figura iracundi, tribuit ei colorem subruffum, quod idem ab eo Polemon refert in eoden schæmate, diciturq; [illegible]

Subrubri capilli.

POLEMON, & Adamantius in figura auari tribuit ei colorem subrubrum, idest ὑπέρυθρον.

Albi capilli.

AVICENNA, & cum eo Auerroes in canticis. Albus capillus frigidæ complexionis hominem innuit, ob id timidos indicat. Aristoteles libro de coloribus albos pilos nasci dixit, quum humor, quem nanciscuntur à primordijs generationis retinens calorem naturalem, paucus cum sit, exaruit, & vndequaq; à concoctione desiccatus fuerit, & dixit colorem naturalem quoniam si eo priuaretur cum humido simul, liuidus, & nigricans euaderet, vt ex libro problematum octauo habetur, dixit etiam naturalem ad differentiam illius qui nascitur ex affectu, ut docuit quinto de generatione animalium, ut in uitiligine, & senectute. Præterea albi pili fiunt in locis, quæ vlceribus, tuberculis, & attritu ligni sellæ obnoxia fuere, causamq; esse, quod humidũ, quod ad pili generationem conferebat eo loco excoquitur, hoc est à nimio calore exhauritur, & diutino attractu locus fit siccior, & excoquitur humidum. Quod exacta, conquoctio fit causa albedinis, inditio est cinis, qui à calore consumptus fit albus, & tempora prius canescunt in homine ob paucam humiditatem, quæ celeriter putrefit, & concoquitur, sic infirma, & laborantia loca ob imbecillitatem caloris, & humiditatis. Ex huiusmodi imbecillitate pueri, ut primo nascuntur statim capita alba habent, et supercilia ut senes. Et animalia, vt plurimum alba, infirmiora sunt nigris, ante enim, quàm perficiatur ipsorum augmentum propter alimenti paucitatem excocta fiunt alba. Sed nonnulli sunt, qui in iuuentute canescunt, vel ab ortu, quos quidem non nisi moribus senes similes iudicarem. Socrates candente fuit coma, vt in Sidonio Apollinare ad Festum legitur. Et Strabo Tarquinium refert à pueritia canescentem fuisse, in quo tam egregie floruit sapientia, vt ab ineunte pueritia canum fuisse referant. Virgilius Aeneidos Sexto.

» *Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ*
» *Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta*
» *Regis Romani, primus, qui legibus urbem*
» *Fundabit.*

Hoc loco de principe Numa intelligendum est, quem Seruius à prima ætate canum fuisse, dixit.

De Fronte. Cap. 4.

FACIES ea est in homine, quæ caluæ subiecta est. Faciei pars frons, quæ sub ipso sincipite posita est & inter id ipsum, & oculos, & vtrinq; temporibus terminatur, ut Aristoteles animalium libro scribit. Dicta est frons, Varronis authoritate, ab oculorũ foratu. In præsagiendis animi ægrotationibus multum confert. Plinius de fronte. Tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, et securitatis index. Frons antiquitus pudori sacra erat, quod prouerbio testatum est. Faciem, aut frontem perfricuisse dicuntur, qui pudorẽ omnem dedicerunt: uelut absterso ma-

nu è

nu à vultu pudore. Sunt qui ex partis huius signis quibusdam vaticinia aucupantur, quos metaposcopos dicimus, nulla tamen iniuncta nostris mentibus necessitate, sed lubentia potius quadam, & procliuitate ex sanguine, & spiritibus physicis.

In hac tabella obuia, est magna hominis frons, insigniuimus etiam bouinæ frontis forma, in qua relata magnitudo conspicua est, sic & cateræ peculiares frontium similitudines seriatim tabellulis præponentur.

Magna frons.

ARISTOTELES animalium libro ait. Frons magna segnitiei plena. Galenus in eo libro, quod animi mores corporis temperaturam sequantur, idem ex eo transferens, eadem quoq; Plinius ex Trogi sententia, stulte eum deridens refert. In suis verò Physiognomonicis. Illos, quibus frons valdè magna ignauos, seu timidos esse conijcit, quod in bobus similiter se habeat. Polemon. Magna frons maiori ex parte secordiam signat. Adamantius non magna, sed plana. Mendax textus, qui Aristoteli, & cæteris contradicit. Rhases in Almansore idem confirmat, Albertus, Conciliator, & eiusdem farinæ homines. Meletius Philosophus, immodica fronte præditos hebetis, & obtusi ingenij esse ait. Cuius naturalis causa esse potest materiei vbertas operationi inobediens, & quod anterior pars cerebri phlegmatica sit, vnde spiritus debilitantur, ne suis operationibus frui possint. Virtus enim minus restricta debilior.

Magna, carnosa, & lenis frons.

ARISTOTELES in Idæa Iracundi, ascribit ei frontem magnam, & carnosam, & lenem. Sed Polemon, & Adamantius eodem loco, paruam, carnosam, & lenem.

Parua frons.

ETIAM Aristoteles in Animalibus. Quibus parua frons, mobiles sunt. Quod à Galeno, & Plinio transcribitur. Sed de fronte valdè parua intelligas velim. Rhases stolidos esse dixit. Naturalis causa esse potest, quia parua frons paruos ventriculos cerebri cōtinet, vnde spiritus restricti reflectūtur, ac denuo surgunt, et ob id mobilitas cogitationis.

Agnosce in hac tabella C. Caligulæ Cæsaris effigiem, in qua frontis latitudo conspicua, vt ex marmoreis statuis, & æneis numismatibus Vincentij fratris collegimus.

Lata frons.

ANImalium libro etiam Aristoteles ait. Frons lata mente moueri idonei, ab eisdem Galeno, & Plinio transcriptum. Intelligens frontis latitudinem à capillorum radicibus vsque ad supercilia protensam. Meletius. Frons in latitudinem distenta, stupidæ mentis inditia præfert. Eadem Albertus, & Conciliator. Auicenna ex his frontem valdè latam, & magnam stultitiam notare dixit. Frontem latam, & toruam C. Caligulam habuisse meminit Suetonius: vnde nec animi valetudo ei consistit deq; purgando cerebro cogitauit. Sæpe in furorem conuersus, nec nisi mentis valetudini attribuerint: diuersissima in eodem vitia, summamq; confidentiam contra nimium metum.

Præsenti figura suillæ frontis cum humana similitudo exprimitur inter vtraq; tempora angustissimè coarctatæ.

Angusta frons.

ARISTOTELES in suis Physiognomonic. *Paruæ frontis homines imperiti sunt à similitudine fronte. Sed per paruam frontem angustam intelligẽdum iudicarem; angusta enim fronte sues, quibus comparantur, præditi sunt, non parua. Confirmant opinionem meam Polemon, & Adamantius, qui inquiunt. Angusta frons non minimum est imperitiæ argumentum. Conciliator. Frons parua, angustaq́; stolidum, indocilem, inquietum, & inquinatum hominem monstrant, ad sues relatum. Albertus eadem.*

Platonis frontis simulacrum hic designatur à dextris.

Longa frons.

POLEMON, & Adamantius testantur frontem in longum protractam, & optimos sensus, & docilitatem præstare. Albertus sensus vigorem, & docilitatem, intelligendo longitudinem ex aure ad aurem, confunditur enim sæpenumero à scriptoribus cum latitudine. Plutarchus talem Platoni fuisse scribit, immò Neanthes author non ignobilis asserit, ob latiorem frontem, ac faciem, quæ illi inerat, vulgò vocatum Platonem, Diogenis authoritate. Hanc frontem paulò ante nostra tempora Dantes Alaghierius habuit.

Hominis frons in quadratam figuram redacta cum leonina collatione exacta præponitur, quo minus in illius dignotione fallereris.

Quadrata frons.

INTER has frontium figuras quadrata frons, quasi medium quoddam se habet, ob id Aristoteles in suis Physiognomonicis. Quadrata frons, & pro faciei ratione mediocris, magnanimos dicit, ob similitudinem leonis. In idea Leonis dat ei frontem quadratam, ex medio subcõcauam magis. Polemon, & Adamantius ab eo. Quadrata frons, quæ scilicet suæ magnitudinis mensionem habuerit, & reliquæ effigiei proportionem, euidentissima fortitudinis, prudentiæ, & magnanimitatis index. Meletius Philosophus parua, ac modica fronte præditos, & ingenij acumine pollentes, & ad dicendum propensos dicit. Intelligens per paucam, & modicam frontem, quæ non maxime recedat à magna, idest mediocris, aliter contra horum recte philosophantium opiniones esset. Albertus. Quadrata moderatæ magnitudinis frons, capiti congruens, & vultui, magnæ virtutis, sapientiæ, & magnanimitatis inditium. Talis est frons tua Cardinalis amplissime. O nimiam intelligentiam, magnificentiam, & virilitatem.

Circula-

ARISTOTELES *animalium historia dicit. Quibus frons rotunda iracundi. Quod iisdem verbis à Galeno transfertur. Plinius omnia ab aliis sine consideratione transcribens ait. Quibus rotunda iracundum: velut hoc vestigio tumoris apparente. Ex his suis adiectis verbis demonstrat Aristotelis sensum, quem irridet, non percepisse. Putabat enim per rotundam intellexisse gibbosam, & altam non circularem, vt in sequenti videbimus. Meletius non ignobilis Philosophus Aristotelis textum pluribus verbis dilucidauit. Dicit enim. Quibus orbiculata, circularisq; iracundum arguit, & pusillanimum. Quod si quis sequentia leget, planè Plinium se allucinatum esse comperiet. Albertus rotunda frons iracundiam nota.*

Asininæ frontis imaginem oculis subiicere conati sumus, vt circinati gibbi Conuexitatis exactam figuram præstaremus.

Rotunda conuexa frons.

QVI *fronte rotunda stupidi, similes ad asinos ingenio. Aristoteles ait in Physiognomonicis. Quod si quis asininam frontem inspiciet, conuexam altam inueniet, idemq; autor sibi contrarius esset, si idem animalium historiæ, & physiognomoniæ sit author. Et in figura rudis tribuit ei non rotundam solum, sed magnam, & carnosam frontem. Polemon, & Adamantius optimi vndequaq; physiognomones, ne quis hic allucinetur, dilucidioribus verbis vsi sunt. Frons gibbosa, alta, rotunda stupidos, & imprudentes homines demonstrat. Et in idea rudis tribuit ei rotundam frontem. Albertus curua, & alta frons ad rotunditatem tendens, stoliditatis inditium. Eadem Conciliator.*

Depressa frons.

POLEMON. *Depressa frons non laudabilis viri signum. Adamantius dilucidius loquitur. Valde depressam frontem ne velim laudes, nam fœminati viri signum.*

Sagacis

Sagacis canis iconem etiam huic demonstrationi faciemus, vt minus planæ frontis imago clarius exprimeretur, & oculis subijceretur.

Minus plana frons.

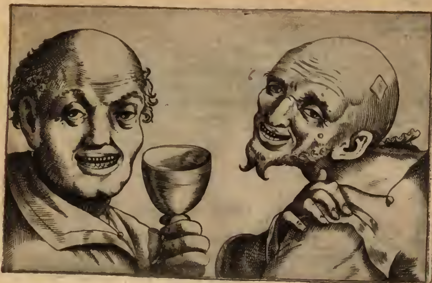
A*RISTOTELES in Physiognomonicis. Qui aliquanto minus planam frontem habent, sagaces sunt ad canes relati. Textus græcus ita se habet.* οἱ πικρότερον ἐπίπεδον ἔχοντες ἀναίσθητοι ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς κύνας. *Gesnerus in suo de animalibus libro ita vertit. Qui paruam, & latam habent frontem, stolidi iudicantur, eo quod caninam referant frontem. Sed multipliciter errat tum quia latæ non meminit Aristoteles, & ipse apposuit, tum quod canibus refert, qui stolidi non sunt. Vetus translatio melius se habet. Græcus textus* ἀναίσθητοι *contrarium habet.*

Aspera frons cum fossiculis, & monticulis.

P*OLEMON. Aspera frons non boni viri signum habetur. Sed frons uelut fossas, et monticulos habens, ueteratoris, & perfidi hominis argumenta testatur, & si cætera inditia accedant, furentem, & mentecaptum nonnunq; iudices. Adamantius. Aspera fronte ne gaudeas, neq; quæ fossas, & monticulos habeat, omnia nanq; hæc signa uersutiam & in fidelitatem nuntiant, & interdum stultitiam, & insaniam, si cætera adfuerint signa. Polemon in figura fatui improbi, duram, & asperam frontem ei ascribit. Albertus. Asperæ cutis frons, ut collis, & depressa ut vallis, versuti, & asperi hominis argumentum; in fine fortasse stulti, & insani.*

Caperatæ frontis ad sui medium declinantis, vel erectæ, accipe icones.

Cape-

Caperata frons.

DIXIMVS de frontis osse, nunc de cute, & primum si caperata fuerit. Dicitur enim caperata à crispis caprarum cornibus, quibus assimilatur. Qui talem habuerint, cogitabundos iudica, Polemonis, & Adamantij doctrina, eorundemq; in schæmate tristis viri, tribuitur ei frons rugosa. Sed Aristoteles in eodem non frontem, sed faciem ascribit ei rugosam, videturq; mihi ex apparenti mora tractum, qui enim cogitant, frontem in rugas contrahunt, & striata, rugosiorq; frons magna animo voluere, esseq; melancholicos. Albertus. Qui semper frontis rugas contractas habent, melancholici, & magna cogitare consueti. Est & apud scriptores seueritudinis signum. Plautus in Epidico. Quid illuc est, quod illi caperat frons seueritudine.

Caperata frons ad sui medium declinans.

RHASES. Rugosa frons ad sui medium declinans, iracundiæ signum. Idq; ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim alteri minatur, & irascitur, contrahit frontem in rugas ad medium sui declinantes. Albertus. Quibus frons contrahitur in medio, tanquam obstricta, iracundi.

Caperata frons in altum erecta.

CAPERATA in altum frons, admirationis signum mihi esse videtur, soliti enim sumus, cum admiramur aliquod, frontem corrugare, & è sui medio in altum erigere cum superciliis.

Erugata frons.

POLEMON, & Adamantius. Frons valdè explanata à curis semotum hominem ostendit. Vbi non τετραμμένα, *sed* τεταμένα *legendum est, sic exporrectæ fronti* ῥυσσὴν, *idest rugosam opponere velis. Sed Conciliator Erugata, & porrectior frons fallaces ostendit, cuiusmodi Bononienses esse dicit. Epicurus distenta fuit fronte, vt Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit, cuius instituti ratio eras, rerum negligentia, & liberum esse omnibus perturbationibus, & vacuitate, sed in amænitate, & compotationibus vitam ducere.*

Lenis frons.

RHASES. Frons sine rugis litigiosum indicat. Videtur mihi ad canes relatum, qui lenem habent frontem. Causa naturalis esse potest, quod lenitas in fronte accidat ex siccitate, qua constant litigiosi, ut ex libris medicorum apparet.

Recta, macra, mediocris, neq; aspera, neq; lenis frons.

IN idæa virilis Aristoteles ait. Frons recta non magna, macra, neq; lenis, neq; rugosa. Vbi aduertendum textum multipliciter mendosum: habet enim vetus translatio. Acuta frons recta, non magna, nares, neq; rectæ, neq; rugosæ: quòd à re alienissimum est. Illud enim ἰξὺν, *non de fronte, sed de anterioribus signis, scilicet corporis colore, squallidiori acuto. Quod à Polemone, & Adamantio consideratur, qui colorem ei tribuunt* ὀξύτερον. *Frons .n. acuta non reperitur, nec ab aliquo nominatur. Præterea illud* ἰσχνὸν, *non nanes dicit, quarum superius meminerat, cum dixerit nares contractas, nec lenitas, aut rugositas natium ad virilitatem facit, sed illius ν in ρ facilis fuit lapsus, cum* ἰσχνὸν *dicat, idest macra frons: Et illud neq; lenis, neq; aspera ad frontem refertur, cum Adamantius optimus Aristotelis transcriptor, dicat Frons neq; lenis, neq; aspera. Polemonis textus corruptus est, illumq; etiam ex Adamantio restituemus, habet enim* τέλειον οὐ μέτρη ὀλίγον. *Adamantius* οὔτε λεῖον, οὔτε τραχύ.

Domestici canis tranquilla, & exporrecta frons insinuatur hac tabellula, è cuius regione humana ad eius modum expressa conspicua est.

Tranquilla frons.

QVI *serenam, & exporrectam habent frontem, assentatores, ab effectu huiusmodi reddere consueto. Hoc signum in canibus manifestum est, quod assentantes frontem exporrigant. Aristoteles in Physiognomonicis. Intelligendo de domesticis canibus. Albertus ab eo. Qui laxam, & tanquam ridentem habent frontis cutem, blandi quidem, sed non innoxij, sunt enim palam blandientes, clam detractores.*

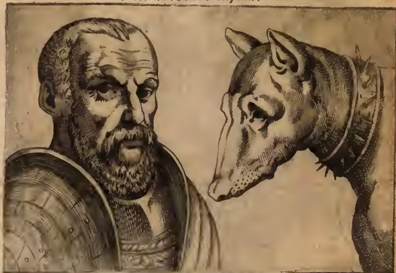
Tauri, & leonis nubilam frontem hac figura pinximus cum humana, cuiusmodi irati efformare solent ne quid indiligentia, & obseruationis contra nos criminatum sit.

Nebulosa frons.

QVI nebulosam habent frontem, audaces sunt, & referuntur ad taurum, & leonem. Aristoteles in Physiognomonicis. Idemq; in leonis forma, supercilia, & nasum versus in ima fronte instar nubis prouenire scribit. ἐπισκύνιον uocari coniicio. Pellis est superciliys, quæ obtenditur leonum oculis. Vnde leoni, cui talis facies perpetuo est, perpetuo etiam ira affectus est, & aliquid nubis instar circa supercilia prominet. Tauro semper torua frons.

Venatici canis cum episcynio supra oculos contemplare imaginem cum Actiolino Patauinorum tyranno.

Oppianus venaticos canes describens, qui leones, & ferocia animalia inuadit, horribili ait supra oculos, & supercilia pelle. Tigridi etiam similis in ima fronte laxa pellis, epyscinion dictum. Ex eodem.

OBDVCTA ferali fronte fuit Actiolinus Patauinorum tyrannus, obducta, idest supra oculos curua, nubilosa, curuaq; quasi suæ indomitæ naturæ toruitatem spirans, vt Venetijs marmore effictum spectauimus, terror, & hominum carnufex. Omnes sui, & ueteris temporis crudeles superauit. Sed lata, & torua fuit fronte Selynus decimus Turcharum imperator, audax, & bellator fortissimus fuit, spiritibus ingens. Sed seuera, & minaci fronte fuit Carolus Bugrundiæ Dux, qui animi magnitudine, & in bellica omnia ausus, nemini postremus extitit. Peracri, & retorrida fronte magnus Caythbeius fuit memphiticus Sulthanus è sordido loco natus, bellica uirtute ad summum rerum fastigium peruenit, vt Rex, et Sulthanus gentium more consacraretur.

Media inter tranquillam, & nebulosam frons.

ARISTOTELES in Physiognomonicis ait. Quoniam nebulosus habitus audaciam significat, collectus uerò adulationē, habitus utiq; inter hôs medius decentius se habet. Quemadmodum enim opponitur frons nubila, & tranquilla sic assentator, & audax. Aristotelicus græcus textus mancus, & defectuosus est, ut potuimus restituimus, partim ex ipso sensu, & sequela uerborum partim ex latina translatione. Vocibus σκληρὰς, & εὐδιὰς opponi ab Aristotele, & oppositis in fronte signis cognosci quæ sunt γαλην ὸν & συννεφὲς Hac illustri fronte, & regio splendore decora fuit Franciscus primus Galliæ Rex, & hac dura Martis munia subire solitus erat, quem nemo Galliæ procerum, impauidi, & semper constantis animi vigore nemo regum candore animi, clementia, & pietate adæquauit, nemo demũ mortalium uiuido ingenio tenaciq; memoria superauit.

Alta frons.

QVI frontem altam habent, pertinaces, uel audaces sunt. Polemon, & Adamantius. Sed mendum est clarum in Polemonis textu, qui pro κατωφερῆ verbo, quod Varinus exponit ὀρθὴν idest rectam altam, ut habet Adamantius, habet ipse κατωφερῆ idest prona, inclinata, quod contrarium dicit nam uidemus homines, cæteraq; animalia audentia, uel pertinaciam retinentia, frontem erigere, & à passione signum accipi. Sed ego suspicor in utroq; textu mendum, & pro κατωφερῆ legendum συννεφῆ, ut habet Aristoteles, & superius uidimus à quo uterq; desumpsit, quod verbum, vt vidimus, pertinacia significabat.

Tetrica frons.

QVI austeram habent frontem, molesti sunt, & referuntur ad passionem, nam lugentes tetricam habent frontem. Aristoteles in Physiognomonicis. Effera fronte, & portentosa fuit Christiernus Daciæ Rex, qui omnium ferarum, quas glacialis oceanus fert, ubi natus immanissimus, ut inter balenas, & orcas educatus existimari potest, Antropophagos, & Cannibales superet, non quidem à Romano Pontifice, sed à Deo ipso desciuit ut innocentissimorũ sanguine cruẽtaretur, sacrorum aras euerteret, ac deniq; humani generis odiũ existimaretur.

Mæsta frons.

QVI

Non extensa supercilia.

IN figura uirili Polemon, & Adamantius ei supercilia non explanata, sed veluti curua tribuunt. Polemon clarius in figura iracundi ait. Superciliorum pellis tortuosa, ut supra de epyscinio diximus, ut contraria sit iam dictæ figuræ. Mahumetes Secundus Byzantij expugnator, instar arcus factis superciliјs fuit, hisq; minacibus. Audacissimus, ambitiosus, æternitatis cupidus, bellator egregius, inuictus, & crudelis fuit.

Ad nasum flexa supercilia.

SVPERCILIA iuxta nasum inflexa austerum, & acerbum hominem notant, Aristoteles animalium libro tradidit. Iisdem uerbis à Galeno, & Plinio recitatum. Meletius. Supercilia, quæ naso diffusim acclinant, sicut appellari recurua possint, hominem dicunt moribus stolidum, ac stupidum. Hæc mihi uidentur supercilia, quæ torua dicuntur, nam cum torua facere uolumus, iuxta nasum incuruamus. Epitheton est leænæ: nam toruam leænam dicimus, ut oculorum sæuitia summa in hac fera est. Plautus suum lenonem superciliјs toruis depingit, & moribus satis austerum.

Iuxta tempora inflexa supercilia.

IDEM animalium libro, supercilia iuxta tempora inflexa derisorem, & simulatorem demostrare dixit, ijsdem uerbis à Galeno, & Plinio recitatum. A quo Meletius. Supercilia, quibus ad tempora magis depressa, rerum simulatoris, atq; subsannali uitio laborare creduntur.

Suillum caput cum diuulsis ad nasum superciliјs, idemq; humanum illius simulacbrum exprimens, oculis subijcimus.

Iuxta nasum diuulsa, ad tempora extensa supercilia.

QVIBVS supercilia nasum versus deorsum mutant, ad tempora verò retrahuntur, fatui sunt, argumento suum. Aristotelicus Physiognomonicus, ad Alexandrum verò scribens breuius loquitur, Quando extenduntur supercilia ad tempora, immundos prodit, scilicet, vt porci. Polemon, & Adamantius. Quibuscunq; superciliorum pars, quæ iuxta nasum infra aspicit, & quæ vtrinq; ad tempora sunt, procedunt, hos similes suibus puta; eisq; ingenio, & animo comparandi. Albertus. Si arcus declinant ad tempora, & ad genas, negligentem, maleq; disponentem regimen vitæ ostendere.

Expansa supercilia.

POLEMON in figura tristis tribuit ei supercilia expansa. Adamantius autem detorta dicit.

Quæ in suo loco manent supercilia.

POLEMON, & Adamantius in figura androgini tribuit ei supercilia quæ suo loco manent.

In totum demissa supercilia.

SVPERcilia in totum demissa, notam inuidiæ habent, à Galeno, & Plinio transcriptum. Polemon, in figura inuidi ab Aristotele descripsit. Supercilia, quæ ad palpebras demittuntur. Austero, & adducto supercilio fuit Iouianus Pontanus, vir ad omne eloquentiæ genus natus, sed supra æquum mordax, vt non solum notos homines, sed gentium, & vrbium mores acerbè nimis perstringeret.

Coniuncta supercilia.

QVI supercilia coniuncta habent, tristes sunt, & referuntur ad similitudinem passionis. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed Polemon. Qui valdè coniuncta habent supercilia, tristes sunt, quippe cum deceat ipsos tristitia. Adamantius non valde coniuncta, sed valdè densa habet. Ephesius. Supercilia coniuncta semper mœroris, & tristitiæ signum. Supercilia ad nasum coeuntia, Albertus mœrorem, & sapientiæ paucitatem innuere dixit. Briseida superciliis fuit coniunctis, si Dareti Phrygio credimus, & animo simplici, pia, & verecunda fuit. Ego autem existimarem, si pili rari, & coniuncti fuerint, quod accuratos, & studiosos indicarent, plurimos enim & eorum animi penetralia cognoscere contingit, & ita morigeratos esse. Albertus id etiam videtur sensisse. Si arcus videtur ad nasum contingere, lenem, & subtilem, & studiosum esse in operibus suis. Supercilia coniuncta Octauius Augustus habuit, Suetonio referente, fuit enim & maxime studiosus, & in eloquentia, & arte oratoria plurimum valuit, & multa scripsit soluta oratione, & versu, nec non peritia literarum græcarum.

Coniuncta, & densa supercilia.

SVPERCILIA *multum pilosa ineptitudinem loquendi notant, Aristoteles ad Alexandrum. Conciliator verò confundens superius signum cum hoc, ait, Supercilia pilorum longorum, & multorum, ineptæ loquelæ, multarum cogitationum, & multæ tristitiæ hominem designant. Ephesius. Si multum pilosa, & coniuncta fuerint supercilia, impios, fures deceptores, homicidas, & semper mala molientes notat.*

Arcuata supercilia, & quæ frequenter eleuantur.

PILI *superciliorum refracti versus frontem, animosum, stultum, & iracundum monstrant. Albertus à quo Scotus. Cilia arcuata (idest, supercilia) & quæ frequenti motu eleuantur in altum, superbum hominem notant, animosum, gloriosum, audacem, & minacem. Conciliator eadem, quæ Albertus. Neoptolemus superciliosus fuit Phrygio Darete confirmante, ineptæ loquelæ, blesus, stomachosus, impius, & cæde gaudens, vt Virgilius, cæteriq; meminere.*

Inclinata deorsum supercilia.

SCOTVS. *Cilia deorsum inclinata, cum alteri loquitur, & intuetur, quasi latenter sub eis, significat hominem valde malitiosum, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, & paruiloquum.*

Oblonga supercilia.

SVPERCILIA *oblonga, arrogantiam, & inuerecundiam arguunt. Rhases. Hos enim superciliosos vocare solemus. Albertus. Longorum, & multorum pilorum supercilia magna, meditantem, & ferum hominem notant.*

Rara supercilia.

SI *pili in superciliјs nulli, vel tenues fuerint, naturæ imbecillitatem, & remissionem denotare indicat Albertus. à quo idem Conciliator.*

Rara magna, & commensurata supercilia.

PERFECTAM *tradens superciliorum descriptionem Aristoteles ad Alexandrum ait. Cuius supercilia rara sunt, & commensurata, secundum longitudinem, & breuitatem, & magna, hic facillimæ impressionis est ad intelligendum. Rara dixit, quia densa ineptitudinem loquelæ demonstrare dixerat. Magna, quia in virili figura talia tribuit Leoni.*

De Cilijs. Cap. 6.

CILIA *sunt, quæ palpebrarum ambitu adhærent. Albertus. Duo cilia in vtroque oculo, quoniam alterum eminet, alterum subiacet.*

Defluentia cilia.

SALACES. *dicit Aristoteles in Problematis, quibus pili palpebrarum defluunt, ratione, quam superius de caluitie diximus. Sunt enim hæ partes rei eiusdem. Quicunq; autem ex pilis congenitis ætate iam prouecta non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu immoderato. Capillus enim, & supercilium, & cilium genere congeniti pili continentur, & in partes superiores sanguinis parum obtinentes sunt, quas libido refrigerat, ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, cum autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.*

Inferius arcuata, vel intorta cilia.

PALPEBRARVM *pili si curuantur infra, nec ad vna partem contorquentur, natura mendacem, callidum, & stultum designant. Conciliator.*

Solida, & nigra supercilia.

PALPEBRARVM *pili nigri, & solidi perfectum animum, & constantem indicant. Conciliator.*

De temporibus. Cap. 7.

TEMPORA *sunt, quæ frontem vtrinque terminant, eisq; hærens aures.*

Præsens proponitur tabella C. Caligulæ à dextris caput, in quo caua tempora commostrantur, quod ex marmoreis iconibus, æreisque numismatibus, quæ in Vincentij Portæ fratris adseruantur Musæo, excerpsimus.

Caua tempora.

QVIBVSCVNQVE tempora vtrinq; caua inspexeris, dolosos, truces'q; iudicabis. Concauis temporibus Caligulam fuisse tradit Suetonius, & vultum natura tumidum, & tetrum ex industria adferebat, componens ad speculum ad omnem terrorem, & formidinem. Eius saeuitiam etiam in iuuentute ostendit, cum ad datorum supplicium poenis interesse voluisset. Unde Tiberius suo, & omnium exitio se natricem P. R. & Phaetontem orbi terrarum educare dixit. Ipse enim propinquos omnes, & amicos etiam qui imperio fauerint, veneno extulit, fratrem suum interemit, & Sillanum socerum vsq; ad secunda nouacula fauces compulerit. Sic amicos omnes, & Senatores, deleuit, & in spectaculis, ludis, & coenis etiam saeuitiam exercuit: tandem exclamauit. Vtinam P. R. vnam ceruicem haberet.

Pilosa tempora pilorum rectorum.

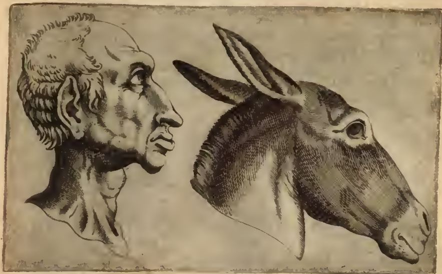
IN figura luxuriosi Aristoteles, eum pilosa tempora, & pilorum rectorum habere dixit. Potest id ad hircos referri, potest & ad causam naturalem: nam pilorum multitudo circa tempora prouenit ex venis, & arterijs multis sanguine plenis, quae ad eum locum terminantur, & pilositas ibi magis, quàm alibi existens, seminis multitudinem arguit. Eo loco di fluxum seminis esse dixit Hippocrates, cum incisae, ibi venae steriles homines efficiat. Polemon eodem loco, non tempora pilosa, sed labia pilosa dixit. Albertus. Pili densi, & vasti circa tempora, & aures libidinosum, & calidum demonstrant, sed tenues, & rari iuxta tempora, frigidum, & sine viribus hominem.

De Auribus. Cap. 8.

ERAT legitimus hic locus auribus assignatus: sed quia per se satis magnam exposcunt rationem, consultius in tertium librum delegimus, nam in eo de ijs solùm tractabimus. Nunc ad aurium historiam accedamus, sunt enim in eadem linea, qua oculi. Aristoteles animalium libro ita eam depingit. Auris exterior pars auricula, parte superiore constat pinna, inferiore fibra, pars interior forma anfractui cocleae similis desinit in os. Plinius ait in equis, & omnibus iumentorum generibus indicia animi praeferre. Fessis marcidae, pauidis micantes, subrectae furentibus, resolutae aegris. Sed eorum discrimina, quia multa sunt, aggrediamur. Flacci cognominati sunt, Cicerone authore, quorum aures demissae erant, pendulae, languidae, & flaccescentes. Plinius ab his Flauorum cognomina dixit.

Tabella humana auris delineatione insignita proponitur, vt asininae collatione eius stolida magnitudo exquisitius dignoscatur.

Magnae

Magnæ aures.

MAGNAS aures testari, ait Aristoteles ad Alexandrum, magnam fatuitatem, sed bonæ retentionis, & memoriæ hominem. In suis verò Physiognomonicis asininũ. Polemon, & Adamantius stolidæ naturæ, indicia esse. Albertus ex Loxo magnas, & prominentes aures stoliditatem, & imprudentiam signari dixit, sed perperam garrulitatem addit ex se. Vnde contra eos, qui studij, vel moribus, vel dictis deliquerit, protensis indice, & auriculari digitis, auriculas asini magnas imitantur, & sibilum addunt. Ad hoc Persius.

„ *O Iane, à tergo, à tergo cui nulla ciconia pinsit,*
„ *Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.*

Phasis stolidos ait, sed longæuos: nam optimam calidi, & humidi proportionem demonstrant, vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Aristotele scribit longæ esse vitæ homines auribus amplis.

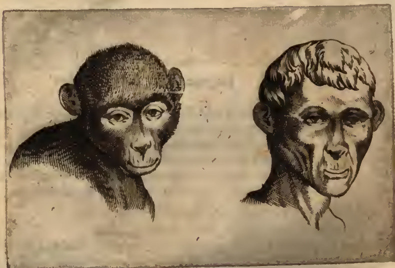
Magnae, & subflaccidae aures.

IN Idea fatui Polemon, & Adamantius tribuunt ei aures magnitudine nimias, & subflaccidas. Vbi aduertendum Vallam pueriliter lapsum, nam vertit ἐπικαμπεῖς ὑπερμεγέθεις *infractibus refertas cum subflaccidas dicere debuisset, nam aufractibus refertæ, & exculptæ aures, vt videbimus inferius docilem, & non fatuum significant. Columella hircos prægnantibus auribus, flaccidisq; depingit. Plinius longis auriculis, infractisq;, & Aristoteles capras stupidas vocat, & ex voce acuta & clamosa, vt videbimus, à simili caprarum voce etiam stupidos indicat, ego, ob, id ad hircos referrem.*

Magnæ, & arrectæ aures.

SED si magnæ, arrectæq; fuerint, vltra modum stultitiæ, loquacitatis indices esse, idq; in Aristotele animalium libro adnotatum repperimus, & ab eo apud Galenum, & Plinium. Sed Plinium solito more magnæ, sed non arrectæ meminit. Ex his Meletius. Paruas aures, magnasq;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis, & loquacitatis indicia esse pleriq; statuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Simiæ aures, & humanæ illis similitudine respondentes è regione oculis subijcimus hac figura.

Valdè paruæ aures.

CONTRA verò, qui valdè paruas habuerit aures, stolidus est, latro, & luxuriosus, idq; in Aristotele scriptum vidimus ad Alexandrum. In suis verò Physiognomonicis simijs ingenio respondere ait quasi malorum morum dicas, furem, & libidinosum. Galenus in eo libro, quod animi mores corporis temperaturam sequantur, ab Aristotele accipiens, aures paruas, ait malorum morum indices esse. Polemon, & Adamantius paruas aures malignos, & veteratores demonstrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem latrum (barbare) vbi dicit letum, pro latrone. Ex Alberto.

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potissimum conuenirent, præposuimus.

Paruæ, & protensę aures.

AVRES paruæ existentes, & protensæ sicut in canibus, stultum hominum arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone. Existentes valde paruæ, & sicut circumcisæ stultos demonstrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canibus stultitiam tribuat, quum cæteri Physiologi non ascripsere vel de canibus loquatur ædium custodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, depressas, & breues aures stultitiam notare.

Longæ, & angustæ aures.

LONGÆ aures, & angustæ inuidum, & prauum hominem demonstrant. Polemon. Sed id Adamantius non habet, vel temporum iniuria exesum, vel ex industria omissum. Albertus Angustæ, & oblonga aures testantur inuidiam. Ex quo Conciliator.

Rotundæ aures.

NIMIVM rotundæ aures indocilem hominem arguunt. Albertus.

Ex culptæ aures.

EX culptæ aures docilem hominem ostendunt. Polemon, & Adamantius.

Non ex culptæ aures.

AVRES non ex culptæ, & rotundæ valdè existentes ruditatem ostendunt. Polemon. Sed Adamantius non ex culptæ ruditatem ostendunt. Corrigendum est verbum in Polemonis textu. αδιαγλυφα.

Tabella ad commostrandum molossi canis caput parata, & præcipue in eos moderatas aures.

Decenter magnae, & quadratę aures.

MEDIOCRES aures, & arrectas optimorum morum notam esse scripsit Aristoteles animalium libro, & à Galeno iisdem verbis transcriptum. In Physiognomonicis verò ait. Videbit autem vtiq; quis & canum optimos moderatas aures habere. Polemon, & Adamantius. Quadrangulares aures non excedentes magnitudinem virilem hominem & bonum manifestant. Adamantius virilem, & egregios sensus dicit. Conciliator eadem. Sed satis ineptè transfert. Loxius optimas aures ita describit. Semicircularis conuexa linea in medio aliquantum ex parte conuexa versus centrum, magnitudine mediocres, capiti decenter adhærentes, & mediocriter pilosæ, sic enim seminalem virtutem, quæ eas efformauit fuisse pollentem, & optimam iudicatur. Vt Albertus ex eo refert. Mediocres aures Augustum habuisse refert Suetonius, vnde præclaris moribus ornatum, & animi dotibus præpollentem à scriptoribus designatur. Mediocres aures tuas dignissime Princeps sæpius animaduerti capiti decenter adhærentes esse, & valdè exculptas, ob id Augusto moribus, & animi dotibus quàm simillimus.

Rubidæ aures.

PVDEFACTIS rubescunt aures, ait Aristoteles in problematis. Pudefactis enim oculi refrigerantur, quia pudor in oculis est, nec respicere valent, quos pudor tenet, calor igitur in aduersam partem transit, quæ posterior est, nam aures satis ex aduerso positæ sunt, itaq; pudore maxime erubescunt: vel quia aures maxime partium faciei exangues sunt, & peregrinus humor inanem partem adire aptus natus est, itaq; cum calore per pudorem orto, resoluitur, statim se in aures colligit, ob id, qui semper rubicundas habent, maximè verecundos existimarem. Et in figura verecundi, Polemon, & Adamantius quasi rubore plenum dicunt, quasi aures, & omnia

omnia rubore plena habeat. Sed Albertus non aures solum, sed totam faciem rubram habere, & rubicundiorem frontem cum oculorum demissione verecundiam significare dixit.

De Naso. Cap. 9.

NASVS *in facie sensibilis est, hæc siquidem pars hominem præ cæteris formosum, deformemq; reddit. Estq; in eo varietas maxima, vt non sit alia facierum distinxtio, quàm per nasum. Aristoteles animalium libro hæc habet de naso. Pars faciei nasus: cartilagineam partem, quæ nares discriminat, interseptum vocamus, vtrumq; meatum inane. Eius initium est à glabra, interstitium inter supercilia constitutum. Pars ima est vbi nasus delatior in aures se fundit. Adnotandum præterea quandam esse proportionem faciei partium ad totius corporis partes, & sibi inuicem correspondent, aut mensura, aut quantitate, aut signis. Nasus correspondet præputio: nam qui lus longus, & crassus; eadem mutonis forma, sic si acutus, vel crassus, vel breuis. Sic narium qualitas respondet testiculis. Nasati apud Lamprydium viriliores, ac belle mutaniati: Vnde paræmia de nasatorum peculio vulgò extritum vtiq;. Nasi magnitudine mutonis concipi qualitatem: Is enim in vita Antonini Heliogabali scribit fuisse extremi luxus, ac nefariæ libidinis, subactarios, vel emissarios innumeros collegit, ac nasutos vocabat, quibus ad libidinem exercendam scelestissimè vtebatur.*

Magnus nasus.

NASVS *prægrandis probi viri iudicium affert, Polemon. Prægrandis nasus melior, Adamantius. Magnus nasus semper minori melior ex his Albertus.*

Valdè magnus nasus.

VALDE *magnus nasus, virum nimis acriter aliena iudicantem notat, cui non nisi sua placent, aliena displicent, irrideatq; omnia. Plinius. Et altior homini tantum quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere nasum. Naribus, inquit Quintilianus, derisus, contemptus, & fastidium significari solet: vnde & qui alios irrident, nasutos vocant, & prouerbio abijt, nasus pro iudicio. Nasum maximum Rhinoceros habet, cornu repando insignem, quare ab eo potius, quàm vllo alio animali ad prouerbialem hunc sensum assumpta est: est enim animal ingenio callidum, alacre, & agile. Martialis.*

„ *Et pueri nasum rhinocerotis habent.*

Eiusdem extat lepidum epigramma de nasuto irrisore

„ *Nasus sis vsq; licet, sis deniq; nasus.*
„ *Quantum voluerit ferre rogatus Atlas.*
„ *Et possis ipsum tu deridere Latinum*
„ *Non potes in nugas dicere plura meas.*

Persius. ad id.

„ *ride, ais, & nimis vncis*
naribus indulges.

Horatius.

„ *Naso suspendis adunco.*

Angelus

Angelus Politianus enormi fuit naso, ob id ingenio aculeato, inuidoq́; aliena irridendo, laudando sua, nec à quoquam iudicari pateretur, aliorum famæ detrahendo.

Valde paruus nasus.

QVI *naso valdè paruo fuerit præditus, mutabilis consilij vir accusatur, Polemon. Sed Adamantius minari rapacitatem, & consilij inconstantiam. Interpres Polemonis non satis rectè vertit, nam accusatorem, & delatorem interpretatur, in quo tot errores quot verba repperies. Albertus. Minor nasus seruilibus ingenijs, furibus, & tergiuersantibus assignatur. Ego ad mulieres referrem.*

Rectus nasus.

RECTVS *nasus linguæ significat intemperantiam. Polemon, & Adamantius, sed in fine libri Polemon, & si mendosus sit codex, ait, Qui recto sunt naso prædití, blacterones, & referuntur ad mulieres. Albertus non satis sibi constat, vtriusque signa, & proprietates confundens, ait enim nasus circa frontem depressus stultitiam, & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem. Si aliè à fronte, rectè ad imum nasi protendatur, vt linea recta descendens à fronte, nasi ronum pertingat in extrema cartilagine loquacitatem notare.*

Obliquus nasus.

INTORTVS *nasus magna ex parte mentis, & animorum obliquitatem portendit. Polemon, & Adamantius.*

Ad faciem nasus discretus.

NASVS *ad faciem bene articulatus, vel discretus, probum fortem, ac prudentia virum præditum argumentat. Polemon, & Adamantius. Sed Polemon ad frontem, Adamantius ad faciem habet. Albertus malè vertit. Narium pars iuxta frontem, si à fronte deposita sit, hoc est seiuncta bona compositione, nec alta, nec humili, sed æquali linea descendat, constantiam, & prudentiam demonstrat.*

Ad faciem nasus malè discretus.

CONTRARIA *verò huius forma effœminatum, rudioremq́; significat, Polemon, & Adamantius à contrario signo contrarium dijudicant.*

Longus nasus ad hoc protensus.

QVI *habet nasum longum, protensum ad os, est probus, & audax, vt Aristoteles ad Alexandrum scribens ait. Scribit Suetonius C. Augustum nasum habuisse à summo eminentiorem, ab imo deductiorem, idest depressum, cum prudentem virum, & optimum imperatorem fuisse constet, nec alius intelligi potest, nisi quem modo descripsimus. Cublaienus Scytharum imperator longo, rectoq́; ad frontem naso erat, ac ore augusto, ad arma præstantissimus, primus pontificiæ maiestatis cultor, liberalis, & probus.*

Nasus

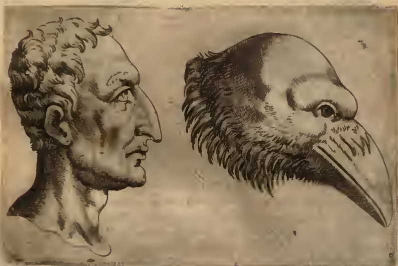
Nasus crassus.

IN figura impudentis Polemon, & Adamantius tribuunt ei nasum crassum.

Nasus mediocriter longus, latus, & apertus.

OPTIMAM describens nasi formam Aristoteles ad Alessandrum ait. Nasus ille est magis æqualis, qui mediocriter longus, eius latitudo est mediocris, ad extremitatem eius foramina non multum aperta.

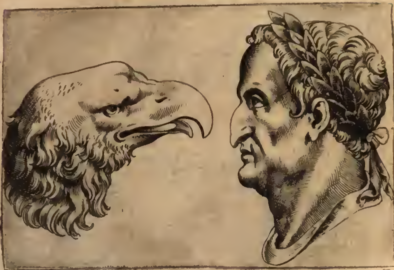
Tabella hæc obuia corui caput cum humano sibi vendicant, in qua nasus in vtroq;, vt ad viuum deliaretur attendimus diligenter.

Incuruus à fronte nasus.

QVIBVS aduncus statim à fronte ducitur nasus, impudentes sunt, instar coruorum. Incipit enim sui nasi curuitas à fronte propè glabellam. Et est propria coruorum impudentia Et sua impudentia multa romanis enunciauerunt. Aristoteles in Physiognomonicis. Ego hos omnes fures, & rapaces dicerem, est propria coruorum, & aduncorum rostrorum auium rapacitas: & coruus natura procliuis ad furtum, & quos cicures habemus domi, clauos, nummos, cultros, & eiusmodi similia in foraminibus, & sub lapidibus abdunt.

Præsens commostrat figura aquilæ caput, cuius nasum incuruum cum Sergij Galbæ naso comparandum concinnè spectandum se offert.

Aduncus nasus.

QVI nasum aduncum habent à fronte benè articulatum, magnanimi conijciuntur, exemplo aquilarum, ex Aristotele in Physiognomonicis. A quo Polemon, & Adamantius. Aduncis nasis magnanimitatem decet. Albertus ex Loxo aquilæ nasum magnanimis tribuit. Huiusmodi nasum vulgus aquilinum vocat, & regium quidam præferre existimat, quoniam aquila rex auium habetur, & ob id regalem animum, & magnificentiam polliceri. Apud Persas tali naso præditum esse magno erat decori, sicut Cyrum memorant historiæ Xenophontis, & Plutarchi, & ad hanc vsq; diem neminem ad id fastigij subrogabant, nisi apprime fuerit nasutus. Eum regem supra omnes dilexerunt, illumque magnanimum, & audacem fuisse dicunt. Magnus Artoxerses naso fuit in aduncum prominente, vt ex argenteo numismate videre est in Musæo fratris doctissimi. Fuit Persarum rex, tanquàm ex stirpe maioris Cyri, in eo tanta in donando gratissimi animi magnitudo extitit, vt in referenda gratia, pro agresti sæpe munusculo, tenuissimoque officij genere non ingentia modo auri pondera, sed vrbes, & prouintias rependeret. Demetrius filius regis Syriæ, cuius Iustinus meminit, grypus cognominatus fuit, quia Græci, qui aduncum habent nasum γρυπὸν vocant. Neoptolemus adunco fuit naso ex descriptione Daretis Phrygij. Sergius Galba adunco fuit naso, vt à Suetonio narratur, & liberalis ab eo describitur. Plato in Euthyphrone Melitum Pitteum, quem in eius accusatione non ingenerose se gessisse dicit, aquilino, & gibboso naso fuisse. Prominenti, & decenter incuruo naso fuit Georgius Scanderbechus, qui os in ma-

in magni Herois effigiem efformaret. Nemini etiam virtute bellica fortitudine, & liberalitate secundus fuit. Magnus Sfortia elatum à medio nasum habuit, fuitq; magnanimus, & fortis, Iouio referente. Mahometus secundus Turcharum rex adunco fuit naso, & eminenti, vt superius labrum attingere videretur, & elato fuit animo. Ioannes Assymbeius cognomento Vssumcassanus gripho fuit naso, oculis ingentibus, læto, & hilari vultu, liberalis, clemens, bellicosissimus, & gloriæ appetens. Hysmael Sophus Persarum rex naso etiam adunco vegetis, & micantibus oculis, liberalis, ambitiosus, bello fortissimus, inter pericula gaudens, & magnanimus. Selinus Baiazetis filius arcuato nasu, liberalissimus, Cæsaris Alexandri æmulus. Solimanus etiam Selini filius adunco naso, bellator, & liberalis.

Hoc Schœmate galli nasus incauus, cum connexa circulari frontis superficie exprimitur, cum humano ad eiuiusmodi formam effigiato, infra describendo.

Incauus nasus ante frontem, rotundus, & supereminens rotundum.

VT se habet antiqua translatio Aristoteles in Physiognomonicis. Qui nasum concauum, habent, ante frontem rotundum, & supereminens rotundum, luxuriosi sunt, & ad gallos referuntur. Nos cum eiusmodi nasum ignoraremus, tùm Aristotelici textus corruptione, tum interpretis translatione, gallos consuluimus, atque diligenti eorum inspectione, ita textum, & sensum verbis accommodauimus, habet enim gallinaceus gallus ante frontem in confinio nasus valleculam quandam, vel incauum quoddam, & pars ea nasi ante frontem rotunda, & inde frons à naso ad capillorum radicem, velut circuli circumferentia: Vt verba textus translata dicant. Qui ante nasum habet incauum, & partes, quæ ante frontem rotundas, circumferentiam verò supra assurgentem, & cætera.

Hos ego etiam puerarios iudicarem: abutuntur enim venere galli, gallinacei, perdices, & coturnices, quæ ferè similem nasum habent. Cum enim fœminæ incubant, mares dimicant, pugnamque inter se conserunt, quos cælibes vocant, qui victus in pugna fuerit, victoris venerem patitur, nec nisi à suo victore subigitur, ex Aristotele: & multos amicos cognoui, eiusmodi naso præditos, huic enormi luxuriæ generi obnoxios. Fingunt Poetæ Iouem Aquilæ forma Ganimedem rapuisse, sub tali figmento id fortasse innuentes. Aelianus etiam ichneumonem huic turpitudini etiam obnoxium dixit. Tali nasu Satyri, & Sileni ab antiquis effigiati sunt, & tali nasu etiam Socrates ipse præditus fuit: nam Xenophon Socratem Silenis similem fuisse, & pressis naribus scribit.

Latus in medio nasus.

NASVS in medio latus, declinans ad summitatem, demonstrat mendacem, & verbosum. Aristoteles ad Alexandrum.

Si bouis nasum inspexerimus, & hominem similem effigiauerimus, vil ab hac, quæ hic cernitur figura, longe aberit, ita affabre in imo crassus deducitur.

Extremum nasi crassum.

QVI nasi extremum crassum habent, segnitiei obnoxij sunt, & ad boues referuntur, vt Aristoteles in Physiogn. est enim bouum segnities propria. Polemon, & Adamantius. Nasus in summo valde crassus, et depressus, iniquos homines ostendit. Interim Polemoni textus corrigatur. μιαρὸν, non μικρὸν ex Adamantio. Idemq; in figura inuerecundi tribuunt ei nasum crassum.

Suis crassus à summo inspicitur hic nasus, è cuius regione hominis similitudine petendus.

A summo crassus nasus.

QVI nasum à summo crassum habent insensati iudicantur à simili suum naso. Aristoteles in Physiogn. Est enim sus animal satis brutum, animamq; ei pro sale datam: vnde prouerbio fertur. Sus in Palladem. Malè ab eo describens Albertus ait. Extra modum crassæ nares immundum hominem dant intelligi.

Canis hæc imago in multis cernitur figuris, sed hic domestici canis acuti nasi icon exhibetur, homini similem ostensuri.

Extre-

Extremum nasi acutum.

NASVS si fuerit subtilis, eius dominus est valde iracundus. Aristoteles ad Alexandrum: in Physiognomonicis verò dilucidius loquitur. Nasi summum si fuerit, sauæ iræ homines ostendit, iiq; ad canes referuntur. Est enim canum propria ira. Sed Aristotelis textus mancus videtur, deficit enim acutum, ait enim οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν supple λεπτὴν, quod ex Polemone, & Adamantio vestitui potest. Nasi extremum tenue in quolibet homine æstuantis iræ signum. Albertus. Nasus in extremo acutus, facilis ad iracundiam. Idemq; Rhases. Ringi, os torquere est, quod canes faciunt latraturi, vel cum ex ira in rugas os deducunt: hinc rictus oris distensio. Rictum caninum Iuuenalis dixit.

Auicularis rostri ostendendo imaginem, cum tenuis nasi humani comparando, potissimum hæc inseruit figura.

Nasi extremum gracile.

QVI nasi extremum gracile habent, aues hac parte referunt. Intelligit enim per auiculares, qui leues, mobiles, & instabiles sunt, est enim auium nasus longus, subtilis, rotundus, & in imo tenuis. Polemon, & Adamantius ex eo. Nasus longus, subtilis (sed Adamantius addit valdè) cum auitij generis habeatur, eius quoq; generis mores describit. Rhases. Nasus longus, & in imo gracilis, leuis, & festini viri est. Albertus. Nares longæ & tenues, quæ auium propriæ sunt, huiusmodi moribus, scilicet mobilitatis, & leuitatis homines decorant.

Leonis nasus depingitur, è directo intuenti humanus occurret, quo sibi inuicem comparari possint.

Rotundus naſus, & extremum obtuſum.

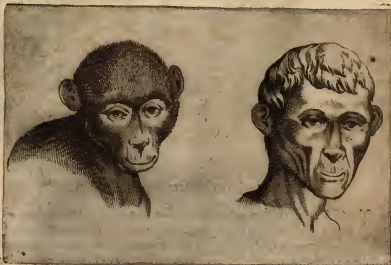
N*ASVM rotundum habentes, eiuſq; ſummum obtuſum, magnanimi ſunt, ad leones relati. Ariſtoteles in Phyſiogno. Leonum enim propria eſt magnanimitas. Polemon; & Adamantius. Naſi extremum plenum, obtuſum, rotundum, & ſolidum ſi aſpexeris ex leonibus, & moloſſis, fortem, & magnanimum iudicato. Adamantius non magnanimum, ſed iactatorem dicit. Ariſtoteles in figura maris leonem depingens, ait, habere naſum magis craſſum, quàm gracile.*

Etiam venatici vel moloſſi canis imaginem apponere libuit, vt expreſſius naſus cernatur.

OPPIANVS venaticos canes, siue robustos, siue molossos dixeris, simo rostro describit. Generosis enim canibus imæ nares rotundæ, & solidæ, & ferè obtusæ sunt. Albertus eadem habet ex Platone, sed ex Polemone potius.

Hæc figura hominis simum nasum finximus, simiæ simillimum quem in viuis obseruauimus.

Nasus simus.

NASVS simus est impetuosus, ait Aristoteles ad Alexandrum: sed eius vetus translatio satis corrupta est, & corrigenda, luxuriosus: vel impetuosus in venerem; aliter enim sibi, cæterisq; claris authoribus contradiceret. In suis enim Physiognomonicis ait. Qui nasum simum habent, libidinosi, referuntur ad ceruos. Cerui simi sunt, & adeò luxuriosi, vt coitus tempore insani reddantur. Polemon, & Adamantius Nasi simitas scortationis indicium. Et Polemon alibi. Breui, & simo naso præditi fures, & lasciui sunt, ad ceruos, & apros hoc genus hominum referendum ipse enim ἀγρίους ὗς retulit, sed puto mendum in textu, quippe non syluestres sues, sed simias referunt, & reponendum πιθήκοις. Albertus ex Loxo simiæ tribuit simum nasum, & libidinosis. Rhases. Cuius latæ nares, luxuriosi. Simitatis rationem, & luxuriæ videtur Aristotelem tradidisse in problematis, ait enim. Crispitudo capillorum, & simitas in craspitudine sita est, crassitudo non sine duritia constat, & durities in calidiori sanguine sita est, & calor materiem excrescere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia consistit, & cartilago non nisi os est, merito diminutio nasi consequatur. Inditium ætas adhibet puerilis, sunt enim pueri omnes resimato naso. Nos, si ad animalia referre licet, ad simias referemus: Natura enim simijs.

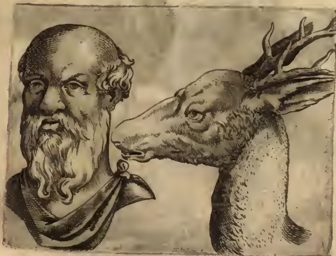
„ naresq; à fronte remissas.

Contundit, &c.

Oppianus: & ob id multi putant ab huiusmodi simitate simias dictas esse Constat eas libidinosas esse,

esse, vt quasdam fœminas appetant. Et apud Indos simiarum quoddam genus rufum, quod in vrbes non adducitur, quippe quod Veneris libidine adeo inflammantur vt ad muliebrem sexum furiant. Est & delphinus resimo rostro, & ob id simonem vocant, nomenq; simonis miro modo agnoscunt, piscatorumq; relatu, luxuriosi sunt.

Etiam simum cerui nasum depinximus cum Socrate comparandum, cuius effigiem ex Musæo fratris, & marmorea statua decerpsimus.

SIMO naso Socratem fuisse narrat Plato in Theæteto, & ab eo Ammonius. Polemon Socratem luxuriosum fuisse dicit, quod illius loci superficiem concauam haberet, quæ naso, ac mento interiacet. Plautus in rudente sum Lambracem depingens luxuriosum, ac nefarium ait. Recaluum, silonem, & ventricosum. Ruellius gallus resimato nasu fuit, & luxuriosus. Fuerunt nonnulli opinantes Horatio Cocliti, non quod oculum vnum in bello amisisset, sed ex nasi simitate cognomentum Cocles inditum fuisse: nasus enim sub fronte ita depressus, demissusq; erat, vt nullum ferè inter oculos discrimen extaret, ipsaq; supercilia commixta inuicem, confusaq; forent, iccirco volentibus illum appellare ciclopem, delapsa loquendi consuetudine obtinuit, vt Cocles diceretur.

Tauri, & hominis biantes nares ad viuum depictas præsenti figura videre est.

Patulæ nares.

QVI habent foramina nasi grauis compactionis, vel duræ, est irascibilis, ait Aristoteles ad Alexandrum. Sed antiqua translatio ex arabico textu falsa, & mendax est, nec quid sibi velit satis constat. Clarius ergo in suis Physiognom. Qui hiulcas habent nares, æstuantis iræ sunt, & ad passionem referuntur, quæ fit in ira, quippe videre licet ira excandescentes tales nares obtinere, per eas enim fit spiritus reciprocatio: siquidem è promptuarijs intimis cordis respirationem pulmonis officio capientes extra excernunt, vnde non iniuria, qui apertas habent nares ad iram sunt incitatiores. Polemon. Patulis naribus præditi agrestes, pertinaces, & potentes sunt, sicut tauri, & leones.

Generosi equi biulcas nares, & hominis appinximus.

ALIBI verò. Patulæ nares, & resimæ iracundos demonstrant, & referuntur ad passionem, quæ fit in ira, & ad generosos equos. Et in figura iracundi concauas nares ei tribuit. Adamantius. Expansæ aures iracundiæ, & ferociæ testes sunt. Suetonius C. Cæsarem spumante rictu, & humentibus naribus fuisse scribit, & fuit præcipitis iræ.

Obstructæ nares

OBSTRVCTÆ nares vesanos demonstrant, Polemon. Adamantius verò aliter, & melius. Angustæ, rotundæ, & obstructæ nares, vesanitatem monstrant, eadem Albertus. Obstructas, siue obesas, vel occlusas, vt parum olfaciant.

Sursum distantes nares.

IN idæa misericordis Aristoteles in Physiogn. tribuit ei nares sursum distantes.

De Vultu. Cap. 10.

DICEMVS de vultu primùm, post de partibus eius, nam totam simul faciem vultus, motum, habitus, & passiones repræsentat. Ad totum hunc vultum figurandum omnes faciei partes concurrunt, ( ) uli, & frons, & nasus, & cætera membra. Est verò vultus index, & obtector conscientiæ nostræ, qui incertus, inconstans, & varius est, qui totus ex animorum configurationibus consigitur, quin etiam earum simulator, & dissimulator.

Quare haud temere ex omnibus horis dijudicandum, nisi cum ab huiusmodi animi motionibus deferbuisse videbitur. Polemon, & Adamantius de vultu hæc habent. Ex ipso nanq; vultu potissimum apparet magnificentia, & illiberalitas, probitas, & improbitas, anxietas, studium, eruditio, iucunditas, & tristitia, vigilantia, & somnolentia, & singula, vt se natura habent, & secundum ea necesse est physiognomonicam disciplinam exercere. Meletius non obscurus phylosophus. Facies, inquit, ipsa est, quæ affectus facile repræsentat, cum autem ipsa lætitia afficitur, serena, hilarisq; apparet, si vero tristitia mærorem, & perturbationem præsefert, cum ipsa ira excandescit, liuida, & sanguine perfusa, furiosaq; redditur. Quamobrem, (vt in sacra litera positum est) in cordis gaudium facies ipsa exhilaratur, cum vero ipsa tristis fit, demissa efficitur, & homo ira occupatus, turpis est. Iacob ex facie Laban in se odium deprehendit, ad vxores suas conuersus dixit. Cognoui ex facie patris vestri non esse amplius in me, qualis heri fuerat. Solent enim, qui nos odio prosequuntur auertere à nobis faciem, qui amore deuincti, & beneuolentia lætum, hilaremq; oris aspectum, & blandientem exhibere solent. Cicero ad Pisonem ait. Non deceperunt me oculi tui, & vultus, qui tacitus est sermo mentis. Vultus ipse speculum est mentis, quando & taciti oculi mentis fatentur arcana.

Subtristis, & varius vultus.

IN Idæa timidi Aristoteles in suis Physiognomonicis tribuit ei faciem mutabilem, & submæstam. Idq; ad apparentem morem referri posset, nam timens vultum continue variat, veluti timore, & suspicione plenus.

Stupidus vultus.

FIGVRAM tribuit insensitiuo in sua idæa Aristoteles in suis Physiognomonicis, & morem, qui apparet in facie secundum similitudinem, scilicet insensitiui, & stupidi. Interim corrigendus est Aristotelicus græcus textus: nam pro τὴν ὁμοιότητα, idest similitudinem, habet ὠμοπλάτας, quod valde a proposito abest, vt satis infeliciter Suessanus transfert, & dum verba sensui aliena accommodare nititur, ineptias multas sano viro indignas profert.

Somniculosus vultus.

IN figura iucundi Aristoteles in Physiognomonicis, & simulatoris tribuit eis faciem somniculosam. Polemon, & Adamantius in eadem figura, eadem referunt. Tribuit enim Aristoteles somniculosam faciem, eandemq; Polemon. Sed Aristotelis textus pro, vt Polemon habet, ipse retinet. Ob id Suessanus satis miserè curuipedem transtulit & vrso, quem curuipedem dixit, assimilauit.

Bonus,

Bonus, & non præceps vultus.

IVCVNDO tribuit Aristoteles in Physiognomonicis vultum non festinum, & celerem, sed bonum. Suessanus ϰαϰὸν faciem non festinam, celerem, sed subdolam interpretatur satis incuriosè, & ex naturalibus causis deducit.

Humilis vultus.

IDEM eodem loco, in schæmate tristis viri humilem ei tribuit figuram.

Remissus vultus.

ET in figura amari viri tribuit ei faciem remissam. Polemon, & Adamantius in eadem figura etiam remissam faciem ascribunt.

Grauis vultus.

ET mansueto forem, robustam, & grauem faciem tribuit, eandemq; Polemon, & Adamantius. Seuero, & graui vultu fuit Alfonsus Estensis Ferrariæ princeps auus tuus, amplissime Cardinalis, Iouio referente, vnde ingenium præcellens, & vis eius bellica conijectatur, qui trium maximarum hostium arma infracto animo sustinuit, & superauit, abdicatis à se adulationis, & morosæ grauitatis lenocinijs, singulas cogitationes, & corporis exercitamenta ad virtutes, & bellicas rationes intendit, magnanimus in bello Dux, optimus in pace princeps semper extitit. Probo ore, & venerabili Bessarion Cardinalis fuit, nemo probitate spectatior, nemo admirabilior doctrina, nemo deniq; generosis moribus splendidior.

Temerarius vultus.

IN figura iniuriosi, Aristoteles in Physiognomonicis, tribuit ei proteruum, & temerarium vultum. Sed Polemonis textus ex Aristotele corrigendus, qui κατα προπετ... dicit, & Aristotelicus.

Iucundus vultus.

IN figura iucundi, hilarisue Polemon, & Adamantius tribuunt ei hilarem figuram, vel mores. Iidem in figura ingeniosi tribuunt mores iucundos, sic tranquillus animi tranquillitatem monstrat. Tradit Suetonius Augustum fuisse vultu, & sermone, vel tacito adeò tranquillo, vt animo erat sereno, & pacato. Hilari etiam vultu fuisse Vlixem narrat Dares Phrygius. Periucundi, & grauis vultus fuit Pompeius Columna Cardinalis, qui miro ingenio, sacra purpura mitratus, & militari sago galeatus, vtriusq; muneris partes aptissimè adimpleuit. Ioannes Assymbeius Vssumcassanus, læto, & hilari vultu fuit, magnam grauitatem, dignitatemque pari comitate conditam præseferebat, in dandis beneficijs miram serenitatem, eandemq; in accipiendis ostendebat, suauis in sermone facilesq; erant ad eum aditus. Hysmael Sophus læto, & sereno vultu, benignus, equitandi sagittandiq; peritus, lepidus in casorgando extitit.

Elegans

Elegans vultus.

POLEMON loquaci tribuit figuram elegantem. Sex tertus Aristotelicus somnolento loquacis notas tribuit, quod ex Polemone, cui integrior est textus, conijci potest, nam somnolento elegans forma non conuenit. Sed Polemon, & Adamantius elegantem formam simulatori tribuunt. Emanueli Chrysaloræ præclara fuit facies, præclarum ingenium, & præclarissima doctrina, græcas literas in Italiam reportauit.

Illiberalis vultus.

ILLIBERALES vultus pusillanimes, & illiberales animo censendi, ex Polemone. Politianus facie neque liberali, neque ingenua fuit, ob id distortis moribus, & male compositus, vt nimis in aliena inueheretur. Maximilianus Sfortia illiberali vultu, nequicquam sfortianæ stirpis digno fuit, sic ingenij indole, & moribus ingenuo principi indignis, sordidi animi, et vecordis, & rudis extitit. Subagresti vultu Iouianus Pontanus, vir maxima ingenij dexteritate, sed mordacitate insignis.

Venerabilis vultus.

HECTOR venerabili fuit vultu, & animo, & viribus insignis, clemens, & dignus, vt ex Darete Phrygio. Achilles graui aspectu præferebatque pulchritudinem non satis laudatam, ob id eius species non iactatoris, vt plerique indicant, sed virilis, vt ex Philostrato habetur. Solimanus Selimi filius augusta facie, & dignitate plena, iustitia celebris, prudens, bellator maximus, non fœdifragus. Sic Gotthofredus Gallus, Lothoringiæ Dux, Bolionus, sacri belli aduersus Turchas imperator, vultu erat maiestate augusto, religione præstans, & militaris artis peritissimus. Carolus Francorum Rex a gestarum rerum magnitudine Magnus vocitatus, vultu fuit maiestatis pleno, augusta facie, canitie reuerenda. Cublaienus Scytharum imperator, quos Tartaros, vocamus, ore fuit augusto, ac fulguranti, sacrorum cultor eximius multarum gentium domitor, ac bello infractus. Probo ore, & vultu hostibus etiam venerabili fuit Franciscus Sfortia, fuit corporis, et inuicti animi robore, naturali facundia, doctrinaq; præditus.

Austerus vultus.

DIOMEDES austero fuit vultu, vt Dares scribit, & in bello audax, acerrimus, clamosus, calidus, & impatiens. Tamerlanes truculento vultu, & minaci fuit, suæ sæuitiæ maximum specimen dedit, vt orbis terror diceretur. Nemo efferatiori in cruorem animo. Truculenta voce profitebatur se Dei maximam iram esse. Austero ore fuit Baiazetes primus Turcharum Rex, qui à singulari celeritate, repentinoq; bellicarum actionum impetu, terrificum terrarum fulmen est appellatus. Multis victorijs clarus extitit. Franciscus Bussonius Carmagnola dictus, tetrici, & agresti oris fuit, contumacis ingenij, & prompti, & audacis, vt maximas bellicæ virtutis laudes promeruerit.

De facie. Cap. 2.

INFRA oculos malæ. *Plinius. Hæ ſedes pudoris, ibi maxime oſtenditur rubor: infra enim hilaritatem, riſumve indicant buccæ.*

Bouis imago cum magna facie ſpectanti ſe exhibet.

Valdè magna facies.

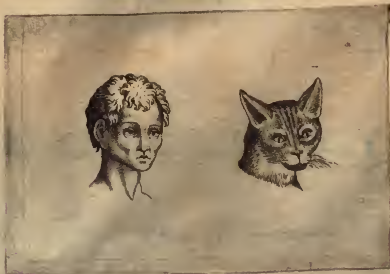
QVIBVS *facies magna, ignaui, referuntur ad aſinos, & boues. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Valdè magna facies ſtolidos, & indociles arguit. Polemon, & Adamantius.*

Aſinina, & magna faciei ſubſequitur imago, quam prior tabula bouinam oſtenderit.

CVIVS *facies magna piger est. Rhases, & Conciliator, sed Albertus ignauum, & voluptatibus deditum dicit. Et alibi. Magnum caput, cum magna fronte, & facie tardum, pigrum, & aliquando indocilem monstrat.*

Hac tabula felis, & parua faciei detegitur imago.

Valdè

Valdè paruà facies.

F*ACIES valdè parua, vt Aristoteles in Physiognomonicis, qualis est felis, & simiæ, hominem pusillanimem arguit. Interim admonitos velim græcum Aristotelis textum corrigendum: nam loco faciei habet* νῶτα, *idest tergus: nec congruum erat, vbi de facie loquebatur, tergoris meminisse, quum de tergore suo loco affatim satisfecisset. Præterea in sequenti habet. Mediocrem habens faciei qualitatem, optimus erit, quum neque magnam, neque paruam oporteat esse. Suiq; non immemor in figura pusillanimi, paruam ei faciem accommodat, non tergus. Testimonia demum Polemonis, & Adamantij accedunt, qui diligentissimè Aristotelem descripserunt, & faciei, non tergoris meminere. Suessanus tergus vertit, & circa hanc suam malam interpretationem male se torquet, dum falsam doctrinam veritati accommodare nititur. Gesnerus etiam suo quadrupedum libro ex textus corruptione fallitur.*

Sequens eiusdem faciei paruitatem, & simiam exprimit, perinde ac si præcedentem subsequeretur tabellam.

P*ARVA facies paruos quoque redarguit mores. Adamantius. Cuius facies parua, callidus, & adulator. Rhases, & Conciliator ab eo. Facies vehementer parua timidos, callidos, adulatores, & illiberales. Polemon, & Adamantius ex Aristotele in figura amari; qui faciem paruam ei tribuit. Albertus satis ineptè infert, diductus, & dependens, vultus.*

Parua,& crocea facies.

QVI habet faciem paruam declinantem ad croceum, est pessimus, vitiosus, deceptor, & ebriosus. Eadem Conciliator ab Aristotele ad Alexandrum, qui etiam coloris notam addidit.

Mediocris facies.

OPTIMAM tradens faciei qualitatem Aristoteles in Physiognomonicis, ait. Quoniam, neque magnam, neque paruam oportet esse, medius habitus vtique erit conueniens.

Mediocris facies,& pinguiuscula.

QVI habet faciem mediocrem in genis, & temporibus vergens ad pinguedinem est verax, amans, intelligens, sapiens, benè dispositus, & ingeniosus. Aristoteles ad Alexandrum. Facies in circumstantijs mediocris, & sufficientis carnositatis, &c. Conciliator ab eo.

Hic denuò bouinam faciem adduximus, cuius beneficio exquisitius carnositatem contemplari licet.

Carnoſa facies.

ILLOS, quibus facies carnoſa eſt, demiſſi, & negligentis animi eſſe conijcit, quod in bobus ſimiliter ſe habeat Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ad Alexandrum verò ſcribens ait. Carnoſus in facie eſt minus ſapiens, importunus, & mendax. Ad fœminas fortaſſe referens, quæ ignare, importunæ, & mendaces ſunt. Polemon ab eo in fine. Qui carnulentam habent faciem, inertiæ obnoxij ſunt, quæ paſſio fœminarum generis, & bouum eſt peculiaris. Rhaſes. Cuius facies carnoſa, piger. Conciliator eadem.

Valdè carnoſa facies.

VALDE carnoſa facies iucundum, & viuidum hominem oſtendit, Polemon, & Adamantius. Iidemq; in figura iucundi faciem ei tribuunt carnoſiorem. Ariſtoteles in figura ſimulatoris pinguem faciem tribuit.

Carnoſa, & valdè longa facies.

IN figura inopis ſenſus Ariſtoteles in Phyſiogno. carnulentæ, & ſatis longæ faciei meminit.

Macilenta facies.

QVI habet faciem gracilem, eſt circumſpectus in operibus ſuis, & ſubtilis intellectus. Ariſtoteles ad Alexandrum: Sed in Phyſiognomonicis. Qui macilentam habent faciem, ſolliciti ſunt, quod ſignum ad contrarium retulit, quia carnoſa pigros, macra ſollicitos demonſtrat. Polemon, & Adamantius. Parua facies ſtudioſi eſt, & inſidiatoris. In figura verò triſtis ijdem tribuunt ei faciem macram. Sed corrigatur Polemonis textus ex Adamantio, quia ἰσχνὸν habet μικρὸν. Plautus in ſua aſinaria ſuum Leonida macilentis malis inducit, quia eum ſollicitum, & callidum dixiſſet. Selinus Turcharum imperator decimus macilento ore fuit, ad arma impiger, nullo nanq; labore corpus, aut animus fatigabatur.

Neq; carnoſa, neq; macilenta facies.

IN idæa ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Quæ circa faciem graciliora, id eſt non carnoſa, quia hebetis ſunt, ſed gracilia, id eſt mediocriter diſpoſita. Adamantius clarius loquitur in eodem typo. Facies, neq; valdè carnoſa, neq; quidem gracilis. Vbi textus Polemonis defectuoſus, & ex Adamantio corrigendus, carnoſitas enim inertiam, macilentia curioſitatem, & triſtitiam, medius vtiq; habitus ad intelligentiam facit.

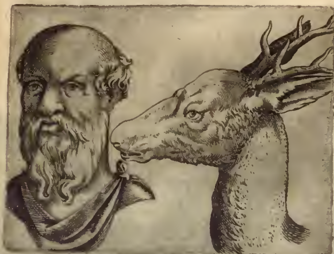
Occurens hæc oculis figura eſſoſam oſtentat aſini faciem, in ſequentibus, cerui, & ſimiæ.

Onoia facies.

QVI faciem carnosam habent, timidi, referuntur ad asinos, & ceruos. Aristoteles in Physiogn. Gesnerus libro de animalibus eadem ab eo recitat, sed ipsa neque ceruus, neq; asinus faciem carnulentam habent, & coqui cerui caput, vtpote nil carnis habens, vt inutile, flocci faciunt.

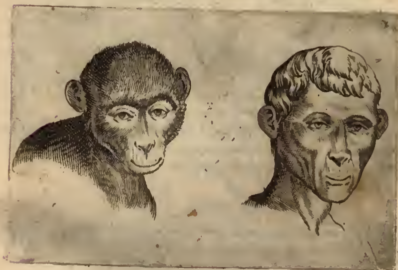
Ossosa cerui facies ostentatur.

SED

SED *textus mendositas his rationibus coarguitur, quod quum prius carnosæ faciei in boue meminisset, non erat opus hic denuo rememorari, & alijs in locis iisdem ossosas facies tribuit.*

Eadem in simia ossosa facies.

PRÆTEREA *Polemon in fine ab Aristoteles excipiens, ait. Valde ossosa facies, laboriosos, timidos, & insulsos ostendit, si referas ad asinos, simias, & ceruos. Ob id corrigendus textus pro* σαρκώδη, *reponendum* ὀστινοι.

Oblonga canis facies, cum è regione humana ostenditur.

OBLON-

Rubra facies.

QVIBVS facies supererubescens, verecundi sunt, Aristoteles in Physioguomonicis, & referuntur ad passionem, quia verecundis semper erubescit facies. Aphrodiseus verecundos, & hilares esse dicit: verecundi quidem, quia sanguis tegendi causa super faciem semper profusus est, veluti sæpe ob pudoremmanu faciem tegimus, hilares verò, quia sanguis voluptatibus extrinsecus occurrit. Dici potest hic color roseus, is est candidus sanguinis rubore penitus diffuso cum venustate, & puerorrum, & virginum nitor, qui vulgo ab humana carne incarnatus dicitur. Facies pudibundi, & verecundi hominis erubescere consueuit, quoniam, vt inquit Aristoteles in problematibus, sanguis de corpore in omnes partes diffunditur pudentibus. Est verecundia bonum in adolescentibus. Diogenes Cynicus, Rubor virtutis est color, dicebat. Neutus pudoris colorem prælicenter appellauit. Pudoris, & verecundiæ signum apud Terentium est. Erubuit salua res. Ruellius Gallus medicus insignis, ore rubore perfusofuit, naturâ modestus & lenis. Polemon. Facies ipsa, secundum se ipsa, rubra, asperos hominis mores nuntiat. Domitianus vultu fuit modesto, ruborisq; pleno, vnde cum oris verecundia apud senatum commendaretur, iactauerit. Vsq; ad huc animum meum probastis, & vultum. Plinius de eo. Superbia in fronte, ira in oculis, fœminea in ore, ac in corpore impudentia, multo rubore perfusa. Cornelius tacitus de eo. Cum denotandis tot hominum palloribus sufficeret sæuus ille vultus, & rubor, quo se contra pudorem muniebat.

De Genis. Cap. 12.

DIXIMVS de tota facie, nunc de faciei partibus idest genis. Infra oculos malæ, siue genæ. Græcis παρειαί sunt.

Carnosæ genæ.

CARNOSÆ genæ inertiam, & vinolentiam accusant. Polemon, & Adamantius, ijdemq; in figura inopis sensus eidem carnosas genas ascribunt.

Cati, & Simiæ imago in multis occurrit figuris, formam, & artus ostensuris, nunc ad exiles tantum genas commostrandas exhibetur.

Gracilesgenæ.

GENÆ valdè graciles malignitatem, & vafritiem arguunt, Polemon, sed Adamantius addit, & inuidiam.

EGO aluris, & simijs ascriberem, paruas enim, & exiles genas habent, & sunt furaces, vafræ, & insidiosæ, & per hæc animalia eiusdem ingenij homines deprehenduntur, qui scilicet clàm insidiosi, vafri, & maligni sunt.

Crassæ genæ ab oculis distantes.

CRASSAE *genæ, & ab oculis distantes inuidos notant. Polemon, Adaman.*

Rotundæ genæ.

ROTVNDAE *genæ dolosos hominum mores demonstrant. Polemon, & Adamantius.*

Oblongæ genæ.

OBLONGAE *genæ nugaces, & vaniloquos ostendunt. Polemon, & Adamantius.*

Rubræ genæ.

QVIBVS *genæ supererubescunt, vinosi sunt, & referuntur ad passionem, quia inebriatis supererubescunt genæ. Aristoteles in Physiognomonicis. Polemon autem. Si genæ tantumodo rubro colore inficiantur, ebriosos homines iudicant. Loxus se obseruasse hominem ait, cuius nasus, & maxillæ, epatico colore inficerentur, & omni vitio refertum esse, libidine, vinolentia, & crudelitate. Quamplurimi sunt apud nos, qui non solum rubras genas præseferunt, sed epatico colore infectas, eosque luxuriosos, vinolentosque nouimus. Suetonius Vitelleum facie rubicunda fuisse, & plerunque ex vinolentia. Alexander Macedo rubrũ habebat vultum, candori mixtum, & bibax, & vinolentus fuit, ex Plutarcho. Carolus Neapolitanorum Rex enormi, & rubente naso fuit, sæuus, inexorabilis, inimicorum cæde gaudens, in exercenda inhumanitate peruicax, supplicibus nunquam parcens: Manfredo Regi ad Beneuentum interfecto sepulchrum denegauit, Corradinum, & Austriæ Regulum in foro securi percussit. Cæsar Borgia Dux Valentinus faciem atro rubore perfusam, & tuberculis, qui saniem leniter expuerent, redundantem habuit, sanguinario fuit ingenio, immanique sæuitia veteres tyrannos æquasse censeri potest. Libenter noctu vagabat per vrbes, quum nunquam interdiu videretur, ne deformis, & truculenta facies spectaretur. Rubenti, & propè temulenta facie truculentus fuit Georgius Fraispergius Sueuus, strenuæ etiam crudelitatis, & feritatis.*

Pilosæ genæ.

PILOSAS *genas habentes ego stupidos, & ferales iudicarem, cum in facie genæ tantumodo semper glabræ sint, & ferinum est faciem, & genas pilosas habere: & sus præ cæteris genas crassis, densisque pilis hispidas habet, & huiusmodi moribus præditos quamplurimos amicos habui, pilosas genas habentes. Cicero exprobrat Pisoni morum fœditatem, quod pilosas genas haberet. Inquit enim, non pilosæ genæ deceperunt me, nec vultus totus, vnde stupiditatem, tarditatemque linguæ coniectabat, & lutulentos mores.*

Genarum, & faciei contractiones in tristi facie.

FACIEI, & genarum contractiones in tristi vultu apparentes, stultum hominem demonstrant. Polemon, & Adamantius.

Genarum, & faciei contractiones in hilari facie.

GENARVM, & faciei cõtractiones, si hilari vultu apparent: certissimus erunt adulterij index, idemque in idea Cynædi illi genarum contractiones tribuerunt.

De facie pulchris, deformibusque. Cap. 13.

MALE nobiscum actum videretur, si priusquam sermoni faciei finem imponeremus, non discuteremus, an facie pulchri, pulchro animo, & deformes animo forent deformes, vel quid boni, vel mali portendant. Et si ex particularibus partium signis id ostenderimus, nunc ex partibus simul compositum integrum ostendamus, quæ pulchritudinem faciunt. Vetus est omnibus physiognomonicæ rei scriptoribus comprobatum axioma, vt conueniens dispositio membrorum corporis bonorum morum conuenientiam demonstret, & vulgo etiam iactari solet, vt monstrum in corpore, monstrum sit in anima. Sed videamus primo, quid pulchritudo sit, & si à multis multa allatæ sint descriptiones, quæ ad nostrum propositum faciunt, colligemus. Pulchritudo est membrorum corporis optimè commensurata dispositio, & corporis forma animæ typus est. Pulchritudinem Dei donum dicunt, vt qui maximè illam possideant, maximè illius fauorem possidere dicantur. Apuleius pulchritudini tantum tribuit, vt pueros ad diuinationem eligendos, corpore decoros, & integro iubeat, vt in eis diuina maiestas, quasi bonis ædibus diuersetur.

Facie pulcherrimi.

SED si nos animum ad historias conuertimus, viros, mulieresque multas reperiemus, eximia, & excellenti forma præditas, & si claro animo, & varijs virtutibus decoratas, plerunque maxima cum his vitia commista habuisse, vt videatur naturam in eorum formatione in tam immensa pulchritudine mensuras, & proportiones confregisse, ita eorum animos, etiam ad vitia profusos conformasse, vt optimè illud Socratis quadret. In aurea vagina plumbeus ensis. Alcibiadis pulchritudo quanta fuerit à probaptissimis scriptoribus depicta, nemo est, qui ignoret. illud dicere audet Plutarchus, sua tempestate omnibus Atheniensibus oris dignitate, & totius corporis forma vnum Alcibiadem præstitisse. Idque præcipue largitum est ei à natura, quod non modo in pueritia, aut adolescentia, sed omni ætatis gradu maximum semper decorem, & formosum hominem prætulit. Erat natura gloriæ maxime cupidus, vt in vita nil expetendum esse diceret, nisi dominatu summo cæteris mortalibus antecellere. In eloquentia, & philosophia, & belli peritia nemini secũdus, & magnificus, fuit etiã audax, & ferox, quieti, & otio infestus, cõtentionisque supra modũ amator, &, vt Thucidides dixit, ad incontinentiã, & luxuriã, & in ea, quæ voluptatẽ pariunt, maxime prodiuis, vt tandẽ de occupãda suæ patriæ libertate putaret.

Fuit Demetrius forma, & pulchritudine oris adeo egregia, adeo præstanti, vt pictorum, aut sculptorum nemo similem vnquam potuissent effingere, vt gratiam simul, & terrorem, tum grauitatem, & mansuetudinem præseferre videretur. Concurrebat simul admirabilis splendor, regia quadam dignitate conuinctus, vt natus videretur ad stuporem simul, & gratiam hominum concitandam. Erat in agendo bello dux egregius, & præclarus, erat per ocium omnium regum iucundissimus, cum verò res gerendæ erant, studio, diligentia, ingenijque magnitudine cunctos alios superabat, erat summè clemens, istus, pius, & liberalis, sed voluptatibus, & delitijs ita deditus, vt omnium regum incontinentissimus esset habitus. Nunc circa potus, & conuiuia, nunc circa amores, & omnis generis voluptates maxima cum impudentia versabatur, multaque alia inhonesta, quæ sine ignominia narrari non possunt. Alexander Priami filius candidus fuit, longus, & pulcherrimis oculis, capillo flauo, & molli, ore venusto, & voce suaui, si Daretis credimus, fuit & claro animo, imperij cupidus, sed neque bellator, neque fidelis. Lucianus pseudomantem ita depingit. Corpore, & aspectu decora, planeque spetie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, oculi vehementer acres, ac versatiles tum diuinum quiddam relucentes: vox dulcissima, pariterque clarissima: in summa, quo ad has res nulla ex parte poterat improbari figura. Cæterum mens, atque animus. ò auersor tristium Iuppiter, in hostes potius contingat incidere, quàm cum eiusmodi quopiam habere commertium: siquidem ingenio, solertia, acumine longè præstabat cæteris mortalibus, tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij fælicitas, supra quam credi possit, suppetebat, quibus tamen pessimam in partem vtebatur. Hysmael Sophus Persarum Rex, pulcherrima corporis forma, vultu roseo, vegetis, & micantibus oculis, barbæ capillo flauo, læto, sereneque vultu, mediocribus auribus, benignus cunctis, liberalis, fortissimus bello, magnanimus. Sed ambitiosus, in Venerem pronus, ardens in crudelitate, sed ad breuissimum temporis momentum. In mulieribus fuit etiam eximiam pulchritudo, sed rarò sine ingenti superbia, & inhonestate; Helena capillo fuit flauo, oculis magnis, ore pusillo, facie pura, cruribus opimis, bene figurata, & tota formosissima, fiunt & animo simplici, & blando, ac male suo viro fidelis. Lais, & Faustina pulcherrimæ fuere, sed vtraque impudicissima. Multa sunt horum apud clarissimos authores exempla, quæ vt prolixa, & superuacanea, minus duximus recensenda.

Pulchri facie.

EST & alia formæ elegantia, quæ non pulchritudo, sed formæ concinnitas, & optima congruarum partium adaptatio, quæ morum, & bonarum animæ qualitatum signa præbent, & si non verè explet allicit tamen ad se oculos, moraturque eos spectando. Hæc pulchritudo secum virtutes omnes affert, & vitia fugat. Achilles ore fuit venusto, largus, dapsilis, & clemens, & in armis acerrimus. Patroclus pulchro fuit corpore, & rectus, fortis, & prudens. Priamus Troianorum Rex vultu pulchro, & virtute refertus. Troilius pulcherrimus, & fortissimus, & virtutum cupidus. Hecuba pulchra, mente virili, iusta, & pia. Andromacha oculis claris, candida, longa, formosa, & fuit modesta, sapiens, blanda, & pudica. Polixena candida, alta formosa, oculis venustis, capillis longis, & flauis, dignis composita membris, digitis prolixis, cruribus rectis

pedibus optimis, quæ forma sua omnes superabat: animo simplici, larga, & dapsilis, & vitæ contemptrix, si Dareti Phrygio credimus. Venustæ formæ Pythagoram fuisse narrat Diogenes, adeò, vt illum discipuli opinarentur Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset. Hic Italicæ philosophiæ princeps extitit, & scientiarum non solum professor, sed multarum inuentor. Cyrus corporis forma pulcherrimus disciplinæ, & honoris maximè studiosus, quapropter laborem omnem, & omne periculum laudis gratia proferebat, suarum virtutum, ac bellicarum laudum Xenophontis extant commentaria. Darium cunctos specie superasse, memoriæ proditum est à Plutarcho, vt eum à forma Alexander longè cognosceret in prælio, fuit animi, & corporis dotibus valdè præditus. Euagoras honesta fuit facie, animo fortis, magnanimus, temperatus, sapiens, & iustus; & hæc omnia cum excellentia habuit, vt dicerent homines illum non mortalem, sed dæmona quendam extitisse. Fuit & Democles adeò egregia forma, & præstanti, vt à pulchritudine sua pulcher Democles ab omnibus diceretur. Summæ fuit pudicitiæ, elatiq; animi, vt se à Demetrij iniurijs, & violentia liberaret, & nudum in balneum comprehendisset, sublato tegmine lebetis, in feruentem aquam se coniecit. Regi Ptolæmeo gratissimum fuisse adolescentem Galetem nomine, scribunt, erat is forma speciosus, decensq; cum primis, sed animi proposito, ac sensu speciosior. Ptolomæus illius admiratus probitatem, dicebat subinde, ò amicum caput, ex te quidem nullum malum, sed bona multis & multa conciliasti. Scipio Aphricanus eximiam formam præseferebat, & omni amplo dignã imperio, sed animi bonis omnibus anteibat, facundia scilicet, benignitate, magnificentia, & continẽtia, liberalibus artibus maximè eruditus, summus, & præstans belli dux vt non solum ætatis suæ, quæ bellacissimorum virorum ferax fuit, sed superiorum temporum imperatoribus par extiterit, in pugna strenuus, post victoriam clemens. Augustus eximiæ fuit formæ, & per omnes ætatis gradus venustissima, eloquentia, liberalibus studijs, bellandi peritia, seuerus, liberalis, & pacis cultor fuit, vt inter Cæsares solus sit habitus fœlicissimus. Publius Sirus, Macrobio authore, tum decore formæ, tum salibus, & ingenio, in scribendis mimis magno pretio habitus est. Et Lucretia Romana pulcherrima fuit, & casta. Galeacius Vicecomes Secundus decore formæ mortales cunctos suæ ætatis antecessit, virtute, magnificentia, & insignibus operibus. Gymnasium, & bibliothecam erexit, accitis multis disciplinarum professoribus, & nobilissimis codicibus refersit. Celebinus Turcharum imperator formosissimus idem, ac fortissimus fuit, decora quidem fronte, & oculis pacatum etiam animum demonstrarunt. Ioannes Picus Mirandula adeò decora fuit facie, & pulchra, vt nil gratiarum formæ deesse videretur, mira fuit altitudine subtilis ingenij, lectissimis moribus, incomparabili facundia, doctrinaq;, vt omnes eius seculi sapientes in sui admirationem conuerteret, vt merito cognomine phœnix appellaretur. Præsefert tua forma, Illustrissime Princeps non solùm concinnam partium analogiam, sed maiestatem quandam, & regium fulgorem, qui non sine imperio oculos allicit, & ad se rapit, hinc mores tui suauissimi, naturæ facilitas, ingenij perspicacia, animi integritas, & summa magnificentia perspiciuntur.

Deformes facie.

I*NTRODVCIT Homerus Thersiten prosenso capite, deformi vultu, ac nimium breui statura, sic moribus destitutum. Scribit enim sine iudicio, & mensura loquutum esse. L. Metellus statura fuit breui, & vultu deformi, vt ridiculus haberetur. Cicero Pisoni vultus deformitatem, & animi sordes obijcit. Sic Salustius Catilinæ, in cadaueroso, & deformi vultu impium, & atrocem animum, & omni scelere maculatum. Sic Apuleius sui aduersarij vultus deformitatem, & morum de honestamenta inculcat. Xenocrates aspectu fuit tetro, & inuenusto, ita vt sacrificare Gratijs sæpius adduceretur: fuit & ingenio hebeti, ac tardo, vt se calcaribus egere dixerit.*

De faciei, & corporis colore. Cap. 14.

ET si tractatio de carnis colore ad totum corpus referri debet, quia nobis non nisi faciei, & manuum color innotescit, ideo post faciem de totius corporis colore referemus: sicut superius de pilorum, & capillorum coloribus diximus, hic denuo obseruandum præcipimus, quod prognosticatio de complexione ex coloribus carnis non nisi temperato hoc nostro climate valet, non autem in Aethiopia, uel Illyria.

Valdè niger color.

VALDE nigri, timidi sunt, & referuntur ad Aegyptios, & Aetiopas. Aristoteles in Physiognomonicis. Niger color meticulosæ, dolosæque mentis indicium, Polemon, & Adamantius, & in figura timidi vterque nigri colorem facit, sed Polemon μέλαν, ἢ ὤχρον *idest colore nigro, vel pallido Adamantius verò* μελανόχροον *idest nigri coloris. Aristoteles in figura amari nigri colorem facit. Albertus, niger color versutum, timidum, & furem ostendit, vt qui habitant in primo climate. Aethiopum verò nigritiem exustioni, & superficiali calori, qui non in corde residet, sed in extremis supernatat, Alexander putat ascribendum, cui rei argumento illud esse populos eos cum æstuosissima incolant, timidos item esse, ac effæminatos, Scythas verò, qui in gelidissima sunt regione albos esse, & animosos, quibus in corde, ac iecore naturalis calor nidulatur, nec ad extima se magnopere promit, indicio esse cutis candor. Si Auicennam audimus, ait. Fuscus obscurus color choleræ nigræ dominium in corpore arguit, & melancholicorum comes timiditas est. Zeno Cittieus nigra fuit cute, Diogene referente. Ludouicus Sfortia à fuscedine oris, Morum, idest, Maurum vocitatum ferunt, subtili astu, & multo simulationis artificio propria vota contegere, & dissimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque traducere simpliciores homines ex officio non ignari principis esse putabat.*

Valde albus color.

QVI valdè albi, timidi sunt, & ad mulieras referuntur. Aristoteles in Physiognomonicis. Purus color in homine excedens, demonstrat fœminatum. Polemon, & Adamantius. Præterea Aristot. in figura luxoriosi, albi coloris sit oportet, inquit, & libro de historia ait, viros albos multi seminis esse, quia multum humidi sunt, & albæ mulieres libidinosæ sunt, est enim albedo nota humiditatis; à qua fit semen. Polemon in eadem figura ex Aristotele huiuscemodi colorem libidinis esse notam. Aristoteles in figura misericordis albi colorem facit. Auicenna ad naturales causas reducit, candor ebor, similis Flegmaticos ostendit, quorum peculiaris affectio timiditas est, & mollities. Hippocrates in libro de structura ait. Pituitosi inertes, & frigidi sunt. Sed Scotus albos ignaros dicit, ignauos puto dicere voluisse. Suetonius Cæsarem album fuisse dixit, & maxime luxoriosum, sic etiam Tiberium Cæsarem. Hic enim Spintrias excogitauit, & puellulos fellatores, qui etiam sacrificando ministrum acerram proferentem, eiusque fratrem tibicinem construpauit, & multa, quæ à Suetonio, alijsque referuntur. Polixena candida fuit, & animo simplici.

Squallidus color.

COLOR autem, qui ad fortitudinem confert, medium horum opus est. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed qualis hic color fuerit, non explicauit: Sed audacia, & timor extrema sunt, vt in Ethicis habetur, albus verò, & niger timorem inducunt, quomodo medius inter hos color ad fortitudinem facit? Sed mihi videtur, quod medius color maximè ab extremis albo, & nigro recedit, qui conueniunt timori, qui extremum est fortitudinis, recedere verò à fortitudinis extremo, & accedere ad medium, in quo fortitudo consistit. Hunc medium colorem ego dixerim fuscum, siue squallidum, quod ab Aristotele accepimus, qui in figura fortis viri tribuit ei colorem squallidiorem ἀυχμηρότερον *Polemon, & Adamantius hunc colorem acutiorem dicunt, Albertus hunc colorem male explicans, ait. Color albus rubens fortes, & animosos ostendit, vt sunt, qui habitant in sexto climate. Sed candiruber color alius est, vt dicemus. Auicenna Brunus color significat caliditatem. Augustus colore fuit inter aquilum, & candidum. Sed quis sit aquilus color, cum de oculorum coloribus tractabimus, affatim declarabimus: fuit enim & fortis, & magnanimus. Celebinus Turcarum imperator candido ore fuit, in quo modice diffusus pallor erat, animi magnitudine, & bellica virtute præditus.*

Pallidus color.

QVI verò pallidi, & colore turbati, vt ait Aristoteles in Physiogn. timidi sunt, & ad passionem referuntur, quæ fit in timore. Si ad aliquod animal referendum esset, ego ad chamæleonta referrem, pallidi enim est coloris, & turbati, & omnium animalium timidissimus. Plinius. Nullum animal pauidius existimatur, & ideo versicoloris esse mutationis. Causamque ex Aristotele petemus. Chameleon omnium maximè inopia sanguinis riget, causa ad mores animæ eius referenda est, præ nimio nanque metu multi formis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis, calorisque est. Alexander Aphrodiseus causam reddit, cur qui metuunt, pallidi efficiuntur, ait enim. Sanguis in timore continuo fugit, & se. ad loca penitiora confert custodiæ gratia, cuius orbitate pallescit facies, ipse enim est, qui florem corpori largiri potest. In figura amari Polemon pallidum, Adamantius subpallidum colorem tribuunt. Medici pallidum colorem phlegma arguere dicunt, & melancoliam, ex quibus fit timor. Solet & pallor amorem arguere. Ouidius.

„ *Palleat omnis amans, color hic est aptus amanti.*

Herasistratus Medicus ex immodico pallore amorem deprehendit inclusum Antiochi medullis, qui ægritudine amatoria in lecto cubans, post ruborem ingens pallor in corpore diffundebatur. Pan Deus ex nimio pallore Psichis ardenti amore laborare cognouit, & lenientibus verbis permulcebat apud Apuleium. Color Græcis ὠχρὸς, *&* ὕπωχρος. *est.*

Subliuidus color.

AD Alexandrum scribens Aristoteles, ait. Caue ab homine liuido flauo, quoniam deditus est ad vitia, & luxuriam. Polemon, & Adamantius hunc colorem ὑπόχλωρον *videntur nominare, quasi subflauum. Inquiunt enim. Subflauus color nisi ex aliqua ægritudine is fuerit, pauidæ admodum, & peruersæ naturæ indicia ostendit. Iidemque in figura fatui improbi significantes peruersam eius naturam, huiusmodi coloris meminere. Sed oriri posset*

difficultas

difficultas ex nominis χλωρὸς significatione, cum apud Græcos χλωρὸν viride significet, & nulla facies hominibus viridis sit, sed flaua, vel pallida, aut liuida, vt nos vertimus. Sed χλωρὸν non semper viride significat, sed ex flauo virescens, & ex viridi flauescens, est enim is color, vt Aristoteles libro de coloribus dicit, qui in maturis segetibus, vel sterilo loco natis visitur, cum ex viridi flauescant, potest & chloron significare pallidum, vt Galenus apud Hippocratem libro de ratione victus accepit, dicens eum colorem fieri ex flauabili, cum aquoso excremento permista, quæ mistio non viridem colorem, sed ex flauo, & nigro mistum & apud eundem prognosticorum primo chloron declarat, non viride, sed flauum significare. Idem comprobat Cornelius Celsus, eadem verba Hippocratis interpretatus, qui flauum, non viridem interpretatur. Et Dioscorides optimum myrrhæ colorem describens ὑπόχλωρον vocat, idest sunflauum, non subuiridem, cum laudatissimæ myrrhæ colos non sit subuirrdis. Facit ad rem nostram Fauorinus qui docet, iidem χλωροὶ, qui ὠχροὶ, idest pallidi, & dictio ὠχρὸν ex dictione χλωρὸν deducitur trāsposita litera ω, & sublata λ. Libuit id admonuisse, ne istius dictionis ignoratione in prognosticādo falleremur, cū multos, & doctissimos interpretes in eisdem falsos cognouissemus. Ad rem ergo redeuntes, Loxius ait, nunquam vidisse pallidum, qui non esset dolosus, & malignus. Palidus, siue liuidus color, omnium consensu inuidiæ nota est. Extat ad id Martialis epigramma.

„ *Omnibus inuideas liuide, nemo sibi.*

Inuidi enim pallentes, siue subcrocei à passionis nota in animo inuidiæ notam demonstrant. Ouidius de Inuidiæ simulachro.

„ *Pallor in ore sedet.*

Auicenna. Plumbeus frigiditatem, & humiditatem significat, cum pauca melancholia. Quando est albedo cum viriditate, albedo phlegma, viriditas sanguinem arguit, qui niger est, commissus phlegmati fit viridis, & eburneus, vnde significat phlegma, cum cholera rubra. Liuiditas, & flauedo, signum est diminutæ concoctionis, ob id homo liuidus, & flauus est deditus vitijs, & immoderatus circa res gratas. Albertus. vehementer albus cum pallore defectum virtutis, & victoriam phlegmatis notat. Plinius ex Aristotele, plumbeum colorem breuis vitæ signum dicit. Plutarchus in Cæsaris vita ait. Cum Cæsar habuisset Brutum suspectum, iccirco ad amicos dixisse. Quod mihi amicum putatis, haud mihi magnopere placet, quia magnopere pallidus. Rursus delatas ad se de Antonio, & Dolobella calumnias dixit. Non hos rubentes, crinatosque, sed pallentes magis, & macilentos illos, ostendens Brutum, & Cassium. C. Caligula colore fuit pallido, & fuit maxime timidus, & peruersæ naturæ. Vnde nefaria eius consilia, malignitates, & inuidiam notarunt historici, cum nobilissimo cuique veterum familiarum insignia ademerit, ceterasque inuidiæ notas, quas demonstrauit. Hunc colorem Pisoni Cicero obijcit, seruilem uocans, & peruersæ naturæ notam. Salustius Catilinam exangui colore fuisse dicit, & ingenio fuisse malo, excitans intestina bella, cædes, rapinas; ciuiles discordias, animo subdolo, auarus, simulator, ac dissimulator, alienum appetens, sui profusus. Attila inhumano, luridoque pallore fui. funesti sui seculi dira clades, vrbium, terrarumque portentuosus euastator, superbo, & terrifico Dei nomine, Dei flagellum appellari voluit, scilicet, vt totius humani generis odium ab se in iratum Dei numen auerteret, quasi non alio lictore opus foret, quā ipso Attila, qui virgas, secures, & ignes validius exercere potuisset. Atroci pallore, viperetisque oculis Actiolinus Patauinorum tyrannus fuit, humani generis portentū, horribilis sui seculi pestis, animi sauitia Phalari, Dyonisio, atque Neronibus anteferendus, ingenio impensè impio, & nunquam cædibus saturato, non tortorum, neque carnificum manus, edendis cruciatibus, expediendisque laqueis, & securibus sufficiebant, viui homines in frustra lan orum cultris secabantur, alij

tur, alij ad palos deligati voraci flamma torrebantur, alij per articulos, momentaque temporis ad longos cruciatus extendebantur. Sic nusquam remissa atrocis animi sæuitia; sed rediuiua feritate debacchatus, supra triginta millia omnis generis, sexus, ætatisque hominum teterrimo supplicio sustulit. Squallido, siue pallido, liuidoque fuit colore Mahometes secundus ab expugnato Bizantio Turcharum imperator, simulator maximus, atrox, immanis, & crudelis. Selinus nonus Turcharum imperator Scythico, pallidoque vultu fuisse traditur, spirabatque lætum, nephas, & iram. Patrem, & fratres sustulit veneno. Franciscus Pactius, qui in Iuliani Medici necem conspirauit, cumque letali vulnere sauciauit, pallenti fuit ore, & ingenio liuido.

Mellinus color.

QVI mellei sunt coloris, frigidi, Aristoteles in Physiognomonicis. Frigidi autem difficulter mobilia, mobilibus autem difficulter existentibus ijs, quæ iuxta corpus sunt, erunt vtique tardi. Hunc colorem Aristoteles μελίχλωροι vocat. Polemon, & Adamantius. Mellinus color vocatus, meticulosum, epulonem, iracundum, & nugigerulum hominem demonstrat. Interim corrigatur Polemon, qui pro μελίχλωροι, habet μεγαλόχλωροι ex Aristotele, & Adamantio.

Ruffus color.

QVI corpus ruffo colore asperum habent, pernitiosi, & varijs moribus prædití viri argumenta testantur, Polemon, sed Adamantius totum corpus dicit, & fraudulentum non pernitiosum dicit à vulpium fortasse ingenio, quæ ruffi coloris sunt. Iidem in figura impudentis eiusdem coloris meminere. Albertus. Rubicundus non claræ rubedinis color, sed spissæ, omni tempore dolis studentem. Aeneas ruffo colore erat, & suæ patriæ proditor. Metion ruffus fuit, & vitiosus, pertinax, & crudelis in parentem. Ex Darete phrygio.

Flammeus color.

QVIBVS color flammeus est, maniaci, quia ea, quæ sunt in corpore vehementer calefacta flammeum colorem habent, qui autem extremò calefacti, maniaci vtique sunt. Aristoteles. Hic color Græcis φλογοειδὴς est. Polemon, & Adamantius. Color flammeus furiosos indicat. Albertus. Ignitus color cum lucentibus oculis ad insaniam vergētem hominem notat. Cassandra ruffa fuit, idest flammea, & oculis micantibus, & maniaca fuit, quia futurorum præscia.

Rubeus color.

QVIBVS color rubet, acuti. Aristoteles. Quoniam quæ secundum corpus sunt calefacta, erubescunt, signum est caliditatis, & subtilitatis spirituum. Galenus libro de arte medicinali. Signum calidæ temperaturæ rubeum colorem dicit. Auicenna. Rubeus color multum sanguinem denotat, & caliditatem.

Candiruber color.

COLOR candiruber bonam indolem notat, Aristoteles, quando in leui corpore hic color accidit. Diximus rubrum colorem calidam, & sanguineam complexionem demonstrare, album verò frigidam, & flegmaticam, mistum ex vtroque colorem, optimam temperaturam. Galenus in arte medicinali. Signum optimæ temperaturæ, idest calidæ, & humidæ esse colorem commistum ex albo, & rubro, & ab eo Auicenna. Idemque Aristoteles in idæa ingeniosi monstrat candirubrum colorem optimum ingenium præstare. Polemon, & Adamantius. Color modicè ad ruborem vergens, egregiam ingenij nobilitatem in disciplinis capessendis promptitudinem, acremque virum diiudicant. Iidemque in figura ingeniosi, colorem candidum subrubrum λευ ὑπέρυθρον commendarunt. Albertus. Color medius inter album, & rubrum declinans ad brunum, si est clarus boni ingenij, & bonorum index. Alexander Magnus colore erat candido, sed candori rubor mistus vultum, & pectus occupabat, cumque Apelles fulmen eum gestantem depinxisset, facie sordidum, & fuscum pinxisse narrant: siquidem eius colorem non est imitatus. Vnde eius modestia ad corporis voluptatem conuenientia, grauitas, animique magnitudo, & optimæ eius temperaturæ signum erat. Erat enim tanta sudoris fragrantia, vt in Aristoxenis commentarijs legit Plutarchus, vt interiores tunicæ mirabili fragrantia complerentur. Cuius rei causa erat corporis temperies, innato calore feruentis. Roseo, illustrique vultu fuit Totilas, maximusque in eo vigor animi, robur, pudor, & pietas. Galeacius Vicecomes primus roseo, & corusco ore spectabilis fuit, & staturæ dignitate, facundia, liberalitate, vitæque splendore suæ ætatis principum famam obscurauit. Dux bello strenuus, & fortunatus habitus. Roseo enim colore Carolus Aurelianus Francisci Regis filius fuit, qui item liberalis, splendoris, & bellicæ virtutis specimen retulit. Tui corporis color, amplissime Cardinalis candidus est, & candori mistus rubor, vnde etiam Alexandri Magni non imitandam animi magnitudinem, morum præstantiam, & grauitatem, ad voluptates continentiam facile quiuis conijciet.

De labijs. Cap. 15.

LABIA mox à naso, vt Aristoteles animalium libro, caro permobilis, & in extremitatibus superioris, & inferioris mandibulæ. Constant tenui, & molli carne, oris, & dentium, ceu æditui habentur. Auicenna. Labia hostij vice adiuncta ori, & ob id prius de labijs.

Crassa labia.

LABIA grossa stultum demonstrant, Aristoteles ad Alexandrum. Polemon in fine libri. Magna labia insipientes ostendit. Conciliator. Magna labia, stultus, & hebes. Ex huiusmodi labijs labeones, labrones, & chilones dicti fuerunt.

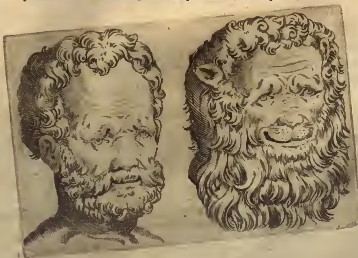
Asini crassum labrum inferiori propendens hic spectandum adduximus, vt neminem hominis labrum ad eius similitudinem delineatum lateat: simiæ verò cum humano require. fol. 68.

Craſſa labia ſuperiora inferioribus propendentia.

QVIBVS *labia ſuperius craſſa ſunt, & ſuperius vltra inferius eminet, ſtulti iudicantur à ſimili aſinorum, & ſimiarum ſpecie. Aſinis enim & ſimijs labra ſuperiora magis eminentia ſunt. Et in hoc à leonibus differunt, quia his gracilia ſunt. Polemon in figura iniurioſi. Cui verò inferius labrum ſuperiori prominet, fatuus, ſuſpenſi iudicij, imbecillis, & flagitioſus, & ad aſinorum naturam refertur. Et in fine libri. Quibus inferius labrum ſuperiore maius fuerit, timidos cenſebis, vnde textus hi omnes corrigendi.*

Ecce denuo Leonis iconem adducimus, quæ labro exili inferiori propendenti in humano ore oſtendendo plurimum iuuat. Similiter moloſſi canis labra ſic etiam conformata, quere. fol. 60.

Exilia

Exilia labia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, eademq́ue iuxta angulos laxa.

LABIA tenuia in ore magno, ita vt partes ſuperiores inferioribus ſuperiniectæ ſint, eademq́ue laxa iuxta labiorum angulos, animi magnitudinem, & fortitudinem ſignificant. Ariſtoteles cum in leonibus eiuſmodi habeantur. Idem etiam vtique quis in magnis, & robuſtis canibus ſpectabit. Polemon labia mollia, vt inferiora ſuperioribus ſubdantur magnanimitatem, & virilitatem notant: nam huiuſmodi labia in leonibus videre eſt. Adamantius aliter, & melius. Labia in ore maiori tenuia, iuxta angulos relaxata, vt inferioribus adijciantur ſuperiora, magnanimitatem, & fortitudinem ſignificabunt: leonina enim hæc ſunt: cuius textus ex Ariſtotele corrigendus: nam συγκειλίαν *non* αχειλια *legendum, ſunt enim labiorum anguli* χαλαρὰ *non* χώρα. *Conciliator eadem ex Alberto. Sed ad exempla fortitudinis etiam canis adducitur, non vulgaris, ſed venaticus, vel maſtinus. Canes à Caribus Marti immolari Apollodorus, & alij ſcripſere, Arnobio ſcribente, propter eius animalis audaciam. Lacedæmonij Marti Euyalo mactabant, vt Pauſanias in Laconicis, Lacones enim ephæbos, ſcribit, cum pugnam eſſent inituri, Marti canem immolaſſe, Deo ſcilicet validiſſimo victima validiſſimam inter cicures dicare ſe arbitrantes.*

Hic denuo facit Aeluri, & hominis figura, vt exilia labia in paruo ore contemplentur.

Exilia labia in ore paruo.

SI autem in paruo ore gracilia labia extiterint, timiditatem, impotentiam, & dolos demonstrabunt. Adamantius dicit impotentem, & valdè dolosum, nisi corrigendus sit Polemonis textus, nam vbi δειλὸν ex Adamantio, δεινὸν reponendum. Ego ad æluros referrem, quibus exilia labia in paruo ore sunt, & timidæ, & impotentes, & dolosæ, vel ad mulieres.

Suillus, & humanus vultus ad amussim delineatus conspicitur, vt gracilia labia ad caninos dentes tumentia commostret.

Gracilia labia dura iuxta caninos dentes tumentia.

QVIBVS labia gracilia dura, & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles sunt, & ad sues referuntur. Vbi Aristotelicus græcus textus corrigendus est, nam pro ἀγεννεῖς habet εὐγενεῖς contrarium. Suessanus, vt Aristotelis textum accommodaret, magis corrumpit, nam non ignobiles, sed multigenos vertit, vt sues. Conciliator eadem.

Tumens gengiua in superiori labio in canino rictu, eademque in humano conuisitur præsenti icone.

Labia ſuprema, & gengiuæ prominentes.

QVI ſuperius labrum, gengiuasque prominentes habent, ad conuicia, & maledicendum proni ſunt, & referuntur ad Canes. Ariſtoteles. Idemque in figura iniurioſi ſuperius labrum ſublime tribuit. Ab eo Polemon, & Adamantius. Quibus canini dentes labia attollunt, peſſimorum morum ſunt, iniurij, adclamatores, & mordaces, & canes, vt ore, ſic ingenio referunt. A quo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei ſuperius labrum ſublime. Unde male putat Geſnerus Polemonis, & Adamantij dicta Ariſtòtelico ſigno referri. Corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Ariſtoteles in figura iniurioſi labiorum meminit, infert αἱ τὰ ἀπὸ προπετεῖς *ideſt aſpectu temerario, ſed Polemon,* αἱ ἄτω προπετεῖς. *ideſt inferius propendens, ſatis, vt mihi videtur, peruerſè, nam iniurioſo, potius præceps vultus conuenit, moribus aptus, quàm ſuperius labrum inferiori propendens, & canes, quibus Ariſtoteles refert, huiuſcemodi labia non habent. Gracilia labia ſuperius aliquantulum eleuata, verboſum, accuſatorem, & inuidum teſtantur. Phocylides Poeta mulieres alia ex alijs animalibus natas fingit pro ingeniorum diuerſitate, & inter cæteras ex cane natam, difficilis, & aſperi ingenij mulierem dixit.*

Prominens ſuperius labrum.

QVIBVS inferiori labio ſuperius labrum ſuperadijcitur, prudentiores ſunt, Adamantius, in Polemone deeſt. Si ad feras referre licet, ego ad Alcem referrem. Solinus ex Plinio de huiuſmodi fera: Alces adeo propenſo labro ſuperiore, vt niſi recedens in poſteriora veſtigia paſci non queat. Pauſanias ſagaciſſimum animal eſſe dicit, & hominis odore per longinquum interuallum percepto, in foueas, & profundiſſimos ſpecus ſe ſe abdere. Aeſopum tumenti, & prominulo labro fuiſſe ſcribitur, & prudentem fuiſſe.

Prominens inferius labrum.

QVIBVS inferius labrum prominebit magis, non ferè malum, quaquam plerunque vanitates, & crassas cogitationes significabit, Polemon, & Adamantius. Inferius labrum foris excedens non animi malitiam, sed impudentiam (ego imprudentiam) & simplicitatem, Albertus, sed ex Loxo infert, tale labrum in paruo ore, laudis, & honoris studium significare.

Tumentia labia ad incisorios dentes.

IN fine libri, Polemon, & si mendosus sit textus, dicit. Labia ad incisorios dentes tumentia, cinædos ostendunt.

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

TVMENS labium inferius ad caninos dentes, veneno plenos ostendit, Polemon eodem loco, fortasse quod viperis, alijsùe serpentibus eiusmodi se habeat.

Labia multum deformantia.

NON omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit. Cuius labia truces vultus exagitant, insaniam, & stultitiam iudicabunt, quod ego in plerisque animaduerti.

Labia inferiora pendentia.

LABIA cum soluta ab ore dependent, ex humore superabundanti inordinato euenire, & inertiam significare, Albertus protulit, hæc enim in bobus, asinis, & senescentibus equis videre licet.

Labia pilosa.

LABIA pilosa luxorioso tribuit Polemon, sed Aristoteles in eadem figura non labia, sed pilosus dicit.

De ore. Cap. 16.

OS ab Aristotele animalium libro intra maxillas, & labia describitur, cuius partes palatum, & fauces. Apuleius ait os esse animi vestibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.

Ad virile os magnum demonstrandum leonis figuram, & humanam huc denuo duximus reportandam, ne quid exemplo eguisse videretur.

Magnum

Magnum os.

QVI latum os habet, est bellicosus, & audax, Aristoteles ad Alexandrum. Sed Polemon, & Adamantius, magnum os viros decet, quasi viriles ostendat. Albertus. Magnum os viris, & virilibus fœminis conuenit.

Paruum os.

PVSILLVM os effœminatum ostendit. Polemon, & Adamantius, quod tale fœminas deceat, Albertus tam fœminas quàm effœminatos viros. Helenam pusillo ore fuisse memorat Dares.

Paruum os exterius protensum.

OS paruum prominens insidiarum, & reprobitatis nota, Polemon, & Adamantius, ego ad vulpes, & serpentes referrem.

Exertum os.

EXERTVM os, siue prominens dementiam, stultiloquium, & aduentiam notat, Adamantius, textus Polemonis hiulcus est, & non admittendus. Albertus nimia prominentia stultitiam, loquacitatem, & audaciam ostendit. Vrso exertum, & oblongum os, ex Oppiano, instar fermè Suilli, labia crassa, ob id dentibus retia non lacerant, ex plutarcho ferox, demens, & vorax. Ouidius.

„ *Quid nisi pondus iners, stolidaq́; ferocia mentis.*

Craßum, & protensum suillum os ferimus, vt humanum similiter efformatum oculis subijceretur.

Valde exertum os, & labia crassa, & rotunda.

QVIBVS os protenditur, labiaque sunt præpinguidiora rotunda, & extrinsecus inuersa, moribus, & operibus sunt suini, Polemon, & Adamantius. Ab his Albertus, Protensum os rotundum, retortum in crassis labijs, ac si repandum sit extremum, immundum, voracem, stultum, & fortè epilepticum futurum.

Humile os.

HVMILE os, timiditatis, & mutabilitatis signum Adamantius, adhuc Polemonis textus lacunosus est, & ex Adamantio restituendus.

Medium inter exertum, & humile os.

OB id neque exertum, neque depressum lauda, Adamantius, innuens laudabile esse, quod neque exertum, depressumque fuerit. Albertus. Optima oris forma, quæ non nimis humilis; Oris enim, & labiorum humilitas timidorum est, & malignorum.

Arietis os diductum, & humanum adduximus, quum quam afferremus opportunam indicare nequißemus.

Os valdè dissectum.

VASTA oris dissectio, stolidissimi, crudi, & impij hominis notas præbent. Talia nanq; sunt arietum ora. Polemon. Manducones Adamantius, & insipientes dicit, & ad canes refert. Albertus. Cum os vltra modum dilatatur, vt diductum, & rescissum videatur, immitem, impium, bellicosum, & voracem notat, à Polemone marinis beluis, & monstris assignatur. Polemon, & Adamantius in figura fatui improbi tribuunt ei os garrulum, & apertum, vt bifida facies videatur. Ego potius ad lupos, quàm ad canes referrem, nam os valdè dissectum habent, & ingluuies est luporum propria. Sed carniuora animalia amplo sunt oris ductu omnia. Lupus piscis vastum habet os, & gulæ deditus, vt natura ei tale dederit. ad optimè vorandum. Lamia piscis largo est oris hiatu, nam voracissimus, & antropophagos, vt integra mortuorum cadauera voret ab hac insigni ingluuie ab Oppiano δυσάντεα χάσματα dicitur. Piscatrici ranæ os amplum, & latum ad piscis ingenium, moresque per accommodatum, eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit, vt assultantes pisciculos pertrahens, donec tam propè accedat, vt assiliat. Tragloditici boues, vt qui luporum instar carniuori sunt, omnibus rictus vsque ad aures dehiscit, ex Plinio. Et Aelianus omne genus animalium ab eis inuadi dixit. Tali ore villicus meus præditus est, & simul stoliditate, & canina exuritione.

Apertum os.

APERTVM os stultitiæ signum dicerem, & ad apparentem decentiam. referrem. Plerique apud nos sunt hianti ore stantes, & incedentes, & insipientes, & stupidi sunt. Aristophanes κεχηνότες idest ore hiantes, pro stultis accepit.

P .Cauum

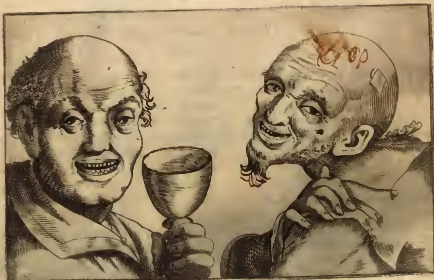
Cauum os.

CAVVM os, veluti infossum, inuidentiæ, scelerositatis, & intemperantiæ nota, Polemon, & Adamantius, sed prioris textus, vt sæpissimè accidit corruptus est, sed Albertus ex Aristotele, vt ipse refert, cauum os libidinosorum est, sed intelligendum est, os cauum esse partem illam, quæ inter nasum, & mentum interiacet, cauam esse, qualem Socratem habuisse ferunt.

De dentibus. Cap. 17.

DENTES, statim cum os aperitur, videntur. Plinius, homini continuati dentes, lati, & acuti, & qui eos discriminant, canini. Sunt rari, densi, nonnullis breues, parui, & recto ordine disposito. Dentes, qui vtrinque quaterni, anteriores existunt, incisorios, siue secantes vocamus, qui vtrinque duo ab his positi visuntur, canini dicuntur, molares verò subinde ab vtraque parte quini in ordinem digeruntur.

Sinistra tabellæ pars in superiore maxilla dentes raros, & infirmos conspicuos ostensura, inferiori verò magnos, firmos, & spissos.

Rari dentes.

FACILE ex iis vitæ diuturnitatem, & breuitatẽ diiudicare possumus, cum ex cerebro ortum habeãt. Aristoteles in problematibus, dẽtibus vitæ inesse præsagia credidit: nã quibus rariores fuerint, haud ita diu viuere opinantur. Indiciũ hoc esse os capitis, cerebrũ ob id inualidũ, quia minus fit respirationibus opportunũ, itaq; celeriter putret, vt quod sua natura humidum sit, nã & cætera quum non mouentur, neq; exhalãt, facile corrumpuntur, quò etiã fit, vt homo capite piloso sit maxime, & mas, quàm fœmina diutius viuit, futurarum sui capitis beneficio, ex quo

rariores, exigui, & minus fortes, eo minus virtutis spermaticæ, & cerebri fortitudinis, ex quo totius corporis debilitas sequitur, ob id breuioris vitæ. Plinius ex Aristotele, breuis vitæ raros dentes indices esse dicit. Rhases. Cuius dentes rari, debiles, & minuti totum corpus est debile. Eadem Conciliator. Cæsar & si raros habuit dentes, vt Suetonius scribit, erant tamen validi, & firmi: fuit enim interemptus anno ætatis suæ LVII. Augustus enim & si raros, scabros, & exiguos, fortes tamen, & perijt anno ætatis suæ. LXXVI,

Magni firmi, & spissi dentes.

CONTRA *verò ex prædictis, qui magnos, firmos, & spissos habuerit, & qui dentium ordine præditus fuerit numerosiore, diuturnioris erit vitæ, virorum exemplo, quibus plures sunt, quàm fœminis, quod ipsum, & in cæteris conuisitur. Scotus. Dentes fortes, & spissi hominem longæ vitæ notant, comedonem, audacem, & fortem, vt equus. Herculem fuisse triplici dentium serie Ionis Chij proditum monumentis est.*

Continuati dentes.

QVI *continuatos habent dentes non aliter morati, quàm pecudes, dorcades, & capræ. Plinius. Hyenæ nullis gengiuis dente cõtinuo. Refert Plutarchus, Pyrrho Epyrotæ vnicum os fuisse dentium vice, lineis modo in superficie suppictum, distinctumque.*

Dextra verò in superiore dentium classe caninos dentes longos exertosque, inferiore acutos, & rectos habes in eadem tabella.

Canini dentes longi, exerti, & firmi.

CVIVS *dentes canini longi, exerti, & firmi gulosus insatiabilis, & malus est, Rhases. Conciliator ab eo. Dentes longi firmi ad exterius se porrigentes gulosos, & insatiabiles notant, relatos ad sues, & canes. Aristoteles hippotamo, apro, & equo exertos dentes dicit, idest extra os se porrigentes.*

Longi acuti, & fortes dentes.

CVIVS *dentes acuti, longi, rari, & fortes in opere, significant hominem inuidum, impium, gulosum, audacem, falsum, infidelem, & suspiciosum, Scotus. Ad serpentes ergo referrem. Portentosis dentibus fuit Christiernus Daciæ Rex, horridaque barba, sed mortalium immanissimus, & nefariæ crudelitatis infamis.*

Acuti, & recti dentes.

OMNE *animal habens acutos, & rectos dentes est magnæ iræ, & carniuorum, vt leo, canis, & vrsus: contra homo, & equus. Scotus.*

Mixti dentes.

M*IXTI dentes, dentium ordo non seruatus, qui quidem alij stricti, alij lati, quidam rari, alij spissi, demonstrant sagacem hominem, ingeniosum, audacem, inuidum, dedignosum, facile ad vtrunque conuertibilem.*

De lingua. Cap. 18.

Q*VAE in ipso ore sunt post dentes, lingua est, ea ad loquelæ vsum vtimur, vinculum est illi frenum, quod si moderato ordine constitutum fuerit, vniuersæ eius actiones optimæ sunt, cum ipsi facultas intercipitur, eæ facilè læduntur. Ipsa lata, angusta, & mediæ magnitudinis est. Si latior est, dum oris meatum plus nimio repletum reddit, tardo, ac inarticulato sermone erit, si angusta, cum non satis dentibus inniti queat, vitiato vtetur eloquio, media eius forma, dictarum passionum expers, optima habetur.*

Blesi, balbi, & lingua hæsitantes.

B*LESITAS est, cum literam quandam exprimere non posse, eamque non quamlibet, sed certam. Balbi verò literam præmittere, vel syllabam. Hæsitans alteram alteri syllabam iungere propere non posse, quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt, lingua enim sub ministrare intelligentiæ non potest, pueri, vt manibus, pedibus ve minus valentes, sic linguæ parũ compotes sunt, more brutorum animalium vociferantur, sic senes, & vinolenti. Accidit etiam balbuties, cum impetus dicendi prærutt, anteceditque facultatem eorum, vt pote cum animus visa sequatur, cum membra voci accommodata tardiora habeant, sic enim lingua hæsitantes, qui melancholico habitu constant, & properè imaginationem sequi, non nisi melancholicum est. Potest enim esse, vt calor efficiat, vt procaciores sint, vtique offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus, incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redundant, igitur præ nimio caloris feruore. Hæc Aristoteles in problematis. Neoptolemus fuit blesus, & magnus bellator, si Dareti credimus. Alcibiades etiam blesus lingua, & maximis fuit viribus corporis, & animi. Scotus ait. Cuius lingua balbutit, horribilis, iracundus, ab ira conuertibilis, ob id Conciliator. Lingua ante dictionis prolationem repetens sæpius principium, denotat melancholicum.*

Subtilis lingua.

S*VBTILIS lingua sagacem hominem, ingeniosum notat, fallacem, & insidiosum. Scotus. Ego ad serpentes referrem.*

Velox lingua.

V*ELOCIS motus lingua, cum repentina verborum corruptione, stultum, impetuosum, & iracundum notat. Conciliator.*

Tarda lingua.

LINGVA immobilis, velut lapis, pigrum notat. Conciliator.

De anhelitu. Cap. 19.

DIXIMVS de ore, & eius partibus, nunc de ijs, quæ ex eo exeunt, scilicet anhelitu, risu, voce, & loquela: & prius de anhelitu, quia is prior, quàm vox. Dicit Auerroes in suis Colliget. Aliqui medici anhelitum facile cordis complexionem indicare posse inquiunt, si calidam, frigidam, humidam, & siccam, & ex cordis complexione fieri alterationem virtutum animæ: nam si excedit in calido, fortitudinem, & animositatem promittit, si in frigido pusillanimitatem, & imbecillitatem, si verò temperata fuerit, & temperatas virtutes.

Fortis, velox, & spissus anhelitus.

ANHELITVS fortis, velox, & spissus caloris excessum in cordis complexione ostendit, dummodo viæ, per quas egrediuntur minimè angustæ sint, scilicet pectus, & pulmo. Hæc enim membra, & si cor caliditate non excedat pro cordis nimia refrigeratione, viarum angustia, velociori, spissiorique anhelitus reciprocatione vtetur. Sed in calida complexione id raro accidit, vnde latas vias habere oportet, scilicet pulmonem, & pectus. Polemon, & Adamantius. Quando autem quis ex profundo, & vehemens respirat, rusticitatem, & ebrietatem arguit, ideo multus anhelitus fortem ostendit, Michael Scotus. Animal multi flatus, multæ fortitudinis, & potus erit. Albertus. Anhelitus frequens, & velox, & calidus, cordis calorem arguit.

Fortis, velox, spissus anhelitus, & corpus, & pectus macrum.

SI cum prædicto anhelitu pectoris, & corporis accidit macies, erit cordis complexio calida, & sicca. Iccirco huiusmodi viri, iracundi, & tardè sedabiles erunt. Irascuntur enim cito, quia calida cordis complexio, sedantur tardè, quia sicci. Polemon, & Adamantius in figura amari tribuit ei loquelam, & anhelitum vehementem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus.

HAEC signa sunt prædictis opposita, vnde signa sunt frigidæ cordis complexionis, & timiditatem arguunt. Polemon in figura timidi tribuit ei debilem respirationem. Adamantius verò indiscretam, siue tumultuosam, vel raram. Albertus. Contraria prædictis contrariam innuunt significationem, scilicet frigiditatem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus, & pectus paruum, & glabrum.

SI cum prædicto anhelitu pectoris paruitas, & glabrities simul erit, hi erunt in vltima timiditate, & ipsorum iuuentus assimilatur senectuti, & senectus morti.

Temperatus anhelitus.

VALDE *temperatus anhelitus temperatam cordis complexionem innuit, & pectus mediocre inter magnitudinem, & paruitatem, & caro nec macilenta, nec pinguis, isque anhelitus reperitur in his, qui in temperatis climatibus nascuntur. Polemon, & Adamantius. Spiritus facilis, segniter, & sine strepitu progrediens, bonam hominis mentem ostendit. Ubi notandum in Polemonis textu temporum iniuria literas aliquas excidisse, ait enim* ιν́, *Adamantius verò* λ ιν.

Anhelitus constans.

IN *figura fortis Polemon, & Adamantius tribuunt ei anhelitum constantem.*

Facilis, & sine strepitu spiritus.

SPIRITVS *ita facilis, vt homini, qui halitu careat, similis videatur, cogitationum plenum arguit. Quales autem cogitationes fuerint, ex oculis disces. Semper enim nos cogitamus, ad quæ corporis complexione trahimur, ea enim oculi demonstrant. Ut luxuriosi ad amores, auari ad lucra, studiosi ad scientias. Polemon, & Adamantius.*

Vt qui post cursum anhelantes.

QVICVNQVE *anhelant, quemadmodum ij, qui post cursum, consilio carentes, & omnia, quæ faciunt, dicentes. Polemon, & Adamantius.*

Altus densus, & facilis spiritus.

QVI *altè respirant, & ipsis densus, & agilis è naribus efflatur, inest ei pauor, & mæror, & si alia cum his signis concurrant, effæminati sunt, & cinædi. Iidem.*

De suspirijs. Cap. 20.

EST *suspiratio anhelationis species. Suspiratio signum semper habetur amoris, vel angoris, scilicet angustiæ cordis, qui enim anguntur, animum totum ad rem, quæ dolori est conuertunt. Itaque animus ad id conuersus, quo sollicitatur, sui officij obliuiscitur. Cor igitur cum per intentionem pectoris aerem non capiat, quo ventilari, refrigerarique possit, ne stranguletur, animam ad desertum officium reuocat, & vt copiam frigidi aeris capiat, quod vices minutæ, crebræque spirandi essent factura, vna ampliori respiratione, subministrat.*

Suspiratio.

EST *suspiratio vulgare amoris signum, vt diximus. Nouerca apud Apuleium, sui priuigni amore flagrans, legitur inter amoris signa suspiritus cruciatus. Pan apud eundem Psichem amore captam ex assiduo suspiratu conijcit. Horatius.*

,, *Amantes languor, & silentium arguit, à latere petitus imo spiritus.*

Initius

Inuitus suspirans, & illachrimans, frequentans in te visum, & cum eum respicis terretur, & erubescit.

CVM videris hominem frequentantem in te visum, & cum respicis eum terretur, & ex hoc erubescit, & maxime si inuitus suspirat, & lachrimæ apparent in oculis eius, hic diligit, & timet te, si verò contrarium fecerit, erit inuidus, & contemnit te. Aristoteles ad Alexandrum.

Suspirantes cum capitis agitatione.

SI quis suspirat, simul cum capitis agitatione patratarum, vel dictarum rerum memor pœnitentia premitur. Polemon, & Adamantius. Sed prior non dictarum, sed visarum dicit.

Suspirantes cum capitis agitatione, fixis oculis.

SI autem id fiat oculis respicientibus, patrata, vel dicta mala magis consilio vitare satagit, quàm pœniteat. Polemon, & Adamantius.

Oscedo.

LEGITVR adud Gellium. Cum quidam in iure staret, & clare nimis, & sonore oscitauit, tanquam illud indicium vagi animi foret, & hallucinantis, & fluxæ, & apertæ securitatis, & cum deierasset inuitissimum sese, & repugnantem oscitatione vinctum teneri eo vitio, quod oscedo appellatur, notæ iam destinatæ exemptus est.

De risu. Cap. 21.

NOS hic dereliquit græcorum doctrina, & ne vacuus locus relinqueretur, quæ è latinis, & nostris experientijs emendicauimus, huc afferendum duximus. Possumus etiam non alio melius, quàm è risu animi sapientiam, & ineptiam dijudicare. Hippocrates libro de hominis structura ait, esse viros, qui semper rideant, & qui tristentur, & huius rei causam ex elementis esse. Qui autem puri sanguinis sunt, vsquequaque rident, & aspectu, & corpore floridi, nec non perspicui coloris. Homerus ex caloris copia profluere, iudicare videtur, vbi γέλωτα ἄσβεστον idest inextinguibilem risum dicit, & Grammatici γέλως deduci tradunt ab ἕλη, idest calore. Physici dicunt, quod credidit etiam Lactantius lætitiæ affectum esse in splene, intemperantiāque ridendi ex lienis magnitudine constare: Vnde homini ex nimio, liberaliorique cachinno doleant intestina, cogaturque impositis ad sinistrum latus manibus coercere exultantem dolorem. Alexander Aphrodiseus lien non proprie, ac per se, sed ex accidenti risus causa censendus est. Quādiu enim est sanus, omnino fæculentum, & melancholicum succum ex iecinore trahit, atque ita dum sanguis purus, & defæcatus totum corpus, cerebrumque peruadit, naturam simul, & animam, & non aliter, quàm vinum oblectat, & exhilarat, vnde risus excitetur. Me (inquit Cæsar apud Tullium) non pudet nescire, quo pacto risus concitetur, vbi sit, quomodo existat, atque ita repente erumpat, vt eum cupientes tenere, nequeamus, quæ ne ipsi quidem illi sciunt, qui se scire pollicentur. Ad hoc facit illud Persianum.

„ *Petulanti ſplene cacchinno.*
Sed hæc videat Democritus.

Multus riſus.

PROVERBIO iactari ſolet. Riſus abundat in ore ſtultorum. Et Catullus ad Egnatium ait.

„ *Riſu inepto res ineptior nulla eſt.*

Idem apud Plutarchum admonitum eſt, & Diſocratem, riſum incontinentem eſſe dementis indicium, vt qui ridet cum cachinno, inſipientiam, & intellectus carentiam oſtendit. Ob id Seneca, ſit riſus citra cachinnum, eſt enim cachinnabilis riſus ſolutus, & ſpatioſus, qualis interdum latiſſime effunditur. Democritus ſemper in vita riſit, viſebaturque in Gymnaſijs olim Athenis effigies Democriti labris apertis. Michael Scotus ait, homines riſibiles eſſe ſimplices, vanos, inſtabiles, cito credentes, non ſecretos, & craſſæ Mineruæ. Inſipiens riſus dementis eſt, ab inſipientis Aiacis dicta parœmia αἰάντιος γέλως, ideſt riſus Aiacis, & de hominibus inſipienter ridentibus dicitur. Aiax enim furore vexatus ob Vlixem in armorum iudicium ſibi antepoſitum, inſectebatur armenta, credens eſſe Græcos, & duos maximos arietes flagellando cedebat, clamans ſe occidere Agamenonem, & Menelaum. Democritus de riſus petulantia cognomento gelaſinus eſt inſignis.

Riſus altus.

QVI ridet alta voce, inuerecundus eſt. Rhaſes. Ab eo Conciliator C. Cæſar, vt Suetonius refert, indecenti riſu fuit.

Riſus cum tuſsi.

QVI cum tuſſi, & reſpirandi difficultate ridet, inuerecundus eſt, & tyrannus. Rhaſes, eadem Conciliator. Qui ridens tuſſim excitat, aut caput contorquet, hominem ſignificat varium, inuidum, cito credentem, ad vtrumque conuertibilem.

In riſu Bucca quando diſtorquetur cum irriſione.

CVIVS bucca ridendo diſtorquetur, cum alterius deriſione, hominem notat arrogantem, falſum, tenacem, iracundum, mendacem, & proditorem. Scotus.

Riſibilis bucca.

LABIA blanda, parumper ridentia, ſi lætis vultibus contingant, libidinoſum arguunt. Albertus. Apud me autem riſibilis bucca ſæpè malum animum oſtendit, mendacem, peruerſam cogitationem, ſimulatorem, & malitiam, vt de eo minime ſit fidendum. Riſum in oculis, & ore, in ſumma malum deprehendi. Claudianus ad id.

„ *Et blando fraudem prætexere riſu.*

Hic risus fœminarum est. Apuleius Venerem dulciter subridentem depinxit. Hinc præceptum illud eroticon.

„ Sint modici risus, paruæq; vtrinque lacunæ.

Paucus risus.

QVI parcè, aut durè rident, ij contrarij sunt. Aristoteles ad Alexandrum de baiuli sui electione, ait. Ne sit verbosus, nec multi risus. Rhases. Qui non multũ ridet, hic benignus est, omnibus conueniens, & in rebus sollicitus. Conciliator ab eo. Qui sufficienter ridet, benignus est, amicabilis naturæ, & sollicitus, idque apparenti decentiæ refert. Scotus. Stabiles, sagaces, dari intellectus, faciles, & laboriosi pauci sunt risus. Temperantia omnibus placet hominibus, profunda enim perscrutatio, & cogitatio risum non admittit. Isocrates risum incontinentẽ dementis indicium dixit. Scribiturque ab eo de Platone tantã in moribus verecundiam, & in vultu modestiam habuisse, vt ne semel quidem effusè risisse conspectus est. Anaxagoram Clazomeniũ nunquam risisse fertur, immò ne risus quidem vestigium omnino illum protulisse. Heraclitus, quæ sunt in hominũ vita fletu prosequebatur omnia. Philippus Iunior tam seueri animi fuit, vt nullo vtiq; commento, nullisque rationibus ad risum solui potuerit, quod est maximum seueritatis exemplum, vt cum patrem aspiceret ludis secularibus petulantius cachinnantem, aduersato uultu notauit. Vt Eutropius in romana historia scripsit. M. Crassus ob seueriorem frontem, & mores austeriores semel in vita risisse dicitur, ob id dictus ἀγέλαστος ex Lucilio. Pauci risus est Horatius de Marijs, Tigrinus, Romanus, vir sagacitate, claritate intellectus, doctrina, & morum præstantia tota vrbe insignis. Paucus est, & ferè nullus ferijs in rebus, Illustrissime Cardinalis, risus tuus, ludibũdis verò in rebus, quatenus morũ tuorũ iucũditas seuerioris frontis rugas deleat, letus, paucus, & breuis.

De Voce. Cap. 22.

DIXIMVS de anhelitu, nunc de voce. Hippocrates libro de structura hominis, vocem à spiritu procedere ait, & articulatæ vocis tres esse species grauis, acuta, & media. Ex vocis sonu, mores facile conijcere possumus, siquidem, vt Polemon, & Adamãtius inquiunt, quicunque alicui animalium similem vocem ediderint, ad illius naturã similes hominis mores referendi sunt: nam cernere est quosdam suillæ voci, simiarũ, asinorum, equorũ, pecudum, aliorumq; animalium generi simile quoddam sonare. Quod ab eo etiã Albertus refert. Ad summum in voce mediocritas consideranda est, nam semper bonum, ab ea verò diuersa semper malum. Diogenes semper se mirari dicebat, cum ollam quidem, & operculum non sine tactu, & tinnitu emamus, solo in homine emendo aspectu contenti sumus.

Grauis vox.

CVM plures sint vocum differentiæ, nos à primis elementis earum incipiemus, videlicet graui, & acuto: nam intendendo voces in acutum abeunt, relaxando in grauitatem. Aristoteles in Physiogn. Grauis vox fortes demonstrat, animalia quidem fortia grauem vocem habent, vt leo, taurus, canis molossus, & gallus, qui grauiter vociferant, nam & fortia, & grauis vocis sunt. Lucanis de graui leonis voce.

„ Et vasto graue murmur hiatu.

Infremuit.

Aristoteles libro moralium Nicomachorum ait, magnanimo vocem esse grauem, locutionem stabilem, & grauis motus. Sed animalium libro tauri vocem acutiorem esse, quàm vaccæ dixit, sed illam comparatione aliorum animalium grauem dicimus, non vaccæ: cui opinioni fortasse occurrens, statim post iam dicta subdit. Verùm præstiterit fortassis, nam ex acumine, & grauitate vocis timidum animal, aut forte iudicare sed validam vocem fortitudinis, remissam verò, & infirmam timiditatis signum esse. Sed quod in mucronem fastigiatum est, momento penetrat, quod verò retusius cum mora, & segniter, sic acuta vox auditum fodicat, grauis obtundit, euenit vtrumque celeris, & grauis motus ratione. Apuleius in floridis, taurorum grauem mugitum dixit, leonis indignati fremores. Viri robusti, qui spiritu valent, multum aeris incitare queunt, quod cum multum sit, tarde mouetur, vocemque efficit grauiorem. Grauis vox viri est, & βαρὺ φωνεῖ Græcis dicuntur, vt acuta mulierum. Galenus grauem vocem faucium latitudinem sequi dixit, latitudinē verò caliditatē, calidi enim est relaxare; cannæ pulmonis relaxatio grauitatē vocis producit, & qui calidi cōplexione sunt, fortes sunt. Aphrodiseus in suis problematis ait, grauē vocē ex caliditate prouenire: nā canalis spirationis, quæ aspera arteria nominata est, pro sua laxitate vocē extringit grauiorē, nā meatus diducere, & amplificare vnius caloris interest. Sed Aristoteles in Problematis grauis vox, cū aer tarde incitatur. Vitruuius ait ad extremos septētriones sub cœli cardine grauiores voces incolas obtinere, spiritibus vocum humore oppletis.

Grauis, & intensa vox.

VOX grauis, & intensa fortem notat, ex Aristotele in Physiognomonicis. Polemon, & Adamantius in figura fortis viri tribuunt ei vocem sæuam, intensam, & magnam. Aristoteles in Problematis ait, natura calidos magnam vocem emittere solere, quod multum in his aerem, feruidumque inesse necesse sit, vis enim caloris facile ad se, & spiritum trahit, & aerem, eoq; amplius id agit, quò amplior est. Vox enim magna tunc oritur, cum aeris multū agitatur. Galenus, magnitudo, & paruitas vocis non ex caliditate semper fit, neque præcipue, sed per acidens. Nam libro de technis magnæ vocis causam amplitudinem asperæ arteriæ retulit. Diomedes græcus, vt ex historia Daretis Phrygij habetur, fuit clamosus, idest magnæ vocis, & fuit in bello acerrimus pugnator, impatiens, audax, & crebro calidus.

Grauis, & magna vox.

QVI vocem habent grauem, & magnā, conuiciatores sunt, & referuntur ad asinos. Ego non conuiciatores sed, potius aptiores ad ferendum iniurias, quàm alteri inferre. Græcis ὑβρισταί, vel sine discretione, quod non magis vni, quā alteri iniurias afferant, & impetant, & obuijs in via cedere nesciunt. Grauissima, & absona voce rudit asinus. De eius voce ita fabulantur Græci. Iuppiter gigantibus bello indicto, ad eos oppugnandos omnes deos conuocauit, venisse Liberum, Silenos, Satirosque asinis vectos, qui cum non longe ab hostibus abessent, dicuntur pertimuisse aselli, & ita per se quisque magnum clamorem edidisse, vt gigantes in fugam se coniecerint, & hanc ob causam habitum, vt inter sydera colocarentur. Herodotus rudentes asini perturbant Scytarum equos, cum Scythæ Persas adorirentur, eorum equi audita asini voce consternantur. Onocrotalos auis dicta à soni absurditate, asini vocem referens, turpis; rudens, & imperita. Absonus in cantu, & voce fuit Selinj Solimani filius, disciplinarum ignarus, mulierosus, inter vina, catamitos, & scortorum cohortes expirauit.

Grauis

Grauis magna, & perplexa vox.

QVICVNQVE grauiter valdè, magne, & perplexè vocant, referuntur ad fortes canes, & ad decentiam. Sed textus mutilus, & deficit significatum. Addit Suessanus. Sunt & iracundi, quod in græco textu vacat. Gesnerus putat corruptum textum, & cum Polemone, & Adamantio corrigere curat, & putat conuenire cum eo, quod Polemon, & Adamantius dicunt de voce graui, caua & minime flexuosa, his generosi mores sunt, & magna sapientia, & iustitia ipsos ornat. Sed malè putat, quum hæc potius ad leonem referantur, quàm ad canem referat Aristoteles, quum canes, neque generosis moribus ornatos, neque magnanimos, ac iustos dicat aliquis, vt videbimus inferius, nam qui canibus similem edunt vocem, canini, ingenij homines existimabuntur.

Grauis, & mollis vox.

QVORVM vox remissa, & mollis est mites sunt, sicut oues. Aristoteles in Physiogn. & ab eo Polemon, & Adamantius. Quicunque autem grauiter, & molliter loquũtur, hos probis moribus decoratos dicito. Sed Adamantius mites dicit. In figura mansueti Polemon ait. Vox grauis, & mollis, Adamantius inæqualis, & molis. Conciliator. Vox mollis, & sine tensione, mansueti sunt, ad oues relati.

Vox grauis, & sonora.

VOX grossa, (idest grauis) & sonora, est bellicosa, Aristoteles ad Alexandrum, & eloquens etiam: nam grossa fortitudinem, sonora eloquentiam facit. Conciliator ab eo. Vox crassa, alta, sonora, & audax, bellicosa, & eloquens.

Grauis in principio vox, in fine acuta.

QVIBVS verò vox primum grauis, & in fine acuta, queruli sunt, & indignabundi, quod eadem in bobus similiter se habeat. Aristoteles in Physiognomon. Ab eo Polemon, & Adamantius. Quicunque à graui incipiunt loquela & in acutum desinunt, iracundi sunt, & tristes Albertus multi effectus, & lugubris animi dicit. Ptolemeus in suis harmonicis, mugitus in grauitatem tendunt, vlulatus in acutum.

Grauis vox concaua, & inflexibilis.

QVIBVS vox concaua, & flexu facilis, & grauis. generosis moribus, magnanimitate, & iustitia decorantur. Sed in Polemonis textu deficit vox illa, grauis, vt videatur temporis iniuria decidisse, cum illa maxime ex grauitate vocis prouenire videantur, quod in Adamantio, remansit. Ego ad leonis vocẽ referrẽ. Nos κοίλον concaua traduximus, quũ Græci κοιλοστομία vitiũ pronunciationis nominent, quũ vox veluti ex cauo specu, & recessu oris resonet. Conciliator. Vox tanquam è concauo pectoris grauis, & inflexibilis viriles, dociles, & magnanimos notat. Albertus satis ineptè acutam, & mollem cum graui, & concaua confundit. De Leonis iustitia plura leguntur apud authores in vliscendo iniurias, & quàm diligenter percussorem obseruent. Auicenna. Si quis lapidem, aut telum leoni immiserit, & aberrauerit,

vt, vel nil lædat, leonem irruere in illum solere, & minari, non tamen interficere, tantundem incommodi relaturum, quantum ipse acceperit. Refertque quum miles quidam leoni sagittam immisisset, aberrauit, sagitta propè caput illius traiecta, quod animaduertens leo, subsistit, & accurrens, militis caput galea compressit, læsitque, sed non vulnerauit, neque occidit eum. Mos enim est leonis, vt tantundem ferè lædat, quantum læsus est ipse.

Acuta vox.

ACVTA vox timiditatis indicium, timida nanque animalia acutæ vocis sunt, vt ceruus, & lepus, ex Aristotele in Physiognomonicis. Aphrodiseus loco iam dicto. Acutæ vocis sonus causa est arteria, quæ propter humoris copiam se dilatare nequit, vt enim angusta tibia sonum edit acutum, ita aspera arteria præ sui angustia extringit vocem acutiorem. Aristoteles in Problematis acutam vocem ex spirituum imbecillitate euenire dixit, ob id pueri expertes seminis, mulieres, decrepiti, & spadones vocem redunt acutam. Vox enim acuta tenuis est, tenuis ex paruo aeris motu efficitur, robusti verò viri, quoniam spiritu valent, multum aerem incitare queunt, quod cum multum sit, lentè mouetur, vocemque efficit grauiorem, motu enim veloci, ex tenui vox gracilis efficitur. Alibi enim rationem affert propter membri imbecillitatem, quo mouet aerem, mouet enim exiguum aerem, quod imbecille est, vel propter meatum, quo vox permeare potest, pusillus est in iam dictis, itaque exiguum proficisci ab eo potest, quod aera moueat, exiguum verò cum sit, velociter per amplas superiores fauces fertur, cum viris ætate vigentibus hic amplior habeatur. Præterea animalia cuncta validiora, acutam emittunt vocem, homo autem cum inualidior est, tunc vocem acutam reddit. Ratio est, quod homo inualidus, exiguum aera mouet, exiguus velociter permeat, velocitas sonum reddit acutiorem. Galenus angustiam faucium acutam vocem sequi dixit, quæ angustia ex innata efficitur frigiditate. Hæc eadem antiquitatis, & literarum parens Homerus his versibus demonstrauit.

„ Huic autem grauiter gementi astitit mater venerabilis.

„ Acutè verò lamentabunda caput sui apprehendit filij.

Et alibi senes cicadis comparauit, quæ sunt planè ὀξύφωνα Plutarchus ex spiritus tenuitate prouenire dixit. Platonici ex superflui humoris abundantia effici ipse etiam arteriam, per quam sonus vocis ascendit, efficiens crassiorem angustat vocis meatum, ideo fœminis, & eunuchis acuta vox est, viris autem grauis, in quibus vocis transitũ habet liberum, & ex integro patentẽ meatum, nasci autem ex pari frigore in eunuchis, & fœminis parem penè importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod vtrumque corpus sæpe pinguescit. Vitruuius in Meridianis finibus tradit audiri prætenuiores, & acutissimas, vt paranetarum acutissimarum sonitu voces perficiunt tenuitatẽ. Id enim experimẽto animaduertere licet. Calices duo in fornace equè cocti, æquo q; põdere, ad crepitumq; vno sonitu sumũtur, ex his vnus in aquã demittatur, postea ex aqua eximatur, tũc vtriq; tangãtur, cũ enim ita factũ fuerit, largiter inter eos sonitus discrepabit, æquoq; pondere nõ poterunt esse. Ita & hominũ corpora alia propter regionũ ardorẽ acutũ spiritũ aeris exprimũt, alia propter humoris abũdantiã grauissimas effundunt sonorũ qualitates. Septentrionaliũ inquit Albertus, & fœminarũ vox euadit acutior, quã Meridionaliũ ob pulmonis molliciem, & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem vocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas, ac resolutio. Aegrotantium acuitur vox, quod siccitas arctet meatus, vel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forsan ex opprimente humectatione. Immo ex fortitudine aliquando acuitur, & intercipitur vox. Proinde Menelaum laudare volens Homerus, vt minime

nime in bello formidolosum βοὴν ἀγαθὸν appellat, vt qui vocem nullo minueret terrore. Polemon, & Adamantius inuerecundo tribuunt vocem acutam in eius schœmate. Fuit etiam Phauorino insigni philosopho vox acuta, & tenuis, & nuda barbitio facies, vel magno natu, etiam senio vltimo appetente, & effœminatæ, & degenerantis naturæ fuit, & libidinis præferuidæ, vt cum foret eunuchus, adulterasse consularis viri vxorem creditus sit.

Acuta, & remissa vox.

ACVTA & remissa vox timidi est animi, & distenta fortis, vt scriptum reliquit Aristoteles in Physiognomonicis. Polemon, & Adamantius in Idæa timidi, tribuunt ei acutam, & mollem vocem idest remissam. A contrario signo.

Acuta, & intensa vox.

ACVTA, & intensa vox, indignantis, & iracundi est, nam secundum passionem intendens acutam quis consueuit ponere iracundi, indignans enim, & iratus intendere consueuerunt vocem, & acutè loqui. Ex Aristotele in Physiognomonicis. Quod videtur eo, quod prius diximus contrariari, acuta enim vox imbecillitatis signum diximus, sed iracundi, & indignabundi valida videtur complexione constitui. Sed hanc dubitationem remouet Aristoteles in problematis loquens de acuta voce. Inquit enim. Mittere acutam vocem non est idem, quod acutè cantare, sed acutam vocem mittunt omnia, quæ natura sunt imbecilla, eo scilicet, quod aeris parum, non multum ciere possunt, vnde hectici, & qui consumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem, atque verò acutum, nisi viribus valeant, cantare non possunt. Cuius indicium, quod velociter fieri solet, quod vehementer fertur, ita bonarum virium est, quod acutum est.

Acuta vox cum clangore.

CVM clangore sonus acutus, vt auitij generis, stultos, vanos, & sublima cogitantes ostendit, inquiunt Polemon, & Adamantius. Sed Apuleius in floridis auium vocat languores instigatos. Conciliator. Qui vocem prorumpunt auicularem, venerei sunt, & inanes. Ab eodem Albertus.

Acuta mollis, & rupta vox.

QVICVNQVE vocibus acutis, mollibus, & ruptis loquuntur, cinædi sunt, & ad mulieres, & ad super apparentem decentiam referendi. Aristoteles. Acutè, molliter, & flexibile loqui, signum est cinædi censendum, Polemon. Sed Adamantius ἐκλαμπτὸν habet, corrigendus est ex Polemone, qui εὐκαμπτὸν, nam flexibilis, & rupta vox fœminarum est. Præterea ijdem in figura cinædi vocem tribuunt ei acutam gracilem, & valdè fractam. Conciliator. Mollis cita, & distructa vox, timidum, & effœminatum ostendit.

Acuta,

Acuta, & clamosa vox.

VOX acuta, & clamosa stupidi est, propter similem caprarum vocem. Aristoteles in Physiogn. Sed ego eos tentari morbo comitiali conijcerem. Plutarchus capram morbo comitiali tentari præter cætera animalia refert. proptereaque veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuisse. Cuius causam affert meatuum angustiam, quibus obseptis sæpissime includuntur spiritus, quod arguit vocis tenuitas, nam qui eo affectionis genere tentantur, similem capellæ vocem ædunt.

Ad balatum vergens vox deprauata.

DEPRAVATA vox ad balatum vergens stolidi hominis natura manifestat, Polemon. Hæc ad oues refertur. Albertus. Sonus indelectabilis, siue ouium, siue caprarum voci simili stolidum notat. Eadem Conciliator. Antiquitus pecuatus pro stulto accipiebatur. Gesnerus ad Adamantium refert, quæ in eo absunt. Aristoteles oues stultissimis moribus esse dixit, omniumque quadrupedum ineptissimum. Aelianus, ineptissimis moribus, & degeneribus animis oues dixit. Plinius, Quàm stultissima animalia lanata, quà timuere ingredi, vnum cornu rapto, sequuntur. Ob id Polemon, & Adamantius colligentes signa omnia mala, quæ pessimam hominis naturam innuere possunt ex voce, inquiunt in idea fatui improbi, eum habere vocem balantem exiguam & asperam. Polemon addit & turpem. Albertus, & Conciliator. Vox quassata, quasi de quassato vasculo, stultos, & voraces notat.

Media inter grauem, & acutam vox.

DESCRIBENS Aristoteles ad Alexandrum mediam inter hæc vocum discrimina differentia, ait. Vox mediocris in acutie, & grauitate, ostendit sapientem, prouidum, veracem, & iustum.

Media inter intensam, & remissam vox.

CVM vox inter intensam, & remissam media est, temperatam indicat complexionem inter frigiditatem, & caliditatem, Auerroes in suis Colliget. Ob id ea, quæ ex temperata complexione proficiscuntur, conijciemus, bonos mores, ingenium, & similia.

Aspera vox.

ASPERAE vocis viros luxuriosos iudicarem, & ad hircos referrem, qui luxuriosi, & asperæ vocis sunt. Vox ceruis maribus cum tempus coeundi est, rancescere tunc ficticia voce dicuntur, ex Aristotele, cum libidinantur mares, & fœminas vocant, siue elato capite gutture pleno, siue ad terrā demisso. Raucentes tunc ololygones vocantur. Ololygon apud Aristotelem propriè dicitur de voce ranarum marium libidinis tempore. Et ferè animalia omnia raucescunt coitus tempore. Aphrodiseus reddit rationem asperitatis vocis, atque adulescentulos circa ætatis annum quartumdecimum vocem reddere asperiorem incipere, quo tragesere Græci dicunt, à vocis hircinæ asperitate, quum tunc temporis in uniuerso corpore fiat mutatio, & fit immutatio spiritualis membri, nam cum aspera arteria dilatatur, accidit, vt partim plus, partim

minus

minus incrementi proueniat, eiusque pars interior inæquabili structura ad guttur vsque ascendat, igitur spiritus, cum per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatem, impigat, vocem etiam inæqualem, raucam, & asperam faciat, quod etiam ijs accidit, quorum arteria distillatione infestante affecta per ductionem est, delapso nanque humore, lenis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam spiritui præstat inæqualem, talis hircorum aspera arteria est, sic gruum, cæterarumque auium, quæ raucè vociferant. Galenus. Asperitas fit ex inæqualitate in duro corpore, arteria dura fit siccitate partium, inæqualitas fit ex dispersæ humiditatis defectu in eo.

Clara vox.

CLARAM vocem ex siccitate pulmonis, vel complexionis prouenire dixit Auerroes in suis Colliget. Calida, & sicca complexio agrestes facie hominum mores. Aiax Thelamonius clara fuit voce, & in hostes atrox, vt ex Darete habetur.

Blanda vox.

IN figura iocundi blandam vocem ei concedunt Polemon, & Adamantius. Priamus suaui fuit voce, & ob id iucundus, prudens, & moribus ornatus.

Dulcis vox.

QVI habet dulcem vocem est inuidus, & suspiciosus, vt inquit Aristoteles ad Alexandrum. Lucianus pseudomantis omnium pessimi vocem describens, dicit. Vox dulcissima pariter, & clarissima.

Submissa vox.

IN figura simulatoris tribuunt ei submissam vocem Polemon, & Adamantius.

Debilis, & flebilis vox.

DEBILIS, & flebilis vox lucri cupidum, tristem, nullisque non in rebus suspictionibus obnoxium manifestat. Ex Polemone, & Adamantio. Conciliator ab eis. Debilis, & lugubris vox, asperum, & suspiciosum ostendit, eadem Albertus.

Gracilis vox.

GRACILI fuit voce Aristoteles, vt Laertius refert ex authoritate Thimotei Atheniensis in libro de vitijs. Sic etiam Plato. Plutarchus non solum ad gracilitatem paululum accessisse, sed suauis, & dulcis soni vocem fuisse scribit, pacati, & modesti animi signum, & optimorum morum. Erat & Nino Semiramidis filio vox gracilis, vt etiam matri, & lineamentorum æqualitas, statura, & signa formæ, ob id à scriptoribus virago dicta: ob præclara eius in imperio facinora etiam inuidiam superasse scriptum est.

Tremula vox.

VOX tremula trepidantes, & metuentes ostendit. Aristoteles in problematis affert rationem. Cur vox hominum tam trepidantium, quàm metuentium obtremiscere soleat? quia trepidantibus, & metuentibus calor à corde discedit, sic migrante calore, cor conquatitur, cum autem cor conquatitur, ictus nequaquam effici vnus potest, sed plures proficiscantur necesse est, vt è fidibus laxius intentis.

De loquela. Cap. 23.

FACILE etiam ex loquela animi mores deteguntur. Immò Socrates potentissima signa ex loquela capiebat, ob id cum decorum adolescentem, & diutulè tacentem conspicatus foret, vt te videam, inquit, aliquid eloquere, etenim arbitrabatur homines, non oculorum, sed mentis acie, & animi obtutu considerandos.

Stabilis loquela.

NICOMACHORVM moralium quarto Aristoteles magnanimo viro stabilē loquelam, grauem vocem, & tardum motum ascribit, quippe cum magnanimus circa magna versatur, & raro magnā existimet, talem deceat.

Contenta, & Vehemens loquutio.

SIC contra, idem in eodem loco pusillanimo cum circa parua versetur, & omnia magna existimet, festinabundus est, & contentam, & vehementem locutionem ascribit, acuta autem vox, & celeritas ex his afficitur.

Velox loquela.

VELOX in verbis, & præcipuè si fuerit gracilis vocis improbus, stolidus, importunus, & mendax erit. Aristoteles ad Alexandrum, Velocis loquelæ, consilij expertes, & dementes sunt. Polemon, & Adamantius, sed Polemonis corrigendus est textus, nam pro ἀνοήτους, *idest dementes, habet* ἀνοσίους, *idest impios, quod experientiæ refragatur. Rhases. Cuius loquela velox, festinus est, & parui intellectus. Conciliator habet, quæ Aristoteles, addit insuper ex se, irascibilis, & prauorum morum. Aratus, vt Suida citat, ranæ tribuit loquacitatem, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis oportet esse gyrinis, quos vix deprehendas animal esse, nisi moueretur. Plato in Theateto. Nos illum tanquam deum admirabamur ob sapientiam; at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina.*

Remissa loquela.

REMISSA loquela pacatum, & mitem animum ostendit. Aristoteles in Physiogn. ad passionem referens; nam vt iratus intendit vocem, sic animo remissus remittit vocem, & grauè loquitur. Ex naturalibus causis etiam euenit. Remissa vox ex spirituū remissione, & paucitate prouenit, qui in frigida cōplexione cōsistūt, quæ animo mites generat.

Tarda

Tarda loquela.

IN *figura verecundi Aristoteles in Physiogn. Polemon, & Adamantius tribuunt ei tardam loquelam.*

Vehemens loquela.

IN *figura amari duo posteriores tribuunt ei loquelam vehementem.*

Breuis loquela.

BREVIS *loquela desides, & pauidos manifestat, Polemon.*

Grauis, & debilis loquela.

QVI *grauiter, & debiliter loquuntur, stolidi, iniuriosi, & gulosi censendi. Ex Polemone, & Adamantio.*

Acuta, & squalida loquela.

QVI *squalidè, & acutè loquuntur, varij hominis naturam habent. Ex eisdem.*

Acuta, & debilis loquela.

ACVTE, *& debiliter loqui, timoris, & inuidentiæ signum. Iidem. Sed Adamantius non timoris, sed segnitiei dicit.*

E naribus loquela.

LOQVELA, *quæ è naribus effertur, mendaces improbos, malignos, inuidos, & aliorum malis gaudentes indicant. Ex eisdem eadem Scotus, Albertus, & Conciliator habent.*

Subflaccida loquela.

QVI *subflaccidè loquuntur, violenti, scœlesti, & hominum osores censendi sunt. Adamantius addit, vehemens, & subflaccida. Conciliator ab eis. Vox vehementior strepens, velut sonus indecenter permistus, violentum iniustum, & in corde odium gerentem.*

Difficilis loquela.

DIFFICVLTER *loquentes, improbi, insipientes maiori ex parte habendi sunt. Ex eiusdem.*

Placida, & collecta loquela.

QVI placido, & collecto sermone loquuntur, quasi fluxu, & inundatione molestia aliqua detinentur. Ex eisdem.

Modesta loquela.

MODESTAM loquelam Scotus supplantaneum hominem indicare dixit.

De Maxilis, & mento. Cap. 24.

POSTERIOR pars maxillæ mandibula est, Græcis σιαγόνιον. Maxillæ pars prior mentum dicitur, Aristotele authore animalium libro, Græcis γένεια.

Paruum mentum.

PARVVM mentum virum in omnibus pessimum, & insidiatorē ostendit Polemon. Sed Adamantius addit, & dirum; ex serpentibus, qui tales habent. Georgius Valla satis ineptè pro mento genas vertit. Albertus ab his. Paruum, & breue mentum vitandum, quod immites, & inuidos arguat, ad serpentes relatos. Conciliator iracundos, immites, & inuidos dicit.

Longum mentum.

MENTVM quibuscunque protensum, omnino reprobi loquaciores plusquam deceat, & dicaces. Polemon. Sed Adamantius non omnino reprobos, sed præter modum loquaciores, & mollinsculos dicit, vbi videtur illud, non, temporis iniuria ex Polemonis textu prolapsum, ac emendatis codicibus restituendum, videnturque ad mulieres referendos, quæ non omnino malæ, sed dicaces, & molles sunt, quum quadratum mentum viros deceat. Polemon in figura dicacis rectum mentum eis tribuit, & ipse, & Adamantius in figura fatui improbi longum mentum tribuunt. Albertus multas addit ineptias, nam iracundos, turbatum animum, & pios prolixius mentum denotare contendit. Et paulo inferius dolis assuetam mentem notare. Eadem sequax Conciliator.

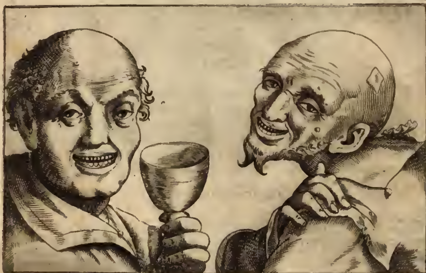
Rotundum, & depile mentum.

SI quis mentum raris pilis confertum, & rotunda figura continet, non virile, sed muliebre dicito, Polemon. Mentum deorsum rotundiori figura circumseptum effœminatum, & non virile dicito. Adamantius sed omittit depile, ex quo mendum in suo textu opinor, nam mentum verè effœminati glabrum est. Albertus eadem Pythagoræ acceptum refert, & Conciliator.

Quadratum mentum.

SUBQUADRATUM mentum virile est. Adamantius, optimeque additum à contrario signo; nam si rotundum fœminæ, quadratum viri est. Conciliator eadem ex Alberto.

Bifidum mentum pulchrè obuia figura depictum refert in dextra imagine.

Bifidum mentum.

MENTUM in summo loco, tanque in duos vertices dissiluerit, modò scissum sit, apparens, dolosis moribus ascribendum. Ex Polemone, & Adamantio. Sed Albertus præsens signum cum inferiori confundit, & peruertit. Ait enim. Si diuisione media nimis profundè depressum sit mentum, venereus, & gratiosus vir; sed aliquando discordias facere.

Leniter scissum mentum.

AT si scissio mediocris fuerit, venerei potius, gratiosique iudicabuntur, Adamantius. Sed Polemonis interpres omnia suo more peruertit. Conciliator eadem satis peruersè transfert.

In vera Socratis imagine os inter mentum, & nasum profundum latitans obtulimus.

Ad nares concauum mentum.

IN figura luxuriosi, Polemon nobis testatum reliquit. Qui superficiem illius loci, quæ mento, & naso interiacet, concauam habuerit, qualem bonum Socratem habuisse fertur, luxuriosi sunt.

Acutum mentum.

QVI acutum habent mentum animosi sunt, & ad canes referuntur. Aristoteles in Physiogn. Ego ἀκρογένειοι acuti menti interpretor, Suessanus prolixo mento interpretatur, sed non de pilis ait intelligi debere. In Arabico textu Aristotelis, quem nobis Antiochiæ Patriarcha Romæ copiam videndi fecit, legitur. Qui habent acutum mentũ, sunt animosi, & fortes, & ad leones referuntur. Ego mendum in textu non solùm suspicor, sed pro certo habeo, & Aristotelem non de mento, sed de pilis menti intellexisse. Primo quia ad Canes, vel Leones refert, qui acutum mentum non habent, Præterea id Aristoteles apposuit, vbi de pilis, non de partium figuris. At si naturali ratione, & experientia id nobis esset discutiendum, videmus pilos virilitatis, & roboris signum esse, unde qui prolixam acutam habent barbam, idest densis pilis, & probè barbatum, animosum, & fortem fore, pilorum enim carentia in muliebri barba, nota est debilitatis, & inanimositatis. Et Aristoteles problematum libro dicit homini datam esse barbam, quia ei iuba negata est, & alimentorum excrementum, quod cæteris animalibus in ceruicem se confert, homini in maxillas. Præterea idem in figura Iracundi, eum εὐπώγων, idest boni menti dicit. Sed Polemon, & Adamantius δασυπώγων, idest densè pilosum dicunt. Legemus præterea in historijs Daretis Phrygij Hectora fuisse decenter barbatum, & maximè bellicosum, animosum, & fortem extitisse. Diogenem quoque maxima barba comatum, vt Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit. Lysander etiam prolixa fuit barba, & generosum

quoddam

quoddam in modum eam ferebat maximiq; fuere viri, & fortasse non ἀκρογένειοι sed μακρογένειοι legendum.

Imberbis homo.

IMBERBES *viri mulieribus, & spadonibus similes existunt. Ait Polemon, spadones naturali nequitia pessimis esse moribus, ingenio immites, dolosos, facinorosos, alijsque sceleribus se immiscentes. Plato in Euthyphrone Melitum Pitthеum suum accusatorem rara barba fuisse dicit. Et apud nos vulgò iactari solet, Poca barba, e men colore, Sotto'l ciel non è pegiore.*

Mulier barbata.

BARBATA *mulier pessimorum etiam semper morum. Simplex vulgus adagium sibi non insulsè, nec malignè affinxit, fœminam barbatam lapidibus eminus salutandam esse. Michael Scotus. Mulier circa os barbata, est luxuriosa, fortis naturæ, & virilis conditionis, propter calidam sui complexionem. Naturalis enim est ratio, calorem esse, qui pilos creet, & ob id in corpore humano illæ potissimum partes obsepiuntur pilis, quibus maior suppetit caloris facultas. Caloris inopia muliebre corpus pilis non obsidetur, vt Eunuchis etiam, quorum natura frigidior est, læue est mulierum corpus, vt innato constipatum frigore, quoniam algorem comitatus densitas, læuitas densitatem, ob id mulierem barbatam, vt monstrificam meticulosi alicuius ingruentis haberi præsagium. Seminis abundantiam hirsuties significat, & excrementi, lepus animal pilosum est, & solum animalium pronam, supinamque pedum partem hirsutam habet, vnde dasypodis nomen, & luxuriosissimum est, & intra genas etiam pilos habet. Ob id pilosa mulier multæ lasciuiæ. Præterea medicæ doctrinæ dogma est, ab Aristotele comprobatum, muliere sustinente menstruorum abundantia, & seminis, quandoque barbam contingere. Quod Auicennæ interpres se vidisse meminit in viduis castitate præsignibus.*

Mulier imberbis.

OB *id mulier bene pilis nuda, & præcipuè circa os, est bonæ naturæ, pauida, verecunda, mitis, & obediens. Scotus.*

De collo. Cap. 25.

NVNC *ad alteram corporis partem accedamus, quæ caput fulcit, scilicet collum. Aristoteles animalium libro collum vocat, quod inter pectus, & faciem est, cuius prior guttur, inferior gula, pars posterior extima ceruix appellata est, Græcis τράχηλος est. Georgius Valla apud Adamantium ceruicem interpretatur.*

Crassum collum.

QVICVNQVE *crassum collum habent, animabus fortes sunt, & referuntur ad marem intelligens Aristoteles in suis Physiognomonicis per crassum non pingue, sed magnũ, magnitudine ossium, & neruorum.*

Quale

Quale crassum hominis collum esse deceat ostensuri, taurinum, vt commodius effingi potuit, spectandum exhibemus.

Crassum & carnosum collum.

QVIBVS collum crassum, & plenum iracundi, referuntur ad iracundos tauros. Sed Polemon, & Adamantius non crassum, & plenum, vt Aristoteles, sed crassius, & prolixius collum iracundos, iactabundos, & contumaces significare dixerunt. Albertus præsens signum cum superiori confundit, inquiens. Vasta, & cum quadam proceritate ceruix, animosum dicit. Textus θυμωδῶ. Vel animosa. Taurus animo incitatus eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt eum neque bubulcus, neque metus vllus reprimere queat. Aelianus. Bistones boues, ex Oppiano de venatione, horribili sunt ceruice, & pingui, ad faciendas cædes prompti, & cum impegerunt in hominem, vel feram, in sublime tollunt.

Tabula hæc pinguis suilli colli, & humani figura insignita est, vt mutua collatione mores vestigentur.

Collum pingue.

QVI verò habet collum grossum est stolidus, & comestor magnus, sicut habet barbara translatio Aristotelis libri ad Alexandrum, sed pro grosso, reponendum est pingue. Sues enim edaces, & rudes sunt, & tale collum possident. Ex quo Adamantius. Præpingue collum iracundos, rudes, indisciplinabiles, & porcinos significat. Polemon hoc non habet, temporum vetustate prolapsum. Vterque uerò in figura rudis tribuunt ei breue, & pingue collum. Albertus. Qui vastum nimium, siue largam ceruicem habent, iracundi, & indociles: sues enim tale habent. Nos vulgò suem vocare solemus hominem sordidum, immodestum, & qui imprudentia, intemperantiaque modum excedit.

Fœmineam imaginem non interiecimus, nam ad eò frequens est illius figuræ mentio, vt si quoties opus fuisset, apposuissemus, malè compendio consuleremus, ob id lectorem ad primum librum remittimus.

Gracile collum.

QVI habent collum gracile, imbecilles sunt, & referuntur ad fœminas. Signum hoc apposuit Aristoteles in Physiogn. à contrario, nam magnitudo, fortitudinem denotabat. Polixena tenui collo fuit, & animo simplici. Ex Darete.

Præsens figura, quæ colli longitudinem, & exiguitatem struthionis, & hominis potissimum subseruit, delineatur.

Gracile, & longum collum.

QVI habet collum gracile, & longum, est sonorus, & stolidus, vt habetur ex Aristotele ad Alexandrum: hunc ad aues comparat, quæ garrulæ, vanæ, & mobiles sunt. In Physiognomonicis verò collum oblongum, & gracile timidos dicit, & ad coruos refert. Polemon, & Adamantius. Collum oblongius, graciliusque timidiores, & malorum morum demonstrat. Iidemque in figura timidi, prælongum ei collum ascribunt. Rhases vtrunque coniunxit. Gracile, & longum collum, timidum garrulum, & stolidum ostendit: quod ex Alberto excepit, sic & Conciliator Suetonius C. Caligulam gracilitate maxima fuisse ceruicis, & crurum dixit, erat enim nimium pauidus, & vitiosus, & aduersus Barbaros cum trans Rhenum iter faceret, dicente quodam non mediocrem fore consternationem, equum conscendit, & moræ impatiens aufugit.

Medium inter longum, & crassum collum.

QVIBVS magnum, sed non valde carnosum collum, magnanimi censentur, quod leones representent, & in principio, vbi leonis formam describit, ait leonem collum habere oblongum, crassum, & moderatum, idest inter longitudinem, & crassitiem medium. Vbi legitur παχ' ὑ σύμμετρον*, reponendum* παχὺ ἐ μμέτριον *ne sibi contrarius videatur, idem Aristoteles in Physiognomonicis. In figura fortis meminit colli firmi, & non valdè carnosi. Polemon, & Adamantius. Collum crassitie, & longitudine moderatum, compactius, & robustum, fortes, dociles, & ad disciplinas idoneus ostendit. Galenus in arte medicinali. Collum immediate à cerebro ex capite oritur, vnde gracile, & male compositum pessimum, sicut crassum, & benè compositum signum est optimum ad omnia, cum bonitas suum principium sequatur. Conciliator. Vasta ceruix cum quadam prolixitate non valdè carnosa fortem denotat, & animosum. Hæc ceruix est quam torosam, & compactam dicimus Virgilius.*

Cui

„ *Cui plurima ceruix.*

Breue collum.

QVI habet collum valdè breue, est callidus, detractor, astutus, & dolosus. Aristoteles ad Alexandrum scribens. In Physiognomonicis verò. Quibus valdè breue collum, dolosi, & insidiatores, vt lupi. Rhases. Collum breue habentes, callidi, & ingeniosi. Conciliator eadem. Albertus omnia confundens sibimet contradicit. Collum valdè breue deprehendit astutos, & dolosos, & paulo post. Collum grossum, stolidum, & edacem notat, ex Platone, sed ex Polemone potius. Solida ceruix longa, siue vasta, & quàm difficulter flectatur, rapaces ostendit, & ad lupos refertur. Tradit Aelianus lupi collum in eas breuitatis angustias compulsum, & vehementer compressum est, vt contorqueri, retróque versari nequeat, & si retro velit aspicere, totum corpus contorqueat necesse est. Crasso, & breui collo est vitulus marinus, carniuorus, & admodum vorax. Accipitrum generi collum breuissimum, & maxime rapax, vt etiam ex Aristotele habetur. Hyenæ cum spina riget collum, continua vnitate flecti nequit, nisi toto corpore circumacto. Plinius, & Solinus: Est enim vorax insidiosa, ex genere luporum.

Neruis intensum collum.

QVIBVS collum, quod neruis intenditur, parui sunt, at si adsint & cætera, fatui, inque delabentis signa sunt. Polemon, & Adamantius. Ceruix neruis patentibus composita, ineptum, & indocilem hominem testatur, & si concurrunt alia signa, insanum. Albertus ex his, & ex eo Conciliator eadem.

Vacuum, & imbecille collum.

INANE collum, & imbecille, versipellem virum, & malignæ astutiæ significabit. Adamantius. Sed in Polemone locutio manca est, & deficit signum. Albertus ab his. Soluta, quasi decidens, & inualida ceruix nocentes homines, & insidiosos notat.

Mutilum collum.

QVIBVS collum mutilum, audaces verbis, re timidos ostendit. Adamantius. Albertus, breue collum, cum temeritate, audacem notat.

Collum durum.

DVRVM collum rudes ostendit. Albertus ex Polemone, & Adamantio. Dura ceruix indociles dicit, & vulgò ignaros, & rudes duræ ceruicis homines dicimus.

Collum molle.

MOLLE collum ignaros ostendit. Polemon.

Asperum, & pingue collum.

COLLI aspera caro, & bonæ habitudinis pauidos ostendit. Idem.

Collum implexum circa magna vascula.

QVI magna vasa circa collum complexa habent, & manifesta, rudes sunt, Adamantius. Vbi adnotandum, quod Polemonis textus habet ἀσήμοι, & interpres sine voce dixit, Adamantius ἐνεαρή. idest bene apparentia, sed rudes verbum deficit; ob id interpres lapsus est, idque ex Aristotele desumpserunt, qui in figura insensitiui ait. Quæ circa collum, & brachia carnosa, complexa, & colligata sunt. Et in figura ingeniosi à contrario signo apposuit. Quæ circa collum, & humeros graciliora, idest non complexa.

Firmum & immobile collum.

COLLVM firmum, & immobile, Polemon malos, Adamantius ignaros, pertinaces, & rudes viros ostendit. Alibi propter amentiam immobilia colla facta sunt, ait Adamantius. Sed Polemon imbecillia, si & alia signa accedant. Rigida, tanquam defixa ceruix, indoctũ, & insolentẽ, & aliquando id signũ stultis conuenit. Si autem vis scire, quod magis fit, ad verte an mobilis, an defixa, & rigida fit magis, si mobilis stultitia, si defixa indocilitatẽ, & contumaciã. Videbis autem quosdã, qui ex studio intendunt, & roborant ceruicẽ, & post modicũ per fluxum ceruicis huc, & illuc detegunt stultitiam. Fabius. Caput rigens prædurum, feritatẽ quandam mentis ostendit. Fera, insidiosa, & voracia sunt animalia firmi colli, & immobilis. Hyenæ collum flecti nequit, nisi circumactu totius corporis. Lupus contorqueri, retroque versari non quit, & si retro velit aspicere, totum corporis truncum contorqueat necesse est. Leonibus, & lupis collum osse perpetuo riget. Aristoteles. Tigribus natura breuiora creauit colla. Ambrosius. Sues enim firmo collo sunt, nec se torqueri valent.

Collum valdè fractum.

VTRIVSQVE textus mancus est Polemonis, & Adamantij, & obscurus, conabimur tamen pro virili restituere. Valdè autem effractum collum habentes laboribus, & artificio simulantes immobile collum habere, cinædos ostendit, emendantes se ipsos putant eorum impudicitiam, & impudentiam abscondere. Jidem in figura effœminati ei collum fractum ascribunt, & est contrarium prædicti signi, nam si durum collum, & firmum pertinaces, & duros ostendit, fractum molliusculos, & effœminatos demonstrare par est. Albertus hic satis importunè cum ceruice multa cinædi signa adducit, cum videris ceruicis fluxum, & labiorum quandam contractionem risui quodamodo similem, & inordinatam oculorum conuersionem, inconstantiam in sedendo, & stando, & vocem tremulam constanter affirma talem esse effœminatum. Fabius caput, vel ceruix humilis, humilitatem demonstrat. Plutarchus narrat, quod Alcibiades quoddammodo ceruicem frangebat.

Erectum

Erectum collum.

SVRSVM erectum collum iniuriosi, insipientis, & stulti signum est, nisi id ob mollitiem faciat. Albertus. Nimis erecta ceruix, non indociles solùm, sed insolentem, & contumacem, & qui monita non audiat, ex Polemone, & Adamantio. Fabius, supinam caput arrogantiam denotat.

Ante collum inclinatum.

COLLVM incuruum stultium demonstrat, potest quidem curiosum, parcum, peruersum, mollem, & non simplicem, neque rectam animam habentem. Polemon, & Adamantius. Inclinata ceruix docilem monstrat, inquit Albertus: sed inclinatam Philosophi vocant, quod mollis, & non omnino inflexibilis sit: Item dicit. Defixa ceruix ad pectoris partes solet ostendere animũ cogitationibus occupatũ, aliquãdo parcos ostendit, aliquando malignos, ob id attendendum si alia signa conueniant. Certum est simplex nihil significare. A quo eadem Conciliator. Aratus panda ceruice fuit. Zeusippus curua ceruice, vt in Athenis gymnasijs, pritaneisque olim visebantur; Sicut Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit.

Ad dextram inclinatum collum.

COLLVM ad dextram declinans, pudentis, & studiosi est, ex Polemone, & Adamantio. Plutarchus in vita Alexandri Macedonis ait. Referebat enim ceruicem paulùm ad dextram inclinatam.

Ad sinistram inclinatum collum.

COLLVM ad leuã inflexum adulteros, & nullius pudicitiæ viros patefacit. Polemon, & Adamantius. A quo Albertus. Ceruix ad sinistrã declinans stultos, & cinædos ostẽdit, idemq; refert ex Aristotele ad Alexandrũ. Collum ad dextrã inclinatũ cinædũ ostendere, & caninum, quod apud Aristotelem non reperitur in eo libro, sed in Physiognomonicis. Qui ambulant ad dextram inclinati cinædi sunt, & in causa est, vt Conciliator etiam erret.

Collum in neutram partem inclinatum.

COLLVM in neutram partem inclinatum, aut in quamlibet aliam non boni, sed læsi animi signum ostendit. Polemon. Adamantius.

Sanguineis venis refertum collum.

QVIBVS autem venæ quæ circa collum, & tempora sunt, amplæ sunt, ij malæ iræ sunt, & referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Aristoteles in Physiogn. Vbi verò de colore loquuntur Polemon, & Adamantius aiunt. Venæ ceruicis, & quæ circa tempora sunt, cum tumentes apparent, vt sanguineum colorem repræsentent, internæ iræ feruorem testantur.

De Gutture. Cap. 26.

DIXIMVS de toto collo, nunc de eius partibus. Guttur, vt superius narratum est, prior est pars colli, Græcis τάρυξ.

Guttur asperum.

ASPERVM guttur mentis leuitatem, prolificum, linguæ proteruitatem, & vil tacentem significat. Adamantius verò non habet prolificum. Albertus asperum guttur animi leuitatem, & oris loquacitatem notat, & hoc est auium. Eadem Conciliator.

Prominens viri guttur, & auis præsenti figura indicamus

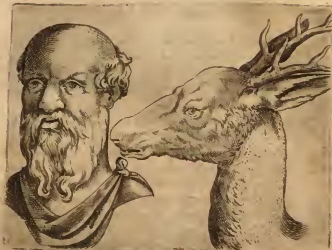
Nodus gutturis prominens.

SI verò extra nodus gutturis prominebit, sapientem hominem notat, sed tamen linguæ non esse proteruum. Si verò nodus intus extiterit solidus sub gutture, difficilem molestum, & bibacem hominem significat. Hæc Polemon: Sed Adamantius aliter habet. Si verò prominebit gulæ nodus, vanæ mentis quidem, sed non audacis linguæ sublimia meditatem, bibacem querulum molestum, cenipetam, & male suspicantem. Albertus. Singularis nodus, veluti vertex extra apparens, leuitatem notat, non tamen audacem, neque maleficum sed tristem in se, & ad alios suspiciosum. Eadem Conciliator. In Iulij Cæsaris statuis, & numismatibus gutturis vertebra nimium prominet.

De Clauiculis. Cap. 27.

CLAVES, siue clauiculæ nonnullis iugula dicuntur, quæ Græcis κλεῖδες. *Ossa sunt, quæ humeros pectori adiungunt, claudun tque, ob id claues dictæ, ne ab ordinario motu moueantur, aut suo loco dissiliant. A summo pectore immam gulam vertices exeunt, collumque à thorace diuidunt.*

Socratis imaginem attulimus, vt in marmoribus habetur, in qua clauiculæ non apparent, sed pars obstructa, & plana.

Clauiculæ male solutæ.

QVIBVS verò, quæ circa claues sunt, conclusa sunt, insensibilis: difficulter enim solubilibus existentibus his, quæ circa clauem, impotentes sunt recipere motum sensuum. Ex Aristotele in Physiognomonicis obstructe claues, aut sensus, aut actionis vim nullam ostendunt Polemon, & Adamantius, & in figura stupidi, vel insensitiui ei claues dant complexas. Albertus ex his. Cum inferior pars circa gulam, quam iugulum appellant ad humeros, & pectus conclusa, complexaque existunt, tarditatem sensuum, & stoliditatem significant, eique manus mechanicarum studijs minime aptæ. Iccirco Zopyrus physiognomon, qui se hominum mores, naturasque ex corporis oculis, vultu, fronte pernoscere profitebatur, stupidum esse Socratem, & bardum dixit, quod iugula concaua non haberet, & obstructas eas partes, & obturatas dicebat, addidit etiam mulierosum, vt Cicero libro de fato scribit.

Apertæ claues.

APERTAE claues fœminatum hominem ostendunt. Polemon, & Adamantius. Cum iugulum longè ab humeris seperatum fuerit latum, & extensum, animi denotat imbecillitatem. Albertus, & Conciliator.

Claues benè folutæ.

QVIBVS autem, quæ sunt circa clauem colli bene solubilia sunt sensibiles; nam solubilibus benè existentibus his, quæ circa clauem, facile motum sensuum recipiunt. Sed Aristoteles in Physiognomonicis per motum sensuum intelligit spirituum sensitiuorũ, qui menti seruiunt, & ex his homines fiunt intelligentes. Et leonem describens, solutas magis, quàm compactas claues ei tribuit. Polemon, & Adamantius. Mensuratæ autem clauium aperturæ hominem & prudentia, & virilitate insignem ostendunt. Polemonis textus interim corrigendus, qui pro ἀνδρείου habet ἀναιδείου. Albertus, & Conciliator ab his eadem.

De ceruice. Cap. 28.

NVNC de spina sermo habendus, quæ caput excipit, cuius pars postica, ceruix latinis, αὐχὴν græcis dicitur, & extenditur vsque ad omoplatas. Aristoteles animalium libro, ceruix est locus, vbi caput flectitur, eius vtilitas est, vt ad dextram, læuamque antrorsum, vel retrorsum vertatur. Constat septem ossiculis vertebratis, orbicularibus, vt ad circumspectiones faciliores essemus.

Crassa ceruix.

CRASSA ceruix supra collum ignarum facit cum iniuria. Polemon. Sed Adamantius ait. Aspera ceruix, vt collum. Mihi Polemonis textus integrior videtur, παχὺν, quàm τραχὺν. Si ad experientiam conuerti licet, Cl. Cæsar opimis fuit ceruicibus, & maximè ignarris. Antonia eius mater dicebat eum portentum hominum esse, inchoatum à natura, non absolutum, ac si quem socordiæ argueret, stultiorem dicebat filio suo. Nero etiam obesa fuit ceruice ex Suetonio.

Inspice à dextris obesam Neronis ceruicem.

Aspera

Aspera ceruix, & spatularum vertebra supereminens.

QVIBVS ceruicis vertebræ asperæ sunt, præ cæteris eos asperis moribus notabis. Vbi Polemonis textus truncus, & mendosus est, ex Adamantio sic corrigendus. Quibus ceruicis vertebris asperis existentibus, illa spatularum supereminet multùm, vbi per coniunctionem oritur collum, contumeliosi sunt. Sed vbi Polemon ἐπαυχένιον *Adamantius* ὑπαυχένιον. *idest ceruicem habet. Adamantius corrigendus. Polemon iterum in figura iniuriosi ait. Quibus vertebrum iuxta colli confinium foras eminet, contumeliosi sunt, & referuntur ad apros. Albertus. Inter coniunctionem spatularum, & ceruicis originem vertebra quædam eminet, nec cætera sibi met conueniunt, si interualla sunt ibi, & sic nodorum superficies aspera, tales superbi, & insolentes esse solent.*

Ceruix, & collum rotundum.

IN figura fatui imbrobi Polemon, & Adamantius ponunt collum, & ceruicem rotundam sed satis peruersè. Albertus rotundum collum animi, & corporis virtutem notare dixit.

Leonis caput sæpius commemoratum non adducimus, si collum suis iubis vestitum. & humanam ceruicem sibi relatam vis considerare, illud ad eas.

Ceruix pilosa.

QVI ceruicem parte posteriori hirsutam habent, liberales sunt, argumento leonum. Aristoteles in physiognomonicis. Sed eius textus corrigendus: nam pro ἐλευθέριοι, *legitur* εὐωθεῖς. *Quum & alibi de leonis figura scribens dixerit idem. Adamantius ab eo. Collum circum caput densis pilis obsitum, fortem, & magnanimum notat.*

De spatulis. Cap. 29.

IAM supra partes omnes thorace tenus, quid de moribus præsagirent, declarauimus, Nunc ad tertiam hominis partem deueniemus, scilicet thoracem. Philosophus animalium libro, thoracem partem illam appellat, quæ à collo ad pudenda vsque trunca procedit. Thorax ipse parte priore, posterioreque constat. Nos à posteriore incipiemus, & à ceruice omoplatæ obuiam fiunt. Hæc duo lata ossa sunt, à ceruice vtrinque ad humeros tendunt. Celso scoptula operta dicitur, Græcis ὠμοπλάτας, *hæc ad nonam à ceruice costam finiunt, humeros latos triangula forma faciunt, & à ceruice veluti mollibus iugis demissæ sunt. Ab aliquibus spatulæ humeri, & in animalibus armi dicuntur.*

Latæ magnæ, & distantes spatulæ.

IN figura animosi latas spatulas ei tribuit Aristoteles, & magnas Polemon, & Adamantius in figura virilis, omoplatas in latitudine distentas, quod Polemon in animoso etiam ab Aristotele mutuatus est. Virgilio videntur robur significare.

„ *Talis prima Dares caput altum in prælia tollit.*

„ *Ostenditq́; humeros latos.*

Et alibi,

„ *Hæc factus, latos humeros subiectaq́; colla.*

Ab humeris latis Plato fuit appellatus. Primo fuit athleta fortissimus, postea appulit animum philosophiæ. Refert Plutarchus in illius uita, cognomentum id sibi impositum, propterea quod cum apud Aristionem Argiuum pugilum magisterium exercendo, corpori operam daret, robustiore valetudine, & amplitudine cæteris condiscipulis humerorum latitudine præditus, huius generis appellationem sit consecutus. Tiberius Cæsar latus fuit ab humeris, & pectore, cæterisque membris vsque ad imos pedes æqualis, & congruens.

Spatulæ sursum elaræ.

IN *figura inuerecundi Aristoteles tribuit ei spatulas multùm eleuatas.*

De dorso. Cap. 30.

D*ORSVM, ceu carina quadam compactum est, totamq́ue corporis molem firmiter fulcit, & in vtramuis partem agit, & contorquet. Constat ossibus quatuor, & viginti septem à ceruice vsque ad omoplatas, vt diximus, ab his vsque ad extremas costas numero duodecim. Hæc pars pone pectus est, & metaphrenum est, ab extremà hac costa quinque sunt aliæ vertebræ lumbos constituentes omnium maximæ, ac crassissimæ. Philosophus animalium libro ait. Natura homini dorsum cuiusdam carinæ instar, ac fulchri machinata est, illius enim ope recti constitimus. Græcis* νῶτον *est.*

Magnum, & robustum dorsum.

Q*VIBVS dorsum ingens, ac robustum, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum, Aristoteles in Physiognomonicis. Dorsum latum, & robustum animositatis, & generositatis est signum. Polemon, & Adamantius. Sed prior in figura animosi, dorsum ei latum donat. Gemebundus Hercules apud Sophoclem, ait.*

„ *O dorsa, ò pectora.*

Angustum, & imbecille dorsum.

Q*VIBVSCVNQVE dorsum angustum, & imbecille molles sunt, & referuntur ad fœminam. Ex Aristotele in Physiognomonicis. Sed Polemon, & Adamantius, forma ab hac contraria (idest antedicta) contrarium iudicabit, scilicet dorsum angustum, & imbecille timiditatis, & imbecillitatis est signum. Ad Alexandrum verò scribens philosophus ait. Subtilitas tergi discordantis naturæ, (puto malignæ) idq́ue fortasse dixerit referens ad dorsum simiæ, & felis, nam angustum, & imbecille dorsum habent.*

Macilentum

Macilentum dorſum.

IN *figura ingenioſi Ariſtoteles tribuit ei dorſum non carnoſum.*

Dorſum piloſum.

Q*VI dorſum piloſum habent, aſperi ſunt, & referuntur ad beſtias. Alij textus inuerecundos habent,* ἀναιδεῖς. *Sed melius aſperi: nam beluæ potius aſperæ, & immites, quàm inuerecundæ ſunt. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis.*

De metaphreno. Cap. 31.

G*ALENVS eo libro, qui de interioribus inſcribitur, ait. Pectoris imum, quod eſt conterminum ſtomacho, phrenon à veteribus appellatur. Diaphragma eſt membrana diuidens ſpiritualia à naturalibus, à phreno ad poſtremas coſtas intus iungitur, Vnde metaphrenon ea eſt poſteriorum pars, quæ phreno opponitur. Græcis* μετάφρενον. *hoc eſt poſt phrenum. Aliquibus ſubſcapilium dicitur: quia ſub ſcapulis conſtituitur. Ea pars conſtat à ceruicis fine vſque ad lumbos, duodecim, vt diximus, vertebris conſtans. Pomponius Gauricus ineruditè apud, Adamantium per metaphrenum ſcapulas transfert.*

Hic virilis, & muliebris figuris primo libro deſcriptis conſulendum eſt. Illa enim huic muneri deſeruiunt.

Bene carnoſum, magnum, & articulatum metaphrenum.

Q*VICVNQVE metaphrenum habent magnum, bene carnoſum, & articulatum animabus fortes ſunt, & referuntur ad mares. Sed textus corrigendus eſt Ariſtoteli: in Phyſiognomonicis, nam habet* ἄσαρκον, *& dicere deberet* εὔσαρκον; *nam benè carnoſum apud ipſum authorem intelligendum eſt mediocriter, & quantum ſolùm debet eſſe carnoſum, vt bonum ſit. Polemon, & Adamantius. Metaphrenum quibus eſt robuſtum, optimum eſt ſignum. Iidemque in figura fortis metaphrenum ei robuſtum aſcribunt. Albertus. Dorſum latum, & ſolidum virile eſt.*

Macilentum, inarticulatum, & imbecille metaphrenum.

Q*VI habent metaphrenum imbecille, non carnoſum, & inarticulatum, animabus ſunt molles, & referuntur ad fæminas. Ariſtoteles in Phiſiogn. Sed Polemon. Quibus imbecille, & paruum, Adamantius, & gracile metaphrenum, timidi, & puſillanimi ſunt. Albertus. Dorſum iam dicto contrarium, muliebri aſſignatur generi.*

Latum metaphrenum.

L*ATVM metaphrenum magnanimitatem oſtendit. Polemon, & Adamantius. Ego ad leones referrem, quia Ariſtoteles in figura virilis, leoni, cui magnanimitas aſcribitur, metaphrenum latum tribuit, vt eo loco videre eſt.*

Carnoſum metaphrenum.

CARO *multa ſuperaucta metaphreno, ſenſuum indicat egeſtatem. Polemon, & Adamantius.*

Macilentum metaphrenum.

SI *verò pauca metaphreno excreuerit caro, fatuitatem indicat. Polemon, & Adamantius.*

Præſentibus equi, & viri figuris oſtendendis facis propoſita tabella, vt ſupinum me.aphrenum oculis ſubijciat.

Erectum metaphrenum.

QVICVNQVE *metaphrenum erectum habent, glorioſi ſunt, & inſipientes, & referuntur ad equos. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis. Sueſſanus interpretatur metaphrenum ſupinum, & concauum, & molles eſſe, & dementes, vt equi, qui metaphrenum cauum habent, & coitus tempore inſaniunt. O indignam tanti philoſophi interpretationem, & declarationem. Erectum habet metaphrenum pauo: nam elatam ceruicem etiam habet, & inter alites tùm intellectu, tùm gloria excellit. Gemmantes laudatus expandit colores aduerſo maximè ſole, quia ſic fulgentius radiant. Simul vmbræ quoſdam percuſſus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata quærit cauda, omnesque in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet oculos. Plinius. Pauo erecto pennarum flabello ſe ipſum miratur, ac ſi quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitioſius ſe geret, ſi verò reprehenderit, cauda recondita calumniatorem odio ſibi eſſe teſtabitur Oppianus.*

Valde

Valde curuum metaphrenum, humeri ad pectus contracti, & corpus effractum.

SI autem ad hæc, quæ supradicta sunt, corpus effractum fuerit, parcus, & lucricupidus erit, Adamantius. Sed Polemon addit peruersum, & inuidum.

Metaphrenum medium inter conuexum, & curuum.

QVONIAM neque curuum vehementer oportet esse, neque concauum metaphrenũ, medium erit benè formatum, Aristoteles in Physiogn. Hanc medietatem inter vehementer curuum, & conuexum explicant Polemon, & Adamantius. Placidè autem teres metaphrenum prudentem, gratiosum, & iucundum ostendunt.

Viri dorsum auium instar pilis obsitum, vt intueri queat quisque ob oculos ponere licuit.

Metaphrenum pilosum.

QVIBVSCVNQVE humeros, & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis: nam alta consilia, & cogitationes habent. Polemon, & Adamantius capite de pilis.

De Gibbis. Cap. 32.

VBI deficiunt omoplatæ in dorso, aut metaphreno, fit gibbus, & armi tument, idque autẽ defectu naturæ, aut nutricũ indiligentia, dum infantes adhuc molles ambulare cogunt, & ineptè sustinẽt, tunc os omoplatæ in inferna parte satis debile, facile cedit immoderato

motui, & sursum erigitur, prominetque, musculis se attollentibus locum præbet.

Dorsum gibbum.

GIBBOSVS *homo, nequaquam bonus, nisi id ex mollitie eueniat, cæteraque adfuerint signa, Polemon, & Adamantius. Sed Michael Scotus. Gibbositas significat hominem sagacem, ingeniosum, fallacem, malitiosum, & multæ memoriæ. Apud me omnes mutili improbi sunt, & pessimi omnium gibbosi, quùm Naturæ error sit circa cor, totius corporis principium.*

Pectus gibbum.

GIBBVS *solum ante, duplicis animi hominem, & plus simplicem, quàm sapientem notat. Scotus.*

De costis. Cap. 33.

COSTAE *communes partibus inferioribus, superioribusque octonæ sunt, ex Aristotele animalium libro. Dictæ sunt costæ, quod interna custodiant, vel quia simul stant. Hæ sunt spiritualium partium munimentum. Com, ehendunt anterius quodcunque est à clauibus ad scuti formem cartilaginem, posterius verò totam costarum compositionem, quæ à ceruicis vertebris protenditur.*

Benè costati.

QVI *robustis costis sunt, fortes secundum animam, & referuntur ad masculinum. In figura iracundi eum benè costatum facit, & in figura fortis, ossa, & costæ, & extrema corporis fortia, & magna. Aristo. in physiogn. In figura fortis Polemon, & Adamantius. Articuli, & latera fortia, & robusta. Sed Polemon in figura iracundi benè costatum posuit. Rotophanes Magnesius, qui eadem die lucta, pancratioque victor Olympijs euasit, huic sub Hadriano rursus detecto cadauere, os unum perpetuum à iugulo ad ilia costarum loco inuentum est. Ouidius de Hercule loquens.*

„ *Aut laceros artus, aut grandia tetigit ossa.*

Malè costati.

QVI *verò non bene costati, molles secundum animam, & referuntur ad fæminum. Aristoteles in Physiogn. Latera gracilia, imbecilliaque, formidinem, & imbecillitatem arguere inquiunt Polemon, & Adamantius. Costarum gracilitas, earundemque imbecillitas cordis, & animi imbecillitatem innuunt. Rhases, Albertus, & Conciliator.*

Exiles

Exiles costæ, & vacuæ.

LATERA valdè gracilia, & vacua, pusillanimitatem, malignitatem, & voracitatem arguit, Polemon, & Adamantius; Sed in Polemone transpositum est, vbi de ventre loquitur, ab Adamantio optimè animaduersum, & suo loco intrusum.

Tumidæ, & inflatæ costæ.

QVORVM latera turgidiora, & veluti inflata sunt, loquaces, & stultiloqui habentur, bouum, & ranarum argumento. Polemon, & Adamantius. Circumlata latera, & in tumoris speciem plena, nugacitatem, & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam esse dicit.

Carnosæ costæ, & duræ.

LATERA carnosa, & dura, disciplinis inhabilem arguunt. Alibi. Carnosæ costæ ruditatis signum. Ex Polemone & Adamantio. Rhases Costarum latitudo, & in ipsis carnium multitudo, stoliditatem declarant. Albertus latera carnibus referta, & duris, indocilem hominem ostendunt, sed cum superiori significatione confundens, ranis tribuit.

Non carnosæ costæ.

IN figura ingeniosi Aristoteles tribuit ei costas non carnosas, à contrario iam supra narrato signo.

De lumbis. Cap. 34.

OMNIVM maximæ, & crassissimæ sunt quinque lumborum vertebræ, & angusto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à cinctura vsque ad renes. Hæc est sedes luxuriæ. In sacris literis legitur. Sint lumbi vestri præcincti. Et Aegyptij, vt Orus in hyeroglphicis, hominis statum, conditionemque innuere volentes, lumbum, aut spinæ dorsi ossa pingunt. Sunt enim qui dicant hinc semen efluere. E regione ventri consistunt, & in concumbendo maxime laborant. Persius.

» Cum carmine lumbum.

» Intrant, & tenero scalpuntur vbi intima versu.

Validi, & ossei lumbi.

LVMBI ossei, validique virilitatem significant. Pol. Adaman.

Parui, & imbecilles lumbi.

IN figura timidi Aristoteles tribuit ei lumbos paruos, & imbecilles. Sed Polemon, & Adamantius lumbos longos dicunt, vbi notandum Polemonis textum corruptum, habet enim ἰσχία, pro ἰσχύς.

Carnosi

Carnosi lumbi.

IN *figura rudis Aristoteles tribuit ei carnosos lumbos.*

Carnosi, & molles lumbi.

CARNOSI lumbi, & molles effœminationem dicunt. Pol. Adam. Albertus spinam vocat. Spinæ pars inferior si latis iacet natibus, & molli carne circundata effœminatum ostendit.

Acuti lumbi.

LVMBI in acutum tendentes, mulierosis, intemperantes, & timidos ostendunt. Ex Polemone, & Adamantio. Albertus, si hæc pars prolixa desinit in acutum, intemperantiam ostendit, timiditatis, & libidinis.

Tremuli lumbi.

DVPLICES ambulationes lumbos tenentes cinædo ascribit Aristoteles in physiognomonicis in sua figura. Ego suspicor labem in codice: nam non κρατοῦντες *sed* κροτοῦντες. *idest strepitum facientes, vt de genibus dixit. Polemon, & Adamantius in eadem figura tremulos dixerunt. Polemon vbi de collo loquitur, dicit lumbus clamans, Adamantius lumbus mouetur. Qui enim lumborum motu vtuntur, vt etiam, qui equitant fluentiore corpore, præparatoque ad concumbendum euadunt, caloris agitationisque causa eodem afficiuntur modo, quo per coitum, & libidinosiores sunt, vt Aristoteles in Problematis. Sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam lasciuiores.*

Teretes, & graciles lumbi.

QVI medio ventre, mediocriter graciles sunt venationis studiosi, argumento leonum, & canum, videbit enim vtique quis, & canes ferarum amatores lumbis succintos esse. Sed antiqua translatio, huic contraria est, ait enim. Qui lumbosi sunt, ferarum amatores, & potius εὔζωνοι, *quàm* ἴζωνοι *legendum, vt habet Aristoteles in Physiogn. & potius succintos, & gracilles, quàm lumbosos interpretandum, & philoteri canes lumbos habent oblongos, duros graciles, neruosos, teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorsi, & lumborum signa confundens ait, incuruum dorsum, si in molli carne, & quæ iuxta ilia angusta, tanquam succinti, in omni opere precellunt, & præcipue venationis studio.*

De Humeris. Cap. 35.

HVMERI sunt, è quibus brachia pendent, ij & armi dicuntur, pro re dicti, nam ab eis arma dependent, ait Festus: nunc vsus obualuit, vt brutorum etiam armi dicantur.

Robusti

Robusti humeri.

ROBVSTI humeri robustos mores significant, Adamantius, idemque, & Polemon forti tribuerunt robustos humeros & iracundo latos. Sed corrigatur interim Adamantij textus, ait enim. Venter latus, & humeri vacui, robustæ spatulæ, legendum. Venter latus, & vacuus, humeri robusti, & spatulæ. Conciliator addit carnosos, quod quidem græcis codicibus non reperitur. Cicero de bubus loquens ait, terga eis esse data, humerorum vires, & latitudines ad arata extrahenda. Leo humeros, vt Aristoteles scribit, validos, & robustos habet. Leo damas ex forma humerorum Vlixis, eius fortitudinem arguit, aitque apud Homerum.

„ Quantum furis, humerisq;, torisq;.
„ Colligere est, non segnes, inersq;.

Et Vlixes increpans Laodamanti ait.

„ Si membra tibi dant grandia Parcæ.
„ Mentis eges.

Inarticulati, imbecilles humeri.

QVIBVS humeri imbecilles, & inarticulati, animabus fortes sunt, & referuntur ad fœminas, ex Aristotele in Phys. Sed Polemon, & Adamantius, vacui humeri fœminatorum, & timidorum sunt. Conciliator. Articuli indiscreti, & nodi ad stultitiam sunt. Sed huiusmodi humeros ipse habebat, ad eo stultus, vt neque ab alijs transcribere sciat.

Malè soluti humeri.

QVIBVSCVNQVE humeri difficulter soluti, conuulsi sunt, illiberales, & referuntur ad apparentem conuenientiam, & vt dixit muricenus ad apparentem morem, nam auari, qui dare nolunt, humeros contrahunt, costringuntque. Conciliator ad verbum.

Humeri laxi.

A CONTRARIO signo Albertus laxos humeros infirmitatem, & timiditatem significare scripsit.

Soluti humeri.

QVIBVSCVNQVE humeri benè soluti sunt, hi secũdum animam liberales sunt, & referuntur ad apparentiam, quia conuenit apparenti formæ liberalitas. Aristoteles in Physiogn. & per communem regulam id probauit. Benè constitutæ formæ virtus, malè verò ordinatæ vitium, sic apparenti formæ, & benè constitutæ liberalitas conuenit, male

male autem constitutæ illiberalitas. Potest etiam & id signum ad leonem referri, qui humeros, & vniuersum corpus benè solutum habet. Muricenus philosophus ad apparentem morem refert, nam liberales in dando humeros soluunt. Sæpe me vidisse memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, qui benè solutos, & articulatos humeros habebant, præ cæteris fortiores habebantur. Clarè id etiam in pistoribus obseruaui, dum triticeam pastam pugnis subigunt, qui quantò cæteris solutiores humeros haberent, eò fortiores erant. Sæpius, illustrissime Princeps, tuos solutos humeros admiraſſe recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, distantes, nec soluti, nec colligati humeri.

IN figura fortis viri Aristoteles in Physiognomonicis perfectam describens humerorum formam ait. Humeri ampli, & distantes non valdè colligati, nec omnino soluti, fortium sunt.

Pingues humeri.

PINGVES humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus satis crassè ait, crassi humeri, & solidi, virtutem ostendunt.

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

GRACILES, & acuti humeri pessimorum morum sunt, Polemon, & Adamantius. Conciliator insidiosos dicit. Albertus tenues, & in acutum erecti humeri insidiosos ostendunt.

Graciles, & colligati humeri.

IN figura ingeniosi Aristoteles in Physiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum, & humeros graciliora, & colligata.

Eleuati humeri.

ELEVATIO humerorum est signum asperitatis naturæ, & infidelitatis, & in idæa rudis ei humeros largitur sursum expansos, Aristoteles in Physiognomonicis.

Humeri piloſi.

AD Alexandrum scribens Aristoteles ait. Multitudo pilorum super vtroque humero, significat stultitiam, & fatuitatem. In Physiognomonicis verò, qui humeros pilosos habent, nunquam in eodem perseuerant, & ad aues refert. Polemon, & Adamantius capite de pilis. Quibuscunque humeros, & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis, nam alta consilia, & eorum sunt cogitationes. Socrates pilosis humeris fuit, & ipsemet vxoribus suis de ipso iurgantibus dicebat, se esse fœdum, & deformem, simis naribus, recaluà fronte, pilosis humeris, repandis cruribus, vt Hyeronimus ad Iouianum refert. Iuuenalis ad id.

,, *Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ.*
,, *Promittunt atrocem animum.*

Aciculares humeros pilis obsitos require folio. 78.

De pectore. Cap. 36.

PECTUS à collo priorem obtinet situm: in mammas utraque sui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur, incipiens à iugulo, desinit in aluum, & duobus lateribus concluditur. Dictum pectus, quod pessum sit inter mammas.

Magnum pectus.

QVICVNQVE verò pectora magna, & articulata habent, animo fortes sunt, & referuntur ad marem. Et in figura fortis tribuit ei pectus amplum, & carnosum, non verè carnosum, sed ossibus compactum, & leonem describens, ad quem refert, ait, pectore valido, & robusto, νεανικῶ, quod Suessanus malè iuuenile interpretatur. Polemon & Adamantius ab eo. Pectora ingentia, & fortia laudato, quia robustitatem significant, & in figura fortis tribuunt ei pectus, & metaphrenũ robustũ. Galenus esse amplũ pectus oportet ait, non latum aut longum, sed amplum intelligit per latum profundumque diuisione pectus, collum, & vnumquodq; membrũ. Albertus, & Conciliator ab eo medicus hãc Galeni pectoris diuisionẽ ignorauit, ait enim. Pectoris latitudo hominis est propria, ac pectus latũ, cuius cæteræ partes latæ dispositæ existunt. Ait Auicenna, quod calidam complexionẽ sequatur pectoris amplitudo, & extremitatũ, & ipsarum complementũ in quantitate earũ. Vegetius tyrones lato pectore eligit, Martẽ robusto pectore fuisse figurant Poetæ, ob eximiam eius fortitudinem, & ferociam in bello, ideo obscœni carminis author.

,, *Nemo est forti pectorosior Marte.*

Et gemens Hercules apud Sophoclem, ait.

,, *O pectora, ò terga.*

Et Achillem Græcorum fortissimum pectorosum fuisse memorant historiæ Daretis Phrygij. Lato fuit pectore, magnisque lacertis Mahometes Secundus imperator Turcharum, & eximio fuit corporis robore prædito ad omnia promptus, audax, & bellator egregius, & inuictus.

Gracile, & imbecille pectus.

IMBECILLE pectus Polemon, sed Adamantius addit, & gracile, animi pusillanimitatem, & timiditatem indicat. Iidem in figura imbecillis, imbecille pectus ei ascribunt. Conciliator Auicennæ authoritate, tale pectus frigiditatem indicare scribit. Albertus tenue pectus imbecille, & inualidum notare dixit.

Latum pectus, & humeri magni.

LATITVDO pectoris, & humerorum grossities, & tergi, significat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & sapientiæ. Aristo. ad Alexandrum.

Angustus pectus, & mediocris venter.

MEDIOCRITAS ventris, & pectoris strictura significat altitudinem intellectus, & boni consilij. Aristoteles ad alexandrum.

Carnosum pectus.

VVALDE carnosum pectus Polemon, & Adamantius rudem, & timidum ostendit. Conciliator ait significare ingratos; quod nescio vnde excerpsit, nisi ex suis optimis concilijs. Albertus. Pectus multis carnibus congestum, indociles, & ignauos.

Mediocre pectus, & tergi æqualitas.

MEDIOCRITAS pectoris, & tergi aqualitas signum est optimum, & probatum. Aristoteles ad Alexandrum.

Erubescens pectus.

QVIBVS est flammeus color circa pectus, sunt difficilis ira, & ad passionem refertur, iratis nanque superaccenduntur ea, quæ sunt circa pectus. Adamantius vbi de colore loquitur, ait. Pectora rubra existentia feruere intus iram ostendunt, quod ab Aristotele, vt prius diximus, excepit. Albertus. Pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum ostendit.

Pilosum pectus.

PECTVS ipsum secundum se ipsum densis pilis consitum, calidi consilij hominem, & magnanimum notat, Polemon, sed Adamantius non magni, sed duplicis animi dicit, ijs enim, qui temperamento calido sunt, & humido, circa pectus, laceratos, spinam, ac denique per totum corpus multi pili generantur: nam pilorum copia, roboris, & virilitatis est inditium. Pudenda, quorum partes sunt calidæ, & humidæ, multis pilis circundantur. Item quibus exempti sunt testes, ij glabri fiunt, & si prius essent hirti, ob id spadones appellauit antiquitas.

Pilosum pectus, & venter.

MVLTOS habere pilos in ventre, & pectore, declarat horribilitatem, & singularitatem naturæ, & diminutionem apprehensionis, & amorem iniuriarum. Aristoteles ad Alexandrum. In Physiognomonicis verò. Qui circa pectus, & aluum nimium pilositatis habent, in eisdem operationibus nunquam perseuerant, & ad aues referuntur: quæ pectus, & aluum pilosissimum habent. Polemon. Pectus, & aluum, qui multa pilatura redundat, mente leues, instabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, sed luxuriosos dicit, ob id labem suspicor in Polemone. Albertus. Venter, & pectus nimio pilo contentum, leuem, & instabilem dicunt, id monstrauere aues, quæ sunt sine religione, & pietate.

Glabrum pectus.

QVI pectora valdè lenia habent, inuerecundi sunt, & ad mulieres referuntur. Aristoteles in Physiogn. Sueßani interpretatio non inuerecundos, sed asperos habet, satis insulsè, nam mulieres inuerecundæ non asperæ sunt. Galenus glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit, nam calor est qui pilos creat, ob quam causam etiam enuchis desunt. Laue autem corpus veluti multo constipatum frigore est, algorem comitatur densitas, densitatem verò læuitas. Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, ac timidos dicit. Aristoteles in physiognomonia iracundi, & Polemon tribuunt ei leuitatem circa pectus, & inguina. Albertus nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

Mediocriter pilosum pectus.

QVORVM neque valdè pilosa, neque lenia esse oportet, medius vtique habitus est optimus. Arist. in Physiogn.

De Mammilis. Cap. 37.

MAMMILLIS laxior contextus corporis est, vberum apex papilla est, per quam fœminis lac emittitur, supra pectus existunt, vt Aristoteles animalium libro.

Mammillæ dependentes pectore amplo, & macilento.

QVIBVS mammillæ dependent, pectore amplo, & carne vacuo, scortatores, & ebrioli sunt. Polemon, & Adamantius. Sed hi de maribus loquuntur. Conciliator autem de fœminis. Quibus abscissæ à pectore sunt mammillæ & magnæ, sunt inertes, & vinolentæ, sed suum Albertum sequutus. Quibus mammillæ dependent molli carne circundatæ, effœminationem, vinolentiam, & intemperantiam designant. Polemonis textus mendosus est. De his Martialis loquitur.

„ *Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ.*

Mammillæ paruæ, & extenuatæ.

MAMMILLÆ paruæ, & extenuatæ, imbecilles notant. Conciliator.

Mammillæ mediocres.

MEDIOCRITER magnas mammillas, & plenas, & molles perfectam complexionem ostendere scribit Conciliator, Galeni authoritate.

De Ventre. Cap. 38.

VENTER, vt Aristoteles animalium libro ait, infra pectus est, parte priore, eius radix vmbilicus est. Græci κοιλίαν vocant.

Amplus, & concauus venter.

QVIBVS *ea, quæ sunt circa ventrem pinguia, benè fortes sunt, & referuntur ad masculinum. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed per ea, quæ sunt circa ventrem, latera, pectus, & lumbos intelligit, & per pinguia magna, quæ notæ sunt fortitudinis. Idem in figura fortis tribuit ei ventrem magnum, & ad se contractum. Polemon, & Adamantius in eadem figura ventrem latum, & concauum. Conciliator carnosa, quæ circa ventrem esse ad fortitudinem ait.*

Magnus, carnosus, mollis, & dependens venter.

QVI *habet ventrem magnum iudicandus est stolidus, superbus, & luxuriosus, Aristoteles ad Alexandrum. Venter concauus, & carnosus, si quidem mollis fuerit, & pendens sensuum hebetudinem, ebriositatem, & intemperantiam arguit, Polemon, sed Adamantius venter magnus, non concauus dicit. Iidem in figura rudis eum ventricosum depingunt, & fatuum improbum, vt sit vitiorum vsquequaque plenus, ventricosum. Galenus ad Thrasibulum crassiuenter non erit subtilis intellectus. Albertus, qui magnum ventrem habet, indiscretus, stolidus, superbus, & luxuriosus. Rhases ventris nimietas libidinis declarat nimietatem, eadem ab eo Conciliator. Plinius, minus solertes, quibus obesissimus venter. Albertus. Ventris spatium multæ carne, & solida vestitum, si quidem nimia sit comparatione quantitatis staturæ, malitiosum quidem, non autem voracem, & luxuriosum. Esopus ventricosus fuit, vt à Maximo Planuda describitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat efferata libido, sic etiam pertinax, vt à Suetonio narratur. Plautus suum lenonem facinorosum inter alias notas etiam ventricosum facit. Sic etiam in sua asinaria Leonidam aliquantulum ventricosum.*

Macilentus venter.

Q[illegible]BVS *autem ea, quæ sunt circa ventrem non sunt pinguia, molles, referuntur ad indecenti[illegible] Nam decentia est, vt sit magnus, ad hoc, vt calor circumstans magnus & fortis sit, qui est roboris fundamentum.*

Durus venter.

VENTER *si dura carne compactus sit gulositatem, & ruditatem demonstrat, Polemon, sed Adamantius non ruditatem, sed versutiam dicit.*

Mollis venter.

VENTREM *molliorem, & depressiorem animi magnitudinem, & virtutem Albertus notare dicit, ex Loxo.*

Mediocris

Mediocris venter.

MEDIOCRITAS ventris, cum strictura pectoris decenti, altitudinem, intellectus, & bonum consilium testatur, Aristoteles ad Alexandrum: Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem significant, Polemon, & Adamantius. Corrigendus est textus Polemonis, qui pro animi valetudine, ægritudinem conuertit. Fortia fuit ventre ad eo restricto, & castigato, authore Iouio, vt angustissimè cingeretur, fuitque dux fortis & animosus. Sed quid pilosus venter significet, supra iam proximo capite declarauimus. Albertus eadem, quæ Aristoteles.

De Vmbilico. Cap. 39.

PECTORI subditam ventris planitiē mediam ferè vmbilicus non indecenti nota signat.

Spatium ab vmbilico vsque ad pubem, maius, quàm ab vmbilico ad pectoris imum.

IN problematis Aristoteles ait. Qui partem vmbilico subiectam habent maiorem, quam superiorem pertinentem ad pectus, vita breui, imbecillisque virilus sunt. Ratio est, quòd venter ob suam breuitatem frigidus est, nam cum paruam obtineat concoquendi vim, sic excrementis redundare aptissimus est, morbis etiam nimirum patent, qui tali ventre constiterint. Conciliator ab eo. Cum ea, quæ sunt ab vmbilico deorsum, vsque ad fundamentum, maiora fuerint his, quæ sunt ad pectus, hos imbecilles, & breuis vitæ existimato.

Ab vmbilico vsque ad pectoris imum, maius, quàm ab imo pectore ad iugulum.

QVICVNQVE autem maius habent, quod ab vmbilico vsque ad extremum pectoris, eo quod est ab extremitate pectoris vsque ad collum, voraces sunt, & insensibiles, voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum, insensibiles autem, quia angustum locum habent sensus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum, ita vt sensus grauati sint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterum in figura comedonis ait eos esse, quibus quod est ab vmbilico ad pectus maius, quàm quod inde est, vsque ad collum. Polemon, & Adamantius ab eo hæc habent. Quibuscunque ab vmbilico vsque ad imum pectoris maior commensus, quàm hinc vsque ad coniunctionem colli. gulosi, & exuriones. Polemonis textus accomodandus est, nam μακρ υ corrigendus ἄκρου. id est à summo, vt habet Adamantius. Albertus, si spatium ventris vincit spatium superius, erit fornicator, & voluptuosus. Sed has diuisiones ipse non intellexit, quippe totius corporis duas facit, sed spatium ventris intelligendum ab vmbilico vsque ad imum pectoris.

Ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulū æquale.

HIS maximè consonum videtur, in quibus facta dimensionem æqualis fuerit pars, quæ vmbilicum, & pudenda interiacet, & pars, quæ vmbilicum, & imum pectoris, & ea, quæ imum pectoris, & gulam, vt tripartita dimensio sit, & perfectam animi virtutem,

& corporis

& corporis optimam habitudinem denunciat, quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone sed puto ex Polemone, quod abest. Metiendum est spatium, quod est ab vmbilico inferius vsque ad imum pectinis, & spatium, quod est ab vmbilico vsque ad colli initium in furculis, hoc enim in benè extenso homine secundum naturam æquale, & si quidem æquale est, significat laudabilem, & animi virtutem, & corporis dispositionem. Sed ignorauit vt diximus, veram dimensionem.

De Pudendis. Cap. 40.

O*MITTENDA hæc fore iudicaueram, quum apud castas aures vix vlla eorum mentio fieri honestè potest, sine honoris præfatione; tamen quia ordo rerum conscribendarum sese nobis ingerebat, ne manca, mutilaque hæc forent, necessaria nobis visa sunt commentanda. Galenus ex quatuor corporis partibus, quatuor proficisci effectus animi dixit, ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiam, ex uerendis luxuriam. Inferior pars viri, mulierisùe pecten dicitur, in qua pili nascuntur. Est enim mutua partium corporis correspon-sio, vt oris scissio, & labiorum crassities, vel tenuitas, mulierum naturæ, & scissuram, & labiorum crassitiem, vel tenuitatem indicet, vt nasus mutonem. Magnus pecten fortes demonstrat, & ad mares refferre licet, vt pingue, & molles imbecilles, ad fœminas. Idem pilis valdè densum, & vibratis luxuriosum, & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extensis, neque luxuriosum, neque fœcundum ostendit. Magnum penem durum, & stolidum ingenium ostendere dicunt, ad asinos comparando: nam inter animalia asinus magno præstat mutone. Comodus Cæsar, vt Lamprydius refert, habuit hominem, cuius penis mirum inmodum prominebat, quem asinum appellabat, vnde viriliores onobelos vocant, quasi asini tellum proferentes. Sic ad sinistram sui partem vergens masculorum esse prolificum, quod semen in dextram mulieris vteri partem proijciat, ad dextram verò fœminarum, medicorum consensus declarat, quod falsum esse deprehendi. Paruos testes malorum morum dicit Conciliator, vt magni stolidum, & inertem accusant, sed ego robur demonstrare contenderem, cum in testibus virilem vim inesse opinentur Philosophi, argumento, quòd in eorum abstractione mares effæminari contingat, ac ceu in fœminarum naturam conuerti, quum tales & barba careant, & naturæ vi sobolis procreandæ facultate priuentur, nec virilis vocis vsum habeant, nec prorsus quamplurimis negotijs peragendis à fœmineo sexu discrepent, & vulgò iactatur. Qui fortes sunt, magnos testiculos habent. Præcipuum generationis organum sequitur vmbilici proportionem, vnde ex materno vtero progrediens infans: diligenter præcidendus est illius vmbilicus, iusta longitudine eminentiæ. In fœminis verò nimium religatus statis progressu pariendi conatus restringere potest. Sic vulua, quæ intus laxa est, insatiabiles in coitu demonstrat, vt in adulescentulis videre est: inæqualiter iacens, libidinosam, & loquacem. Et interstitium inter anum, & vuluam exterius expositum, in coeundo insanas demonstrare innuit Conciliator.*

De Vlnis. Cap. 41.

I*AM ad quartam, & vltimam corporis partem deuentum est, scilicet ad duplex brachium, & crus. Aristoteles in suis Physiognomonicis de ijs non loquitur: nam de coxis, & tibijs loquens de vlnis intelligi iubet, & animalium libro ait. Crura cum brachijs communem ineunt rationem: nam quibus breues cubiti, ijs etiam fœmora breuia, & quibus pedes exigui, ijs etiam paruæ manus.*

Vlnæ

Vlnæ brachia, & cubiti robusti, & benè articulati.

VLNÆ, & brachia robusta, & cubiti bene articulati, optimum hominem significant, Polemon. Sed Adamantius vlnas, & brachia robusta, & cubitos ipsos benè articulatos esse oportere, quos probari volunt. Aristoteles de tibijs loquens, quod etiam ad vlnas & brachia referri poscit, ait. Tibiæ robustæ, articulatæ, & neruosæ animæ fortes viros ostendunt, & ad masculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens ait.

» *O pectora, ò terga, ò lacertorum tori.*

Id est neruis, & eleuatis musculis plena. Laodamas ex Vlixis corporatura vires præsagiebat, inquiens apud Homerum.

» *Non segnis inersq́.*

» *Hospes adest, quantum suris, humerisq́, torisq́.*

Cicero libro de senectute Milonis Crotoniatæ verba referens, qui cum iam senex esset, & athletas se curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrimansque dixisse. At hi quidem iam mortui sunt. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum. Cæsar fuit teretibus membris, & fortis. Vespasianus compactis, firmisque membris, ad expeditionem Iudeæ ob suam strenuitatem fuit electus, vt à Suetonio describitur. Robustis artubus, ac toroso corpore fuit Georgius Scanderbeckus, vt prægrandi, ponderosoque acinatè, quo vtebatur, medios hostes ad vmbilicum proscinderet, transuersos diuideret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret, quorum immanium vulnerum truculentiam Mahometes Turcarum imperator inusitatæ violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque ab eo, vt Byzantium mitteretur. Cæsar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat, validaque neruorum compage firmissimum, cuius artus reliqui ad decorem egregiè correspondebant. Ad cunctas equestris, & pedestris armaturæ, ludorumque omnium exercitationes efferebat: in palestra robustissimum quemque prosternebat, & currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollabat.

Vlnæ, brachia, & cubiti exiles.

CONTRARIA prædictis erunt, Polemon, & Adamantius, vlnæ, brachia, & cubiti exiles, & imbecillis naturæ argumenta dixeris. Albertus tenues cubiti imbecilles, confunditque præsens caput cum inferiori satis perplexè.

Vlnæ valde carnosæ.

CARNOSIORES verò vlnæ disciplina, & sensibus carentem arguunt, Polemon, & Adamantius. In figura rudis Aristoteles ascribit ei, quæ sunt circa collum, & brachia carnosiora. Albertus, Cubiti pleni rudes, indociles ostendunt.

Vlnæ oblongæ vsque ad genua.

QVANDO verò protenduntur brachia intantum, quòd manus perueniant ad genua significant audaciam cum probitate, & largitate, Aristoteles ad Alexandrum. Vlnæ si ita fuerint prolixiores, vt protensæ manus vsque ad genua perueniant, fortitudinis,

& caliditatis

& caliditatis signum, Polemon, sed Adamantius fortitudinis, & fœlicitatis. Rhases. Cum brachia adeò, fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, sublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguit, idque à cordis caliditate, & humiditate prouenire dixit. Albertus, non quod extremitas medij digiti manus genua tangant, sed licet deficiat mensura quatuor digitorum humilitatem, & fortitudinem denotare scripsit. Aristotelem legimus exerto brachio fuisse, Alexandrum Magnum tales manus habuisse dicitur, & ob id audaciam cum probitate, & largitate ostendisse. Artaxersem longimanum, quod dextra manus sinistra longiorem haberet, cognominatum esse fertur, vnde Persarum regibus tum facilitate, humanitateque, tum animi magnitudine præstitisse.

Vlnæ breuiores, vt comedentes cogant caput occurrere manibus.

Q*VANDO verò decurtantur brachia, signum est amantis discordiam, & ignorantiã, Aristoteles ad Alexandrum. Breuiores vlnæ, vt ad genua non perueniant, sed in comedendo cogant caput occurrere manibus, maleuolos, atque alienis malis gaudentes, & inuidos ostendunt, Adamantius, sed Polemon addit pessimos, & malorum ministros. In petrea interpretatione omnia peruersa repperies. Rhases. Curta brachia timidum hominem, ac malitiæ amatorem innuunt, idque ex superiori adducta ratione, scilicet ex frigiditate, & siccitate prouenire dixerunt. Albertus. Cum autem prolixitas hæc ad femur desinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur, & quicunque cibos cum desiderio sumentes extendunt os, vt occurrat manibus, iisdem vitijs obnoxij sunt. Sed confundit omnia.*

Brachia venosa.

I*N figura luxuriosi Polemon tribuit ei venas in brachio perspicuas.*

De Manibus. Cap. 42.

A*NIMALIVM libro summus Peripateticorũ princeps, manus, ait, partes sunt palma, digiti, & nodus, cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, vola, exterior neruosa, & carnosa dicitur.*

Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ.

V*BI de pedibus agit Aristoteles in Physiognomonicis, etiam de manibus intelligi voluit, cum communem simul incant rationem, ob id magnæ manus articulatæ, & neruosæ robustos ostendit, secundum ea, quæ sunt in anima, & refert eos ad masculinum genus. Et in figura fortis, & animosi tribuit vtrique extrema corporis fortia, & magna, & per magna extrema non nisi manus, pedes, & similia intelligit. Polemon, & Adamantius in figura fortis etiam pedes, & manus benè articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage adeò firma, vt ferream soleam rumperet, & prælongam equestrem lanceam à calce sublatam attolleret. Selinus Baiazetis filius lata manu, & teretibus membris fuit, fuit & bellator fortissimus, nullo vnquam labore, aut corpus fatigari, aut animus debilitari poterat.*

Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ.

IDEM, eodem in loco de manibus etiam intelligens ait. *Paruæ manus, & graciles, & malè articulatæ, potius visu delectabiles, quàm robustæ, molles notant, secundum ea, quæ sunt in anima & refert ad fœmininum genus. Idemque in figura imbecillis imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus describit graciles, & longas, easdem quoque ab eo tribuunt. ei Polemon, & Adamantius.*

Manus delicatæ, & molles.

NOS, *quæ carni Aristoteles, & alij tribuunt, manibus tribuemus, quia reliquas corporis partes contectas portare solemus, & quisquis physiognomonicam scientiam exercens, honestius manus contrectare poterit. Aristoteles in animalibus ait. Duri carne inepti mente, Qui verò molles ingeniosi. In Physiognomonicis verò hec habet, secundum Suessani translationem. Caro dura, & habituatæ naturæ insensibilem significat, lenis autem, & benè nata, & instabilem, nisi in forti corpore, & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hoc ex varia textus corruptione, tum Suessani interpretatione, quid significent, vix coniici potest, & dum sensum versioni accommodat, proh Dij immortales in quantas labitur ineptias. Sed textus ita accommodandus est. Caro lenis ingeniosum significat, dura quidem, & boni habitus, idest superflua, insensibilem, nisi in forti corpore, & habente magnas, estremitates hoc accidat, Et in figura ingeniosi. Caro humidior, & mollior non superflua, neque pinguis valdè, & cutis subtilis. Galenus, & Rhases temperati corporis signum dant cutis subtilitatem. Polemon, & Adamantius. Manus teneræ, & molliores optimi dicuntur esse ingenij argumentum. Et in figura ingeniosi dant ei carnem mollem, & mediam. Cuius rationem afferre tentandum. Legitur naturali historia quamplures fuisse, qui subtiliorem animi constare non sanguinis subtilitate opinati sunt, sed cutis, aut corporum operimentis, & ob id magis, minusùe bruta esse, vt ostreas testudines, bouum, & suum terga. Sed Aristoteles secundo de anima scribit hominem gustum præ cæteris animalibus certiorem habere, est enim gustus, tactus quidam & ob id, quia tactu præstantior sit, etiam cæterorum animalium prudentissimus. Vnde inter homines* σκληρόσαρκοι, *idest duri carne, hebetes,* μαλακόσαρκοι, *idest carne molles, ingeniosi, nam qui huiusmodi carne constant, meliorem tactum, & ob id meliorem sensoriam facultatem, & inde melioris esse intellectus, quia sensuum bonitas dispositio est ad bonitatem intellectus, quia bonitas tactus ex bona sequitur temperatura, & bonam complexionem sequitur nobilitas animæ, vt sæpius diximus. Vnde quibus præstantior fuerit tactus, præstantiorem quoque inesse animam, & perspicaciorem mentem infertur. Sed pueri, & mulieres molles sunt carne, & ab eodem Aristotele consilio, & ingenio inualidi dicti sunt. Quibus respondendum, mollitiem duplici de causa euenire, siue ex complexionis bonitate, quæ rara sit, & benè disposita, siue phlegmatis redundantia, qua constant pueri, & mulieres. Ob id Fabius in malaco sanum dixit, quasi in carnis mollitie, & raritate summam intelligi mentis sanitatem, idest prudentiam, & perspicaciam. Non probat Plinius illos, qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putant, sed cute, o perimentisque corporum magis, aut minus bruta esse, boum tergora, setas suum obstare tenuitati immeantis spiritus, nec purum, liquidumque transmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles setas habent, cum tamen omnium quadrupedum subtilitas animi præcipua*

motui, & sursum erigitur, prominetque, musculis se attollentibus locum præbet.

Dorsum gibbum.

GIBBOSVS homo, nequaquam bonus, nisi id ex mollitie eueniat, cæteraque adfuerint signa, Polemon, & Adamantius. Sed Michael Scotus. Gibbositas significat hominem sagacem, ingeniosum, fallacem, malitiosum, & multæ memoriæ. Apud me omnes mutili improbi sunt, & pessimi omnium gibbosi, quùm Naturæ error sit circa cor, totius corporis principium.

Pectus gibbum.

GIBBVS solum ante, duplicis animi hominem, & plus simplicem, quàm sapientem notat. Scotus.

De costis. Cap. 33.

COSTAE communes partibus inferioribus, superioribusque octonæ sunt, ex Aristotele animalium libro. Dictæ sunt costæ, quod interna custodiant, vel quia simul stant. Hæ sunt spiritualium partium munimentum. Comprehendunt anterius quodcunque est à clauibus ad scuti formem cartilaginem, posterius verò totam costarum compositionem, quæ à ceruicis vertebris protenditur.

Benè costati.

QVI robustis costis sunt, fortes secundum animam, & referuntur ad masculinum. In figura iracundi eum benè costatum facit, & in figura fortis, ossa, & costæ, & extrema corporis fortia, & magna. Aristo. in physiogn. In figura fortis Polemon, & Adamantius. Articuli, & latera fortia, & robusta. Sed Polemon in figura iracundi benè costatum posuit. Rotophanes Magnesius, qui eadem die lucta, pancratioque victor Olympijs euasit, huic sub Hadriano rursus detecto cadauere, os unum perpetuum à iugulo ad ilia costarum loco inuentum est. Ouidius de Hercule loquens.

„ *Aut laceros artus, aut grandia tetigit ossa.*

Malè costati.

QVI verò non benè costati, molles secundum animam, & referuntur ad fœminum. Aristoteles in Physiogn. Latera gracilia, imbecilliaque, formidinem, & imbecillitatem arguere inquiunt Polemon, & Adamantius. Costarum gracilitas, earundemque imbecillitas cordis, & animi imbecillitatem innuunt. Rhases, Albertus, & Conciliator.

Exiles costæ, & vacuæ.

LATERA valdè gracilia, & vacua, pusillanimitatem, malignitatem, & voracitatem arguit, Polemon, & Adamantius; Sed in Polemone transpositum est, vbi de ventre loquitur, ab Adamantio optimè animaduersum, & suo loco intrusum.

Tumidæ, & inflatæ costæ.

QVORVM latera turgidiora, & veluti inflata sunt, loquaces, & stultiloqui habentur, bouum, & ranarum argumento. Polemon, & Adamantius. Circumlata latera, & in tumoris speciem plena, nugacitatem, & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam esse dicit.

Carnosæ costæ, & duræ.

LATERA carnosa, & dura, disciplinis inhabilem arguunt. Alibi. Carnosæ costæ ruditatis signum. Ex Polemone & Adamantio. Rhases Costarum latitudo, & in ipsis carnium multitudo, stoliditatem declarant. Albertus latera carnibus referta, & duris, indocilem hominem ostendunt, sed cum superiori significatione confundens, ranis tribuit.

Non carnosæ costæ.

IN figura ingeniosi Aristoteles tribuit ei costas non carnosas, à contrario iam supra narrato signo.

De lumbis. Cap. 34.

OMNIVM maximæ, & crassissimæ sunt quinque lumborum vertebræ, & angusto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à cinctura vsque ad renes. Hæc est sedes luxuriæ. In sacris literis legitur. Sint lumbri vestri præcincti. Et Aegyptij, vt Orus in hyeroglphicis, hominis statum, conditionemque innuere volentes, lumbum, aut spinæ dorsi ossa pingunt. Sunt enim qui dicant hinc semen efluere. E regione ventri consistunt, & in concumbendo maxime laborant. Persius.

» *Cum carmine lumbum.*
» *Intrant, & tenero scalpuntur vbi intima versu.*

Validi, & ossei lumbi.

LVMBI ossei, validique virilitatem significant. Pol. Adaman.

Parui, & imbecilles lumbi.

IN figura timidi Aristoteles tribuit ei lumbos paruos, & imbecilles. Sed Polemon, & Adamantius lumbos longos dicunt, vbi notandum Polemonis textum corruptum, habet enim ἰσχύα, pro ἰσχύν.

Carnosi

Carnosi lumbi.

IN *figura rudis Aristoteles tribuit ei carnosos lumbos.*

Carnosi, & molles lumbi.

CARNOSI *lumbi, & molles effæminationem dicunt. Pol. Adam. Albertus spinam vocat. Spinæ pars inferior si latis iacet natibus, & molli carne circundata effæminatum ostendit.*

Acuti lumbi.

LVMBI *in acutum tendentes, mulierosis, intemperantes, & timidos ostendunt. Ex Polemone, & Adamantio. Albertus, si hæc pars prolixa desinit in acutum, intemperantiam ostendit, timiditatis, & libidinis.*

Tremuli lumbi.

DVPLICES *ambulationes lumbos tenentes cinædo ascribit Aristoteles in physiognomonicis in sua figura. Ego suspicor labem in codice: nam non* κράτουντες *sed* κρότουντες*. idest strepitum facientes, ut de genibus dixit. Polemon, & Adamantius in eadem figura tremulos dixerunt. Polemon ubi de collo loquitur, dicit lumbus clamans, Adamantius lumbus mouetur. Qui enim lumborum motu utuntur, ut etiam, qui equitant fluentiore corpore, præparatoque ad concumbendum euadunt, caloris agitationisque causa eodem afficiuntur modo, quo per coitum, & libidinosiores sunt, ut Aristoteles in Problematis. Sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam lasciuiores.*

Teretes, & graciles lumbi.

QVI *medio ventre, mediocriter graciles sunt venationis studiosi, argumento leonum, & canum, videbit enim utique quis, & canes terarum amatores lumbis succintos esse. Sed antiqua translatio, huic contraria est, ait enim. Qui lumbosi sunt, ferarum amatores, & potius* ἰοζωνοι*, quàm* εὔζωνοι *legendum, ut habet Aristoteles in Physiogn. & potius succintos, & gracilles, quàm lumbosos interpretandum, & philoteri canes lumbos habent oblongos, duros graciles, neruosos, teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorsi, & lumborum signa confundens ait, incuruum dorsum, si in molli carne, & quæ iuxta ilia angusta, tanquam succinti, in omni opere precellunt, & præcipue venationis studio.*

De Humeris. Cap. 35.

HVMERI *sunt, è quibus brachia pendent, ij & armi dicuntur, pro re dicti, nam ab eis arma dependent, ait Festus: nunc usus obualuit, ut brutorum etiam armi dicantur.*

Robusti humeri.

ROBVSTI *humeri robustos mores significant, Adamantius, idemque, & Polemon forti tribuerunt robustos humeros & iracundo latos. Sed corrigatur interim Adamantij textus, ait enim. Venter latus, & humeri vacui, robustæ spatulæ, legendum. Venter latus, & vacuus, humeri robusti, & spatulæ. Conciliator addit carnosos, quod quidem græcis codicibus non reperitur. Cicero de bubus loquens ait, terga eis esse data, humerorum vires, & latitudines ad arata extrahenda. Leo humeros, vt Aristoteles scribit, validos, & robustos habet. Leo damas ex forma humerorum Vlixis, eius fortitudinem arguit, aitque apud Homerum.*

„ *Quantum furis, humerisque, torisque.*

„ *Colligere est, non segnes, inersque.*

Et Vlixes increpans Laodamanti ait.

„ *Si membra tibi dant grandia Parcæ.*

„ *Mentis eges.*

Inarticulati, imbecilles humeri.

QVIBVS *humeri imbecilles, & inarticulati, animabus fortes sunt, & referuntur ad fœminas, ex Aristotele in Phys. Sed Polemon, & Adamantius, vacui humeri fœminatorum, & timidorum sunt. Conciliator. Articuli indiscreti, & nodi ad stultitiam sunt. Sed huiusmodi humeros ipse habebat, ad eo stultus, vt neque ab alijs transcribere sciat.*

Malè soluti humeri.

QVIBVSCVNQVE *humeri difficulter soluti, conuulsi sunt, illiberales, & referuntur ad apparentem conuenientiam, & vt dixit muricenus ad apparentem morem, nam auari, qui dare nolunt, humeros contrahunt, constringuntque. Conciliator ad verbum.*

Humeri laxi.

A CONTRARIO *signo Albertus laxos humeros infirmitatem, & timiditatem significare scripsit.*

Soluti humeri.

QVIBVSCVNQVE *humeri benè soluti sunt, hi secũdum animam liberales sunt, & referuntur ad apparentiam, quia conuenit apparenti formæ liberalitas. Aristoteles in Physiogn. & per communem regulam id probauit. Benè constitutæ formæ virtus, malè verò ordinatæ vitium, sic apparenti formæ, & benè constitutæ liberalitas conuenit,*

male

male autem constitutæ illiberalitas. Potest etiam & id signum ad leonem referri, qui humeros, & vniuersum corpus benè solutum habet. Muricenus philosophus ad apparentem morem refert, nam liberales in dando humeros soluunt. Sæpe me vidisse memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, qui benè solutos, & articulatos humeros habebant, præ cæteris fortiores habebantur. Clarè id etiam in pistoribus obseruaui, dum triticeam pastam pugnis subigunt, qui quantò cæteris solutiores humeros haberent, eò fortiores erant. Sæpius, illustrissime Princeps, tuos solutos humeros admirasse recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, distantes, nec soluti, nec colligati humeri.

IN *figura fortis viri Aristoteles in Physiognomonicis perfectam describens humerorum formam ait. Humeri ampli, & distantes non valdè colligati, nec omnino soluti, fortium sunt.*

Pingues humeri.

PINGVES *humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus satis crassè ait, crassi humeri, & solidi, virtutem ostendunt.*

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

GRACILES, *& acuti humeri pessimorum morum sunt, Polemon, & Adamantius. Conciliator insidiosos dicit. Albertus tenues, & in acutum erecti humeri insidiosos ostendunt.*

Graciles, & colligati humeri.

IN *figura ingeniosi Aristoteles in Physiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum, & humeros graciliora, & colligata.*

Eleuati humeri.

ELEVATIO *humerorum est signum asperitatis naturæ, & infidelitatis, & in idæa rudis ei humeros largitur sursum expansos, Aristoteles in Physiognomonicis.*

Humeri pilosi.

AD *Alexandrum scribens Aristoteles ait. Multitudo pilorum super vtroque humero, significat stultitiam, & fatuitatem. In Physiognomonicis verò, qui humeros pilosos habent, nunquam in eodem perseuerant, & ad aues refert. Polemon, & Adamantius capite de pilis. Quibuscunque humeros, & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis, nam alta consilia, & eorum sunt cogitationes. Socrates pilosis humeris fuit, & ipsemet vxoribus suis de ipso iurgantibus dicebat, se esse fœdum, & deformem, simis naribus, recaluâ fronte, pilosis humeris, repandis cruribus, vt Hyeronimus ad Iouianum refert. Iuuenalis ad id.*

Hispida

„ *Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ.*

„ *Promittunt atrocem animum.*

Aciculares humeros pilis obsitos require folio. 78.

De pectore. Cap. 36.

PECTVS *à collo priorem obtinet situm: in mammas vtraque sui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur, incipiens à iugulo, desinit in aluum, & duobus lateribus concluditur. Dictum pectus, quod pessum sit inter mammas.*

Magnum pectus.

QVICVNQVE *verò pectora magna, & articulata habent, animo fortes sunt, & referuntur ad marem. Et in figura fortis tribuit ei pectus amplum, & carnosum, non verè carnosum, sed ossibus compactum, & leonem describens, ad quem refert, ait, pectore valido, & robusto,* [illegible]*, quod Suessanus malè iuuenile interpretatur. Polemon. & Adamantius ab eo. Pectora ingentia, & fortia laudato, quia robustitatem significant, & in figura fortis tribuunt ei pectus, & metaphrenũ robustũ. Galenus esse ampliũ pectus oportet ait, non latum aut longum, sed amplum intelligit per latum, profundumque diuisione pectus, collum, & vnumquodq; membrũ. Albertus, & Conciliator ab eo medicus hãc Galeni pectoris diuisionẽ ignorauit, ait enim. Pectoris latitudo hominis est propria, ac pectus latũ, cuius cæteræ partes latæ dispositæ existunt. Ait Auicenna, quod calidam complexionẽ sequatur pectoris amplitudo, & extremitatũ, & ipsarum complementũ in quantitate earũ. Vegetius tyrones lato pectore eligit, Martẽ robusto pectore fuisse figurant Poetæ, ob eximiam eius fortitudinem, & ferociam in bello, ideo obscœni carminis author.*

„ *Nemo est forti pectorosior Marte.*

Et gemens Hercules apud Sophoclem, ait.

„ *O pectora, ò terga.*

Et Achilem Græcorum fortissimum pectorosum fuisse memorant historiæ Daretis Phrygij. Lato fuit pectore, magnisque lacertis Mahometes Secundus imperator Turcharum, & eximio fuit corporis robore prædito ad omnia promptus, audax, & bellator egregius, & inuictus.

Gracile, & imbecille pectus.

IMBECILLE *pectus Polemon, sed Adamantius addit, & gracile, animi pusillanimitatem, & timiditatem indicat. Iidem in figura imbecillis, imbecille pectus ei ascribunt. Conciliator Auicennæ authoritate, tale pectus frigiditatem indicare scribit. Albertus tenue pectus imbecille, & inualidum notare dixit.*

Latum pectus, & humeri magni.

LATITVDO *pectoris, & humerorum grossities, & tergi, significat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & sapientiæ. Aristo. ad Alexandrum.*

Angustus pectus, & mediocris venter.

MEDIOCRITAS ventris, & pectoris strictura significat altitudinem intellectus, & boni consilij. Aristoteles ad alexandrum.

Carnosum pectus.

VALDE carnosum pectus Polemon, & Adamantius rudem, & timidum ostendit. Conciliator ait significare ingratos; quod nescio vnde excerpsit, nisi ex suis optimis concilijs. Albertus. Pectus multis carnibus congestum, indociles, & ignauos.

Mediocre pectus, & tergi æqualitas.

MEDIOCRITAS pectoris, & tergi æqualitas signum est optimum, & probatum. Aristoteles ad Alexandrum.

Erubescens pectus.

QVIBVS est flammeus color circa pectus, sunt difficilis iræ, & ad passionem refertur, iratis nanque superaccenduntur ea, quæ sunt circa pectus. Adamantius vbi de colore loquitur, ait. Pectora rubra existentia feruere intus iram ostendunt, quod ab Aristotele, vt prius diximus, excepit. Albertus. Pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum ostendit.

Pilosum pectus.

PECTVS ipsum secundum se ipsum densis pilis consitum, calidi consilij hominem, & magnanimum notat, Polemon, sed Adamantius non magni, sed duplicis animi dicit, ijs enim, qui temperamento calido sunt, & humido, circa pectus, laceratos, spinam, ac denique per totum corpus multi pili generantur: nam pilorum copia, roboris, & virilitatis est inditium. Pudenda, quorum partes sunt calidæ, & humidæ, multis pilis circundantur. Item quibus exempti sunt testes, ij glabri fiunt, & si prius essent hirti, ob id spadones appellauit antiquitas.

Pilosum pectus, & venter.

MVLTOS habere pilos in ventre, & pectore, declarat horribilitatem, & singularitatem naturæ, & diminutionem apprehensionis, & amorem iniuriarum. Aristoteles ad Alexandrum. In Physiognomonicis verò. Qui circa pectus, & aluum nimium pilositatis habent, in eisdem operationibus nunquam perseuerant, & ad aues referuntur: quæ pectus, & aluum pilosissimum habent. Polemon. Pectus, & aluum, qui multa pilatura redundat, mente leues, instabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, sed luxuriosos dicit, ob id labem suspicor in Polemone. Albertus. Venter, & pectus nimio pilo contentum, leuem, & instabilem dicunt, id monstrauere aues, quæ sunt sine religione, & pietate.

Glabrum pectus.

QVI pectora valdè lenia habent, inuerecundi sunt, & ad mulieres referuntur. Aristoteles in Physiogn. Suessani interpretatio non inuerecundos, sed asperos habet, satis insulsè, nam mulieres inuerecundæ non asperæ sunt. Galenus glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit, nam calor est qui pilos creat, ob quam causam etiam eunuchis desunt. Læue autem corpus veluti multo constipatum frigore est, algorem comitatur densitas, densitatem verò leuitas. Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, ac timidos dicit. Aristoteles in physiognomonia iracundi, & Polemon tribuunt ei leuitatem circa pectus, & inguina. Albertus nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

Mediocriter pilosum pectus.

QVORVM neque valdè pilosa, neque lenia esse oportet, medius vtique habitus est optimus. Arist. in Physiogn.

De Mammilis. Cap. 37.

MAMMILLIS laxior contextus corporis est, vberum apex papilla est, per quam fœminis lac emittitur, supra pectus existunt, vt Aristoteles animalium libro.

Mammillæ dependentes pectore amplo, & macilento.

QVIBVS mammillæ dependent, pectore amplo, & carne vacuo, scortatores, & ebrioli sunt. Polemon, & Adamantius. Sed hi de maribus loquuntur. Conciliator autem de fœminis. Quibus abscissæ à pectore sunt mammillæ & magnæ, sunt inertes, & vinolentæ, sed suum Albertum sequutus. Quibus mammillæ dependent molli carne circundatæ, effœminationem, vinolentiam, & intemperantiam designant. Polemonis textus mendosus est. De his Martialis loquitur.

„ *Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ.*

Mammillæ paruæ, & extenuatæ.

MAMMILLÆ paruæ, & extenuatæ, imbecilles notant. Conciliator.

Mammillæ mediocres.

MEDIOCRITER magnas mammillas, & plenas, & molles perfectam complexionem ostendere scribit Conciliator, Galeni authoritate.

De Ventre. Cap. 38.

VENTER, vt Aristoteles animalium libro ait, infra pectus est, parte priore, eius radix vmbilicus est. Græci κοιλίαν vocant.

Amplus, & concauus venter.

QVIBVS ea, quæ sunt circa ventrem pinguia, benè fortes sunt, & referuntur ad masculinum. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed per ea, quæ sunt circa ventrem, latera, pectus, & lumbos intelligit, & per pinguia magna, quæ notæ sunt fortitudinis. Idem in figura fortis tribuit et ventrem magnum, & ad se contractum. Polemon, & Adamantius in eadem figura ventrem latum, & concauum. Conciliator carnosa, quæ circa ventrem esse ad fortitudinem ait.

Magnus, carnosus, mollis, & dependens venter.

QVI habet ventrem magnum iudicandus est stolidus, superbus, & luxuriosus, Aristoteles ad Alexandrum. Venter concauus, & carnosus, si quidem mollis fuerit, & pendens sensuum hebetudinem, ebriositatem, & intemperantiam arguit, Polemon, sed Adamantius venter magnus, non concauus dicit. Iidem in figura rudis eum ventricosum depingunt, & fatuum improbum, vt sit vitiorum vsquequaque plenus, ventricosum. Galenus ad Thrasibulum crassiuenter non erit subtilis intellectus. Albertus, qui magnum ventrem habet, indiscretus, stolidus, superbus, & luxuriosus. Rhases ventris nimietas libidinis declarat nimietatem, eadem ab eo Conciliator. Plinius, minus solertes, quibus obesissimus venter. Albertus. Ventris spatium multæ carne, & solida vestitum, si quidem nimia sit comparatione quantitatis staturæ, malitiosum quidem, non autem voracem, & luxuriosum. Esopus ventricosus fuit, vt à Maximo Planuda describitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat efferata libido, sic etiam pertinax, vt à Suetonio narratur. Plautus suum lenonem facinorosum inter alias notas etiam ventricosum facit. Sic etiam in sua asinaria Leonidam aliquantulum ventricosum.

Macilentus venter.

QVIBVS autem ea, quæ sunt circa ventrem non sunt pinguia, molles, referuntur ad indecentiam. Nam decentia est, vt sit magnus, ad hoc, vt calor circumstans magnus & fortis sit, qui est roboris fundamentum.

Durus venter.

VENTER si dura carne compactus sit gulositatem, & ruditatem demonstrat, Polemon, sed Adamantius non ruditatem, sed versutiam dicit.

Mollis venter.

VENTREM molliorem, & depressiorem animi magnitudinem, & virtutem Albertus notare dicit, ex Loxo.

Mediocris venter.

MEDIOCRITAS ventris, cum strictura pectoris decenti, altitudinem, intellectus, & bonum consilium testatur, Aristoteles ad Alexandrum: Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem significant, Polemon, & Adamantius. Corrigendus est textus Polemonis, qui pro animi valetudine, ægritudinem conuertit. Fortia sunt ventre ad eo restricto, & castigato, authore Iouio, vt angustissimè cingeretur, fuitque dux fortis & animosus. Sed quid pilosus venter significet, supra iam proximo capite declarauimus. Albertus eadem, quæ Aristoteles.

De Vmbilico. Cap. 39.

PECTORI subditam ventris planitiē mediam ferè vmbilicus non indecenti nota signat.

Spatium ab vmbilico vsque ad pubem, maius, quàm ab vmbilico ad pectoris imum.

IN problematis Aristoteles ait. Qui partem vmbilico subiectam habent maiorem, quam superiorem pertinentem ad pectus, vita breui, imbecillisque virilus sunt. Ratio est, quòd venter ob suam breuitatem frigidus est, nam cum paruam obtineat concoquendi vim, sic excrementis redundare aptissimus est, morbis etiam nimirum patent, qui tali ventre constiterint. Conciliator ab eo. Cum ea, quæ sunt ab vmbilico deorsum, vsque ad fundamentum, maiora fuerint his, quæ sunt ad pectus, hos imbecilles, & breuis vitæ existimato.

Ab vmbilico vsque ad pectoris imum, maius, quàm ab imo pectore ad iugulum.

QVICVNQVE autem maius habent, quod ab vmbilico vsque ad extremum pectoris, eo quod est ab extremitate pectoris vsque ad collum, voraces sunt, & insensibiles, voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum, insensibiles autem, quia angustum locum habent sensus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum, ita vt sensus grauati sint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterum in figura comedonis ait eos esse, quibus quod est ab vmbilico ad pectus maius, quàm quod inde est, vsque ad collum. Polemon, & Adamantius ab eo hæc habent. Quibuscunque ab vmbilico vsque ad imum pectoris maior commensus, quàm hinc vsque ad coniunctionem colli, gulosi, & exuriones. Polemonis textus accomodandus est, nam μαχρ υ corrigendus ἄκρου, idest à summo, vt habet Adamantius. Albertus, si spatium ventris vincit spatium superius, erit fornicator, & voluptuosus. Sed has diuisiones ipse non intellexit, quippe totius corporis duas facit, sed spatium ventris intelligendum ab vmbilico vsque ad imum pectoris.

Ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulū ęquale.

HIS maximè consonum videtur, in quibus facta dimensionem æqualis fuerit pars, quæ vmbilicum, & pudenda interiacet, & pars, quæ vmbilicum, & imum pectoris, & ea, quæ imum pectoris, & gulam, vt tripartita dimensio sit, & perfectam animi virtutem, & corporis

& corporis optimam habitudinem denunciat, quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone sed puto ex Polemone, quod abest. Metiendum est spatium, quod est ab vmbilico inferius vsque ad imum pectinis, & spatium, quod est ab vmbilico vsque ad colli initium in furculis, hoc enim in benè extenso homine secundum naturam æquale, & si quidem æquale est, significat laudabilem, & animi virtutem, & corporis dispositionem. Sed ignorauit vt diximus, veram dimensionem.

De Pudendis. Cap. 40.

OMITTENDA *hæc fore iudicaueram, quum apud castas aures vix vlla eorum mentio fieri honestè potest, sine honoris præfatione; tamen quia ordo rerum conscribendarum sese nobis ingerebat, ne manca, mutilaque hæc forent, necessaria nobis visa sunt commentanda. Galenus ex quatuor corporis partibus, quatuor proficisci effectus animi dixit, ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiam, ex uerendis luxuriam. Inferior pars viri, mulierisue pecten dicitur, in qua pili nascuntur. Est enim mutua partium corporis correspondentia, vt oris scissio, & labiorum crassities, vel tenuitas, mulierum naturæ, & scissuram, & labiorum crassitiem, vel tenuitatem indicet, vt nasus mutonem. Magnus pecten fortes demonstrat, & ad mares refferre licet, vt pingue, & molles imbecilles, ad fœminas. Idem pilis valdè densum, & vibratis luxuriosum, & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extensis, neque luxuriosum, neque fœcundum ostendit. Magnum penem durum, & stolidum ingenium ostendere dicunt, ad asinos comparando: nam inter animalia asinus magno præstat mutone. Comodus Cæsar, vt Lamprydius refert, habuit hominem, cuius penis mirum inmodum prominebat, quem asinum appellabat, vnde viriliores onobelos vocant, quasi asini tellum proferentes. Sic ad sinistram sui partem vergens masculorum esse prolificum, quod semen in dextram mulieris vteri partem proijciat, ad dextram verò fœminarum, medicorum consensus declarat, quod falsum esse deprehendi. Paruos testes malorum morum dicit Conciliator, vt magni stolidum, & inertem accusant, sed ego robur demonstrare contenderem, cum in testibus virilem vim inesse opinentur Philosophi, argumento, quod in eorum abstractione mares effæminari contingat, ac ceu in fœminarum naturam conuerti, quum tales & barba careant, & naturæ vi sobolis procreandæ facultate priuentur, nec virilis vocis vsum habeant, nec prorsus quamplurimis negotijs peragendis à fœmineo sexu discrepent, & vulgò iactatur. Qui fortes sunt, magnos testiculos habent. Præcipuum generationis organum sequitur vmbilici proportionem, vnde ex materno vtero progrediens infans: diligenter præcidendus est illius vmbilicus, iusta longitudine eminentiæ. In fœminis verò nimium religatus flatis progressu pariendi conatus restringere potest. Sic vulua, quæ intus laxa est, insatiabiles in coitu demonstrat, vt in adulescentulis videre est: inæqualiter iacens, libidinosam, & loquacem. Et interstitium inter anum, & vuluam exterius expositum, in coeundo insanas demonstrare innuit Conciliator.*

De Vlnis. Cap. 41.

IAM *ad quartam, & vltimam corporis partem deuentum est, scilicet ad duplex brachium, & crus. Aristoteles in suis Physiognomonicis de ijs non loquitur: nam de coxis, & tibijs loquens de vlnis intelligi iubet, & animalium libro ait. Crura cum brachijs communem ineunt rationem: nam quibus breues cubiti, ijs etiam fœmora breuia, & quibus pedes exigui, ijs etiam paruæ manus.*

Vlnæ

Vlnæ brachia, & cubiti robusti, & benè articulati.

VLNÆ, & brachia robusta, & cubiti bene articulati, optimum hominem significant, Polemon. Sed Adamantius vlnas, & brachia robusta, & cubitos ipsos benè articulatos esse oportere, quos probari volunt. Aristoteles de tibijs loquens, quod etiam ad vlnas & brachia referri posciт, ait. Tibiæ robustæ, articulatæ, & neruosæ animæ fortes viros ostendunt, & ad masculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens ait.

„ *O pectora, ò terga, ò lacertorum tori.*

Id est neruis, & eleuatis musculis plena. Laodamas ex Vlixis corporatura vires præsagiebat, inquiens apud Homerum.

„ *Non segnis inersq́.*

„ *Hospes adest, quantum suris, humerisq́, torisq́.*

Cicero libro de senectute Milonis Crotoniatæ verba referens, qui cum iam senex esset, & athletas se curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrimansque dixisse. At hi quidem iam mortui sunt. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum. Cæsar fuit teretibus membris, & fortis. Vespasianus compactis, firmisque membris, ad expeditionem Iudeæ ob suam strenuitatem fuit electus, vt à Suetonio describitur. Robustis artubus, ac toroso corpore fuit Georgius Scanderbechus, vt prægrandi, ponderosóque acinatè, quo vtebatur, medios hostes ad vmbilicum proscinderet, transuersos diuideret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret, quorum immanium vulnerum truculentiam Mahometes Turcarum imperator inusitatæ violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque ab eo, vt Byzantium mitteretur. Cæsar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat, validaque neruorum compage firmissimum, cuius artus reliqui ad decorem egregiè correspondebant. Ad cunctas equestris, & pedestris armaturæ, ludorumque omnium exercitationes efferebat: in palestra robustissimum quemque prosternebat, & currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollabat.

Vlnæ, brachia, & cubiti exiles.

CONTRARIA prædictis erunt, Polemon, & Adamantius, vlnæ, brachia, & cubiti exiles, & imbecillis naturæ argumenta dixeris. Albertus tenues cubiti imbecilles, confunditque præsens caput cum inferiori satis perplexè.

Vlnæ valde carnosæ.

CARNOSIORES verò vlnæ disciplina, & sensibus carentem arguunt, Polemon, & Adamantius. In figura rudis Aristoteles ascribit ei, quæ sunt circa collum, & brachia carnosiora. Albertus, Cubiti pleni rudes, indociles ostendunt.

Vlnæ oblongæ vsque ad genua.

QVANDO verò protenduntur brachia intantum, quòd manus perueniant ad genua significant audaciam cum probitate, & largitate, Aristoteles ad Alexandrum. Vlnæ si ita fuerint prolixiores, vt protensæ manus vsque ad genua perueniant, fortitudinis,

& caliditatis

& caliditatis signum, Polemon, sed Adamantius fortitudinis, & fœlicitatis. Rhases. Cum brachia adeò, fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, sublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguit, id quę à cordis caliditate, & humiditate prouenire dixit. Albertus, non quod extremitas medij digiti manus genua tangant, sed licet deficiat mensura quatuor digitorum humilitatem, & fortitudinem denotare scripsit. Aristotelem legimus exerto brachio fuisse, Alexandrum Magnum tales manus habuisse dicitur, & ob id audaciam cum probitate, & largitate ostendisse. Artaxersem longimanum, quod dextra manus sinistra longiorem haberet, cognominatum esse fertur, vnde Persarum regibus tum facilitate, humanitateque, tum animi magnitudine præstitisse.

Vlnæ breuiores, vt comedentes cogant caput occurrere manibus.

Q*VANDO verò decurtantur brachia, signum est amantis discordiam, & ignorantiã, Aristoteles ad Alexandrum. Breuiores vlnæ, vt ad genua non perueniant, sed in comedendo cogant caput occurrere manibus, maleuolos, atque alienis malis gaudentes, & inuidos ostendunt, Adamantius, sed Polemon addit pessimos, & malorum ministros. In petrca interpretatione omnia peruersa repperies. Rhases. Curta brachia timidum hominem, ac malitiæ amatorem innuunt, idque ex superiori adducta ratione, scilicet ex frigiditate, & siccitate prouenire dixerunt. Albertus. Cum autem prolixitas hæc ad fæmur desinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur, & quicunque cibos cum desiderio sumentes extendunt os, vt occurrat manibus, iisdem vitijs obnoxij sunt. Sed confundit omnia.*

Brachia venosa.

I*N figura luxuriosi Polemon tribuit ei venas in brachio perspicuas.*

De Manibus. Cap. 42.

A*NIMALIVM libro summus Peripateticorũ princeps, manus, ait, partes sunt palma, digiti, & nodus, cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, vola, exterior neruosa, & carnosa dicitur.*

Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ.

V*BI de pedibus agit Aristoteles in Physiognomonicis, etiam de manibus intelligi voluit, cum communem simul incant rationem, ob id magnæ manus articulatæ, & neruosæ robustos ostendit, secundum ea, quæ sunt in anima, & refert eos ad masculinum genus. Et in figura fortis, & animosi tribuit vtrique extrema corporis fortia, & magna, & per magna extrema non nisi manus, pedes, & similia intelligit. Polemon, & Adamantius in figura fortis etiam pedes, & manus benè articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage adeò firma, vt ferream soleam rumperet, & prælongam equestrem lanceam à calce sublatam attolleret. Selinus Baiazetis filius lata manu, & teretibus membris fuit, fuit & bellator fortissimus, nullo vnquam labore, aut corpus fatigari, aut animus debilitari poterat.*

Manus

Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ.

IDEM, eodem in loco de manibus etiam intelligens ait. Paruæ manus, & graciles, & malè articulatæ, potius visu delectabiles, quàm robustæ, molles notant, secundum ea, quæ sunt in anima & refert ad fœmininum genus. Idemque in figura imbecillis imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus describit graciles, & longas, easdem quoque ab eo tribuunt ei Polemon, & Adamantius.

Manus delicatæ, & molles.

NOS, quæ carni Aristoteles, & alij tribuunt, manibus tribuemus, quia reliquas corporis partes contectas portare solemus, & quisquis physiognomonicam scientiam exercens, honestius manus contrectare poterit. Aristoteles in animalibus ait. Duri carne inepti mente, Qui verò molles ingeniosi. In Physiognomonicis verò hec habet, secundum Suessani translationem. Caro dura, & habituatæ naturæ insensibilem significat, lenis autem, & benè nata, & instabilem, nisi in forti corpore, & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hoc ex varia textus corruptione, tum Suessani interpretatione, quid significent, vix conijci potest, & dum sensum versioni accommodat, proh Dij immortales in quantas labitur ineptias. Sed textus ita accommodandus est. Caro lenis ingeniosum significat, dura quidem, & boni habitus, idest superflua, insensibilem, nisi in forti corpore, & habente magnas, estremitates hoc accidat, Et in figura ingeniosi. Caro humidior, & mollior non superflua, neque pinguis valdè, & cutis subtilis. Galenus, & Rhases temperati corporis signum dant cutis subtilitatem. Polemon, & Adamantius. Manus teneræ, & molliores optimi dicuntur esse ingenij argumentum. Et in figura ingeniosi dant ei carnem mollem, & mediam. Cuius rationem afferre tentandum. Legitur naturali historia quamplures fuisse, qui subtiliorem animi constare non sanguinis subtilitate opinati sunt, sed cutis, aut corporum operimentis, & ob id magis, minusuè bruta esse, vt ostreas testudines, bouum, & suum terga. Sed Aristoteles secundo de anima scribit hominem gustum præ cæteris animalibus certiorem habere, est enim gustus, tactus quidam & ob id, quia tactu præstantior sit, etiam cæterorum animalium prudentissimus. Vnde inter homines σκληρόσαρκοι, idest duri carne, hebetes, μαλακόσαρκοι, idest carne molles, ingeniosi, nam qui huiusmodi carne constant, meliorem tactum, & ob id meliorem sensoriam facultatem, & inde melioris esse intellectus, quia sensuum bonitas dispositio est ad bonitatem intellectus, quia bonitas tactus ex bona sequitur temperatura, & bonam complexionem sequitur nobilitas animæ, vt sæpius diximus. Vnde quibus præstantior fuerit tactus, præstantiorem quoque inesse animam, & perspicaciorem mentem infertur. Sed pueri, & mulieres molles sunt carne, & ab eodem Aristotele consilio, & ingenio inualidi dicti sunt. Quibus respondendum, mollitiem duplici de causa euenire, siue ex complexionis bonitate, quæ rara sit, & benè disposita, siue phlegmatis redundantia, qua constant pueri, & mulieres. Ob id Fabius in malaco sanum dixit, quasi in carnis mollitie, & raritate summam intelligi mentis sanitatem, idest prudentiam, & perspicaciam. Non probat Plinius illos, qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putant, sed cute, operimentisque corporum magis, aut minus bruta esse, boum tergora, setas suum obstare tenuitati immeantis spiritus, nec purum, liquidumque transmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles setas habent, cum tamen omnium quadrupedum subtilitas animi præcipua

X penetrabilis

penetrabilis illi, sic & crocodilis tergoris duritia, & solertia tribuitur.

Manus duræ, & superfluæ carnosæ.

EX his, quæ supra ex Aristotelis dictis in suis Physiognomonicis adnotauimus, duras manus, & maxime carnosas ruditatem notare disciio. Hinc Plautini sales adnotandi. Meus herus elephanti corio circumtectus non suost, neque plus habet sapientiæ, quàm lapis. Fatuos, & rudes Græci παχυδέρμους, quasi crassipelles dicunt.

Manus magnæ, & duræ.

DVRÆ, magnæque manus, fortem illum quidem significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Adamantius.

Manus valdè breues.

PER breues manus stultitiam exprimunt. Polemon, Adamantius, & ab eis Conciliator.

Crassæ manus.

MANVS crassæ nequitiam ostendunt, Adamantius, Polemonis textus corrigendus est, nam pro μιαρίας, habet μὴ βαρείας.

Manus pleniores, cum digitis longis.

PLENIORES manus, quæ oblongos habent digitos, furaces, Polemon, & Adamantius. Crassæ manus cum breuibus vltra mensuram digitis, tergiuersorem furem, & insidiosum dicunt, Conciliator. Albertus non longos, sed breues dicit.

Manus angustæ, & graciles.

ANGVSTÆ manus, graciles que, Polemon insidissimi, Adamantius rapacissimi hominis esse dicunt. Conciliator satis ineptè iracundos, & stolidos.

Valdè paruæ manus.

MANVS valdè paruæ, versutæ, & furto gaudentes. Polemon, Adamantius.

Graciles, & obtortæ manus.

GRACILES, & obtortæ manus, nugacitatis, voracitatisque inditium, Adamantius, Quod ex Polemonis textu fortaßè cecidit. Conciliator. Manus intortæ, & graciles voracem, & loquacem, ex Alberto.

Manus longæ cum digitis longis.

OPTIMAM describens manus qualitatẽ Aristoteles ad Alexandrũ ait. Manus longæ cũ digitis longis, dominũ, ſuũ ſignificat habilẽ ad multas artes, & præcipuè ad mechanicas, ſapientẽ in operibus, & boni regiminis ſignũ. Cõciliator, quæ ab eo excepit, habet.

Articuli manum generoſi.

IN figura ingenioſi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manũ, & pedũ articulos generoſos.

Articuli manum longi, craſſi, & aſperi.

STVLTO fatuo peſſimam manus formam tribuens Polemon, ait. Articulos aſperos, & craſſos, & oblongos, Adamantius extrema craſſa, & aſpera. Ego Polemoni aſſentior.

Manum motus languidi, & diſſoluti.

IN ſchæmate cinædi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis aſcribit ei motus manum languidos, & imbecilles. Polemon vbi de collo agitur, ſolutas manus ei tribuit. Adamantius verò eodem loco non χειρῶν λύσεις, *ſed* ἄνω *dicit.*

Colliſio, & fricatio manum.

IN figura auari tribuunt ei Polemon, & Adamantius ſpiſſas manũ colliſiones, & fricationes.

Qui corpus, & manus mouent loquentes.

QVI verò frequenter mouetur, & loquitur motu manum eſt immundus, eloquens, & deceptor, Ariſtoteles ad Alexandrum, eadem habet Albertus ab eo, ego potius loquacem, quàm eloquentem dicerem.

Loquentes immoti manibus.

QVI verò eſt abſtinens à motu manum, hic verò perfecti intellectus, bonæ diſpoſitionis, & ſani conſilij, Ariſtoteles ad Alexandrum, Eadem Albertus.

Piloſæ manus.

QVI manus denſorum pilorum hiſpidas habet, luxuriæ dat ſignum, Michael Scotus, quod nos quoque diutina experientia comprobatum hic appoſuimus.

Dextra, vel ſiniſtra manu qui vtantur.

VERVM id prætereundum non duximus quidnam morum portendat ambidexter uir, non qui conſuetudine, ſed qui à natura ita naſcatur. Cum ſæpius multos videamus vtraque manu vtentes, vel ſiniſtra pro dextra. Vocant Græci ἀμφιδέξιον, *qui vtraque*

manu pro dextra vtitur, Homerus περιδέξιον vtraque manu pariter vtentem Aristophanes ambilæuum, ambifariam læuum, Hipponax ambidextrum. Sed prius sciscitemur causam è medicorum scolis, ob quid id fieri contingat, vt certius quid præsagiat, nanciscamur. Ambidextrum fieri hominem illa ratione produnt physici, quod calor cordis affatim se promat in sinistrum latus, & hepatis ad dextrum. Quod verò sinistra vtatur aliquis pro dextra, causam præbuerunt cor, item & hepar, vbi horum viscerum affluentior sese vis in sinistrum latus corriuat, id verò contingere, vbi in sinistris tàm cor, quàm epar situm nanciscantur. Mulierem verò ambidextram non effici author est Hippocrates. Retulit & septimo libro Plinius. Ratio est ex naturæ debilitate, si enim ambabus manibus ob neruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur, sed satis habeat si vna dsxtra, vel modice vtitur. Amazonidas dextram amburere mammam solitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, valentiam concitaret ei, quæ per naturam inualida habebatur. Hos ego viros nunquam rectos, vel optimos existimarem, tùm quia quòd præter naturæ ordinem nascitur defectum naturæ arguit, & præcipuè circa duo præsignia viscera cor, & hepar, tùm ex superabundanti calore, ob id iracundos, calidos, iniuriosos, & deceptores argumentarer, nec meam opinionem fefellit vnquam experientia, cum eiusmodi viros semper tales conspexissem, & peiores hominum esse, qui sinistra sola vtantur. Hysmael Sophi Persarum Rex sinistra manu agiliore, & validiore erat, ob id ardens in crudelitate, vel ad breuissimum temporis momentum, & in Venerem pronus.

De digitis. Cap. 43.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait. Digiti quinque numero, digiti pars, qua se flectit, nodus, siue articulus, quæ rigida constat, internodium.

Digiti grossi, & breues.

GROSSITIES digitorum, & breuitas significat insipientiam, & stoliditatem, Aristoteles ad Alexandrum: Polemon in fine operis hæc habet, Breues, & pingues digiti, tùm pedum stolidos ostendunt, à qui quidem vitio exemptos eos dicimus, qui corpus neque pingue, neque breue habuerint. Albertus parui, & crassi inuidum, ferum, & audacem indicant.

Digiti breues, tenues.

BREVES, & tenues digiti stultum demonstrare dixit Albertus.

Longi manus digiti.

VT vidimus superiori capite, Aristoteles ad Alexandrum scribens longos digitos cum manibus longis mechanicum sapientem, & boni regiminis significare dixit, & vbi optimum virum describit, tribuit ei longas palmas, longosque digitos declinantes ad subtilitatem. Plinius ex Aristotele prælongos digitos breuis vitæ signum esse dixit.

Digiti longi, molles, & inuicem distantes.

IN figura ingeniosi Polemon, & Adamantius tribuunt ei simplices, Adamantius molles, longos, & distantes inuicem. Plinius de picarum genere scribens facilius discere sermonem illas dixit, quibus quini sunt digiti in pedibus. Inter nobiles, & plebeios discretionem digitorum facit numerus, qui praestant quinos in pede habent digitos, caeteri ternos, Solinus, & Apuleius. Polixena, vt à Darete Phrygio describitur, digitis erat prolixis sed animo simplici, larga, & dapsilis.

Digiti retro conuersi.

DIGITI qui curuantur sursum, idest, qui retro curui sunt (est enim inepta, & barbara Michaelis Scoti loquutio) liberalem hominem, optimae capacitatis, officiosum, & boni intellectus ostendunt, & si minus eius doctrinam approbamus, id ratione, & experientia à veritate non abesse saepissimè cognouimus. Argumentum à contrario signo rapacium animalium, carniuorae enim aues, & rapaces, vt astur, aquila, falco, accipiter, & similes curuos digitos habentes, maximè rapaces sunt. Idque etiam ex apparenti more. Qui enim largi, apertis manibus, & digitis retro conuersis sunt, auari, & rapaces strictas & incuruas habent. Ita efformati sunt, munificentissime Princeps, digiti tui, aperti, & retrò conuersi, vt verè liberalitatis simulachrum ostendant.

Digiti in manibus superflui.

QVI sex digitos in manibus habent, vel quatuor quemadmodum solet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquantulum in prauitate suspecti sunt, quia minus in necessarijs aberrauit natura, est enim, vt saepius diximus, praeter naturae normam. Volcarius sedigitus in Poetica illustris habitus, dicunt appellatum fuisse sedigitum, quod singulis manibus sex digitos haberet. Sic Horatij filiae sedigitae appellatae sunt.

Iactare digitos.

DIGITOS iactare interloquendum, vehementis naturae est. Socrates semper inter loquendum, agente id orationis vehementia, iactare digitos solebat, & crines vellere, vt recte etiam Zopyrus Physiognomon indicauerat. Erat & molliciei nota apud Ciceronem, vno digito caput scalpere.

De coxendicis. Cap. 44.

MAGNA duo ossa, ad os, quod sacrum dicitur, apposita, ingentibus processibus, pro diuersa constructione, & partium, ad quas pertinet vicinia, variam denominationem habent, nam parte, qua crura in suo sinu recipiunt, coxendices dicuntur, Greci ἰσχία sursum vbi lata sunt, versus ilia, dicuntur ilium ossa, vulgus anchas vocat, de quibus praesens est sermo, autrorsum ad pudenda, ossa pubis dicuntur, rectiora in viris, recurua magis versus exteriora

teriora in fœminis, ne partum prohibeant.

Offa coxendicum exterius apparentia.

ANCHARVM offa, quum exterius protenduntur, fortitudinem demonstrant, & virilitatem, Rhases, & eadem ab eo Conciliator.

Coxendicum offa gracilia.

ANCHARVM gracilitas, mulierum amatorem significat corporisque debilitatem, & timorem. Conciliator ex Rhase.

De natibus. Cap. 45.

IN postrema thoracis parte nates sunt, homini tantum sunt hæ decenter conglobatæ, sedendi munij peraccomodæ. Aristoteles animalium libro ait, subditum, quasi stragulum, excretoriæ parti nates, siue clunes sunt. Et in Physiognomonicis πυγὰς vocat. Polemon, & Adamantius ἰσχία. quia eadem eisdem quasi verbis referunt, ideo sub diuersis nominibus de eadem re loquutos existimamus.

Pingues nates.

QVICVNQVE carnosas pingues nates habent, molles sunt, Aristoteles in Physiogn. Nates præpinguidiores mulierum sunt. Polemon, & Adamantius. Has Conciliator ilia vocat. Hæc molli carne circumdata muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.

Inspicito primi libri virilem figuram. & muliebrem, nam quæ scribimus, facilè tib. contemplari licebit.

Osseæ nates acutæ.

QVICVNQVE nates acutas habent, osseas, fortes sunt. Aristoteles in Phys. Polemon, & Adamantius. Osseæ nates virorum sunt. Aristoteles in schæmate, fortis ei dat nates contractas. Iidem duras dant Conciliator ilia dura, solida, & ossibus discreta ferum, & bellatorem indicant, Leonibus comparatum. Albertus eadem.

Graciles nates siue, veluti deficcatæ.

NATES modicè carnosæ, veluti desiccatæ, malignos arguunt, à simili simiarum ingenio. Polemon, graciles, & modicè carnosæ, Adamantius addit rugosas, veluti eliquatæ, versipelles arguunt, tales enim habent & simiæ. Conciliator. Ilia hirsuta, rugosa, & exili carne circundata, malignitatem testantur, simijs comparata. Albertus eadem.

Nates neque rugosæ, neque lenes.

IN figura fortis Aristoteles tribuit ei ischia neque læuia, neque omnino rugosa. Id si ad naturalem causam referre licet, Leuitas ex humiditate, rugositas ex siccitate prouenit, qui igitur nates inter rugosas, & lenes habuerit, temperatus erit inter humiditatem, & siccitatem fortitudinis initium.

De fœmoribus. Cap. 46.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait. Membri inferioris bipartita compactio crus, & fœmur, quod biceps est, fœmoris pars ima tibijs annectitur, superior coxendicis. Hæc homini carnulenta sunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, neruosa sunt, ossulenta, & rigida: causa quod homo solus animalium erectus est, & vt facile substinere superiora posset, parti superiori corpulentiam dempsit, inferiori addidit. Aristoteli μηροὶ dicuntur. Polemon, & Adamantius de ijs verba non faciunt, cum quæ de tibijs loquantur, de eisdem intelligi iubeant.

Fœmora ossea, & neruosa.

QVI coxas osseas, & neruosas habent, fortes sunt, referuntur ad masculinum. Aristoteles in Phys.

Femora mollia, & inarticulata.

QVI verò osseas, & carnosas habent coxas, molles sunt, & referuntur ad fœmininum, sed Aristotelis textus in Physiognomonicis corruptus est, cum non osseas, sed pingues, vel inarticulatas dicere deberet: nam hæc ad fœmineam naturam sunt similia, cui refert. Polemon, & Adamantius de tibijs loquentes, & de his intelligi præcipientes, coxæ, aiunt, inarticulatæ, & molles, timidiores, & imbecilliores arguunt. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei crura crassa. Inferna mulierum magna ex parte crassiora sunt, virorum autem superna, cuius ratio est in frigiditate, & calore, nam frigidiori muliebri naturæ, alimenti, vnde augescit corpus portio minima suggeritur, quod efficere calor potest, residens verò in imo, id corpulentius efficit & auctius: in maribus verò contrarium euenit, siquidem caloris copia sursum defertur alimenti pars magna, vbi effectum ostendit ampliorem.

Mediocriter carnosæ coxæ.

IN figura ingeniosi Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura, & fœmora non admodum carnosa, id est bene nutrita.

Fœmora, & lumbi pilosi.

QVORVM fœmora, & lumbi, absque alijs corporis partibus, multis pilis intecta sunt, eos luxuriæ obnoxios indicato. Pol. Adam.

Breuia crura.

BREVIA *crura maleuolos, alienisque malis gaudentes, & inuidos ostendunt, ut ex doctrina brachiorum habemus, & ex Polemone pessimos, & malorum ministros. Selinus Baiazetis filius, Turcharum Tyrannus decimus, procera statura fuit, uerùm breuioribus cruribus, iniuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in auersam Venerem, raróque cum pellicibus coibat.*

De Genu. Cap. 47.

FOEMORI *genua anneƈtuntur, ibique vertebra est, quæ sedendo, vel ambulando ita se flectit, ut literæ græcæ figuram habeat; retro poples est, anterius mola, siue patella foris adiecta est, cuius munus est iuncturam tueri, curuaturæ, & flexui partium præesse, faciliorem que motum efficere.*

Carnosa genua.

MVLTITVDO *carnis in genubus, significat debilitatem virtutis, & molliciem, & referri possunt ad mulieres, quæ genu crassæ sunt. Aristoteles ad Alexandrum.*

Genua rumorem facientia.

QVI *γονύκροτοι fuerint, cinædi sunt, & ad apparentem conuenientiam refert Aristoteles in Physiognomonicis. Suessanus per γονύκροτοι genucrassos satis ineptè interpretatur, cum κρότος strepitus sit, non crassities, atque per eos Aristoteles intelligit, quibus deambulando genua strident, & rumorem faciunt, ut articuli manum compressi facere solent. Polemon in figura cinædi γονάτων κρότον idest rumorem faciens, & Adamantius γονύκροτον vocat, idem exprimens.*

Genua intus innuentia, & sese collidentia.

GENVA, *quæ intus vergunt, Polemon, addit Adamantius, sicut se collidentia mulierosos, fœminatosque innuunt. Conciliator. Genua inter se complexa, ut collidantur, fœmineam naturam ostendunt. Eadem Albertus.*

De Tibijs. Cap. 48.

TIBIA *subiacet genu, à quo initium capit, & ad talos desinit. Tibia dicebatur ab Hetruscis, quia ex ossibus tibiarum musica instrumenta conficiebant, quæ tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio respondet, ut fæmur ulnæ, adeò, ut habitus, & decor alterius ex altero dignoscatur. Græcis κνῆμαι dicuntur.*

Articulatæ

Articulatæ, neruosæ, & robustæ tibiæ.

QVI tibias habent articulatas, neruosas, & robustas, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum genus, Aristoteles in Physiogn. & ad Alexandrum describens ait. Tibiarum grossities designat audaciam, & fortitudinem, intelligens per grossitiem, ex barbara interpretatione articulatas, robustas & neruosas. Polemon, & Adamantius. Qui articulatas solidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generositatem (Adamantius addit & aptitudinem) demonstrabunt. Idemque forti tribuunt crura carnosa. Homerus Vlixem describens, ait.

» *Cruribus, & tibijs, & ambabus manibus.*

» *Ceruiceq; forti, magnoq; robore.*

Iouius Sfortiam describens, ait eum fuisse torosis, & parum teretibus cruribus, & maximè ad suram, & erat eximiæ fortitudinis, & generositatis.

Inarticulatæ, & molles tibię.

QVIBVS contra inarticulatæ, & molles tibiæ timiditatem, & imbecillitatem arguunt Polemon, & Adamantius. Ab his Conciliator. Crura mollia fœminitatis signũ. Zeno Citticus, vt ex Diogene habetur crura turgida, imbecillia, infirmaq; habuit.

Valdè exiles tibię.

PRÆGRACILES tibiæ timiditatem, & improbitatem notant. Pol & Adam. Aristoteles in Physiogn. in figura timidi crura breuia ei tribuit, ex que ipsi exceperunt, C. Caligula huiusmodi tibijs fuit, & apprimè timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum scribens tibiarum gracilitatem ignorantiam notare dixit, sed textus ex arabica translatione malè versus est, nam si crassitiem fortitudinem denotare diximus, à suo contrario exilitas debilitatem, & timiditatem indicat.

Graciles, & neruosę tibię.

QVICVNQVE tibias graciles, & neruosas habent, luxuriosi sunt, & referuntur ad aues, Aristoteles in Physiogn. Tibiæ si præter gracilitatem etiam neruosæ fuerint, immodestissimam intemperantiam arguunt, Polemon, & Adamantius. Sed Polemon in figura luxuriosi depingit eum imbecillibus cruribus, & neruosis, & totus auitij generis. Conciliator. Crura subtilia, & neruosa abundantiam veneris indicant, cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in sperma. Aristoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxuriosus, vt à Diogene describitur. Caligula maxima fuit ceruicis, & crurum gracilitate, vnde nec suæ, nec alienæ pudicitiæ pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quæ tamen ei longa valetudine remanserunt. Ex Suetonio. Ego quamplurimos amicos habeo tibijs prægracilibus, vt auium, vel locustarum potius, quàm humani generis videantur, & sunt immoderatæ, & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea crassa.

IN figura rudis Aristoteles in suis Phisiognomonicis tradit ei crura circa malleolum crassa, carnosa, & rotunda. A quo illustres sequaces de tibijs loquentes, inquiunt. Tibiæ, & calcanea crassa, seruilia sunt, & hominem indocilem arguunt. Has tibias iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effæminato; Sed in figura rudis ijdem crura crassa, sed non vsque ad talos, tribuunt, ab Aristotele accipientes, & stulto fatuo eadem crassa crura tribuunt Sed ne decipiantur lectores, vel addendum est, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiam crassam à genu vsque ad calcanea. Conciliator ab his. Crura, & cauillæ grossæ, incompositæque existentes, hebetem, & inuerecundum ostendunt.

Crura circa talos carnosa.

IN figura fortis Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura circa talos carnosa, non crassa.

Pilosæ tibiæ.

QVI hirsutas tibias habent, libidinosi sunt quemadmodum hirci, Aristoteles in Physiognomonicis. Hirci enim propter libidinem efferantur, qui enim superiori tempore socij, & iugi concordia pascebantur, coitus tempore diffident, et alter alterum libidinis rabie inuadit, ut septimo die, que natus est, coire incipiat, & quamuis semen sterile emittat, omnium tamen maturissime quadrupedum coit, dum ad huc uberibus alitur, immodica libidine matrem stupro superuenit. Satyros finxit antiquitas villosos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immò omnem Veneream virtutem ostendere mutone intento. Aristoteles etiam in problematibus, hirtos homines, & aues veneris esse auidiores, causam esse, quòd natura humida, & calida sint, qua quidem vtraque qualitate opus est in coitu, calor enim excernit, humor excernitur. Sed Polemon, & Adamantius non tibias, sed lumbos, & fœmora pilosa dicit esse luxuriæ signa. In figura verò luxuriosi Polemon hirsuta dicit, capite verò de pilis ijdem crura satis admodum densis, oblongisque pilis obsita, rudi, & agresti naturæ ascribendum, non luxuriosæ. Sic Albertus ex Loxij sententia indocilem, & ferum dicit virum.

Cruribus claudi.

CLAVDOS, salaces dicit Aristoteles problematum libro, & affert causam. His enim, vt parum alimenti deorsum propter crurum vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, seque in semen conuertitur. Antiauira Amazonum Regina, vt ex Theocriti interprete elicitur, in claudos, qui ad venereos vsus implendos præpotentes essent, dixit, optimè claudus init. Indeque natum dicterium putant in Salaces claudos, quod domi tota die desidentes, perpetuo ferè venereis intenti, agant, vt Hyeronimus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos esse nemo est, qui ambigat, quia magno membro vitiati sunt, & præsigne est apud Medicos dogma. Non est tam bona conplexio, quæ si membro aliquo decurtetur, suum statum in peius non mutet. Aiunt alij, hos superioris naturæ opere infortunatos esse, ob id maxime præcauendum ab infortunatis, & diminu-

tis,

tis, quia occultum nocumentum ferunt secum tractantibus, & tutius se homo ab hoste, quàm ab infelici amico tueri. Ob id summum Aristoteles Alexandro suo Macedonum Regi, inter præcepta memoriæ commendanda, iubet cauere, & præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tanquam cauendum ab inimico. Sed qui clauditatem non in lasciuiam, sed in virtutem studio, & diligentia commutarunt, hos ex historijs colligimus. Androclides Lacon crure debilis cum bellatoribus se immiscebat, & cum ab aliquibus prohiberetur, quòd parum robustus videretur, respondit. In aciem congredi eos oportere, qui de prælio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles principis liberator terrarum populi, cùm ei vitium cruris obiectaretur, per singulos inquit gradus admoneor triumphi mei, quippe pertinax occupatio pontis aduersus hetruscam vim grauius assultantem, eam illic contraxerat calamitatem.

De suris. Cap. 49.

PARS tibiæ sura est, ea enim ex anteriore parte tenuis, & carnis expers est retro carnosa, vt in ventrem turgescens: Græcis γαστροκνημία, idest cruris venter, dicitur latinis sura.

Valde crassæ suræ.

QVICVNQVE tibias valdè superfluas habent, veluti parum disruptas, odibiles, & inuerecundi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo sequaces. Pregnantes tibiæ, in medio crassescentes, abhominabiles, inuerecundos, & luxuriosos notant. Conciliator. Crura satis prominentia, tanquam prægrauida, assentatorem, intemperantem, & impudicum ostendunt. Albertus sordidum, & seruilium morum dicit.

Suræ deorsum contractæ.

CONTRACTÆ deorsum suræ fortem virum innuunt. Aristoteles enim in figura fortis tribuit ei suras deorsum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre est, quæ humidæ cum sint, prægnantes habent suras. Contractæ verò, & deorsum ductæ ex caliditate, ob id viriles. Ex huiusmodi. Signis Laodamas collegit apud Homerum Vlyssis fortitudinem.

" *Quantum suris, humerisq́ torisq́.*

" *Colligere est, &c.*

Suræ sursum ductæ.

A CONTRARIO signo, suras sursum ductas, timiditatis signum notare Aristoteles in suis Physiognomonicis in Schœmate timidi dixit, qui tales ei ascribit.

Molles suræ.

MOLLES autem suræ effæminatis ascribuntur à sexu muliebri, Albertus.

Moderatæ magnitudinis furæ.

MODERATÆ magnitudinis, & plenitudinis, solidæque, & discrete adinuicem, optimum ingenium indicabunt.

De talis pedum. Cap. 50.

PEDES communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos vsque digitos continetur. Aristoteles animalium historia. Et multiplici osse constat, cuius posterior pars calx est, de quo præsens erit sermo, in sequenti de priori. Græcis σφυρά dicuntur.

Neruosi,& articulati tali.

QVIBVS ea, quæ circa talos sunt, & neruosa, & articulata fuerint, fortes sunt, secundum animam, & ad masculinum genus referuntur, Aristoteles in Physiognomonicis. Idemque ad Alexandrum scribens, latitudo ait talorum, & tibiarum fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes. Tali benè discreti (Polemon addit, & solidi) generosi signa viri præbent, & in figura fortis dant ei, quæ circa talos robusta, & ingenioso robustos talos.

Tali inarticulati, & carnosi.

QVIBVSCVNQVE sunt tali carnosi, & inarticulati molles erunt, secundum animam, & ad fæmininum genus referuntur, Aristoles in Physiognomonicis. Fidi paraphrastes. Tali molles, lenesque effæminatum. Sed Polemonis textum λίαν, non μία habet, ex Adamantio corrigendus. Rhases. Calcaneum gracile timorem significat, eadem eius simia.

Tali valdè graciles.

GRACILIORES tali timidum, intemperantemque demonstrant, Adamantius scribit, sed Polemon insidiosum, & intemperantem habet, lapsus fuit ex δολίον. & δειλόν. Talus enim ex extremis est partium, quæ si alicui gracilia fuerint, timidum, & imbecillem significabunt, non insidiatorem.

Tali crassi, calcanea aspera, carnosi pedes, curti digiti,& prægnantes furæ.

PRÆPINGVES tali, aspera calcanea, (Adamantius crassa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ; frequentissimè desipientes, furiosos, & , vt Polemon addit, dæmoniacos significabunt. Albertus. Pars ima pedum, & calcanea si longa, & carnosa sint, stultum, & insanum indicabunt, refertque sæpius expertum Polemonem efficacius signum esse si contingat vastos digitos, & humiles esse. Sed Polemon nil, nisi quod scripsimus habet.

De pedibus. Cap. 51.

PEDES Græcis πόδες dicuntur, qui fuerint, diximus.

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruosi.

QVIBVSCVNQVE pedes bene formati, magni, & articulis discreti, & neruosi, fortes sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & reducuntur ad genus masculinum. Aristoteles in Physiognom. Sed Polemon: & Adamantius. Neruosi pedes, & articulati generis, & morum nobilitate insignem præmostrant virum, addit Polemon, qualis Hercules fuerat, & in figura fortis tribuunt ei pedes articulatos. Conciliator. Pedum ima discreta, & articulata clauim, generosum, & virile notant ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polixenam optimis pedibus fuisse dicit, & animo simplici, & dapsili.

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

QVICVNQVE autem pedes paruos, graciles, & inarticulatos habent, delectabiliores visu, quàm robustiores, molles sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & referuntur ad fæmininum genus, Aristoteles in Physiognom. Teneri, & carnosiores pedes, molliores hominum mores significant, Adamantius, sed addit Polemon, si & alia signa concurrant. Rhases, & Conciliator ab eis. Pedes parui, pulchrique fornicatorem, & iucundum hominem arguunt. Huiusmodi pedes Homerus dat Telemacho.

Carnosi, & grossi pedes.

PEDES carnosi, & pingues significant fatuitatem, & amorem iniuriæ Aristoteles ad Alexandrum. Polemon, & Adamantius in figura fatui improbi tribuunt ei manuum, & pedum extrema pinguia, & dura. Rhases, & Conciliator ab eis. Pedes carnosi, & duri prauum intellectum, fatuum, & incuriosum notant. Camelo, & Vrsæ pedes vestigio carnosi sunt, qua de causa longo itinere sine calceatu fatiscunt. qui stolidi sunt, & fatui perniciosi ex Aristotele.

Pedes parui, & graciles.

PEDES verò parui, & lenes significant audaciam, & fortitudinem, Aristoteles ad Alexandrum. Sed textus ex Arabica in latinum translatione corruptus est. Quæ sui interpretes habent, rectiora videntur. Parui pedes (addit Polemon, & graciles) veteratorem arguunt. Albertus prætenues, & breues pedes malignum produnt hominem.

Articuli pedum generosi.

IN figura ingeniosi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manuum, & pedum generosos articulos, Id est bene nutritos: idest nec nimium eleuatos, nec depressos, sed decenter formatos.

Curti, & pingues pedes.

PRÆMVTILI, ac pingues pedes sunt immanis naturæ. Polem. Adam. Crassi & breues pedes valdè notant firmum hominem, sed puto ferinum, non firmum scribere voluisse Albertum.

Oblongi pedes.

OBLONGI pedes multa molientem, ac malorum artificem innuunt. Polm. Adam. Pedes plurimum prolixi dolositatis, & perniciei indicia præbent, Conciliator, & Albertus. Suum pseudolum Plautus, qui multa contra lenonem moliebatur, vafrumque hominem describens, ait magnis pedibus esse. Cui respondens leno. Perdidi inquit, postquam dixti pedes.

Curui, & infra concaui pedes.

GIBBOSI pedes infernè caui, prauitatis dant signum, Adamantius, & Polemon, sed postremus in figura effeminati tribuit ei pedes σκαφοειδεῖς, idest concauos in scaphæ modum efformatos. Conciliator, & Albertus Curui pedes, & concaui, reprobi sunt, quia versutam, & malignam mentem denunciant.

Planta pedis plana, vt talis incedat.

EXTAT Aristotelis locus animalium libro, vbi dicit, Quibus pars interior plantæ non concaua, sed ita planiuscula est, vt solum toto attingat vestigio, ij versuti sunt, & fraudulenti. Polemon, & Adamantius. Similiter autem, & qui adæquatas plantas habuerint, vt quasi talis incedant, fraudulenti sunt, vbi corrigendus est Polemonis textus, nam vbi Adamantius κατ' ὁμαλά, ipse μαλακά habet, vt ipsemet Polemon in fine sui libri idem recensendo habet. Qui pedis cauitate carent, vt plana planta incedant, ij fraudulenti sunt, vt ita incedat vulpis. Ab his eadem Albertus. Plantus similes pedes habebat, & à simili pedum affectione nomen asciuit, nam à pedum planitie Plautus dictus fuit, cum prius M. Plotus diceretur, vt à Sexto Pompeius habetur, & in eius comedijs mira eius calliditas apparet.

Pedes mediocris cauitatis.

SATIS mendosè Albertus ad hæc, sed hæc sua sententia. Pedum ambitus cauitatis mediocris, honesti, & circumspecti hominis signum esse.

De digitis pedum. Cap. 52.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait. Pars pedis digiti sunt, discriminata in quinque, speciem magis, quàm vsum præbentes.

Curui pedum digiti.

QVIBVS *pedum digiti curui, inuerecundi sunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium. Nos coruos, sturnos, & similes existimamus, quæ & curuos digitos habent, & impudentes sunt.*

Consepti pedum digiti.

QVIBVS *pedum digiti consepti sunt timidi: referuntur ad coturnices, & aues strictorum pedum in lauibus degentes. Sed græcus textus mendosus est, nam non ὄρτυγας, nam ortyx auis palustris non est sed ὄρνεα reponendum, sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis quasi membranosæ, & timidæ sunt. A quo Polemon, sed vix ex textus corruptione sensus elicitur. Qui, vt palustres angustis pedibus sunt, fatuos, et pauidos censebis. Et parum superius iuxta finem. Qui pedum digiti parum fissos, vt auium angustorum pedum, impudicos existimabis. Sed Albertus suæ ingentis doctrinæ magnitudine, ita ex his, digiti cohærentes & coniuncti inuidum ostendunt, in multis amicis obseruaui digitos, in quibus inter sepiens membrana ferè vsque ad primos articulos occupabat, & timidissimos deprehendi.*

Compacti digiti.

DIGITOS *quicunque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios iudicabis, instar sues, Polemon; suillos & fœdos mores Adamantius dicit. Conciliator digiti cohærentes coniuncti immundum notant. Sus enim, vt ex Aristotele habetur animalium libro, inter solipedes, & bisulcos ambiguus est, à quo Plinius. Sues ex vtroque genere (scilicet solipedorum, & bisulcorum) existimatur, ob id fœdi eorum tali.*

Contracti digiti.

QVI *contractos digitos habuerint, vafri, & perdidissimorum sunt, Polemon, addit Adamantius & auari. Conciliator, & Albertus. Digiti collecti, & conglobati, auarum, & malignum ostendunt.*

Mediocriter distantes digiti.

QVI *moderato spatio à se distant, leues, & loquaces dicunt. Albertus.*

Breues, & valde exiles digiti.

DIGITI *plus nimio breues, exilesque, paucissimi intellectus hominem monstrant, Adamantius, sed Polemon longos dicit, & malè, facilisque fuit lapsus ex μακροὺς, & μικροὺς, cum longitudo digitorum, vt videbimus paulo post, aliud significet. Conciliator. Parui, & tenues digiti stultum monstrant.*

Breues

penetrabilis illi, sic & crocodilis tergoris duritia, & solertia tribuitur.

Manus duræ, & superfluæ carnosæ.

EX *his, quæ supra ex Aristotelis dictis in suis Physiognomonicis adnotauimus, duras manus, & maxime carnosas ruditatem notare discito. Hinc Plautini sales adnotandi. Meus herus elephanti corio circumtectus non suost, neque plus habet sapientiæ, quàm lapis. Fatuos, & rudes Græci* παχυδέρμους, *quasi crassipelles dicunt.*

Manus magnæ, & duræ.

DVRÆ, *magnæque manus, fortem illum quidem significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Adamantius.*

Manus valdè breues.

PER *breues manus stultitiam exprimunt. Polemon, Adamantius, & ab eis Conciliator.*

Crassæ manus.

MANVS *crassæ nequitiam ostendunt, Adamantius, Polemonis textus corrigendus est, nam pro* μιαρίας, *habet* μὴ βαρείας.

Manus pleniores, cum digitis longis.

PLENIORES *manus, quæ oblongos habent digitos, furaces, Polemon, & Adamantius. Crassæ manus cum breuibus vltra mensuram digitis, tergiuersorem furem, & insidiosum dicunt, Conciliator. Albertus non longos, sed breues dicit.*

Manus angustæ, & graciles.

ANGVSTÆ *manus, graciles que, Polemon insidissimi, Adamantius rapacissimi hominis esse dicunt. Conciliator satis ineptè iracundos, & stolidos.*

Valdè paruæ manus.

MANVS *valdè paruæ, versutæ, & furto gaudentes. Polemon, Adamantius.*

Graciles, & obtortæ manus.

GRACILES, *& obtortæ manus, nugacitatis, voracitatisque inditium, Adamantius, Quod ex Polemonis textu fortasse cecidit. Conciliator. Manus intortæ, & graciles voracem, & loquacem, ex Alberto.*

Manus longæ cum digitis longis.

O*PTIMAM describens manus qualitatẽ Aristoteles ad Alexandrũ ait. Manus longæ cũ digitis longis, dominũ, suũ significat habilẽ ad multas artes, & præcipuè ad mechanicas, sapientẽ in operibus, & boni regiminis signũ. Cõciliator, quæ ab eo excepit, habet.*

Articuli manum generosi.

I*N figura ingeniosi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manũ, & pedũ articulos generosos.*

Articuli manum longi, crassi, & asperi.

S*TVLTO fatuo pessimam manus formam tribuens Polemon, ait. Articulos asperos, & crassos, & oblongos, Adamantius extrema crassa, & aspera. Ego Polemoni assentior.*

Manum motus languidi, & dissoluti.

I*N schœmate cinædi Aristoteles in Physiognomonicis ascribit ei motus manum languidos, & imbecilles. Polemon vbi de collo agitur, solutas manus ei tribuit. Adamantius verò eodem loco non* χειρων λυσιν. *sed* ἀνεν *dicit.*

Collisio, & fricatio manum.

I*N figura auari tribuunt ei Polemon, & Adamantius spissas manũ collisiones, & fricationes.*

Qui corpus, & manus mouent loquentes.

Q*VI verò frequenter mouetur, & loquitur motu manum est immundus, eloquens, & deceptor, Aristoteles ad Alexandrum, eadem habet Albertus ab eo, ego potius loquacem, quàm eloquentem dicerem.*

Loquentes immoti manibus.

Q*VI verò est abstinens à motu manum, hic verò perfecti intellectus, bonæ dispositionis, & sani consilij, Aristoteles ad Alexandrum, Eadem Albertus.*

Pilosæ manus.

Q*VI manus densorum pilorum hispidas habet, luxuriæ dat signum, Michael Scotus, quod nos quoque diutina experientia comprobatum hic apposuimus.*

Dextra, vel sinistra manu qui vtantur.

V*ERVM id prætereundum non duximus quidnam morum portendat ambidexter uir, non qui consuetudine, sed qui à natura ita nascatur. Cum sæpius multos videamus vtraque manu vtentes, vel sinistra pro dextra. Vocant Græci* ἀμφιδέξιον, *qui vtraque*

manu pro dextra vtitur, Homerus ἀμφιδέξιον vtraque manu pariter vtentem Aristophanes ambilæuum, ambifariam læuum, Hipponax ambidextrum. Sed prius sciscitemur causam è medicorum scolis, ob quid id fieri contingat, vt certius quid præsagiat, nanciscamur. Ambidextrum fieri hominem illa ratione produnt physici, quod calor cordis affatim se promat in sinistrum latus, & hepatis ad dextrum. Quod verò sinistra vtatur aliquis pro dextra, causam præbuerunt cor, item & hepar, vbi horum viscerum affluentior sese vis in sinistrum latus corriuat, id verò contingere, vbi in sinistris tàm cor, quàm epar situm nanciscantur. Mulierem verò ambidextram non effici author est Hippocrates. Retulit & septimo libro Plinius. Ratio est ex naturæ debilitate, si enim ambabus manibus ob neruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur, sed satis habeat si vna dsxtra, vel modice vtitur. Amazonidas dextram amburere mamminam solitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, valentiam concitaret ei, quæ per naturam inualida habebatur. Hos ego viros nunquam rectos, vel optimos existimarem, tùm quia quòd præter naturæ ordinem nascitur defectum naturæ arguit, & præcipuè circa duo præsignia viscera cor, & hepar, tùm ex superabundanti calore, ob id iracundos, calidos, iniuriosos, & deceptores argumentarer, nec meam opinionem fefellit vnquam experientia, cum eiusmodi viros semper tales conspexissem, & peiores hominum esse, qui sinistra sola vtantur. Hysmael Sophi Persarum Rex sinistra manu agiliore, & validiore erat, ob id ardens in crudelitate, vel ad breuissimum temporis momentum, & in Venerem pronus.

De digitis. Cap. 43.

ANIMALIVM *libro Aristoteles ait. Digiti quinque numero, digiti pars, qua se flectit, nodus, siue articulus, quæ rigida constat, internodium.*

Digiti grossi, & breues.

GROSSITIES *digitorum, & breuitas significat insipientiam, & stoliditatem, Aristoteles ad Alexandrum: Polemon in fine operis hæc habet, Breues, & pingues digiti, tùm pedum stolidos ostendunt, à qui quidem vitio exemptos eos dicimus, qui corpus neque pingue, neque breue habuerint. Albertus parui, & crassi inuidum, ferum, & audacem indicant.*

Digiti breues, tenues.

BREVES, *& tenues digiti stultum demonstrare dixit Albertus.*

Longi manus digiti.

VT *vidimus superiori capite, Aristoteles ad Alexandrum scribens longos digitos cum manibus longis mechanicum sapientem, & boni regiminis significare dixit, & vbi optimum virum describit, tribuit ei longas palmas, longosque digitos declinantes ad subtilitatem. Plinius ex Aristotele prælongos digitos breuis vitæ signum esse dixit.*

Digiti

Digiti longi, molles, & inuicem distantes.

IN figura ingeniosi Polemon, & Adamantius tribuunt ei simplices, Adamantius molles, longos, & distantes inuicem. Plinius de picarum genere scribens facilius discere sermonem illas dixit, quibus quini sunt digiti in pedibus. Inter nobiles, & plebeios discretionem digitorum facit numerus, qui præstans quinos in pede habens digitos, cæteri ternos, Solinus, & Apuleius. Polixena, vt à Darete Phrygio describitur, digitis erat prolixis sed animo simplici, larga, & dapsilis.

Digiti retro conuersi.

DIGITI qui curuantur sursum, idest, qui retro curui sunt (est enim inepta, & barbara Michaelis Scoti loquutio) liberalem hominem, optimæ capacitatis, officiosum, & boni intellectus ostendunt, & si minus eius doctrinam approbamus, id ratione, & experientia à veritate non abesse sæpissimè cognouimus. Argumentum à contrario signo rapacium animalium, carniuoræ enim aues, & rapaces, vt astur, aquila, falco, accipiter, & similes curuos digitos habentes, maximè rapaces sunt. Idque etiam ex apparenti more. Qui enim largi, apertis manibus, & digitis retro conuersis sunt, auari, & rapaces strictas & incuruas habent. Ita efformati sunt, munificentissime Princeps, digiti tui, aperti, & retrò conuersi, vt verè liberalitatis simulachrum ostendant.

Digiti in manibus superflui.

QVI sex digitos in manibus habent, vel quatuor quemadmodum solet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquantulum in prauitate suspecti sunt, quia minus in necessarijs aberrauit natura, est enim, vt sæpius diximus, præter naturæ normam. Volcarius sedigitus in Poetica illustris habitus, dicunt appellatum fuisse sedigitum, quod singulis manibus sex digitos haberet. Sic Horatij filiæ sedigitæ appellatæ sunt.

Iactare digitos.

DIGITOS iactare interloquendum, vehementis naturæ est. Socrates semper inter loquendum, agente id orationis vehementia, iactare digitos solebat, & crines vellere, vt recte etiam Zopyrus Physiognomon indicauerat. Erat & molliciei nota apud Ciceronem, vno digito caput scalpere.

De coxendicis. Cap. 44.

MAGNA duo ossa, ad os, quod sacrum dicitur, apposita, ingentibus processibus, pro diuersa constructione, & partium, ad quas pertinet vicinia, variam denominationem habent, nam parte, qua crura in suo sinu recipiunt, coxendices dicuntur, Greci ἰσχία sursum vbi lata sunt, versus ilia, dicuntur ilium ossa, vulgus anchas vocat, de quibus præsens est sermo, autrorsum ad pudenda, ossa pubis dicuntur, rectiora in viris, recurua magis versus exteriora

teriora in fœminis, ne partum prohibeant.

Ossa coxendicum exterius apparentia.

ANCHARVM ossa, quum exterius protenduntur, fortitudinem demonstrant, & virilitatem, Rhases, & eadem ab eo Conciliator.

Coxendicum ossa gracilia.

ANCHARVM gracilitas, mulierum amatorem significat corporisque debilitatem, & timorem. Conciliator ex Rhase.

De natibus. Cap. 45.

IN postrema thoracis parte nates sunt, homini tantum sunt hæ decenter conglobatæ, sedendi munij peraccomodæ. Aristoteles animalium libro ait, subditum, quasi stragulum, excretoriæ parti nates, siue clunes sunt. Et in Physiognomonicis πυγὴν vocat. Polemon, & Adamantius ἰσχία, quia eadem eisdem quasi verbis referunt, ideo sub diuersis nominibus de eadem re loquutos existimamus.

Pingues nates.

QVICVNQVE carnosas pingues nates habent, molles sunt, Aristoteles in Physiogn. Nates præpinguidiores mulierum sunt. Polemon, & Adamantius. Has Conciliator ilia vocat. Hæc molli carne circumdata muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.

Inspicito primi libri virilem figuram, & muliebrem, nam quæ scribimus, facilè tibi contemplari licebit.

Osseæ nates acutæ.

QVICVNQVE nates acutas habent, osseas, fortes sunt. Aristoteles in Phys. Polemon, & Adamantius. Osseæ nates virorum sunt. Aristoteles in schœmate, fortis ei dat nates contractas. Iidem duras dant. Conciliator ilia dura, solida, & ossibus discreta ferum, & bellatorem indicant, Leonibus comparatum. Albertus eadem.

Graciles nates siue, veluti deficcatæ.

NATES modicè carnosæ, veluti desiccatæ, malignos arguunt, à simili simiarum ingenio. Polemon, graciles, & modicè carnosæ, Adamantius addit rugosas, veluti eliquatæ, versipelles arguunt, tales enim habent & simiæ. Conciliator. Ilia hirsuta, rugosa, & exili carne circundata, malignitatem testantur, simijs comparata. Albertus eadem.

Nates neque rugosæ, neque lenes.

IN figura fortis Aristoteles tribuit ei ischia neque læuia, neque omnino rugosa. Id si ad naturalem causam referre licet, læuitas ex humiditate, rugositas ex siccitate prouenit, qui igitur nates inter rugosas, & lenes habuerit, temperatus erit inter humiditatem, & siccitatem fortitudinis instium.

De fœmoribus. Cap. 46.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait. Membri inferioris bipartita compactio crus, & fœmur, quod biceps est, fœmoris pars ima tibijs annectitur, superior coxendicis. Hæc homini carnulenta sunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, neruosa sunt, ossulenta, & rigida: causa quod homo solus animalium erectus est, & vt facile substinere superiora posset, parti superiori corpulentiam dempsit, inferiori addidit. Aristoteli μηροὶ dicuntur. Polemon, & Adamantius de ijs verba non faciunt, cum quæ de tibijs loquantur, de eisdem intelligi iubeant.

Fœmora ossea, & neruosa.

QVI coxas osseas, & neruosas habent, fortes sunt, referuntur ad masculinum. Aristoteles in Phys.

Femora mollia, & inarticulata.

QVI verò osseas, & carnosas habent coxas, molles sunt, & referuntur ad fœmininum, sed Aristotelis textus in Physiognomonicis corruptus est, cum non osseas, sed pingues, vel inarticulatas dicere deberet: nam hæc ad fœmineam naturam sunt similia, cui refert. Polemon, & Adamantius de tibijs loquentes, & de his intelligi præcipientes, coxæ, aiunt, inarticulatæ, & molles, timidiores, & imbecilliores arguunt. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei crura crassa. Inferna mulierum magna ex parte crassiora sunt, virorum autem superna, cuius ratio est in frigiditate, & calore, nam frigidiori muliebri naturæ, alimenti, vnde augescit corpus portio minima suggeritur, quod efficere calor potest, residens verò in imo, id corpulentius efficit & auctius: in maribus verò contrarium euenit, siquidem caloris copia sursum defertur alimenti pars magna, vbi effectum ostendit ampliorem.

Mediocriter carnosæ coxæ.

IN figura ingeniosi Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura, & fœmora non admodum carnosa, id est bene nutrita.

Fœmora, & lumbi pilosi.

QVORVM fœmora, & lumbi, absque alijs corporis partibus, multis pilis intecta sunt, eos luxuriæ obnoxios indicato. Pol. Adam.

Breuia crura.

B*REVIA crura maleuolos, alienisque malis gaudentes, & inuidos ostendunt, vt ex doctrina brachiorum habemus, & ex Polemone pessimos, & malorum ministros. Selinus Baiazetis filius, Turcharum Tyrannus decimus, procera statura fuit, verùm breuioribus cruribus, iniuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in auersam Venerem, raroque cum pellicibus coibat.*

De Genu. Cap. 47.

F*OEMORI genua annectuntur, ibique vertebra est, quæ sedendo, vel ambulando ita se flectit, vt literæ græcæ figuram habeat; retro poples est, anterius mola, siue patella foris adiecta est, cuius munus est iuncturam tueri, curuaturæ, & flexui partium præesse, faciliorem que motum efficere.*

Carnosa genua.

M*VLTITVDO carnis in genubus, significat debilitatem virtutis, & molliciem, & referri possunt ad mulieres, quæ genu crassæ sunt. Aristoteles ad Alexandrum.*

Genua rumorem facientia.

Q*VI γονύκρατοι fuerint, cinædi sunt, & ad apparentem conuenientiam refert Aristoteles in Physiognomonicis. Suessanus per γονύκρατοι genucrassos satis ineptè interpretatur, cum κρατοι strepitus sit, non crassities, atque per eos Aristoteles intelligit, quibus deambulando genua strident, & rumorem faciunt, vt articuli manum compressi facere solent. Polemon in figura cinædi γονάτων κρότον idest rumorem faciens, & Adamantius γονύκρατοι vocat, idem exprimens.*

Genua intus innuentia, & sese collidentia.

G*ENVA, quæ intus vergunt, Polemon, addit Adamantius, sicut se collidentia mulierosos, fœminatosque innuunt. Conciliator. Genua inter se complexa, vt collidantur, fœmineam naturam ostendunt. Eadem Albertus.*

De Tibijs. Cap. 48.

T*IBIA subiacet genu, à quo initium capit, & ad talos desinit. Tibia dicebatur ab Hetruscis, quia ex ossibus tibiarum musica instrumenta conficiebant, quæ tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio respondet, vt fœmur vlnæ, adeò, vt habitus, & decor alterius ex altero dignoscatur. Græcis κνῆμαι dicuntur.*

Articulatæ, neruosæ, & robustæ tibiæ.

QVI tibias habent articulatas, neruosas, & robustas, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum genus, Aristoteles in Physiogn. & ad Alexandrum describens ait. Tibiarum grossities designat audaciam, & fortitudinem, intelligens per grossitiem, ex barbara interpretatione articulatas, robustas & neruosas. Polemon, & Adamantius. Qui articulatas solidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generositatem (Adamantius addit & aptitudinem) demonstrabunt. Idemque forti tribuunt crura carnosa. Homerus Vlixem describens, ait.

„ *Cruribus, & tibijs, & ambabus manibus.*

„ *Ceruiceque forti, magnoque robore.*

Iouius Sfortiam describens, ait eum fuisse torosis, & parum teretibus cruribus, & maximè ad suram, & erat eximiæ fortitudinis, & generositatis.

Inarticulatæ, & molles tibię.

QVIBVS contra inarticulatæ, & molles tibiæ timiditatem, & imbecillitatem arguunt Polemon, & Adamantius. Ab his Conciliator. Crura mollia fœminitatis signũ. Zeno Citteus, vt ex Diogene habetur crura turgida, imbecillia, infirmaque habuit.

Valdè exiles tibię.

PRÆGRACILES tibiæ timiditatem, & improbitatem notant. Pol & Adam. Aristoteles in Physiogn. in figura timidi crura breuia ei tribuit, ex que ipsi exceperunt, C. Caligula huiusmodi tibijs fuit, & apprimè timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum scribens tibiarum gracilitatem ignorantiam notare dixit, sed textus ex arabica translatione malè versus est, nam si crassitiem fortitudinem denotare diximus, à suo contrario exilitas debilitatem, & timiditatem indicat.

Graciles, & neruosę tibię.

QVICVNQVE tibias graciles, & neruosas habent, luxuriosi sunt, & referuntur ad aues. Aristoteles in Physiogn. Tibiæ si præter gracilitatem etiam neruosæ fuerint, immodestissimam intemperantiam arguunt, Polemon, & Adamantius. Sed Polemon in figura luxuriosi depingit eum imbecillibus cruribus, & neruosis, & totus auitij generis. Conciliator. Crura subtilia, & neruosa abundantiam veneris indicant, cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in sperma. Aristoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxuriosus, vt à Diogene describitur. Caligula maxima fuit ceruicis, & crurum gracilitate, vnde nec suæ, nec alienæ pudicitiæ pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quæ tamen ei longa valetudine remanserunt. Ex Suetonio. Ego quamplurimos amicos habeo tibijs prægracilibus, vt auium, vel lucustarum potius, quàm humani generis videantur, & sunt immoderatæ, & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea crassa.

IN figura rudis Aristoteles in suis Phisiognomonicis tradit ei crura circa malleolum crassa, carnosa, & rotunda. A quo illustres sequaces de tibijs loquentes, inquiunt. Tibiæ, & calcanea crassa, seruilia sunt, & hominem indocilem arguunt. Has tibias iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effœminato; Sed in figura rudis ijdem crura crassa, sed non vsque ad talos, tribuunt, ab Aristotele accipientes, & stulto fatuo eadem crassa crura tribuunt. Sed ne decipiantur lectores, vel addendum est, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiam crassam à genu vsque ad calcanea. Conciliator ab his. Crura, & cauillæ grossæ, incompositæque existentes, habetem, & inuerecundum ostendunt.

Crura circa talos carnosa.

IN figura fortis Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura circa talos carnosa, non crassa.

Pilosæ tibiæ.

QVI hirsutas tibias habent, libidinosi, sunt quemadmodum hirci, Aristoteles in Physiognomonicis. Hirci enim propter libidinem efferantur, qui enim superiori tempore socij, & iugi concordia pascebantur, coitus tempore dissident, et alter alterum libidinis rabie inuadit, ut septimo die, que natus est, coire incipiat, & qua mutis semen sterile emittat, omnium tamen maturissime quadrupedum coit, dum ad huc uberibus alitur, immodica libidine matrem stupro superuenit. Satyros finxit antiquitas villosos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immò omnem venerea virtutem ostendere mutone intento. Aristoteles etiam in problematibus, hirtos homines, & aues veneris esse auidiores, causam esse, quòd naturo humida, & calida sint, qua quidem vtraque qualitate opus est in coitu, calor enim excernit, humor excernitur. Sed Polemon, & Adamantius non tibias, sed lumbos, & fœmora pilosa dicit esse luxuriæ signa. In figura verò luxuriosi Polemon hirsuta dicit, capite verò de pilis ijdem crura satis admodum densis, oblongisque pilis obsita, rudi, & agresti naturæ ascribendum, non luxuriosæ. Sic Albertus ex Loxij sententia indocilem, & ferum dicit virum.

Cruribus claudi.

CLAVDOS, salaces dicit Aristoteles problematum libro, & affert causam. His enim, vt parum alimenti deorsum propter crurum vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, seque in semen conuertitur. Antiauira Amazonum Regina, vt ex Theocriti interprete elicitur, in claudos, qui ad venereos vsus implendos præpotentes essent, dixit, optimè claudus init. Indeque natum dicterium putant in Salaces claudos, quod domi tota die desidentes, perpetuo ferè venereis intenti, agant, vt Hyeronimus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos esse nemo est, qui ambigat, quia magno membro vitiati sunt, & præsigne est apud Medicos dogma. Non est tam bona conplexio, quæ si membro aliquo decurtetur, suum statum in peius non mutet. Aiunt alij, hos superioris naturæ opere infortunatos esse, ob id maxime vracauendum ab infortunatis, & diminu-

tis,

tis, quia occultum nocumentum ferunt secum tractantibus, & tutius se homo ab hoste, quàm ab infelici amico tueri. Ob id summum Aristoteles Alexandro suo Macedonum Regi, inter præcepta memoriæ commendanda, iubet cauere, & præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tanquam cauendum ab inimico. Sed qui claudicatem non in lasciuiam, sed in virtutem studio, & diligentia commutarunt, hos ex historijs colligimus. Androclides Lacon crure debilis cum bellatoribus se immiscebat, & cum ab aliquibus prohiberetur, quòd parum robustus videretur, respondit. In aciem congredi eos oportere, qui de prælio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles principis liberator terrarum populi, cùm ei vitium cruris obiectaretur, per singulos inquit gradus admoneor triumphi mei, quippe pertinax occupatio pontis aduersus hetruscam vim grauius asultantem, eam illic contraxerat calamitatem.

De suris. Cap. 49.

PARS *tibiæ sura est, ea enim ex anteriore parte tenuis, & carnis expers est retro carnosa, vt in ventrem turgescens: Græcis* γαστροκνήμια*, idest cruris venter, dicitur latinis sura.*

Valde crassæ suræ.

QVICVNQVE *tibias valdè superfluas habent, veluti parum disruptas, odibiles, & inuerecundi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo sequaces. Prægnantes tibiæ, in medio crassescentes, abhominabiles, inuerecundos, & luxuriosos notant. Conciliator. Crura satis prominentia, tanquam prægrauida, assentatorem, intemperantem, & impudicum ostendunt. Albertus sordidum, & seruilium morum dicit.*

Suræ deorsum contractæ.

CONTRACTÆ *deorsum suræ fortem virum innuunt. Aristoteles enim in figura fortis tribuit ei suras deorsum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre est, quæ humidæ cum sint, prægnantes habent suras. Contractæ verò, & deorsum ductæ ex caliditate, ob id viriles. Ex huiusmodi. Signis Laodamas collegit apud Homerum Vlyssis fortitudinem.*

» *Quantum suris, humerisq́; torisq́;.*

» *Colligere est, &c.*

Suræ sursum ductæ.

A CONTRARIO *signo, suras sursum ductas, timiditatis signum notare Aristoteles in suis Physiognomonicis in Schæmate timidi dixit, qui tales ei ascribit.*

Molles suræ.

MOLLES *autem suræ effæminatis ascribuntur à sexu muliebri, Albertus.*

Moderatæ magnitudinis furæ.

MODERATÆ magnitudinis, & plenitudinis, solidæque, & discrete adinuicem, optimum ingenium indicabunt.

De talis pedum. Cap. 50.

PEDES communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos usque digitos continetur. Aristoteles animalium historia. Et multiplici osse constat, cuius posterior pars calx est, de quo præsens erit sermo, in sequenti de priori. Græcis πτέρναι *dicuntur.*

Neruosi,& articulati tali.

QVIBVS ea, quæ circa talos sunt, & neruosa, & articulata fuerint, fortes sunt, secundum animam, & ad masculinum genus referuntur, Aristoteles in Physiognomonicis. Idemque ad Alexandrum scribens, latitudo ait talorum, & tibiarum fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes. Tali benè discreti (Polemon addit, & solidi) generosi signa viri præbent, & in figura fortis dant ei, quæ circa talos robusta, & ingenioso robustos talos.

Tali inarticulati, & carnosi.

QVIBVSCVNQVE sunt tali carnosi, & inarticulati molles erunt, secundum animam, & ad fœmininum genus referuntur, Aristoles in Physiognomonicis. Fidi paraphrastes. Tali molles, lenesque effœminatum. Sed Polemonis textum λεῖον, *non* λεῖα *habet, ex Adamantio corrigendus. Rhases. Calcaneum gracile timorem significat, eadem eius simia.*

Tali valdè graciles.

GRACILIORES tali timidum, intemperantemque demonstrant, Adamantius scribit, sed Polemon insidiosum, & intemperantem habet, lapsus fuit ex δειλὸν *&* δόλιον. *Talus enim ex extremis est partium, quæ si alicui gracilia fuerint, timidum, & imbecillem significabunt, non insidiatorem.*

Tali crassi, calcanea aspera, carnosi pedes, curti digiti, & prægnantes suræ.

PRÆPINGVES tali, asperæ calcanea, (Adamantius crassa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ; frequentissimè desipientes, furiosos, &, vt Polemon addit, dæmoniacos significabunt. Albertus. Pars ima pedum, & calcanea si longa, & carnosa sint, stultum, & insanum indicabunt, refertque sæpius expertum Polemonem efficacius signum esse si contingat vastos digitos, & humiles esse. Sed Polemon nil, nisi quod scripsimus habet.

De pedibus. Cap. 51.

PEDES *Græcis πόδες dicuntur, qui fuerint, diximus.*

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruosi.

QVIBVSCVNQVE *pedes benè formati, magni, & articulis discreti, & neruosi, fortes sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & reducuntur ad genus masculinum. Aristoteles in Physiognom. Sed Polemon: & Adamantius. Neruosi pedes, & articulati generis, & morum nobilitate insignem præmostrant virum, addit Polemon, qualis Hercules fuerat, & in figura fortis tribuunt ei pedes articulatos. Conciliator. Pedum ima discreta, & articulata clauim, generosum, & virile notant ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polixenam optimis pedibus fuisse dicit, & animo simplici, & dapsili.*

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

QVICVNQVE *autem pedes paruos, graciles, & inarticulatos habent, delectabiliores visu, quàm robustiores, molles sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & referuntur ad fœmininum genus, Aristoteles in Physiognom. Teneri, & carnosiores pedes, molliores hominum mores significant, Adamantius, sed addit Polemon, si & alia signa concurrant. Rhases, & Conciliator ab eis. Pedes parui, pulchrique fornicatorem, & iucundum hominem arguunt. Huiusmodi pedes Homerus dat Telemacho.*

Carnosi, & grossi pedes.

PEDES *carnosi, & pingues significant fatuitatem, & amorem iniuriæ Aristoteles ad Alexandrum. Polemon, & Adamantius in figura fatui improbi tribuunt ei manuum, & pedum extrema pinguia, & dura. Rhases, & Conciliator ab eis. Pedes carnosi, & duri prauum intellectum, fatuum, & incuriosum notant. Camelo, & Vrsæ pedes vestigio carnosi sunt, qua de causa longo itinere sine calceatu fatiscunt. qui stolidi sunt, & fatui perniciosi ex Aristotele.*

Pedes parui, & graciles.

PEDES *verò parui, & lenes significant audaciam, & fortitudinem, Aristoteles ad Alexandrum. Sed textus ex Arabica in latinum translatione corruptus est. Quæ sui interpretes habent, rectiora videntur. Parui pedes (addit Polemon, & graciles) veteratorem arguunt. Albertus prætenues, & breues pedes malignum produnt hominem.*

Articuli pedum generosi.

IN *figura ingeniosi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manuum, & pedum generosos articulos, Idest bene nutritos: idest nec nimium eleuatos, nec depressos, sed decenter formatos.*

Curti, & pingues pedes.

PRÆMVTILI, ac pingues pedes sunt immanis naturæ. Polem. Adam. Crassi & breues pedes valdè notant firmum hominem, sed puto ferinum, non firmum scribere voluisse Albertum.

Oblongi pedes.

OBLONGI pedes multa molientem, ac malorum artificem innuunt. Polm. Adam. Pedes plurimum prolixi dolositatis, & perniciei indicia præbent, Conciliator, & Albertus. Suum pseudolum Plautus, qui multa contra lenonem moliebatur, vafrumque hominem describens, ait magnis pedibus esse. Cui respondens leno. Perdidi inquit, postquam dixti pedes.

Curui, & infra concaui pedes.

GIBBOSI pedes infernè caui, prauitatis dant signum, Adamantius, & Polemon, sed postremus in figura effeminati tribuit ei pedes σκαφοειδεῖς, idest concauos in scaphæ modum efformatos. Conciliator, & Albertus Curui pedes, & concaui, reprobi sunt, quia versutam, & malignam mentem denunciant.

Planta pedis plana, vt talis incedat.

EXTAT Aristotelis locus animalium libro, vbi dicit, Quibus pars interior plantæ non concaua, sed ita planiuscula est, vt solum toto attingat vestigio, ij versuti sunt, & fraudulenti. Polemon, & Adamantius. Similiter autem, & qui adæquatas plantas habuerint, vt quasi talis incedant, fraudulenti sunt, vbi corrigendus est Polemonis textus, nam vbi Adamantius κατὰ σφυρά, ipse μαλακά habet, vt ipsemet Polemon in fine sui libri idem recensendo habet. Qui pedis cauitate carent, vt plana planta incedant, ij fraudulenti sunt, vt ita incedat vulpis. Ab his eadem Albertus. Plantus similes pedes habebat, & à simili pedum affectione nomen asciuit, nam à pedum planitie Plautus dictus fuit, cum prius M. Plotus diceretur, vt à Sexto Pompeius habetur, & in eius comedijs mira eius calliditas apparet.

Pedes mediocris cauitatis.

SATIS mendosè Albertus ad hæc, sed hæc sua sententia. Pedum ambitus cauitatis mediocris, honesti, & circumspecti hominis signum esse.

De digitis pedum. Cap. 52.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait. Pars pedis digiti sunt, discriminata in quinque, speciem magis, quàm vsum præbentes.

Curui pedum digiti.

QVIBVS pedum digiti curui, inuerecundi sunt, & referuntur ad aues curuorum unguium. Nos coruos, sturnos, & similes existimamus, quæ & curuos digitos habent, & impudentes sunt.

Consepti pedum digiti.

QVIBVS pedum digiti consepti sunt timidi: referuntur ad coturnices, & aues strictorum pedum in lauibus degentes. Sed græcus textus mendosus est, nam non ὄρτυγας, nam ortyx auis palustris non est sed ὄρνιθας reponendum, sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis quasi membranosæ, & timidæ sunt. A quo Polemon, sed vix ex textus corruptione sensus elicitur. Qui, vt palustres angustis pedibus sunt, fatuos, et pauidos censebis. Et parum superius iuxta finem. Qui pedum digiti parum fissos, vt auium angustorum pedum, impudicos existimabis. Sed Albertus suæ ingentis doctrinæ magnitudine, ita ex his, digiti cohærentes & coniuncti inuidum ostendunt, in multis amicis obseruaui digitos, in quibus inter sepiens membrana ferè vsque ad primos articulos occupabat, & timidissimos deprehendi.

Compacti digiti.

DIGITOS quicunque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios iudicabis, instar sues, Polemon; suillos & fœdos mores Adamantius dicit. Conciliator digiti cohærentes coniuncti immundum notant. Sus enim, vt ex Aristotele habetur animalium libro, inter solipedes, & bisulcos ambiguus est, à quo Plinius. Sues ex vtroque genere (scilicet solipedorum, & bisulcorum) existimatur, ob id fœdi eorum tali.

Contracti digiti.

QVI contractos digitos habuerint, vafri, & perdidissimorum sunt, Polemon, addit Adamantius & auari. Conciliator, & Albertus. Digiti collecti, & conglobati, auarum, & malignum ostendunt.

Mediocriter distantes digiti.

QVI moderato spatio à se distant, leues, & loquaces dicunt. Albertus.

Breues, & valde exiles digiti.

DIGITI plus nimio breues, exilesque, paucissimi intellectus hominem monstrant, Adamantius, sed Polemon longos dicit, & malè, facilisque fuit lapsus ex μακροὶ, & μικροὶ, cum longitudo digitorum, vt videbimus paulo post, aliud significet. Conciliator. Parui, & tenues digiti stultum monstrant.

Breues craſſique digiti.

PRÆMVTILI, craſſique digiti, temerarium improuidum, & ferinum dicũt Polemon, & Adamantius, inſipientem, & ſtolidum ſignificare dixit Ariſtoteles ad Alexandrum.

Longi, & graciles digiti.

QVI oblongos, gracileſque rudioris mentis virum figurant, Adamantius, addit Polemon nugatorem, & oſtentatorem. Conciliator. Nimium prolixi, & tenues, valdè à ſapientia. Eadem Albertus. Sed vicinos malè addit.

Digiti moderatè magni, & commenſurati.

SI verò moderatæ magnitudinis, & commenſu conſliterint ſuo, omnium optimi erunt digiti. Adamantius, addit Polemon, & concinnæ formæ. Conciliator. Digiti, qui condecentis fuerint ſpeciei, & magnitudinis temperatæ, optimos mores teſtantur. Albertus eadem.

De vnguibus. Cap. 53.

VNGVIVM forma teres, concauis tegminibus digitorum faſtigia comprehendens, partim ad ornatum, partim ad digitorum munimentum, quarum ſubſtantia carne eſt durior, oſſe mollior. Polemon, & Adamantius dicunt ipſos per ſe infirmam habere rationem ideſt minimam ex humani corporis partibus, ſed Polemonis textus corrigendus eſt, nam vbi μοι, ibi μη accommodandum, nam contrarium innueret.

Curui vngues.

QVIBVS pedum digiti, & vngues curui, impudentes ſunt, & referuntur ad aues cur uorum vnguium, vt diximus ex Ariſtotele in Phyſiogn. Coruus natura procliuis ad furtum, cicures enim nummos, & quæcumque poſſunt ex domibus in hortulis, vel latebroſis locis abdunt. Polemon, & Adamantius, valdè torti vngues notant rapaces, ſed Adamantius impudentes addit ex Ariſtotele, & quamoptimè. Albertus. Vngues inflexi, curui, rapaces, & impudentes oſtendunt, & ſi ſunt macilenti futuram pthiſim præmonſtrant.

Anguſti, longi, & curui vngues.

ANGVSTI, prolixiores, curuique vngues male ſenſatum, & ferinum oſtendunt. Polemon, & Adamantius. Cuius rationem in ſuis Problematis affert Georgius Valla. Naturam vnguium nouere omnes è ſuperfluitatibus eſſe. Naturæ enim progreſſum eſſe de calore procreatum, anguſtiam verò vnguium hebetudo, & ruditas ſequi conſueuit, quod in ipſis caliditas infirma eſt, nec latum efficit progreſſum, quo ſuperfluitates explicentur, dilatenturque, id propterea qui ſunt eiuſmodi pauci caloris, & perinde hebetes, & ſtolidi, omnis ſiquidem frigiditas ſtuporem efficit, & hebetudinem, ob id anguſtos habentes vngues, hebetes, & minimè ingenioſos eſſe contingit.

Rotundi

Rotundi vngues.

VVLDE *rotundi vngues libidinositatis indicium. Pol. Adam. Rotundi vngues in venerem pronos declarant. Albertus.*

Carnosi vngues.

VNGVES *qui carni inhæserint, sensuum habetem, & ferinum ostendunt. Adamantius.*

Breues, pallidi, nigri, & asperi vngues.

BREVES *admodum, & nigri vngues, veteratorem ostendunt, Polemon, sed Adamantius valdè breues vngues veteratorem monstrare ait, & similiter, si pallidi, nigri, vel imbricati fuerint. Albertus inuolutè satis. Breues nimium vngues pallidi, nigri, & asperi, malignum ostendunt. Ego ad simias referrem. Satis enim simijs vngues imbricati, ex Plinio,*

Lati, albi, & subflaui vngues.

OPTIMAM *vnguium formam exprimentes Polemon, & Adamantius, aiunt, vngues lati, albo, subflauoque colore, benè compositi viri sunt signa. Cuius ratio naturalis esse potest. Quia vngues lucidi, & diaphani sunt, & optime cutis colorem repræsentant, si enim album, subflauumque colorem repræsentabunt, optimam hominis temperiem demonstrabunt, vt diximus, cum de eiusmodi colore differuimus. Albertus Vngues albi, plani, molles, tenues subrubentes, & bene perlucidi, optimi hominis ingenium indicant, & hoc est vnum ex signis, quod valdè raro fallit, tales enim vngues ab optima complexione fiunt. Huiusmodi forma, & colore sunt vngues tui, dignissime Princeps, vnde optimam tui ingenij præstantiam patefaciunt.*

De incessu. Cap. 55.

POST *pedes ambulatio consequitur. In ambulatione duo considerantur, motus, & tempus, vt longi gressus efficaces in agendo, & tarditas consilium, breuitas inefficaciam, & festinatio inconsiderationem afferas: ambas has qualitates iungendo, quatuor consurgunt coniugationes. Tarditas, & festinatio incessus qualitatem indicant mentis: ob id commonet M. Tullius primo de officijs, ne incessu molliores simus, ne similes pomparum ferculis videamur. Id tamen commonefaciendo illud, quod de crurum motu dicimus, de cubiti, & brachij motu intelligendum, vt in Physiognomonicis iubet Philosophus.*

Longo gressu ambulantes.

LONGO *gressu progredi, efficaciam ostendit. Adamantius ab Aristotele in Physiogno. Longo gressu ambulantes, negotiorum sunt perfectiui, & magnanimi. Eadem Albertus.*

Ambulantes tardè.

TARDE *ambulantes cogitabundi sunt. Aristoteles in Physiognomon. idemque in moralibus ad Nicomachum magnanimo viro tardum gressum conuenire ait. Et in figuris iucundo, & modesto tardum tribuit motum, quod à Polemone, & Adamantio in eiusdem confirmatur. Tardus enim, & cunctabundus matronam decet: ob id Apuleius Venerem incedentem describens ait, cunctanti lenta vestigio, & leniter incedebat. Sed valdè tardi motus, mollem sub esse animam dicunt, vt Aristoteles in Physiognomonicis, quod ex frigida complexione euenire credimus. Iulius Firmicus ait. Molliter ambulantes, & suspendentes vestigia, eos pænitere ostendit, quod viri nati sint. Tardigradus, & suspenso vestigio incessus fœminarum est; vnde Seneca morum castigator seuerissimus vltimo questionum naturalium ait, molli, & tenero gressu incedimus, non ambulamus. Albertus Tardus naturaliter incessus animum indicat pigrum, nisi potentiora alia signa dissentiant.*

Longo, & tardo gressu ambulantes.

CVIVS *passus sunt lati, & tardi, prosperabuntur in omnibus factis eius, Aristoteles ad Alexandrum, in Physiognomonicis verò: Qui longi, & tardi gressus, sit vtique tarditate molestus, perfectiuus est, nam, vt diximus, longe progredi, efficax, tardè cogitabundus, lias copulando qualitates, quæ superius diximus efficiunt.*

Celeri gresſu ambulantes.

ACVTI *motus, calidam animam ostendunt. Aristoteles in Physiognomonicis. Velocitas enim motus ex caliditate spirituum animalium prouenit, & capite de incessu, celeritas expeditiuum facit. In figura inuerecundi, celerem eum in motibus facit.*

Breui gresſu ambulantes.

BREVIS *gressus segne: ostendit: nam si longus gressus efficaciam præstabat, breuis inefficaciam, Aristoteles in Physiogn. Ab eo Adamantius. Qui breui passu incedunt, inefficaces, & tristes, Alij rapaces, & auari, & occulta consilia facientes. Diximus enim primo, largum gressum consultationem efficere. Sed Aristoteles ad Alexandrum scribens. Cui passus sunt breues, impetuosus, suspiciosus, impotens in operibus, & malæ voluntatis. Albertus addit, & si sint artifices obscuræ mentis.*

Breui, & celeri gresſu ambulantes.

QVI *breuis, & celeris gressus est, molestus est, & non perfectiuus, Aristoteles in Physiognomonicis. Diximus enim tarditatem gressuum consultationem præstare in operibus, longitudo verò efficaciam, has duas qualitates nunc combinando celeris, & breuis gressus, qui contrarius est prædictis, non perfectiuum, segnem, & molestum efficit. Adamantius ab eo. Qui velociter, & breuiter incedit, lucri cupidus, maledicus, & ad summum timiditatis veniens. Albertus malè trāsfert, malignos dicit, imbecilles, et timidos, habendos. Ambrosius clericum*

ricum suum, ne sibi vnquam præiret, commonefecit, quia velut quidam insolentis incessus verbere oculos sanctissimi hominis feriebat, qui mox ab ecclesia recessit, in cuius incessu lucebat imago quædam leuitatis, scurrilisque discursus.

Modo citus, modo tardus incessus.

SALLVSTIVS *inter cætera Catilinæ hoc probro dedit, quod eius incessus modo citus, modo tardus foret, ex quo animus conijciebatur varius, simulator, atque omnium facinorum plenus. Polemon, & Adamantius. Simulatori versatilem incessum tribuunt, & se concinnæ formæ adaptantem.*

Breui, & tardo greſſu ambulantes.

QVI *breui, & tardi greſsus sunt, non perfectiui, & segnitiei molesti. Aristo. in Physiogn.*

Longo, & celeri greſſu ambulantes.

QVI *longi, & celeris greſſus, minimè molestus, & perfectiuus est, quoniam celeritas expeditionem, longitudo verò inefficaciam. Adamantius ad hanc incessus qualitatem innuens ait. Velocitas in motu, simul cum rectitudine, & ornamento formam perfecti consilij ostendit, & qui opera incipit, & perficit. Greſſus autē probabilis, ut Ambrosius refert in primo de officijs, in quo sit species authoritatis, grauitatis pondus, & tranquillitatis vestigiū. Apuleius suum incessum describens, ait. Quo quò versum floridus incessus, speciosus, & immeditatus, idest non infractus affectatione, suspensusque, quācumque in partē vestigia moueatur. In decretis canonicis. Moueantur sacerdotes, vt in incessu ornati sint, & grauitate itineris, mentis maturitatē ostendant, Incōpositio corporis, vt Augustinus ait, qualitatē indicat mētis. Heraclides erat incessu, motuq; venerando, vir maximo ingenio, & disciplina. Ordinatus inceßus signum ostendit optimæ complexionis cerebri, scilicet suæ. Assymbeius Vssumcassanus in motu magnam grauitatem non fruatam, sed comitate conditam ostendebat, clemens, gloriæ cupidus, bellator, & in dandis beneficijs miram serenitatem præseferebat.*

Celeri greſsu ambulantes, si deprǽhendantur formident, & totam effigiem deorſum trahant, & contrahant ſe ipſos.

MVLTAS *incessus qualitates Adamantius innuit pernecessarias. Si velociter incedens deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat se ipsum, auaritiæ, pusillanimitatis, mali consilij, & illiberalitatis signa præbet fidelia; Albertus peruertendo textum, inquit. Si qui celeriter mouetur, submittat oculos, et se comprimat, vultum deducit, totumque complicet corpus, timidum, parcum, auarum, & versutum ostendit.*

Celeri greſsu ambulātes cū oculis perturbatis, & capitis incōſtātia, & anhelatione.

SI *simul cum ueloci motu sit in oculis perturbatio, capitis inconstantia, & anhelatio magna, & mala operantis, & fugiendi hominis signa præbet. Albertus audacem, immanem, & magnarum cladium dicit.*

Tardo gressu incedentes, sponte morantes, & manentes in vijs, & circum circa aspicientes.

QVI tardè graditur, & sponte moratur, & manet in vijs, & circum circa aspiciat, gloriosum scias, & iniurium existere, superbum, & adulterum. Adamantius. Satis ineptè Albertus ab eo. In motu tardus, qui interdum resistat, & ceruicem reflectat, & circumspiciat, superbiæ signum.

Pedibus, & cruribus conuersis ambulantes.

QVI pedibus, & cruribus conuersis ambulant, effœminati sunt, & ad mulieres referuntur, quæ hoc modo incedunt. Aristoteles in Physiogn.

Corporibus se circumtorquentes, & inclinantes.

QVI verò corporibus circumtorquentes se, & fricantes, adulatores sunt, & referuntur ad passionem. Arist. in Physiogn. ab eo Adamantius. Qui distorquent se ipsos, & inclinant, adulatores sunt ita enim facit canis, dum blanditur, & adulatur. Albertus. Qui se submittunt, ac corpus inhonestè infringunt, blandi sunt, quod blannientes canes referant.

Corpore toto se mouentes, humeris, & singulis membris.

QVI toto corpore se mouent, humeris, singulisque membris, effœminati sunt, id enim manifestè mulierum est. Adamantius.

Corpore erecto incedentes.

IN figura fortis, & iracundi Aristoteles tribuit ei corpus erectum. Polemon, & Adamantius in eisdem, & ingenioso eandem figuram ascribunt. Scotus. Corpore erecti, vt hasta, audaces sunt. Bartholomæus Coleonus corporis statura erecta, atque habili, fuitque egregius ballator, & fortis, vt tactu ferrei pali, saltu, cursuque, palestra cunctos superaret, audacis etiam vir ingenij.

Corpore inclinati.

IN figura timidi, verecundi, & mansueti tribuit Aristoteles figuram inclinatam. Duo eius sequaces idem in figura timidi, & patui improbi dicunt.

Inclinati ad dextram ambulando.

QVI ambulant inclinati ad dextram, ij cinædi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. Aristoteles in Physiogn. Ab eo Adamantius qui se in motu ad dextram inclinat, effœminati sunt. Si ad naturalem causam referre licet. Homo est calidus præ cæteris animalibus, ideo rectus incedit, est enim calidi natura sursum eleuare, vt Aristoteles libro

les libro de partibus tradidit. Latus dextrum calidius est sinistro, vnde qui virilitatem praefifert, latus dextrum rectum affert, qui verò ad dextram inclinatus ambulat, signum est frigidae, & humidae naturae. Idem etiam alibi tradidit. Ambulatio duplex altera recti, altera inclinati, cinaedos monstrant, qui ob eorum mollitiem recti incedere non possunt.

Inclinati ad sinistram.

AMBVLANTES *inclinati ad sinistram insipientes sunt. Adamantius. Qui omni tempore mouentur, & ad sinistram inclinant partem, quae mollior est, stulti sunt iudicandi. Albertus.*

Suspenso corpore, & sublimi vultu ambulantes.

ALEXANDER *Aphrodiseus in suis Problematis ait. Qui minus prudentes sunt, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedunt, affertque nauicularij similitudinem, qui cum non admodum robustus est, nauim recta non agit, sic nec corpus animus imbecillis.*

Erecta ceruicis equus, & vir se insinuant hac tabellula.

Rectus, & alta ceruice ambulans, & humeris sub commouens.

VETVS *Aristotelis translatio sic se habet. Qui humeris sese rectis, extensisque agitant, γαλεάγκωνες, referuntur ad equos. Sed quid per galeancones Aristoteles sibi velit, diu Suessani animum extorsit, exponens per galeancones brachio minores, & pusillos, probatque quia referuntur ad equos, qui pusilli sunt, & rectis humeris incedunt. Galenus dum Hippocratis vocabula declarat, per galeancones eos intelligit, qui minimè nutritum brachium habent, & ea quae circa brachium sunt inflatiora, vt feles: ex Hesychij interpretatione. Cornarius*

rius verò cubiti gibbum vertit, quod minime quadrat. Plutarcus in libro de Isi, & Osiri Mercurium γαλιάγκωνα esse corpore dicit. Cælius Calcagninus opusculo de rebus Aegyptiacis nescio qua ratione albicubitum exponit. Grammatici ab Etymologo galiancòna exponunt. qui iusto breuiorem habent cubitum: γαλιαύχην is dicitur etiam, qui prælongo, & gracilo collo est, & Cartinit Poetæ filios Aristophanes gylianchenas appellauit, quod colla, & ceruices longos, & angustas haberent. Sed nos locum explebimus, emendabimusque ex Adamantio, qui ferè, vt cætera, hunc locum in suis physiognomonicis transcribit. Qui verò in humeris submouetur, rectus, & elatæ ceruicis existens, γῦια χαύνει. sibi placens, & iniuriosus est, ita enim graditur equus, & vt Aristoteles. γύμνα αυτε Adamantius ὑδαυχενῶν respondet. Equus gloriosus, & ambitiosus est, de eo hæc habet Aelianus. Inter cæteras animantes equus magno, elatoque est animo, enim vero magnitudine, & ceruicis eminentia, audacius exultat, gestit, & insolentia effertur. Equa comata superbiens, ab asinis se iuiri iniquissime fert, cuiusmodi effectus gnari, qui sibi mulos gigni volunt, equæ iubam sine artificio tondent, posteaque asinos admittunt, ea verò mariti ignobilitatem, cuius antea pudebat facilius patitur. Sophocles eius rei etiam videtur meminisse. Albertus, Qui humeros commouendo incedit collo superbus, & incolens iudicatur. Tiberius Cæsar incedebat ceruice rigida & obstipa, adducto ferè vultu, & plerunque tacito, nullo, aut rarissimo etiam cum proximis sermone, eoque tardissimo, & non sine molli quadam digitorum gesticulatione, quibus omnia ingrata & arrogantiæ plena animaduersis Augustus in eo, & excusans apud Senatum, & populum, professus naturæ vitia, non animi esse.

Humeri curui ad singulos passus se submouentes.

Q*VI humeris mouentur incuruati, animo sunt elato, & referuntur ad leones. Vbi verò leonis figuram designat, ait. Ambulans tardè, & magnificè, atque se ipsum in humeris, dum ambulat, quatiens, hoc est, (vt conijcio) humeris ad singulos passus commotus. Alibi Leonis incessum gradatim esse scribit, idque fit cum pes sinister non transit dextrũ, sed subsequitur. quod incedendi genus Græci κατὰ τὸ σκέλος vocant, incedit enim tardè, & passibus multò distantibus. Adamantius ab eo hæc habet. Qui humeris submouetur, abducto capite, magnanimitatem, & fortitudinem innuit, ita enim incedit Leo. Reliqua ab his iam inspicere poteris. Albertus optimam incessus rationem describens, ait. Cum pedum, & manum motus, cum totius corporis consentit, & cum moderatè, & tranquillè inferatur cum inclinatione aliqua capitis, & ceruicis decenti, magnanimum hominem, & fortem notant, talis est leonis incessus. Sed Plinius humeris incuruos longæuos dicit.*

De magnitudine, & paruitate corporum. Cap. 56.

D*IXIMVS de singulis hominum partibus, nunc de toto simul corpore verba sunt facienda.*

Corpore valdè parui.

V*ALDE parui, præcipites sunt, Aristoteles in Physiogn. latione enim sanguinis paruum locum continente. Motiones quoque valdè velociter accedunt ad sapere; Causa est, quia in corpore paruo pauca est intercapedo à corde ad cerebrum, vnde fit spirituum ascensio, ex quibus ingenij vbertas, vnde sunt ingenio, & actionibus valdè celeres. Alexander*

Aphrodiseus

Aphrodiseus asserit corpore breues, plerunque esse iis, qui longi sunt prudentiores, cum coarctata sit in toto corpore anima. Innati enim spiritus vis ipsa collectior, paruæ compaginis membra aptissimè regit, & quod mentis est, ad excogitandum validius illustrat. Preterea animalia parui corporis ingeniosa sunt, vt apes, formicæ, & araneæ. Et Auicenna dicit, quod natura supplet ingenio, vbi defecit corpore. Aristoteles ad Alexandrum præcipit, non debere contemnere paruam staturam in hominibus, quia plerunque hi sapientia, consilio, & optimis moribus sunt præditi. Viri fortitudine, & consilio præsignes in historiis hi leguntur. Agesilaum parua fuisse statura ferunt, & forma despicabili, sed animo imperiosum, & ingenio sublimem, iustitiæ obseruantem, natura, & arte his popularitate, humanitateque coniunctis, sed hilaritas viri, & illa quotiescunque locum tulisset vrbanitas; effecit, vt eadem ad extremam vsque senectam gratia, præsignes forma pulchritudineque viros æquaret. Alexander Magnus non magna fuit statura, & orientem subegit, & omnesque Reges præiuit. Vlisses modica fuit statura præditus, staturosus, & maximus Aiax, vt ab Homero describitur Iliados tertio, ille iuditio, & virtute præpotens, hic stolidus, & furiosus. Homero etiam teste Tydeum minorem quidem corpore, sed fortiorem animo fuisse significatur. Antonius Caracalla breui fuit statura, tamen dicacitatem Alexandrinorum vltus est ingenti cæde. Persas item dolo, & virtute fudit. Et si à Mario tironum proceritas probatur, eamque exactam esse intra senos pedes, vel certe quinos, & denas vncias inter alares equites, vel in primis legionum cohortibus, à Vegetio tamen infertur, vbi necessitas exegerit, non tam staturæ rationem, quàm virium habere conuenit. Paulò ante nostra tempora Nicolaus fuit Piccinus, dictus à parua corporis statura, in Italia magnus fuit virtute bellica, & præclaris facinorum gestis. Erat vir ingenio apprimè fugaci, & feruido, & mirabiliter solerti ad præcauendos hostium dolos, tentandasque insidias. Et si homines ingenio, & facundia præsignes referre licet, qui modica fuerunt statura. Cor. Licinius Caluus breuis fuit staturæ, & exiguo corpore, quo circa à Catullo Collopichius est appellatus, hic poematis scribẽdis perelegans habitus est, & apud veteres inter optimos poetas relatus. Anius statura fuit admodum breui, vt à C. Plinio refertur, & inter principes tragediarum scriptores relatus est à veteribus, fuit enim acri ingenio. Horatius item statura fuit breui, & corpore obeso, & oculis lippis. Marsilius Ficinus pusillo corpore fuit, vt vix semihominem equaret, sed tantam vim inusitati spiritus, & tantas vtriusque linguæ facultates habuit, vt in admirationem haberetur. Iacobus Faber Stapulensis statura perhumili homuncio, sed magnis ingeniis haud dubie conferendus. Aurelius Augurellus Poeta in pusillo corpore præclarum habuit ingenium.

Parui corpore siccis carnibus, & colore qui caliditatem innuet.

QVICVNQVE *autem paruorum siccis carnibus sunt, aut coloribus, aut quæ per caliditatem corpori superfluunt, nihil proficiunt, existente enim latione in paruo corpore, & veloci propter ignem, nunquam secundum idem est sapere, sed aliud in alio, priusquàm excedens perficiat. In corpore paruo aliquam adhiberi considerationem iubet Aristoteles: nam potest esse paruum corpus, & non ita malum, vnde ex qualitate carnis, & sui coloris, potest qualitas effectus augeri, vel minui: Vnde pro siccis carnibus vtentes, intelligit, in sui corporis constitutione, quod macri sint, vnde cum corpore duæ causæ coniunguntur, altera ex parte loci, videlicet cum corpore parui sint, altera ex parte complexionis, quæ sicca, & ignea est, sic ex breuitate corporis, spirituum breuis est motus, ex complexione calida celeris, sic animum reddunt mutabilem, nam spiritus prius mutantur, quàm animus opinione firmetur.*

Corpore parui humidis carnibus, & colore humidum innuente.

QVICVNQVE verò paruorum humidis carnibus vtentes, & colore propter frigiditatem, perfectiui sunt, existente enim motu in paruo, idque cum difficultate mobile, temperatur commensuratione, potest optime perficere. Aristoteles in Physiogn.

Corpore incommensurati.

INCOMMENSVRATI astuti sunt, & referuntur ad passionem, & ad fœminas, relationem autem commensurationis ad corporum bonam motionem, & bonam natiuitatem ducere oportet, sed non ad formam maris, sicut initio dictum est. Idem in Physiogn.

Valdè magni corpore.

QVI autem sunt valdè magni, tardi. Latione enim sanguinis magnum locum continentis, tardè accedunt ad sapere. Idem in Physiogn. Ait Alexander Aphrodiensis in magnis corporibus anima extremum soluitur in spatium. Grus magna auis est, & timida, Eustathius. Homerus Aiacem describit, vt diximus, enormi proceritate staturosum. πελώριος ἕρκος ἀχαιῶν, *idest excelsus Aiax Græcorum murus, &* ἔξοχος ἀργείων κεφαλὴν, *capite supereminens grecos. Vlixes contra Eurialum ait, qui esset magnus, & insipiens, apud eundem,*

" *Sic membra tibi dant grandia Parcæ:*

" *Mentis eges.*

C. Calligula statura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum, & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

QVICVNQVE verò magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innascuntur, nihil perficiunt. Existente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad sapere. Aristoteles in Physiogn. Sunt homines grandiores, timidiores, vt struthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem, & Boemiæ ferunt cum vtero matris excluderetur, informem propè, & sine certis oris, lineamentis vrsini fœtus speciem prætulisse, & creuisse ad iusto maiorem hominis staturam, nec eius molis artus decenter uiuidus, & illustris spiritus regeret, ore etiam obeso, nec poterat à nutriciis ita excitari, vt literarum pariter, & armorum disciplinam exerceret corpus sine pectore, & mente sortitus est.

Corpore magni, & duris carnibus & colore calidum innuente.

QVICVNQVE autem magnorum siccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, sunt perfectiui, & sensitiui: existente enim latione in loco magna, & tarda propter frigiditatem nil conducit accedens ad sapere: magnitudinis enim excessum, & carnium,

carnium, & caloris caliditas acquisiuit, vt commensurata sit ad perficiendum. Aristoteles in Physiogn. & in Problematis homines, & aues, & genus quodque animalium forte esse dixit corpore duriori. Ratio quia animositas cum calore est, metus enim refrigeratio est, quorum igitur sanguinis magis feruet, hæc & robustiora, & animosiora sunt. Sanguis autem alimento corporibus est. Multi sunt homines viribus, & ingenio præfigens, qui procera statura, sed contemperata membris, & complexione fuerunt. Legitur apud Græcos Titormum bussequam corpore staturosum, & viribus præcellentem fuisse, in eum cum incidisset Milo Crotoniates, illius proceritatem, ac robur periclitari cupiens, nil magnum posse dicebat. Is permagnum arripuit lapidem, quem primò ad se protraxit, inde propulit, ter idem effecit, postea sustulit ad genua, demum humero impositum ad quinquaginta tulit Vlnas, proiecitque, at lapidem vix emouebat Milo: inde porrexit in armentum, stansque maximi, & ferocissimi omnium tauri pedem corripit, furentemque, ac inde se proripere adnitentem frustra, retinuit constantissimè. Magno corpore fuit Theseus. Cum Cimon eius sepulchrum inuenisset, forma præstanti, & digna, & maxima animi magnitudine, vt ex Plutarcho habetur. Palamedes longus, & gracilis fuit, animo sapiens magnanimus, & blandus. Antenor longus, & gracilis, & velocibus membris, sed Versutus, & cautus. Agamenon corpore magno, membrisque teretibus, fuitque prudens, & nobilis. Nestor magnus, longus, & latus consiliarius, & prudens. Neoptolemus magnus, deducto corpore, sic Castor, Pollux, & Helena. Polixena alta, animo simplici, larga, & dapsilis. Sic Priamus, & Machaor, qui fortes, prudentes, & misericordes fuere. Troilus magnus, & pulcherrimus forma, militiæ cupidus, vt ex Darete Phrygio habetur. Romulus fuit magnitudine, & formæ præstantia insignis, vt ex Plutarco habetur. Flauius Domitianus statura fuit excelsa, præterea pulcher, & decens, maximeque in iuuentute, & quidem toto corpore, maximo Valuit ingenio facundia, sagittandi arte, & militia. Claudius Cæsar prolixo, nec exili corpore fuit. C. Cæsar excelsa statura, sed teretibus membris, ore paulo pleniore, fuit animo, ingenij magnitudine, & virtute insigni. Tiberius Cæsar corpore fuit amplo, & robusto, statura, quæ iustum excederet, latus ab humeris, & pectore, cæteris membris vsque ad imos pedes æqualis, & congruens, Vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mausolus procero corpore, & prudens fuit. Georgius Scanderbechus excelsa fuit statura, toroso corpore, vt magni Herois effigiem repræsentaret, fuit admirabilis robore, ac bellica virtute præditus, vt historijs testatum est: vt supra duo milia barbarorum diuersis prælijs sua manu interfecisset, cum singulis ictibus singulos per medium scinderet. Georgius Fraispergius Sueuus vasto corporis pondere, sed artuum robore adeò valido, Vt extento tantum medio dextræ manus digito, Validissimum quemque firmo innixum vestigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno sisteret tormentumque murale solo innixus humero, propelleret, quo Vellet. Gottifredus Buglionus, sacri belli aduersus Turchas Dux, statura fuit sublimi, & eximia corporis spetie, militaris artis peritissimus, & religione insignis, sermone breui, sed sententijs admirabili. Carolus Rex Francorum statura eminenti, corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, rerum, gestarum magnitudine cognomento, fuit magnus, vniuersa specie augusta. Otho excelsa fuit statura, & strenuus bellator. Sic magnus Sfortia, sic etiam Consaluus Cordubensis, vt ex Iouio habetur. Mahometes secundus Turcharum imperator, statura fuit grandi, pectore, & lacertis magnis, fuit natura pugnax, & strenuus, & prudentia mirificus, solers machinarum bellicarum inuentor difficilimarum, & abstrusarum rerum peritus. Ioannes Assumbeius Vssumcassanus eximia corporis magni-

tudine, bellicosus, & appetens gloriæ. Zenyal Persa Cassani filius excelsa statura, & grandibus oculis, manu strenuus, audax in prælijs, equitando, & iaculando excellens. Tamerlanes Scytharum imperator, corpore fuit ingenti, validis neruis, adeò firmo, lacertosoque, vt Scythici ingentis arcus cordam, quod paucissimis præstare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro scopo sagittarijs in ludo propositum, emissæ harundinis spiculo perfoderet, maxima præditus bellica virtute extitit, & animo indomito. Non deerunt Philosophi. Zeno procera fuit statura, vt Plato in parmenide indicat, fuitque magni ingenij, dialecticæ inuentor, & in Phylosophia, et in Rep vir sanè nobilissimus, vt indicant ipsius volumina sapiētiæ plenissima. Zeno Cittieus procera statura, & gracili corpore fuit, vt ex Apollonio Tyro Diogenes refert.

Corpore mediocri carne, & colore.

EXCEDENTIA igitur corpora magnitudinibus, & paruitatibus deficientia, quomodo imperfecta sunt, quomodo perfecta dictum est, media autem horum natura ad sensus optima, & perfectissima quibuscunque supponitur inesse. Motus enim non multi existentes, facilius ad mentem accedunt, nec enim pauci existentes, supergrediuntur quare perfectissimam, & ad perficiendum quæ fuerint proposita, & ad sentiendum oportet moderatam esse magnitudinem. Mediocri statura fuit Ruellius gallus, & in scribendo felicissimus. Iusto humilior, vel quadrata statura fuit Iacobus Triuultius, sed ingenti spiritu, & vigore pleno, italorum ducum celeberrimus.

Corpore commensurati.

SI enim incommensurati astuti sunt, commensurati vtique erunt iusti, & fortes. Aristoteles in Physiogn. Sed hic vsus est loco à contrario. Et ad Alexandrum scribens ait. Homo bonæ staturæ sit; nec nimis longus, nec nimis breuis. Polemon, & Adamantius in Idea ingeniosi tribuit ei corpus mediocris magnitudinis. Quadratum virum appellare solitus est Simonides apud Platonem, & Aristotelem, qui esset omnibus numeris absolutus, & quadratis statuis sine manibus, & pedibus, cuiusmodi Hermes, qui τετραγωνοι *apud græcos fingi solebant, cum quadrans literis illustribus notis dicatas ab antiquis fuisse, non aliam ob causam, vt conijcio, quàm quod ea forma, quæ solà perfecta esset, absoluta sit, illorum virtutem, & sapientiam minimè fluxam, & mutabilem indicare vellent. Celsus medicinæ secundo, corpus staturæ mediæ quadratum vocat, atque habilissimum esse inquit præcipuè si neque gracile, neque obesum, nam gracile corpus infirmum, obesum hebes est. Columella de canibus loquens, quadratum probat potius, quàm longum, aut breuem, sic & gallinas quadratas. Homerus Vlissem mediocris staturæ dicit, ingeniosissimum, & fortem, sic etiam Dares Phrygius eum fuisse scribit, corpore medio, & firmo, sic eloquens sapiens, & fortis. Aiax Oileus corpore quadrato valentibus membris, aquilino corpore, & fuit iucundus fortis, & sagax. Sic Diomedes corpore quadrato forti, & in bello acerrimus, crebro calidus, impatiens, & audax. Menelaus mediocri corpore, & statura fuit, & formosus, valens ingenio, & viribus. Briseis non alta statura corpore æquali fuit, blanda, verecunda, simplex, & pia. Aeneas quadratus fortis, pius, & prudēs, vt ex Darete Phrygio habetur. Iustinus narrat Ninum Semiramidis filium fuisse statura mediocri. Augustus statura fuit breui, quinum pedum, & dodrante, quæ compositione, & æquitate membrorum occuleretur, & non nisi ex comparatione alicuius procerioris intelligi posset. Galba etiā statura fuit iusta,*

vnde

vnde maxima eius liberalitas, & iustitia. Sic Vespasianus quadrata statura, compactis, firmisque membris, fuit liberalis, magnificus, & validus, vt in Suetonio legitur. Plautus in Asinaria suum Leonida commoda statura, & intelligentem fuisse scribit.

Pilosi corpore.

IN quibus totum corpus asperis, densisque pilis obsitum inspexeris, illud tarditati, inertiæque ascribendum putabis. Polemon, sed Adamantius bouinum esse dicit. Aristoteles problematum libro querit cur aues, & pilosi homines libidine vehementer angantur, & rationem affert, quod multum humoris contineant, & genus illud vtrunque naturæ multi humoris concoquens propter caloris copiam est, inditio pilus, ac penna, vel quod, & multum inest humoris, neque si non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus possint vnquam oriri, semen autem vel loci, vel temporis portione, vel ratione creari plurimum potest, vt in aere, vt in vere, nam eius natura calida, & humida est. Et in natura luxuriosi facit eum pilosum. Lepori vni pili in buca intus sunt, & sub pedibus, vt Aristoteles ait, & Plinius villosissimus animalium lepus. Quæ Trogus considerans in lepore hoc exemplo libidinosiores hominũ quoque hirtos esse dixit. Scotus ait. Cum videbis hominem pilosum in carne, & cruribus, & in ventre, & non luxuriosum, redde gratias Deo. Caligula fuit capillo raro, & circa verticem nullo, hirsutus cætera, luxuriosus maximè fuit, multosque dilexit commertio mutui stupri, insuper sororum incestu, nullaque illustri fœmina abstinuit, vt à Suetonio habetur. Marsias vultu ferino, trux, hispidus, multibarbus spinis, & pilis obsitus, veluti belua, stultitiæ maximum specimen, in Apollinem delirans, laudans sese, quod erat, & coma relicinus, & barba squallidus, & pectore hirsutus, contra Apolinem aduersis virtutibus culpabat, quod esset coma intonsus, corpore glabellus tandem cum eo certans suæ temeritatis belluinæ pœnas dedit.

Glabri corpore.

QVERIT Aphrodiseus in suis problematis, cur mulieres, & spadones pilis careant, mulieres quidem, quia frigidæ sunt, foramina sui corporis spissiora habent, atque coarctatiora, vis enim frigoris coarctare, constipareque aptissima est, itaque exitus pilis denegatur, spadones verò, quia iusto humidiores sunt, excrementisque admodum redundant. Hæc enim ratio est, cur loca neque præhumida, neque præsicca, saxosaque edere valeant. Plinius. Pubescit homo solus, quod nisi contingat, sterilis in gignendo est, vnde glabri ad fœmineos mores accedere iudicantur.

Secundi libri finis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

VPERIVS post superciliorum tractationẽ, constitutus erat oculis sermo, sed quia ipsi nobilissimæ sunt corporis partes, & in eis præcipua Physiognomoniæ vis consistit, in præsentem librum delegimus. A prudentissimis quibus ue dictum est, vt vultus animi imago, sic oculi vultus indices sunt. Alij oculos animi fores vocarunt, quia ex eis foras emicat. Ait Polemon. Oculi arcana cordis manifesta reddunt, quoniam signa, quæ in oculis cernuntur, idola sunt affectionum cordis. Loxus, referente Alberto, scribit, omnis physiognomoniæ perfectio in oculis consistit, & oculorum signa potentiora esse cæteris, quæ in vultu conspiciantur, & si oculorum inditia confirmant illa, cæterorum membrorum tunc firma, rataq; esse dixit, si contraria fuerint, præualent signa oculorum, cætera verò infirmantur. Plinius inquit. Nulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, vel homini maxime, idest moderationis, clementiæ, misericordiæ, odij, amoris, tristitiæ, & lætitiæ. Profectò in oculis animus inhabitat, hinc illæ misericordiæ lachrimæ, hos cum osculamur, animum ipsum videmus attingere, a nimo videmus, animo cernimus, oculi, ceu vasa quædam visibilem eius partem accipiunt, atque transmittunt, sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus visu, sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Aphrodiseus in suis Problematis ait, Ob id nos, cum puduit, oculos deorsum vertimus, quia Natura oculos animi speculum construxit, quippe cum cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligimus, videlicet cum angimur, cum irascimur, & cum verecundamur, quod cum animus personam quampiam reuerendam aspicere, liberè, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorsum à musculis

ſculis cogit, quaſi occulens partem, qua facultas conſpiciendi adminiſtrari ſolita eſt. Galenus diuinum membrum vocat, & caput à natura propter oculos formatum putat, cum illis totus conſpiciatur animus, & cerebro, in quo eſt præcipua animi facultas coniunxit, in ſinuoſa recondit valle, prominentibus ſuperciliјs, vt fierent, quaſi vallo obſepiente ad propugnacula partium toto corpore precioſiſsimarum. Hi lucis vſu vitam à tenebris, & morte diſcernunt.

De oculorum quantitate. Cap. I.

QVIA multifaria eſt oculorum conſideratio, quippe de quantitate, ſitu, colore, motu, forma, & contuitu quoque multiformes, truces torui, flagrantes, graues tranſuerſi, limi, ſubmiſſi, blandi, & ſimiles. A quantitate incipiemus. Oculi, vt Ariſtoteles animalium libro ait, ſubiacent ſuperciliјs, quorum partes inferius, & ſuperius tegentes palpebræ appellantur. Pilos, qui in extremo palpebrarum ambitui adhærent, cilium nominamus. Dicuntur oculi, quaſi capite occulti, vel quia animæ occulta reuelant.

Tabulam bouinos oculos afferentem adducimus, vt horum exemplo humani opportunius coniectarentur.

Valdè magni oculi.

GRANDIORES oculos improbat Ariſtoteles animalium libro, ſimiliter ab eo Galenus libro eo, quod animi mores corporis temperaturam ſequantur. In ſuis verò Phyſiognomonicis oculos magnos habentes pigros dicit, & ad boues refert. Galenus ad id refert. Si magnitudini oculorum concinnitas deſit, & operationum virtus, multam quidem ſubſtantiam, non tamen benè temperatam oſtendit. Eadem Raſes, & Conciliator ab Ariſtotele. Piſcis Melanurus, oculata vulgò dictus, oculos habet, ſecundum ſuæ magnitudinis proportionem maximos.

maximos. Oppianus eum imbecillem, & timidum dicit, immo piscium omnium timidissimum. Hepetus segnis est, nec à suis spetiebus oberrat ob timorem, oculis est maioribus, quàm corporis proportio requirat. Sed videamus ecquid Philologi doctissimi de magnitudinis oculorum causa dixerint. Democritus Abderita propter superfluam humiditatem magnos oculos oriri ait, eiusque amplificationis causam humidum esse, atque eiusmodi magnitudine præditos talem sortiri naturam. Herophilus autem de calido oriri asserit, nam sic humidi, quàm calidi est amplificare, & caloris vehementia, qui in prima formatione sursum confertim magis, copiosusque efferebatur, non oculos modo, sed os ipsum, reliquosque meatus ampliores factos ait. Galenus autem in libro de temperamentis ambos à veritate aberrare dixit, vno, quod vnius particulæ occasione de toto corpore pronuntiare sint ausi, altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas est, & particulas secundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac Aristoteles dubitauit, nunquid diuinioris originis sit. Domicianus, vt Suetonius refert, prægrandibus oculis fuit, verùm acie hebetiore, ob id minor ingenij vis, & disciplina.

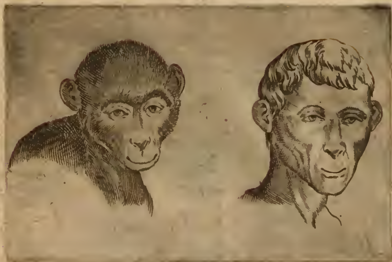
Oculi magni, & liuidi.

AD *Alexandrum scribens Aristoteles ait, qui oculos magnos habet inuidus, inuerecundus, piger, & inobediens est, & præcipue si sint liuidi.*

Oculi magni, & concinni.

IDEM *ad eundem scribens optimos oculos, & laudabilis naturæ magnos dicit, ad rotunditatem declinantes. Galenus in libro de arte medicinali oculorum magnitudinem, si. ut de capite dixit, aliquid boni, aliquid mali indicare, nam si magnitudini concinnitas oculorum adsit, & operationum virtus, multitudinem benè temperatæ substantiæ ostendit ex qua sunt conformati. Homero* βοῶπις *dicitur, quod oculos magnos, non bouinos, & ob id decoros, frequensque ei est Dearum epitheton. Ceruus oculos magnos habet, & concinnos, & ingeniosus inter animalia. Grandibus oculis, & sublimibus, fulgentibus Socratem fuisse narrat Polemon. Sed Plato in Thæteto prominentibus dicit, ob id iustum, prudentem, studiosum, & amoris plenum, quem Apollo omnium sapientissimum appellauit. Neoptolemus oculis fuit rotundis, & maximus bellator, vt ex Darete Phrygio. Tiberius Cæsar prægrandibus oculis fuit, & qui, quod mirum esset, nec alij genitorum mortalium fuisse naturam, vt expergefactus noctu paulisper, haud alio modo, quàm luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris se se obducentibus, erat enim corpore amplo, & robusto, fuit & in eo vis acerrima ingenij in disciplinis, & militia. Huiusmodi ipse etiam oculos à natura sortitus sum, & quod Plinius nulli genitorum mortalium, nisi Tiberio dixit, nam expergefactus in tenebris clarè omnia contueor aliquantisper, paulatim inde lumine euanescente. Tales sunt oculi tui, Princeps dignissime, magni, fulgentes, & concinni, & cum maxima operationum virtute, vt longinqua, omnia contuearis, & propinqua. Vnde misericordia, iustitia, prudentia iudicium, præstantissimique tui mores præfulgent.*

Veritus ne eiusdem tabulæ copia, neutiquam ludo mulierum, aut puerorum ioco parata, vel librum oneraret, vel lectoris animo fastidium ingereret, hanc, vt repetitam, obliteratam reiecissem, ni præsenti exemplo necessariam cognouissem.

Valdè parui oculi.

OCVLOS valdè paruos, Aristoteles animalium libro improbat, vt extremos, & similiter à Galeno eodem loco testatum. Sed in Physiognomonicis ait. Quibus parui oculi, vt simijs. pusillanimi sunt, & referuntur etiam ad apparentiam. Sed Galenus. Si oculi cum paruitate sociam habuerint inconcinnitatem quandam, ac operationum vitium, tunc paucam simul, & vitiosam materiam ostendunt. Polemon, & Adamantius in figura auari, ascribunt ei modicos oculos. Torpedo oculos paruos habet, & vafra est.

Parui, & concinni oculi.

VT nec magnos oculos Galenus improbat, ita nec paruos, quibus concinnitas, & operationum virtus adsit, nam paucam quidem, sed benè temperatam substantiam ostendunt, ex quo sunt conformati. Aristoteles ipse, vt Diogenes testatur, paruis fuit oculis, authoritate Timothei Atheniensis in libro de vitijs.

Oculi mediocres.

ANIMALIVM libro Aristoteles nec magnos, nec paruos ait esse oportere oculos, qui probentur, & similiter ab eo Galenus, & vt securiores recipiendum, censet. In Physiognomonicis verò. Medius est igitur oculorum status, qui probetur, qui mediocritatem quandam magnitudinis habeant castigatam. Ad Alexandrum item scribens. Cuius oculi sunt mediocres, declinantes ad cœlestem colorem, vel nigredinem talis est penetrabilis intellectus, curialis, & fidelis. Et Polemon in figura virilis, tribuit ei aciem humidam, oculos neque magnos, neque paruos.

De

De angulis oculorum. Cap. 2.

NVNC ad oculorum partes deueniendum, & primo de angulis. Sunt enim anguli, vt Aristoteles animalium libro ait, pars inferioris, superiorisque palpebræ, horum duplicem vterque oculos habet, alterum iuxta nasum, alterum iuxta tempora.

Oculorum anguli longi.

SI oculorum anguli iusto sint longiores, maleficorum morum notam præbent, Aristoteles animalium libro, quod à Galeno recitatur, & Plinius ex Trogo refert idem. Quibuscunque oculi sunt longi, maleficos esse iudicant. Sed quæ de angulis oculorum Aristoteles, Plinius eum irridens, satis ipse irridendus, perperàm de oculis protulit.

Oculorum breues anguli.

GALENVS ex his infert, breues angulos, velut inter hos medios laudabilis esse naturæ. Sed Albertus perperam malitiam dispositricis naturæ innuere dicit.

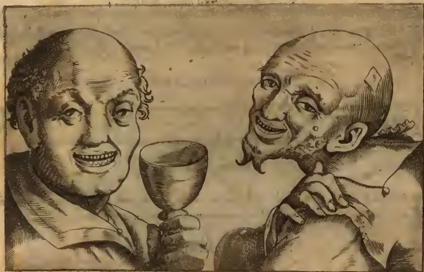
Carnosi angulorum anguli.

OCVLARES anguli, qui iuxta nasum coniunguntur carnosi, more pettunculorum, malitiam præseferunt, Aristoteles etiam notato loco subdit, Quod à Galeno, & Plinio transcriptum. Claudio Cæsari oculos fuere, in quorum anguli candore carnoso, & sanguineis venis subinde suffusos. A Suetonio cibis, luxuriæ, & ludis deditus, sæuus, & timidus describitur. Albertus non more pettunculorum, sed vt videtur in oculis milui dicit, & astutiam, & calliditatem innuere.

De genis oculorum. Cap. 3.

GENAS dicimus palpebras superius, & inferius tegentes, quasi à genis contineantur. Hæ nanque vessicularum instar tumentes, somnolentiæ, & vinositatis testes sunt. Albertus barbarè cilia vocat.

Dextris figuram inspicies, quæ supra & infra oculos vessiculas tumidas habet.

Vesiculæ oculorum infra.

QVIBVS autem, quod ab oculis, veluti vesiculæ dependent, ebriosi sunt, & referuntur ad passionem, Aristoteles in Physiognomonicis: id est inferior gena facile vesicarum instar intumescit. Vinum enim, vt Medici dicunt, cerebrum debilitat, vnde ijs, qui largius merũ ingurgitant, ex cerebri debilitate inferiores palpebræ prægnantes visuntur. Suessanus malè putat Aristotelem de lippitudinibus, & superfluitatibus, veluti vesiculis ex oculis exeuntibus locutum fuisse. Polemon, & Adamantius. Sub oculis vesiculæ vinolentiæ nota. Albertus inferius cilium grossum, vinolentiam significare dixit.

Vesiculæ oculorum supra.

ADHVC eodem loco Aristoteles. Et vehementer cadentibus, quæ supra oculos, veluti vesiculæ, somniculosos arguit, & referuntur ad passionem: nam somno surgentibus dependent, quæ sunt in oculis. Et si ex Polemonis textu pauca ad rem accommodata leges, ex Adamantio tamen restituta. Supernè vesiculæ tumentes somnolentos indicant. Albertus superius supercilium quasi inflatum aliquantulum cadens super oculum somnolentos significare. Medici ex humoris superfluitate id euenire autumant, vel per se, vel è somno surgentibus, vtroque argumento nobis insinuant somni esse amatores, quod Galenus in arte medicinali non tacuit frigida enim, & humida cerebri temperies somnolentos, & capitis destillationibus obnoxios reddit. Ouidius somnum describens.

„ *tardaq; Deus grauitate iacentes.*
„ *Vix oculos tollens, iterumq; , iterumq; relabens,*
„ *Summaq; percutiens nutanti pectora mento.*

Vesiculę oculorum infra, & supra.

EX supradictis Adamantius infert, vtraque oculorum vessicula superior, inferiorque tumens, vtrumque significat. Polemonis textus vix sententiæ vestigia seruat.

Sanguineæ genæ, & crassæ.

IN figura inuerecundi Aristoteles ascribit ei palpebras crassas, & sanguineas, Polemon, & Adamãtius apertas, & crassas. Rhases. Cuius palpebræ grossæ inuerecũdi. Sanguinolẽtiã palpebrarũ prouenire dicit ex sanguine indigesto grosso, vt in senibus, & ganeonibus.

Inferior gena breuis.

INFERIOR gena, inquit Albertus, retracta, quæ oculum non cooperiat, significat interiturum ex nimia siccitate, & si est ex infirmitate, imminere mortem.

De pupillis oculorum. Cap. 4.

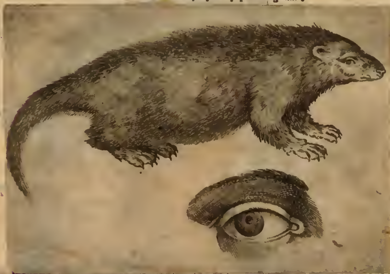
SVNT etiam & pupillæ oculorum partes. Aristoteles animalium libro ait. Oculorum humor, quo videmus, pupilla est, circulus qui circundat; orbis est, albugo verò orbem circundat. Plinius inquit, mediam oculorum pupillam fenestrauit pupilla, esseque, ait, gentes in Tribalis, & Illirijs ex Isigoni sententia, qui pupillas binas singulis in oculis habeant, qui visu effascinent, interimantq; quos diutius intueãtur, iratis præcipuè oculis, & eorum malum facilius sentire puberes. Dicitur pupilla, Isidoro teste, quia ibi paruæ imagines à nobis videntur, & paruuli, pupilli dicuntur, vel quia pura, & impolluta est vt puella.

Ouis figuram adducimus in qua latas pupillas contemplari licebat.

QVI latas oculorum pupillas habent, eos paruis moribus obnoxios dixeris. Sed Adamantius laxitas foraminum pupillarum stultos, & rectius notare dixit, nam oues, & boues, & quæcunque animalia stulta sunt, eandem aspectus aciem latam habent. Idque mihi frequenti experientia compertum est.

Ecce ichneumonem ad viuum effigiatis adducimus, qui adhuc sedula cura diligentissimi nostri Ferdinandi Imperati viuus adseruatur, in quo paruæ pupillæ describuntur.

Pupille oculorum paruæ.

AT qui paruas pupillas habuerit, cum & huiusmodi serpentes ichneumones, simiæ, vulpes, cæteraq; quæ angustis sunt pupillis, & improbè astuta sunt, tales ad eorum similitudinem malignè machinantes iudicare queas, Polemon; eadem confirmat Adamantius. Albertus quidem serpentes, hyenæ, simiæ, vulpes, & uniones, siuè testudines, quæ margaritas ferunt pupillas habent paruas, & qualis beluarum harum animus, talis erit hominis, qui eas habebit. Sed pro ichneumone satis imperite vniones habet, & rudior expositio; idest testudinis. Sed occurrit turpi Veneri obnoxios me obseruaße paruas pupillas habere, argumento fortasse Ichneumonum, hyenarum, perdicum, coturnicum, gallorumque: hæc nanque animalia malefica, insidiosa; masculaque vtuntur venere ex Aristotele, & estens. Ichneumoni, inquit Aelianus, vtriusque sexus participi, à natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem, & parum alijs afferat, & ipse quoque nomen ferat, quod de hyena idem scripserunt, qui in pugna, quam inter se pugnant, victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inuruntur, vt & in viliorem sexum censeantur, & muliebria patiantur, contra ij, qui superiores in bello euaserunt, victos subigunt, & simul suo semine implent: at victi ex ea male à se pugnata pugna, hoc premio afficiuntur, vt ex patribus, qui iam antè fuissent, matres reddantur. Libido perdicum maxima, dum incubat fœmina, cælibes mares pugnam inter se conserunt, victus in pugna victoris venerem patitur, ex Aristotele, Athenæo & Trogus de gallis prodidit, qui omnes angustas pupillas habent.

Mediocres oculorum pupillæ.

OPTIMAM *describens pupillarum qualitatem Adamantius, Qui benè, ait, sunt animis affecti, secundum oculorum rationem, decentes pupillas habent, Albertus, si cui moderati sunt pupillæ orbes, fortes sunt.*

Pupillarum orbes inæquales.

QVI *impares habent pupillarum orbes, stolidos dixeris, Polemon, Adamantius verò nefarios dicit, & rectius, Albertus iniquos.*

Aequales pupillarum orbes.

OPTIME *Adamantius addit, quæ Polemon omiserat, Qui verò æquales habuerint pupillarum rotationes, amici erunt iustitiæ.*

Circumuoluentes se pupillarum orbes.

ADAMANTIVS *habet, quæ Polemoni excedit, vel studio omisit, Qui pupillarum orbes circumuoluentes, tanquam insequentes habuerint, nefarij.*

Inæquales pupillarum orbes, & nubs cærulea, viridis, discolor, tenebricosa eorum fronti super supercilia insideat.

SI *præter id signum (idest inæquales pupillarum rotationes) nubs cærulea, viridis, vel discolor eorum fronti insiderit, scito eos à dæmone omni generis nocumentis lædi. Polemon. Sed Adamantius. Si hoc signum eorum fronti insederit, tanquam nubs cærulea, viridis, discolor, vel tenebricosa super supercilia apparens, hos dæmon in domestica irruens bona, varijs ærumnis vexat.*

Inæquales pupillarum orbes, & circum currentes.

SI *autem nubs ipsa superciliјs insederit, & orbes pupillam eodem modo comitentur, iniusti sunt, & iniusta opera patrabunt, vtpotè cognatorum cædes, aut coitus, aut nefarios cibos, vel qui idolis offeruntur, qualia Micenis Pelopem, & Oedipum Lai filium Thebis fecisse à Tragico memorantur, & præsertim si ipsi oculorum orbes semper eodem modo vagi circum currant. Polemon. Sed Adamantius ferè aliter. Si supercilijs nubs non insideat, sed circum pupillas orbes circumcurrant, oportet considerare, an eodem modo semper currant, quod est indicium eos nefaria opera moliri, aut cognatorum cædes, aut coitus, vel nefarios cibos, & veneficos.*

Orbes pupillarum conuersi, coniunctim se mouentes.

QVI *conuersos orbes circa pupillam habuerint, coniunctim se mouentes, iniusta moliuntur, eaque mala consilia perficiunt, ad quæ animi furor concitat, quasi à peruerso quodam dæmone exagitati, omnibus odio habentur, ac propterea alia, atque alia cogi-*

tantes nihil perficiunt, sed cuncta peruertunt, horum oculi arcana manifesta reddunt, quoniam signa, quæ iu oculis cernuntur, idola sunt cordis affectionum. Polemon. Sic habet Adamantius. Si in motu circuli conuertuntur, & interim statum aliquem, vel motum accipiant, ab his certe nil agitur, sed tamen illi sunt iucunda opera nefaria, & modo facere cupiunt, modo metu, & pigritia prohibentur.

Prominens pupilla.

QVI pupillam foris prominentem habent, cum totius substantiæ latitudine, demens est. Rhases.

De oculorum situ. Cap. 5.

NVNC de oculorum positione, scilicet prominentia, & cauitate, nam nonnulles ex ipsis natura ad interiora impegit, quidam quasi à sua sede prominuli visuntur, hæc malitiam, vel bonitatem reliquarum qualitatum oculi augent, vel minuunt.

Asininos oculos extra prominentes quare fol. 86.

Oculi multum prominentes.

OCVLOS, qui se se extra mittant, Aristoteles animalium libro improbat, & similiter ab eo Galenus. In Physiognomonicis autem, vbi ex aliqua hominis, & eius partium similitudine ad asinum de ingenio pronunciat, ait fatuitatem innuere, & ad asinos refert, quorum oculi plurimum foras eminent, Refert etiam ad apparentiam. Ad Alexandrum scribens ait. Qui habet oculos similes asinis, insipiens est, & duræ ceruicis. Polemon, & Adamantius non omnes turgidulis oculis præditos laude dignos censet. Rhases inuerecundos, loquaces, & stolidos, facit. Plinius hos hebetiores putat, ratio, quod quanto oculos eminentior, eo plus distat à cerebro, scilicet ab eius principio, & ob id ab eius decenti dispositione. Oculorum prominentiam ex anteriorum ventriculorum cerebri humiditate prouenire autumant Medici, vel debilitate, ob id fatuitatem innuere.

Prominentes oculi, tumidi, foueati que.

PROMINENTES oculi, quibus in circuli speciem tumor circumducitur, aut contra veluti castrorum fossa circumdederint, dolosi hominis signa interpretantur Polemon, & Adamantius.

Prominentes sursum oculi.

OMNES erecti oculi leonis ferociam, vanitatem, & insaniam denotant, Polemon, Adamantius verò ingluuiem arguere dicit. Conciliator insaniam.

Deorsum prominentes oculi.

VERSI tamen deorsum, tanquam concidentes, immites, & implacabiles denunciantur.

Sanguinei oculi, prominentes.

PETVLCOS, & sanguinolentos oculos, ebriosos, gulonesque indicare dicunt. Conciliator timidos, & instabiles satis inepte transfert ex Polemone, & Adamantio. Cocles hanc descriptionem cum superiori confundit.

Oculi prominentes cæsij.

PROMINENTES cæsios oculos in quouis prospexeris, iniquos, & incompositæ mentis viros censeas. Polem. Adam.

Prominentes oculi cum grauosis supercilijs.

IN prosilientibus oculis, si supercilia grauarint, certior erit dementia. Pol. Adam.

Prominentes sicci oculi.

SI tumentes oculi ad aridiorem naturam vergant, patricidas, homicidas puericidas, & venenorum propinatores existimabis: Polemon, turgidulos, & paruos Adamantius dicit. Ego cum Polemone assentirer, quum inferius de prominentibus paruis scribat, & quotquot huiusmodi facinorosos homines videre contingit, omnes prominentibus, siccis oculis præditos inspexi. Oritur huiusmodi oculorum siccitas ex cerebri siccitate, & ex melancholia adusta, quæ horum causa est facinorum. Conciliator Aristoteles animalium libro optimè cernere censet in genere brutorum animalium, qui in cauitatis recessu oculos habent. Aquilæ oculos valdè profundos habent, & acutissime vident. Quod acutissimi omnium intuendo sint, ratio est; quia visibiles spiritus in profundo magis aggregantur, & hinc virtus visiua fortior, & lux à maiori quantitate recipitur. Suetonius concauis oculis Caligulam fuisse scribit, inde maleficum ac peruersæ admodum mentis extitisse meminit.

Concaui, & parui oculi.

CONCAVI oculi, & exigui dolosos hominum mores testantur, Polemon, & Adamantius, hominibus insidiosos, inuidia, & æmulatione tabescentes. Rhases idem confirmat. Oculorum profunditas ex caliditate, & siccitate prouenit, quæ humores desiccant musculorum, ita etiam ex adusta melancholia, vnde homines calidi, sicciq́ue sunt melancholici, ratione humorum, & spirituum, sunt proditores, quia ex caliditate, & siccitate, & cholerica adustione procedit, ex melancholia verò timiditas, & stultitia. Introrsus recedentes oculos, & atroci, uipereoque obtutu scintillantes, & ingenos habebat Cæsar Borgius Dux Valentinus, quos nec amici quidem contuendo ferre possent, quanquam festiuus, & iocabundus, fratrem iugulauit, & in Tyberim proiecit, metuebatque pater Pontifex vim sibi afferri ab efferato filio, multos dolo & veneno sustulit, vt sui seculi pestis haberetur. Erat Tamerlanes ore, re-

cedentibus oculis, semper minaci, qui propter inauditam animi feritatem, atque sæuitiam, portentosásque vires, orbis terror, & orientis clades appellabatur.

Concaui, parui, & sicci oculi.

SICCIORES *oculi propter supradicta mala, infidelitatem, & sacrilegium notant, Polemon, Adamantius verò non sacrilegium, sed perfidiam notare. Polemonis interpres hæc omisit. Iidemque in figura stulti fatui pessimas omnes oculorum notas colligerunt, tribueruntque ei cauos oculos, exiguos, siuos, caliginosos, & intentos.*

Magni, & concaui oculi.

OCVLOS *vtique, qui concaui sunt, vt à turpitudine absint, magnos esse oportere dixerunt Polemon, & Adamantius. Vetus Aristotelis interpres ita transfert. Quibus verò plus concaui oculi, mansueti, referuntur ad boues, quod sibi apertè contradiceret Aristoteles, nam dixit alibi, Quibus valdè concaui malignos esse, vt simiæ, qui parum concaui, magnamini ad leones, sed oportere esse oculos neque concauos, neque eminentes, oculi ergo plus concaui, quomodo erunt? Gesnerus de literis græcis benè meritus, interpretatur. Quibus admodum caui, mites, ad boues relatos, etiam malè. Præterea si bouis oculos inspiciemus, hæc non quadrabunt. Textus græcus* οἷς δ' ἐπὶ πλεῖον πρᾶοι ἀναφέρεται ἐπὶ βοῦς. *sed illud* ἐπὶ πλεῖον, *non plus, sed pleniores significare; vt si diceret, oculi caui, qui maiores sunt, mites esse, vt si quis bouum oculos inspiciat, id videat.*

Concaui, & vt aqua in vase sese mouentes oculi.

QVOS *autem concauos, vt aqua in uase se mouentes inspexeris, si magni sint, haud prauæ naturæ virum, nisi alia intercesserint signa iudicato. Polemon, & Adam.*

Concaui, intenti oculi.

OCVLI *defixi obtutu in vno hærentes, probos mores indicabunt, Polemon, in Adamantio nusquam adsunt.*

Concaui intenti, & fluidi oculi.

PRÆDICTI *oculi si subterfluentes, dolosiores ostendunt, Polemon, Adamantins.*

Concaui, intenti, & fluidi cum mollitie oculi.

SI *prædicti oculi cum mollitie quadam fluidi fuerint, dementem iudicabunt. Polemon: cum humiditate fluidos dicit Adamantius.*

Neque

Neque prominentes, neque caui oculi.

QVIBVSCVNQVE *oculi parum concaui sunt, ij magnanimi sunt, & ad leones referuntur. Aristoteles in Physiognom. Nos per parum concauos, medios inter prominentes, & concauos iudicamus. Alibi enim. Quoniam neque eminentiam oculorum, neque concauitatem laudamus, medius vtique habitus præstabit. Hos etiam animalium historia laudat, & notam optimorum morum præbere, vt medius status inter tumentes, & concauos. Meletius Philosophus. Oculi verò qui ad vtrumque horum declinant, sed medium quãdam inter extrema tenent, optimi vsquequaque putantur, talesque eorum, quibus visuntur præclaros mores notant.*

In longitudine vultus oculi positi.

QVI *habet oculos extensos, cum extensione vultus, est malitiosus, & nequam. Aristoteles ad Alexandrum, ex quo Rhases. Quando oculi in corporis longitudine positi fuerint, callidum, & deceptorem denotant. Ratio est, quia naturaliter in humana spetie oculi secundum corporis latitudinem situati sunt, & si in longum acciderit, monstrum præseferunt, & monstrum in corpore, monstrum in anima. Sunt qui dicant ex nimia cerebri calíditate prouenire.*

De coloribus oculorum. Cap. 7.

DE *oculorum coloribus loquemur. Sed vt intelligatur de qua colorata oculorum parte loquatur, repetendum ex Aristotele primo de historia animalium quod tres sunt oculi partes, pupilla, quam Græci κόρην dicunt, orbita illa nigra, qua videmus, quam nigrum etiam vocamus. Album, siue albugo in duabus oculi extremitatibus, & tertia orbiculus in horum medio locatus. Pupilla in omnibus animalibus nigra est, vel ad nigritiem tendit, quod in omnibus simile, nisi quod aliquibus purior, vel impurior videtur. Sed orbiculus ille in omnibus animalibus, homine, & equo exceptis in sua cuiusque spetie vnicolor est: Nam boues hunc nigrum habent, capræ medium, oues aquilum, vel aquilinum, at in hominibus, & equis magna est varietas. Sunt enim albi, nigri, caprini, cærulei, fului, & subfului, immò omnium animalium solus homo omnes colores in oculis habet. Nec solum in omnibus hominibus variat color, sed etiam diuersis ætatibus: nam libro generationis ait Aristoteles. Puerorum oculi omnes sunt cæsij, at deinde in eum colorem mutantur, in quibus futurus est, quod in reliquis animantibus non videtur, solus equus homini in hoc similis, vt demonstrat problematum libro. Cuius ratio est, quia in vtroque maior morum variatio, quàm in cæteris. Sed cum hominis cerebri complexio ab equina differat, oculi etiam inter eos differunt. Nos de colorũ multiplicitate tabellam more nostro proponemus, quo sermo noster dilucidior fiat. Oculorum colores sunt vel simplices, vel mixti, de mixtis loquemur, vbi de simplicibus loquuti fuerimus. Simplices vel splendentes, vel clari, vel obscuri, nunc de simplicibus. Aristoteles in Problematis tres esse colorum varietates dixit. nigrum, cæsium, & caprinum. In historijs autem quatuor, nigrum, cæsium, charopum & caprinum; sed quia græca oculorum colorum nomina non paruam difficultatem peperere, de singulis clarè, & particulariter scribemus.*

Cæsii oculi albicantes.

NOS relecta illa Galeni glauci coloris diuisione, vt pote à nostro proposito aliena, glaucum colorem in tres partiemur. Primus multum luminosus est, ob id inter splendentes colores à gellio numeratur. Latini cæsium dicunt à claritate cæli, vel aeris cum splendet, non à cæruleo colore, vt aliqui putant. Itali bianchiccio vocant, quasi albicans, is color in oculis infantium, quum nascuntur visitur, vt diximus ex Aristotele: Altera species glauci est, quæ quasi ad croceum colorem declinatis potissimum in noctuarum oculis cernitur, quas Græci γλαυκας dicunt, & ab huius animalis nomine sibi nomen comparauit. Virgilius glauca salicta dixit. Tertius magis ad viriditatem herbarum accedit. Sed si nos recte animi prognostica noscere velimus, oportet, vt causas, vnde oriantur, cognoscere. Empedocles horum colorum causas ad elementa referebat, & glaucum colorem ex multo calore nasci, nigrum ex intemperata humiditate, quæ dominatur, dixit, ob id cæsii noctu vident ex ignis multitudine oculos clarificante, nigri oculi ex ignis priuatione, & aquæ multitudine interdiu vident, noctu visu priuantur, medius color ex eorum medijs. Huic Aristoteles astipulare videtur in libro problamatum, quem dicit; quod qui versus meridiem habitāt, nigris oculis sunt, & qui versus Aquilonem cæsijs. Cæsius enim color ex calore proficiscitur, inquit, interius abundante, nam ijs, qui Arcton colunt, calor interius ab exteriore frigore coercetur, qui verò meridiem, propter aeris circumfusi teporem obuium, calorem cōtinere nequeunt, sic qui relinquitur humor nigrescit. Inquit. Preterea oculorum colorem corporis colorem sequi, nam qui Aquilonem, habitant, cum colore sint albi, oculos quoque cæsios habent, qui vero ad Meridiem vergunt, cum & ipsi nigri sint, etiam oculos nigros sortiuntur. A Galeno in arte medicinali quatuor enumerātur huiusmodi colorum causæ. Magnitudo christallini, eiusdem splendor, & claritas, tertia situs, idest maior, vel minor prominentia, quarta tenuitas, vel paucitas humoris aquei, qui in pupilla consistit. Quod hec opinio paucis arrideat discutiemus. In oculi dissectione videtur christallinus humor purus, & magnus, non tamen oculus glaucus perspicitur; sed niger, idq; facile experiri poterit. Præterea magnitudo, & splendor Aristoteli vnica causa est, nam christallinus nulla, vt opinor, ratione claritatem, et colorem glaucum generat, nisi quia modice splendet, & multum illuminat, vitanda est ergo multiplicitas. Aristoteles Empedocli obijcit, quod visorium ex aqua sit, & quia rationi consentaneum est, ut ex eo humore sint oculi, ex quo proficiscuntur, ergo colorum causa erit ex aqueis humoribus, ex quibus constat. Vnde quinto animalium glauci coloris has, docet causas: nam humoris paucitas glaucum colorem causat copia nigrum. Cōducit præterea pelliculæ corneæ leuitas, & splendor, quæ si plus iusto excesserint, ad glaucedinem commutat, sed pracipua causa humoris copia, vel paucitas est, sed quis humor sit ille, ab eo non explicatur, putamus autem humorem intra vitream cōtentum, qui aqueus est, idque etiam à Galeno assumitur, à cuius paucitate, & arefactione proficiscitur effectus ille, glaucedo dictus, confirmatur id, quod glaucos oculos habentes de die minus vident, cum lumen interdiu multum sit, & oculi cæsij motum illum à multo lumine factum non sustinent, contra qui oculos nigros habent, interdiu magis, cum humorem multum habeant, multo indigent lumine, vt clarescant, mare etiam cum modica aqua est clarescit, & fundus perspicitur, sed vbi multa est, nigrescit, & lumen ad fundum non penetrat, sed huic opinioni recentiores anatomici nō assentiunt, aiunt enim colores illos à tunicæ vueæ coloribus nasci, quæ in anteriori parte semper variè tingitur. Auerroes in suis Colliget ex cerebri cōplexione prouenire dixit, & cecitatē illam ex cerebri frigiditate, & propterea paucitatē digestionis, & est similis color aquæ. Aristoteles enim huiusmodi colorē quinto de generatione ex imbecillitate prouenire dixit, quia partes nuper natorum imbecilliores sunt, ob id cæsitas imbe-

cillitas est, igitur color hic cæsius albicans timiditatem arguit, ut Aristoteles in suis Physiogn. Quibus oculi glauci, albi, timidi sunt, quia videtur color albus timiditatem significare. A quo Polemon. Ex cæsijs color, qui ad albedinam vergit, timoris est. Nero oculis fuit cæsijs, & hebetioribus, quod peius erat, ob id præ cæteris timidissimus, ut ex Suetonio habetur. Diuo Augusto equorum modo glaucos fuisse Plinius scribit, supraque hominis albicantis magnitudinis, quã ob causam diligentibus spectari eos iracundè ferebat. Sed hæc falsa esse facilè existimo, tùm quod Augusti mores optimi, spectatique fuère, cuius notæ morum contrarium indicant, tùm quod à Suetonio clarissimo historico aliter eius oculi describuntur, immo contrarie. Inquit enim. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam extimari volebat inesse quidam diuini vigoris, gaudebatque, si qui sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem solis, vultum submitteret.

Cæsij crocei oculi.

SECVNDA species cæsij oculi, quam descripsimus, ea est, quæ ad croceum colorem inclinat, ut in noctuæ oculis videmus. Hi oculi sylueſtres, & ferinos mores ostendunt. Polemon. Oculorum cæsitas agrestem hominem testatur, sed ea, quæ ad bilem vergit, plura enim animalium syluestrium rationis expertium cæsijs oculis sunt, nam cicura ferè omnia nigricantibus oculis inueniens. A quo Adamantius. Glauci oculi, sicci agrestes, & iniquos accusant, bile quidem tincti sunt, sed non cærulea. Polemon, & Adamantius capite de oculorum cenchris, ... dolosos homines notare dixerunt. Ptolomæus Philosophus cæsios oculos crudelem hominem, & deceptorem notare dixit: nam hic color dominium choleræ arguit, cum maxima adustione. Rhases. Oculi, qui habent citrinitatem, vt croco tincti esse videantur, pessimos significant mores. Glaucos oculos habebat Sylla, sæuos, & acerbissimos, quibus terribilem reddebat aspectum, vnde agrestis, & sæuus à Plutarcho describitur. Cæsijs oculis fuit Sfortia, vnde sæpius in agrestem iram, & sæuitiam incidebat, à Iouio descriptus.

Cæsij oculi, cum paruis pupillis.

CVM oculi glauci minimas acies habuerint, illiberales versipelles, auari potius, quàm alij reperiuntur, Adamantius: vbi Polemonis textus non integer, ait enim. Parui oculi paruas pupillas habentes, illiberales versipelles, & auaros significant.

Cæsij oculi ficciores.

OCVLI glauci ficciores, iniustos homines arguunt, à bile enim ipsi exagitantur, Polemon, sed Adamantius, oculi glauci ficciores iniustos homines arguunt, à bile exagitati sunt, sed non cærulea. Conciliator. Glauci ficci, feroces mores pariunt, nam si cæsius color per se agrestes parit mores, & ficcus insuper fuerit, ex adusta ficcitate peiores euadunt.

Cæsij oculi viridantes.

ERAT species cæsitatis illa, quæ ad viriditatem accedebat, scilicet olerum, Polemon. Qui autem oculos habuit, similes viriditati olearum, fortes viri sunt. Huiusmodi oculorum cæsitate præditus erat Patroclus, vt Daretis Phrygij testantur monumenta, qui fuit robustissimus.

Cærulei oculi.

EX ijs, quæ Aristoteles primo de generatione dixit, cognoscimus cæruleum colorem ex humorum multitudine prouenire, cum nigro parum differat, & ut mihi videtur, etiam species est glauci coloris. Equus Neptuni glaucus erat, idq, ob colore maris, & epitheton est maris color glaucus, & marini Dei quoque. Pole. cærulei oculi, cũ humidiores sunt, præstãtiores sunt, quã cæteri cõmunes, & dolosũ hominẽ significãt. Adamantius aliter. Cæruli oculi humidiores valde sunt, & præstantiores cæteris alijs. Galba cæruleis oculis fuit, ob id cæuus, auarus, & dolosus.

Cærulei oculi, magni, stantes, & splendentes.

CÆRVLEI oculi, Polemon inquit, humidi, stantes, virũ optimis moribus præditũ indicãt, & etiã animosum; Ab eo optimè Adamãtius. Oculi cærulei humidi existẽtes, stãtes, splẽdentes, magni, optimã hominis naturã, & animositatẽ præseferunt. Sed in textu ἀλαμῶ … litera α tollenda est, vt pote addititia. Hæc eadẽ Aristoteles ad Alexandrum scribit. Cuius verò oculi sunt declinantes ad cælestem colorem, vel nigredinem, talis est penetrabilis intellectus, & fidelis. Cæruleus hic color est medius inter album, & nigrum; & temperatum monstrat cerebri complexionem, & sic bonum ingenium, & hominis naturam, & est priuatus adustione choleræ, et melãcholiæ. Hoc oculos Homerus, cæteriq; Poetæ Mineruæ fortitudine, & prudẽtia insigni tribuunt, & ob id glaucopis dicta, idest cæsios oculos habens. Diodorus scribit aera nominatum esse Palada, aer autem coloris est glauci, vel cærulei. Alij Mineruam glaucopin dictam διὰ τὸ λαμπρὸν, καὶ περὶ βλέπειν τὴν ἀρετὴν, quod virtus illustris sit, & conspicua. Alij Glaucopim dictam non quod oculos glaucos habuerit, sed formidolosos, cum glauci dicantur leones regij. Traditur à Pausania fuisse Athenis Palladis statuam glaucis oculis ex lybica fabula. Siquidem ex Neptuno, & Tritonide palude natam Deam fuisse, atque & argumento glaucos eis oculos fuisse, cæruleos Neptuno. Cicero de natura Deorum primo, Mineruæ confingit oculos cæsios, Neptuno cæruleos. Philibertus Aurantius cæruleis oculis fuit, belli cupidus, strenuus, & acer bellator, adeoque ardenti feruido que ingenio in hostes irruebat, vt ægerrimè periculo elaberetur. Inusitata, & prodiga liberalitate fuit, vt regna non sibi, sed militibus acquireret. Hic est tuorum oculorum color Princeps illustrissime, sunt enim cærulei, magni, humidi, stabiles, & splendentes, vir optimus, laudabilibus moribus, animosus, acri intellectus, officiosus, & fidelis.

Nigri oculi.

DIXERANT prius Polemon, & Adamantius cicura animalia nigrorum esse oculorum, & mansuetiora esse, syluestria esse glaucorum; ob id hæc agrestium morum, illa mansueta, & timida, simplex enim nigredo timidos facit.

Valdè nigri oculi.

OCVLI valdè nigri, timidi sunt, color enim valdè niger videtur timiditatem significare. Aristoteles in Phy. Sed melior eo Polemon. Valdè niger in oculis color, callidos, & dolosos arguit, Adamantius timidos, & dolosos. Hos ego ad æthiopes referrem, qui nigris oculis sunt, timidi, & deceptores. Auerroes quarto colliget, oculi nigredinem ex cerebri caliditate prouenire scripsit, quæ fit per excessum decoctionis, significatque adustionem terrestrium partium, ex quibus doli proficiscuntur.

Aquilus oculorum color.

AQVILVS color Græcis ὑδατώδης dicitur. Gaza aquinum vertit, medici aquaticum, dictus est aquilus non ab aquila, sed ab aqua. Hic color maiorem humoris copiam arguit, quàm caprinus, & cæsius discedit à claritate cæsij, & caprini, & accedit ad colorem illius aquæ, quæ media est inter claram, & atram. Nos Neapoli brunum dicimus, alij fuscum, siue subnigrum. Huiusmodi colore fuit Augustus. Hic color maximè in ouium oculis cernitur, & ob id ouinus ea ratione dici posset, qua caprinum antiqui dixerunt, qui in caprarum oculis cernitur, quia hic color in ouium oculis reperitur, ego stoliditatem arguere dicerem.

Flaui oculi.

ALTERA nigredinis species ad flauum colorem declinat, est enim flauus color, qui virginum, & puerorum capita sæpè ornat, atque in maturis frugibus elucet, vnde flaua Ceres. Galenus in libro de methodo medendi de vino loquens. Vinum, inquit, quod non admodum splendet, sed pallescens, fuluum est, sed si vini flauities claritatem habet, flauum est. Aristoteles in Physiognomonicis. Quibus oculi valdè nigri declinant ad flauum colorem animosi sunt, idque ad decentiam refert. Polemon, & Adamantius. Oculorum color subflauus robustum, & magnanimum notant. Huiusmodi colorem Græci ξανθὸν vocant, vel ὑποξανθον. Fuit Cæsar, vt ex Suetonio habetur nigris, vegetisque oculis, quasi ad flauum accedentibus, vigilantibusque, micantibus, & veluti exilientibus, suique elati animi signa præbentibus.

Fului oculi.

CVM flauus color ad nigredinem vertit cum splendore, dicitur fuluus, nam vnus color non est, sed ex vtroque constat, & quoniam niger color, & flauus splendens pulcherrimum reddunt oculum, Græcis χαροπὸν quasi gratiosum dicunt. Latini rauum, licet Horatius rauam lupam dixerit, cum sit lupa nigri coloris, cineritio commixti. Gaza apud Aristotelem fuluum traduxit. Hic color in oculis leonum, & aquilarum, & vulturum clarè cernitur. Aristoteles pro splendenti subflauo accepisse videtur. Rauum colorem in arietum, & canum oculis. laudat M. Varro. Porphyrius rauum fuluum esse dicit. Aristoteles in Physiogn. Quibus non glauci oculi, sed charopi, animosi, referuntur ad leonem, & aquilam. Auerroes in suis colliget ait. Varius color medius est, & intelligit per varium caropum, & demonstrat vltimam temperiem decoctionis, & est minor, quàm illa, quæ fert nigredinem, & maior, quàm illa, quæ fert subalbedinem. Rhases. Oculi omnium meliores sunt varij, medij inter nigrum, & album, & si non sint multùm radiosi, neque rubedo, neque citrinitas appareat. Polemon.

lemon, & Adamantius, optimam describens ingeniosi qualitatem tribuit ei charopos oculos, lucidos, & humentes, & modestos, qui etiam color temperiem præsefert, caropos oculos neque splendentes, neque humidos. Fronto canes pastorales laudat, fuluos oculos habentes, vt leones.

Caprini oculi.

EX extremorum oculorum temperatura etiam caprinus color nascitur, vt Aristoteles animalium libro caprinum, & fuluum medios colores ponit, & in Problematis caprinum solum. Hic à claritate glauci coloris cadens in squaliditatem se recipit, est sanè color sordidiusculus, & aliquo modo vinosus, & flauescens, sic dictus, quod in caprarum oculis cernatur. hic ad cernendi claritatem primatum obtinet, & optimorum morum iudicium esse affirmat Aristoteles primo animalium libro. Sed in suis Physiognomonicis οἰνωποὶ, id est vinosi coloris oculi stolidos indicant, & ad capras referuntur. Sed ego non οἰνωποὶ, sed αἰγωποὶ legerem, nam ægopos oculos subglaucos intelligerem, & caprinos. Præterea idem Aristoteles libro de generatione quinto, ait, quorundam animalium oculi, rufi, cæsij, nonnullique caprini, vt Gaza latinè reddidit. Sed quæ Aristoteles animalium libro dixit, aduersantur ijs, quæ in physiognomonicis dixit, & ob id hunc librum Aristoteli adscriptum putant. Sed animaduertendum quòd Aristoteles capris dixit, puto ouibus ascribendum: nam oues oculos aquilo colore habent, & ab eodem genus ouile amens habetur, & moribus stultissimis, & omnium quadrupedum maximè ineptum. Repit in deserta sine causa, hyeme obstante ipsum sepè egreditur è stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, non vult sed perit desistens, nisi mares à pastoribus educantur, ita reliquus grex insequitur, quibus verbis videmus fatuitatem ouibus ascribere, & capris prudentia, cum ipsemet sexto historiæ dicat. Capræ prudentes sibi opitulari videntur: nam & in Creta insula capras syluestres transfixas sagitta herbam dictamnum querunt, hac enim spicula è corpore eijciunt, animalia itaque, quæ secundum vniuersum genus fatua dicuntur, nulla prudentia commendantur. Adamantius splendentes oculos capræ tribuit, & ob id stupiditatem. Rhases eiusmodi colore oculos stupiditatem significare dixit.

Subrubri oculi.

QVIBVS oculi super erubescunt, stupidi fiunt ob iram, idque ad passionem referas, quia ijs, qui in iram exagerantur, erubescunt oculi, idemque in Problematis rationem affert, quare irati oculis maximè erubescunt, quia præsidium natura in eam partem, tanquam violatam transmittit, quæ & sensu, & motu facilior est: nam & in metuendo calor eam partem maximè deserit. Alexander Aphrodiseus hæc. Quoniam ira sanguinis cordi suffusi, & calidi spiritus feruor est, hic agitur, vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam pellucidi sunt, se ostendit, & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. Homerus ira excandescentem Antinoum ita describit.

„ olli flamantibus anxia curis.

„ Corda tument, rutilis ardescunt lumina flammis.

Et alibi.

„ Ardentes candebant lumina flamma.

Auerroes

Auerroes suis colliget, ait. Oculi rubei cum venis rubeis significant complexionem cerebri calidam. Vidimus sæpè homines adeo effrenatæ iræ, vt stupeant, & à se alienentur, qui non solum oculos, sed totum oculi album sanguineis venis erat refertum. Vnde prouerbio fertur. Hic habet sanguinem in oculis, idest iniurias non fert, quin vlciscatur ob iram. Aristoteles, & Polemon hunc colorem ὑπόφοινικον dicunt. Polemon etiam, & Adamantius in capite de oculorũ cenchris sanguineos oculos, αἱματώδεις, inconsultos, & feruidos in operibus demonstrare dixerunt. Aegyptij hominem imprudentem designare volentes, ranam pingunt, hæc enim non alibi sanguinem habet, quàm in oculis, porrò qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt. Muscam etiam impudentiæ signum faciunt, quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere.

Subrubri, sicci oculi.

ADDVNT *Polemon, & Adamantius siccitatem, vnde quos subrubus & siccos oculos habere noueris, securius iudicare poteris valdè esse iracundos. Albertus, Oculi cum rubore sicci, iracundorum sunt.*

Subrubri, humidi oculi.

IIDEM, *si humidos videris, inquiunt, & rubificant, ad vina propensum hominem iudicabis. Albertus, si rubent oculi cum humore, ebriosos notant.*

Igniti oculi.

QVIBVS *ignei (πυρώδεις) inuerecundi sunt, & ad canes referuntur. A quo Adamantius. Igniti oculi, & canini, impudentiam demonstrant. Introducit Homerus Achillem Agamenoni probro versentem se esse impudentem, & timidum, oculos caninos, & cerui cor possidere dixit.*

„ *Ebrie luminibus canis, effrons, pectoro cerui.*

Sed in figura impudẽtis procacis intuitus oculos dixit. Apud Hesychium, & Varinum impudentissimus, & inuerecundus animus caninus dicitur, ob fixum, & impudentem aspectum. Aristogiton Cydimachi filius canis vocabatur propter audaciam, & cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace, vt qui publicè, non priuatè, quem vellent, tanquam ad latrantes, reprehendebant.

De varijs oculis, & primo de Granitis. Cap. 8.

DIXIMVS *hucusque de simplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, seu varijs. Portio igitur illa oculi, quæ interiacet pupullam, & album, si vnicolor est, duobus modis erit, nam vel orbiculus ille varijs punctulis variegatus est, albis, nigris, rubidis, pallescentibus, vel diuersicoloribus circulis distinctus. Dicemus primo de ijs, quibus inspersa, tanquam miliacea grana, quæ Græci cenchros dicunt, mox de alijs. Sed dicet fortasse quispiam, vnde tam varij colores in oculis? quibus respondendum, quod oculi diaphoni sunt, raræque substan-*

tiæ ideo per eos visiui spiritus transparent, vt in menstruata muliere videre licet, quia speculum benè tersum visu suo sanguineis maculis inficit.

Maculosi oculi.

DETERIORES *oculi sunt, ait Aristoteles ad Alexandrum, qui habent maculosos orbiculos nigros, vel rubicantes circumquaque, quia talis homo deterior est omnibus alijs, & reprobus. Rhases ab eo. Pupillæ in quarum circuitu similitudo margaritarum apparet, inuidum, verbosum & pessimum ostendunt, & si oculus varius fuerit, pessimi erit ingenij. Quotquot ad huc nobis videre licuit homines huiusmodi oculos sortitos, fœdis maculis inspersos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligiosos fuisse memini. Aristoteles scripsit, hyena & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyena omnium fraudum plena est, & insidiarum.*

Parui, & varii oculi.

VARII, *sed Polemon imbecilles, & parui oculi, quæstuosiores, seruiles, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes, & in his occultè gaudent, quamuis ipsis nil emolumenti eueniat, & in summa omnia lucri gratia agere neutiquam abstinent, nisi quatenus præ formidine deterreantur, huiusmodi homines sunt imbecilles, sicut lepores, cum & ipsi similem oculorum speciem retineant.*

Calculi æquales in fuluis oculis.

SI *huiusmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agresteitatis, & iracundiæ nota, & valdè iniuriosos, & adulteros, notant. Adamantius.*

Calculi inæquales in fuluis oculis.

IN *eisdem oculis calculi maiores, vel minores mitiores mores demonstrant. Polemon aliter habet. In fuluis oculis calculi maiores sæuiores, minores verò mitiores mores ostentant.*

Calculi sanguinei in nigris oculis.

SANGVINEI *calculi in nigris oculis, venenorum ministrum indicant, Adamantius, sed in Polemone desunt.*

Calculi pallidi in nigris oculis.

PALLIDI *calculi in eisdem oculis, mangones, & venenorum propinatores ostentant, Adamantius, nec in Polemone hæc ad sunt.*

Calculi cærulei, & flaui æquidistantes circa pupillam ordinatim currentes in oculis varijs.

OCVLI varij, Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quàm in cæsijs fiunt, & ad huc de uarijs cæsijs loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam cærulea grana milij magnitudine, & alia flaua ordinatim inter se eqidistantia sicut monile, circa pupillam currant, eiusmodi oculi dolosum, & furtiuum ingenium maximè inter omnes oculorum species significant. Addit Adamantius, solertiæ, intelligentiæ satis illis est, sed sunt mendaces.

Calculi ignei, albi, subalbicantes, pallidi, igneis admisti, sanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admista, sobalbicans, non valdè ignea, vt longè nigrum repręsentet.

VTRIVSQVE scilicet Polemonis, & Adamantij textus mihi non videtur illæsus, sed quod ex vtroque percipere potuimus, scribemus. Fului oculi nigrorum species sunt, nam nigredo eos decorat, si in oculis nigris ipsis calculi visuntur, ignei, albi, subalbicantes, vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel sanguinei, vel sunt, qui in einsmodi nigra oculorum spetie calculos non habent, sed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admistam, vel calculos subalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros repræsentet, tales generosos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius iustos) bonæ indolis, & magnanimum iudicabunt.

Calculi pallidi, igneis admisti, & cęsij, & oculi magni commoti micantes, & aspicientes, vt irati solent, & palpebras referent, & subluceant velut ignis.

MAGNI oculi, & commoti micantes, aspicientesque, vt irati homines solent, & palpebras referent, omnes hi incommodi sunt, hæc enim luporum syluestrium, & aprorum species est, & si subalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admisti, cum alijs cæsijs, omninò, vt supertus dixi, cum ad luporum syluestrium, aprorumque naturam accedant, crudeliores, agrestiores, & rapaciores habendi sunt. Adamantij textus defectuosus est, vel studio breuis, cum calculorum non meminerit, ita enim habet. Magni oculi, & commoti micantes iracundis similes, & palpebris apertis patuli, quales in lupis & apris apparent, omnium pessimi, crudelissimi nanque, et maximè syluestres, & rapacissimi sunt.

Calculi quadrangulari forma ignei, instar ignis sublucentes, & pręter hos alij pallidi, igneis permisti, & circuli cæsij, & cærulei pupillam ambiant.

REFICIEMVS Polemonis textum ex Adamantio, dilaniatum. Quibus vero non ignei calculi rotundi, sed valdè ignea quadrangulari forma grana, instar ignis sublucentia, fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alij cæsij, & circuli sanguinei, & cærulei pupillam ambiant, pessimi sunt. Conciliator ab his. In quibus guttæ vehementer rubidæ, non omnino rotundæ, sed ad quadratam formam accedentes, & subluceant, velut ignis, & intus post ipsas guttulæ pallentes, vel glaucæ circuli pupillam foris ambiant, sua his oculis animus occultitur, qui ferarum omnium atrocitatem excellit, hi sunt patratorum nefando-

rum,

rum, qui non à domesticorum sanguinis effusione non ab impietate vlla, dolo, versutia ve abstinent. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuisse, humani sanguinis inexplebi'is. Sed Iouius de eo. Vipereis oculis, atroci pallore, & ferali fronte fuisse scribit, qui plurimam barbaro more ferro, & flammis vrbes, & multa corporum millia excindit. Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum spirantibus fuit, sæuus princeps, in suos ciues inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit, prægrandes, & voraces molossos humana carne nutritos fera immanitate, quos odisset discerpendo obijciebat, incredibili horrore populi.

Mediocres oculi.

RECTVS *igitur oculorum status probi viri iudicium affert. Polemon, Adamantius.*

De oculis cum versicoloribus circulis. Cap. 9.

ALTERA *est species versicolorum oculorum, non qui varijs distinctus est punctulis, sed orbiculus, qui pupillã, & albuginẽ interiacet, uarijs circulis discolor est, ut qui pupillã ambit subniger, q uerò in extima parte albũ cõtingit, subalbicãs sit, uiridis, uel alterius coloris.*

Circuli in oculis candidi, imbecilles.

QVI *imbecilles oculorum circulos habent paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi maximè sunt imbecilles, & pauori obnoxij. Polemon, & Adamantius.*

Circuli varij coloris.

QVIBVSCVNQVE *non fului calculi sunt, sed orbita variegata in oculis, fraudulentiores sunt. Adamantius; textus Polemonis hiat, quia desunt signa.*

Circulus sanguineus, angustus niger, alter supra igneus in humidis oculis.

SI *sanguinei circuli fuerint, considera colorem; & circuli magnitudinem, si circulus angustus, & niger, alter verò supra igneus in humidis oculis, si nihil in ipsis apparent alienum, magnanimum virum, prudentem iustum, bonæ naturæ, & supra modum filios amantem. Adamantius, quia ex Polemonis textu, vix quicquam intelligi fas est.*

Circulus inferior uiridis, superior niger.

SI *autem viridis ambitus, superior verò niger, dolosum, iniustum, pecuniæ furem, & turpiter cum mulieribus conuersantem. Polemon, & Adamantius.*

Circuli coloris iridis in siccis oculis.

SI *autem uarij coloris oculi fuerint, similes colori mali punici, & aridiores, uanum hominem indicant, Polemon. Aliter Adamantius. Circuli varij coloris, iridis colores referentes in aridioribus oculis luxuriosum manifestant.*

Circuli iridis coloris in humidis oculis.

VARII coloris circuli iridem referentes in humidis oculis, fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum concilium indicant, ijdem.

Circuli coloris iridis in asperioribus oculis.

SI oculi truces fuerint, & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram, & ad venerea opera propensum iudicabis. ijdem.

De oculis obscuris, vel claris. Cap. 10.

SEQVITVR dicamus de splendore, qui obscuri, clari, & splendentes oculi fuerint, nam sicut claritas, & splendor optimam praesagiunt morum qualitatem, ita obscuritas iniquam. Hae demum qualitates in alijs se permiscentes, scilicet paruitate, squalliditate, & similibus malitiam eorum adaugent.

Tenebricosi oculi.

TENEBRICOSOS habentes oculos omnes impudentes iudicat Polemon, sed incommodos Adamantius esse dicit.

Tenebricosi, & aridi oculi.

ARIDOS obscuros oculos superbos Polemon, infidos Adamantius dicit.

Tenebricosi oculi parui.

SI parui, & obscuri fuerint oculi, dolosi, malorum artifices, mutabiles, & multiplicis animi. Conciliator ait, Ad eorum augendam nocentiam nil refert magnitudo, vel paruitas, sed minores maiorem augent malitiam.

Tenebricosi, & caliginosi oculi.

QVI squalliditates, Pelemon, caliginosos, Adamantius, habuerint oculos, dolosos perfidos, & intemperantes iudicato.

Discolorati oculi.

QVI oculos discoloratos habent, timidi sunt, & ad passionem referuntur; quia qui timet pallidus fit, ego per oculos discoloratos, vti conualescentes habent, intelligerem, qui inaequaliter colorati sunt. Aristoteles in physiognomonicis. In libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deserit partes extremas, & maxime oculos. Polemon, & Adamantius in figura timidi oculos ei ascribunt turbulentos.

Truces oculi.

MAHOMETES Secundus Turcarum Imperator profundis, ac trucibus oculis fuit, iisque minacibus crudelis, & naturæ immanis, octingenta mortalium millia occidisse creditur, sed remota illa sæua atrocitate æquus. Selynus decimus Turcarũ Imperator prægrandibus, ac truculentis oculis, & intuentibus morte propè spirantibus, sæuus, armorũ strepitu gaudens, ingenio perfidus, asper, immitis, atrox. Solimannus Solimani filius trucibus oculis, sæuus in victoria, fractus in aduersis, fœderum ruptor, subdolus. Selinus nonus Turcarum imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, insitã suo animo diram sæuitiẽ ostendit, qui in sanguinem gentilium suorũ immaniter desæuiret, vt etiã de extinguendo filio cogitasset, vt immanitate feras anteiret, monstro, quàm homini similior, qui animo plusquam tartarico nemini suorum pepercerit.

Fœdi oculi.

EST & oculorum species, veluti obscura, turbata, squalens, inebulosa, subliuida, & vt ita dicam, cadauerosa, sæua, immanis, & mortem minitans, qualem sicarij, & carnifices præseferunt: hi semper insidias, cædes, & facinora minitantur. Salustius insignis historicus Catilinam fœdis oculis fuisse scribit, & animo fuit impuro, scortator, adulter, sacrilegus, ganeo, infidus, sceleestus, & occisor. Eiusmodi fœdos oculos habuit Nero, vt à Suetonio describitur, quod suæ tyrannicæ crudelitatis, & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis.

OCVLI obscuri humidi, & iustæ magnitudinis constantem, disciplinis habilem, ingeniosum verecundum, timidum, & ferè parcum hominem testantur. Pol. Adam.

Lucidi oculi.

CONTRARII supradictis tenebricosis oculis sunt, clari luminis oculi quibus si contradixerit aliud nihil, optimos mores præseferunt. Polemon. Adam. Eadem concilia tor. Aristoteles libro de partibus, oculorum claritas ait, ex humorum claritate procedit, & animalia, quæ subtilem habent sanguinẽ, prudentiora sunt. Augustum oculos habuisse claros diximus, & nitidos fuit & optimis moribus, ingenio, & militari disciplina præcellenti. In Bartholomæo Liuiano viuidi, & peracres oculi erant, innatæ virtutis indices, quantum enim excelso, efficacique ingenio valeret, facile ostendit, nam pertinaci industria, singulari labore, maximaque vigilantia ad summos militiæ honores ascendit. Clari, nitidique fulgoris oculi tui sunt, dignissime Princeps Estensis, ne sine in aliqua diuinis fulgoris cuiusdam, vt si aliquem enixe contuearis, eius vultum submittere cogis, vnde optimis diuinisque moribus & disciplina prepolles.

De oculis splendentibus. Cap. 11.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Polemon, & Adamantius de quodam splendore loquuntur, quem vocant μαρμαρυγὴν, idest incertus, & discurrens splendor quidam, non qui in politis gemmis, sed perpolitis lapidibus marmoreis, vt in iaspide, porphyrite, & huiusmodi lapidibus conspicitur. Adamantius huiusmodi splendorem in capræ oculis reperiri

scribit, & ob id stoliditatem quandam significare. Plinius. Oculi capræ, lupi ue splendent, ignem que iaculantur.

Splendentes oculi.

OCVLI *splendentes, & magnum lumen habentes, hominem furtis se oblectantem indicant, Polemon, At Adamantius aliter. Oculi splendentes stupiditatem arguunt, ita enim aspicit capra.*

Splendentes, cæsii, & sanguinei oculi.

QVOSCVNQVE *splendentes, & luminosos inspexeris oculos, cæsios, & sanguineos, in negotijs feruidum, ac vesaniæ proximiorem audaciam iudica, Polemon. Aliter Adamantius. Splendentes oculos, etiam si ipsis lux aderit, non bonos iudicato, huiusmodi enim splendor in cæsijs, & sanguinolentis oculis feruidum, & in negotijs peragendis, & ad quæuis audentem, vt propè furori proximus sit.*

Oculi splendentes fului, cum lumine.

SI *in fuluis oculis etiam splendor inerit, tales pauori obnoxios dicas, quippe omne negotium pertimescentes, cuncta suspecta habent. Polemon, & Adamantius.*

Splendentes nigri oculi.

OCVLI *splendentes nigri, prauos, & meticulosos, & valdè malignos astutos homines testantur, ex eisdem.*

Splendentes, nigri, subridentes oculi.

QVI *huiusmodi oculos magnos, & subridentes habuerint, ad omnes turpitudines venient. Ex eisdem.*

Splendentes, toruè aspicientes oculi.

OCVLI *humidi, si toruum contueantur, animosos, fortes, furiosos, iracundos, actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum & in summàm nequissimos homines iudicandos censemus, Polemon, rectius Adamantius loquitur. Oculi si toruùm contueantur, molesti, si quidem humidè aspiciant, animosos, fortes, furiosos, rectè loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & secordes.*

Splendentes, sicci oculi.

ARIDI *oculi, prauos, & sceleſtos notant. Iidem.*

Splendentes concaui, parui oculi.

SI huiusmodi oculi concaui, & exigui fuerint, peiores sunt; tametsi prudentes existant, sunt insidiatores, dissimulantes propositum, & omnia simulantes, & omnia cupientes, Polemon. Aliter Adamantius. Si exigui, & concaui fuerint, peiores, crudeles, insidiatores, simulatores, & omnia cupientes. Textus Polemonis corrigendus, vbi ἄμως καὶ φρόνιμα legendum ex Adamantio.

Splendentes oculi, quibus funiculus imminet, supercilia aspera, & palpebræ erectæ.

ET si huiusmodi oculis funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ sint; fortitudinem absque consilio, & malitiam, & audaciam significabit. Polemon. Ex Adamantio ita textus corrigi potest. Et si huiusmodi oculis funiculus immineat, supercilia aspera, & palpebræ erectæ, fortitudinem cum consilio significabit.

Splendentes oculi, quibus funiculus supereminet, aspera supercilia, & palpebræ erectæ, & aspectus trux, & amarus.

AT quibus tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia deposita fuerint, erit aspectus asper, & amarus; peiora hæc, quàm quæ diximus signa erunt, Polemon. Aliter Adamantius. Quibus autem tum funiculus tum palpebræ, & supercilia, non, vt diximus, erunt, aspectus autem asper, & amarus, omnium pessimi.

Splendidi oculi.

QVI splendidos oculos habent, luxuriosi; ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Aristoteles in Physiogn. Ego autem ad passionem referrem, nam per coitum oculi splendent. Polemon fornicatorem, tum maribus, tum feminis in sublimibus corporis partibus comprehendi dixit, scilicet in oculis, & superciliis, qui si lucentes, ita vt voluptate repleti videantur, libidinosos arguunt. Adamantius autem. Oculi splendentes, quales habent aues, venereos ostendunt.

Fulgentes humidi oculi.

OCVLI humidi splendentes, vt aqua, hominem bonis moribus præditum denotant. Polemon, Adamantius. Oculi tanquam guttæ splendidi nitoris relucentes, compositos mores, & graues indicant. Albertus.

De motu oculorum, & primo de stantibus, Cap. 12.

NVNC de oculorum motu agetur, vt qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conniuentes, aliæque species motus recensentur. Auerroes Colliget quarto, motus, ait, velociores oculorum, ex cerebri caliditate, tardiores verò ex frigiditate prouenunt.

Stantes

Stantes oculi.

COHÆRENTES *oculi omnes incommodi Polemon, Adamantius.*

Stantes oculi, humidi.

HOMINES *stantibus præditi oculis, & humentibus, pauidi, sunt, Polemon, & Adam. & in figura mansueti eum constantis intuitus faciunt.*

Stantes, & sicci oculi.

SI *rigidi, & aridiores oculi fuerint, perturbationum plenum hominem ostendunt, Polemon stolidum dicit Adamantius.*

Stantes oculi, & pallidi.

OCVLI *stantes, & pallidi, insanos Polemon, tardos, & stupidos Adamantius osten dere dicunt.*

Stantes, cæsii, & obscuri oculi.

EVM, *qui cæsios, stantes, & citra perspicuitatem oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinum exoptato, & itineris comitem habere vitato, vt qui dolosus sit, & semper alterius calamitati inuigilans. Pol. Adam.*

Santes oculi, & supercilia eleuantes, & suspirantes.

QVOSCVNQVE *supercilia sursum eleuare, & spiritum ab intimis trahere inspexeris, praui consilij homines, sæuos, iniquos censeto, Polemon praui consilij Adamantius, imprudentes, insipientes, & iracundos. Idque etiam ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim facinus aliquod patrare intendit, supercilia erigit, ex imo suspirat, & fixis oculis contuetur; Fixus intuitus ex nimia cogitatione, & decipiendi desiderio prouenit. In sacræ paginæ prouerbijs. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficiet malum.*

Subintuitus.

NVNC *amoris feruentiæ signa dabimus, etiam ex Physiognomia. Cum facilè ex signis cognosci possint, quæ tum continua, & diutina experientia, tum ex repetita historiarum lectione animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho Stratonices suæ nouercæ amore excandescente hæc recitat. Cum enim ipse eam deperiret, reuerentia patris detentus, cùm nullum remedium huit mali reperiri posse sperabat, simulans se corporis morbo vrgeri, ex cibi abstinentia, voluntaria morte, ab amore, quo exedebatur, se vendicare statuerat. Erasistratus medicus, suæ ægritudini præpositus, cum eum amore deperire cognosceret certò, sed cuius amore, penitus ignoraret, ex Vultu, qui mutari facile solet, indicia colligebat; cum puellæ multæ, & formosissimæ ad eum accederent, nullum in vultu mutationis signum obseruabat, sed accedente Stra*

tonice,

tonice tàm repentè perturbatio Antiochum occupabat, quòd facile deprehendit, cuius amore lan gueret. Ex vultus rubore subintuitu oculorum, acutis sudoribus, motu incredibili venæ, ac post deficiente sensu ingens pallor toto corpore diffundebatur. Sed apud Apuleium nouercam sui priuigni amore exardescentem leges, deformis pallor in ore marcentes oculi, lassa genua, quies turbida, suspiritus cruciatus, tarditate vehementior, & fletus. Ouidius de Bibli.

„ *Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe.*

„ *Lumina.*

Stantes subruffi, & ingentes oculi.

O*CVLI subrubicundi grandiores, ingluuiei, & salacitatis testes sunt. Polemon, & Adamantius.*

Stantes, subrubri, ingentes, & infra spectantes oculi.

S*I qui tales sortiti fuerint oculos, & infra spectabunt, impudentiæ signum, iniustitiæ, cogitationis, & inanitatis, Polemon. Si oculorum partes inferius rimas agent, eadem significant, & impudentem, iniustum, consilij inopem, & iucundum. Adamantius.*

Stantes parui oculi.

Q*VEMCVNQVE paruis oculis, & stantibus præditum inspexeris, auarum iudicato, & quoquomodo quoduis lucellum aucupantem. Pol. Adam.*

Stantes parui, prominentes oculi, qui frontem, & supercilia contrahant.

S*I frontem etiam vnà cum superciliis in medium contrahat, homo est quæstuosior. Idem.*

Stantes, parui, prominentes oculi, & qui frontem, & supercilia contrahat, & corpus sursùm trahant.

S*I cum his oculorum indicijs totum corpus sursum trahatur, Polomon (sed Adamantius deorsum dicit) iracundum, & violentum iudicabis.*

Stantes, parui oculi, frons exporrecta, & palpebræ mobiles.

H*ANC optimam oculorum constitutionem stantium censet Adamantius, quam Polemon omiserat. Oculi immobiles parui, humidi, frons exporrecta, palpebræ mobiles, virum indicant curiosum, disciplinarum amantem, & discendi cupidum, & hæc sola facies fixorum optima est oculorum.*

De oculis se mouentibus. Cap. 13.

DIXIMVS de cohærentibus, nunc de sese mouentibus oculis, scilicet de oppositis. Græcis huiusmodi oculi dicuntur ἐφθαλμοὶ κινούμενοι, *idest se mouentes.*

Se frequenter mouentes oculi, quasi stantes cum tinctura albuginis.

QVI oculos frequenti tempore se mouentes, quasi stantes, & tincturam albuginis in oculo habent, intellectiui sunt, & referuntur ad apparentiam. Si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, stat & visus, Aristoteles in Physiogn. Tincturam albuginis in oculo Suessanus ad naturalem causam refert, quia ex humore melancholico, ex quo fit ingenium, tinctura albuginis in oculo fiat.

Se mouentes, sicut turbati oculi.

OCVLI se mouentes sicut turbati, suspiciosum, & fidei expertem hominem arguit Polemon. Oculi velociter se mouentes, turbati, suspiciosum, fidei expertem, ostentatorem magis, quàm effectorem indicant.

Se mouentes oculi cum palpebris.

QVI autem oculos, Polemon addit magnos, cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines arguunt, quo ad animum. Iidem.

Se mouentes cum palpebris oculi parui.

OCVLI parui, veloces, & palpebræ, quæ semper moueantur, pessimi omnium iudicandi. Rhases.

Se mouentes, cum palpebris immotis oculi.

QVI oculos duntaxat, non palpebras satis mobiles habuerint, confidentes, & in arduis rebus audaces erunt. Pol. Adam.

Circum se mouentes, obscuri oculi.

OCVLI omnia spectantes obscuri, vesanos, & libidinosos arguunt. Polemon. Oculi omnes circumuolubiles obscuri, ganeones. Adamantius.

Se mouentes tardè oculi.

TARDE autem mobiles oculi, segnes, tardos, inertes, & malè sensatos homines arguunt, Polemon, addit Adamantius, & qui difficulter incipiunt, & tardè desinunt. Alexandrinus ait. Mobiles oculi iracundiam ex calida complexione, tardi ex frigida, timiditatem

timiditatem ex contraria causa notant.

Se mouentes mediocriter oculi.

EX iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adamantius. Motus mediocritas oculorum, omnium, quas dixi mediocritatem significat. Auerroes quarto Colliget. Mediocritas motus oculorũ ex mediocritate calidi & frigidi, ait, prouenire, uelut ex optima temperatura.

De Vibrantibus oculis. Cap. 15.

TOTVM hoc caput in Polemone deest, ab Adamantio solũ appositũ, hos oculos ita se mouẽtes παλλόμενοι *vocant Græci, alia à iam dicta mobilitatis species est, nos vibrantes dicimus.*

Oculi vibrantes, parui.

VIBRANTES, paruique oculi dolosum hominem arguunt. Adamantius.

Vibrantes magni oculi.

VIBRANTES, si magni, stolidum, & libidinosum dicunt. Adam.

Vibrantes, tanquam salientes.

VIBRANTES, tanquam exilientes mali, & hi sunt oculi. Idem.

Vibrantes, tanquam salientes, grandes, splendidi, & lucidi oculi.

VIBRANTES verò, tanquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius cõtuentes, ingentem commostrant spiritum, & excelsam, vt maximorum operum effectricem animam, iracundos tamen ebriacosos, celeres, & non procul ab epilepsia, & supra homines gloriabundos, qualis fuit Alexander Macedo.

Vibrantes, circumtumentes oculi.

CIRCVMTVRGENTES oculi, inamabiles, crudos, gulones, salaces, cithara, fistula, musicaque gaudentes viros demonstrant, alia ex alijs signa coniecta. Idem.

Vibrantes turbidi oculi.

OCVLI turbidi, si alia signa consentiant, infidi, iniusti & audacissimi sunt. Idem.

De oculis se claudentibus. Cap. 16.

EST etiam motus species clausura, & reseratio oculorum, diuersimodè hæc fit actio, & variè animi passiones portendit, & primo de sese claudentibus agemus.

Claudentes, sursum abeuntes oculi, & stantes.

OCVLI, qui quùm se claudunt sursum abeunt, ipsique stantes, & subfluidi fuerint, intemperantem, vanum, insanientem hominem arguunt. Polemon. Ingluuiem verò Adamantius, & libidinem significare. Vltima particula deest in Polemone, quæ mihi pernecessaria videtur, coeuntes enim, & insanientes oculos claudendo sursum vergunt. Aristoteles libro problematum rationem addit. Cur coeuntes oculos sursum vergant, vt ex superiore parte veniens calor, eò oculos inuertit, quò se defluxerit Torquatus Tassus acuti ingenij vir, & de poesi optimè meritus, oculos habet subfluidos, eosque claudendo vergit sursum, est & Veneri, & mentis alienationi obnoxius.

Claudentes recti humidi, iustæ magnitudinis, splendentes, cum læui fronte oculi.

SI autem recti oculi clauduntur, & humidi, castigatæ magnitudinis, resplendentes, cum læuigata fronte extiterint, verecundos, optimi consilij, studiosos; dulces, & amabilis ingenij homines indicant. Polemon, Adamantius.

Claudentes recti, iustæ magnitudinis, cum læuo fronte sicci oculi.

SI autem sicci fuerint, temerarios, malignos, & iniustos significabunt. Jidem.

Claudentes sese oculi cum fronte aspera, supercilijs obliquis, palpebris duris, & concretis.

SI autem frontem asperam, supercilia obliqua, palpebras duras, & concretas habuerint, sylvestriori animo præfidentes, ad temeritatem propensi, & qui laudibus inflentur, & muneribus corrumpantur. Polemon, Adamantius.

Claudentes sese oculi cum palpebris non rectis, nec supercilijs immotis, sed trementibus, & oculi, & aspectus submouentur.

QVI verò palpebras non habent rectas, nec supercilia immota, sed trementia, & simul oculi, & aspectus submoueantur, ipsi effæminati sunt, & viri videri cupiunt. Iidem.

De oculis frequenter se aperientibus. Cap. 17.

DIXIMVS de sese claudentibus oculis, nunc de oppositis, scilicet, se aperientibus.

Aperientes semper, & valdè stabiles oculi, vt aliquid meditantes.

OCVLI qui frequenter se aperiunt valdè, & perstant, vt aliquid meditantes, eorum animi conceptum, vel significationem commostrabunt, quæ res ex superiorum omnium ratione captabitur, si sicci, vdi, lucidi, tenebrosi, magni, parui, prominentes, conditi, mobiles, & eiusmodi hæc recordans ex eorum physiognomonia iudicare licet. ijdem.

Aperti

Aperti semper oculi, obscuri, humidi.

OCVLI semper aperti, tenebrosi, & humidi, accuratum hominem indicant, ijdem.

Aperti semper oculi, obscuri, humidi, & mitis aspectus.

SI ad hæc mitis eorum aspectus fuerit probi hominis indicia testantur. ijdem.

Aperti oculi, sicci, splendentes, puri luminis relucentes.

OCVLI aperti sicci, splendentes, (μαρμάρυγε) & puri luminis relucentes, impudentes audacissimos indicant. Jidem. Aristoteles in Phisiognomonicis in figura impudentis tribuit ei oculos apertos, & splendidos, sic in ea Polemon, & Adamantius. Oculi quidē, inquit Rhases, patētes, & acutè intuētes, inuerecūdi sunt, cuius causa est multitudo spirituū cū igne effūdētiū se ad musculos, et vulgò iactari solet apertos oculos, et fixè intuētes inuerecūdi esse.

Apertis oculis dormientes.

PLVRES cognosco homines, qui oculis apertis dormitant, quid de eorum moribus præsagiendum? Ego timidos existimarem, & quamplures hoc modo dormientes timidissimos cognoui, & ad lepores referrem. Xenophon leporem apertis, & immotis palpebris dormire dixit. Unde Aegyptij patens aliquod significare volentes, leporem pingebant, cum id animal oculos semper apertos habeat, vt scripsit Horus. Græci hos homines λαγωφθάλμοι vocant, ideſt leporinos oculos habentes, κορυβαντιᾶν morbum factum esse à pupillis oculorum, quas κόρας appellant, qui cum custodes Iouis essent, non modo excubare, sed etiam apertis oculis dormire cogebantur. Plinius. Dormiunt lepores oculis apertis, multique hominum, quos corybantes Græci dixere. Dorcas etiam dormiens oculos habet apertos, & saxa, & rupes altissimas habitat propter timiditatem.

De claudentibus sese, & aperientibus oculis. Cap. 18.

DIXIMVS de simplici aperitione, & reseratione oculorum, nunc de mixta, scilicet, qui clauduntur, & reserantur.

Claudentes sese, & aperientes oculi.

OCVLI sese claudentes, & rursus aperientes insidiosos, inconsultos, & deceptores notant. Polemon, Adamantius.

Claudentes sese, & aperientes oculi humidi.

SI humidi fuerint, prudentes, & artium amatores. Pol Adam.

Auerroes suis colliget, ait. Oculi rubei cum venis rubeis significant complexionem cerebri calidam. Vidimus sæpè homines adeo effrenatæ iræ, vt stupeant, & à se alienentur, qui non solum oculos, sed totum oculi album sanguineis venis erat refertum. Vnde prouerbio fertur. Hic habet sanguinem in oculis, idest iniurias non fert, quin vlciscatur ob iram. Aristoteles, & Polemon hunc colorem ὑπόαιμον dicunt. Polemon etiam, & Adamantius in capite de oculorũ cenchris sanguineos oculos, αἱματώδεις, inconsultos, & feruidos in operibus demonstrare dixerunt. Aegyptij hominem imprudentem designare volentes, ranam pingunt, hæc enim non alibi sanguinem habet, quàm in oculis; porrò qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt. Muscam etiam impudentiæ signum faciunt, quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere.

Subrubri, sicci oculi.

ADDVNT Polemon, & Adamantius siccitatem, vnde quos subrubus & siccos oculos habere noueris, securius iudicare poteris valdè esse iracundos. Albertus, Oculi cum rubore sicci, iracundorum sunt.

Subrubri, humidi oculi.

IIDEM, si humidos videris, inquiunt, & rubificant, ad vina propensum hominem iudicabis. Albertus, si rubent oculi cum humore, ebriosos notant.

Igniti oculi.

QVIBVS ignei (πυρώδεις) inuerecundi sunt, & ad canes referuntur. A quo Adamantius. Igniti oculi, & canini, impudentiam demonstrant. Introducit Homerus Achillem Agamenoni probro versentem se esse impudentem, & timidum, oculos caninos, & cerui cor possidere dixit.

„ Ebrie luminibus canis, effrons, pectoro cerui.

Sed in figura impudẽtis procacis intuitus oculos dixit. Apud Hesychium, & Varinum impudentissimus, & inuerecundus animus caninus dicitur, ob fixum, & impudentem aspectum. Aristogiton Cydimachi filius canis vocabatur propter audaciam, & cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace, vt qui publicè, non priuatè, quem vellent, tanquam ad latrantes, reprehendebant.

De varijs oculis, & primo de Granitis. Cap. 8.

DIXIMVS hucusque de simplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, seu varijs. Tortio igitur illa oculi, quæ interiacet pupullam, & album, si vnicolor est, duobus modis erit, nam vel orbiculus ille varijs punctulis variegatus est, albis, nigris, rubidis, pallescentibus, vel diuersicoloribus circulis distinctus. Dicemus primo de ijs, quibus inspersa, tanquam miliacea grana, quæ Græci cenchros dicunt, mox de alijs. Sed dicet fortasse quispiam, vnde tam varij colores in oculis? quibus respondendum, quod oculi diaphoni sunt, raræque substantiæ ideo

tiæ ideo per eos visiui spiritus transparent, vt in menstruata muliere videre licet, quia speculum benè tersum visu suo sanguineis maculis inficit.

Maculosi oculi.

DETERIORES oculi sunt, ait Aristoteles ad Alexandrum, qui habent maculosos orbiculos nigros, vel rubicantes circumquaque; quia talis homo deterior est omnibus alijs, & reprobis. Rhases ab eo. Pupillæ in quarum circuitu similitudo margaritarum apparet, inuidum, verbosum & pessimum ostendunt, & si oculus varius fuerit, pessimi erit ingenij. Quos quot ad huc nobis videre licuit homines huiusmodi oculos sortitos, fœdis maculis inspersos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligiosos fuisse memini. Aristoteles scripsit, hyena & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyena omnium fraudum plena est, & insidiarum.

Parui, & varij oculi.

VARII, sed Polemon imbecilles, & parui oculi, quæstuosi, seruiles, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes, & in his occultè gaudent, quamuis ipsis nil emolumenti eueniat, & in summa omnia lucri gratia agere neutiquam absunent, nisi quatenus præ formidine deterreantur, huiusmodi homines sunt imbecilles, sicut lepores, cum & ipsi similem oculorum speciem retineant.

Calculi æquales in fuluis oculis.

SI huiusmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agresteitatis, & iracundiæ nota, & valdè iniuriosos, & adulteros, notant. Adamantius.

Calculi inæquales in fuluis oculis.

IN eisdem oculis calculi maiores, vel minores mitiores mores demonstrant. Polemon aliter habet. In fuluis oculis calculi maiores sæuiores, minores verò mitiores mores ostentant.

Calculi sanguinei in nigris oculis.

SANGVINEI calculi in nigris oculis, venenorum ministrum indicant, Adamantius, sed in Polemone desunt.

Calculi pallidi in nigris oculis.

PALLIDI calculi in eisdem oculis, mangones, & venenorum propinatores ostentant, Adamantius, nec in Polemone hæc adsunt.

Calculi

Calculi cærulei, & flaui æquidistantes circa pupillam ordinatim currentes in oculis varijs.

OCVLI varij, Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quàm in cæsijs fiunt, & ad huc de uarijs cæsijs loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam cærulea grana milij magnitudine, & alia flaua ordinatim inter se eqidistantia sicut monile, circa pupillam currant, eiusmodi oculi dolosum, & furtiuum ingenium maximè inter omnes oculorum species significant. Addit Adamantius, solertiæ, intelligentiæ satis illis est, sed sunt mendaces.

Calculi ignei, albi, subalbicantes, pallidi, igneis admisti, sanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admista, sobalbicans, non valdè ignea, vt longè nigrum repræsentet.

VTRIVSQVE scilicet Polemonis, & Adamantij textus mihi non videtur illæsus, sed quod ex vtroque percipere potuimus, scribemus. Fului oculi nigrorum species sunt, nam nigredo eos decorat, si in oculis nigris ipsis calculi visuntur, ignei, albi, subalbicantes, vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel sanguinei, vel sunt, qui in eiusmodi nigra oculorum spetie calculos non habent, sed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admissam, vel calculos subalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros repræsentet, tales generosos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius iustos) bonæ indolis, & magnanimum iudicabunt.

Calculi pallidi, igneis admisti, & cęsij, & oculi magni commoti micantes, & aspicientes, vt irati solent, & palpebras reserent, & subluceant velut ignis.

MAGNI oculi, & commoti micantes, aspicientesque, vt irati homines solent, & palpebras reserent, omnes hi incommodi sunt, hæc enim luporum syluestrium, & aprorum species est, & si subalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admisti, cum alijs cæsijs, omninò, vt supertius dixi, cum ad luporum syluestrium, aprorumque natu ram accedant, crudeliores, agrestiores, & rapaciores habendi sunt. Adamantij textus defectuosus est, vel studio breuis, cum calculorum non meminerit, ita enim habet. Magni oculi, & commoti micantes iracundis similes, & palpebris apertis patuli, quales in lupis & apris apparent, omnium pessimi, crudelissimi nanque, et maximè syluestres, & rapacissimi sunt.

Calculi quadrangulari forma ignei, instar ignis sublucentes, & pręter hos alij pallidi, igneis permisti, & circuli cæsij, & cærulei pupillam ambiant.

REFICIEMVS Polemonis textum ex Adamantio, dilaniatum. Quibus verò non ignei calculi rotundi, sed valdè ignea quadrangulari forma grana, instar ignis sublucentia, fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alij cæsij, & circuli sanguinei, & cærulei pupillam ambiant, pessimi sunt. Conciliator ab his. In quibus guttæ vehementer rubidæ, non omnino rotundæ, sed ad quadratam formam accedentes, & subluceant, velut ignis, & intus post ipsas guttulæ pallentes, vel glaucæ circuli pupillam foris ambiant, sua his oculis animus occultitur, qui ferarum omnium atrocitatem excellit, hi sunt patratorum nefando-

rum, qui non à domesticorum sanguinis effusione non ab impietate vlla, dolo, versutia ve abstinent. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuisse, humani sanguinis inexplebi'is. Sed Iouius de eo, Vipereis oculis, atroci pallore, & ferali fronte fuisse scribit, qui plurimas barbaro more ferro, & flammis vrbes, & multa corporum millia excindit. Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum spirantibus fuit, sæuus princeps, in suos ciues inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit, prægrandes, & voraces molossos humana carne nutritos fera immanitate, quos odisset discerpendo obijciebat, incredibili horrore populi.

Mediocres oculi.

R*ECTVS igitur oculorum status probi viri iudicium affert. Polemon, Adamantius.*

De oculis cum versicoloribus circulis. Cap. 9.

A*LTERA est species versicolorum oculorum, non qui varijs distinctus est punctulis, sed orbiculus, qui pupillã, & albuginẽ interiacet, varijs circulis discolor est, ut qui pupillã ambit subniger, q uerò in extima parte albũ cõtingit, subalbicãs sit, uiridis, uel alterius coloris.*

Circuli in oculis candidi, imbecilles.

Q*VI imbecilles oculorum circulos habent paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi maximè sunt imbecilles, & pauori obnoxij. Polemon, & Adamantius.*

Circuli varij coloris.

Q*VIBVSCVNQVE non fului calculi sunt, sed orbita variegata in oculis, fraudulentiores sunt. Adamantius; textus Polemonis hiat, quia desunt signa.*

Circulus sanguineus, angustus niger, alter supra igneus in humidis oculis.

S*I sanguinei circuli fuerint, considera colorem; & circuli magnitudinem, si circulus angustus, & niger, alter verò supra igneus in humidis oculis, si nihil in ipsis apparent alienum, magnanimum virum, prudentem iustum, bonæ naturæ, & supra modum filios amantem. Adamantius, quia ex Polemonis textu, vix quicquam intelligi fas est.*

Circulus inferior uiridis, superior niger.

S*I autem viridis ambitus, superior verò niger, dolosum, iniustum, pecuniæ furem, & turpiter cum mulieribus conuersantem. Polemon, & Adamantius.*

Circuli coloris iridis in siccis oculis.

S*I autem varij coloris oculi fuerint, similes colori mali punici, & aridiores, uanum hominem indicant, Polemon. Aliter Adamantius. Circuli varij coloris; iridis colores referentes in aridioribus oculis luxuriosum manifestant.*

Circuli iridis coloris in humidis oculis.

VARII coloris circuli iridem referentes in humidis oculis, fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum concilium indicant, ijdem.

Circuli coloris iridis in asperioribus oculis.

SI oculi truces fuerint. & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram, & ad venerea opera propensum iudicabis. ijdem.

De oculis obscuris, vel claris. Cap. 10.

SEQVITVR dicamus de splendore, qui obscuri, clari, & splendentes oculi fuerint, nam sicut claritas, & splendor optimam præsagiunt morum qualitatem, ita obscuritas iniquam. Hæ demum qualitates in alijs se permiscentes, scilicet paruitate, squalliditate, & similibus malitiam eorum adaugent.

Tenebricosi oculi.

TENEBRICOSOS habentes oculos omnes impudentes iudicat Polemon, sed incommodos Adamantius esse dicit.

Tenebricosi, & aridi oculi.

ARIDOS obscuros oculos superbos Polemon, infidos Adamantius dicit.

Tenebricosi oculi parui.

SI parui, & obscuri fuerint oculi, dolosi, malorum artifices, mutabiles, & multiplicis animi. Conciliator ait, Ad eorum augendam nocentiam nil refert magnitudo, vel paruitas, sed minores maiorem augent malitiam.

Tenebricosi, & caliginosi oculi.

QVI squalliditates, Pelemon, caliginosos, Adamantius, habuerint oculos, dolosos perfidos, & intemperantes iudicato.

Discolorati oculi.

QVI oculos discoloratos habent, timidi sunt, & ad passionem referuntur; quia qui timet pallidus fit, ego per oculos discoloratos, vti conualescentes habent, intelligerem, qui inæqualiter colorati sunt. Aristoteles in physiognomonicis. In libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deserit partes extremas, & maxime oculos. Polemon, & Adamantius in figura timidi oculos ei ascribunt turbulentos.

Truces oculi.

MAHOMETES Secundus Turcarum Imperator profundis, ac trucibus oculis fuit, iisque minacibus crudelis, & naturæ immanis, octingenta mortaliũ millia occidisse creditur, sed remota illa sæua atrocitate æquus. Selynus decimus Turcarũ Imperator prægrandibus, ac truculentis oculis, & intuentibus morte prope spirantibus, sæuus, armorũ crepitu gaudet, ingenio perfidus, asper, immitis, atrox. Solimanus Solimani filius trucibus oculis, sæuus in victoria, fractus in aduersis, fæderum ruptor, subdolus. Selinus nonus Turcarum imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, insitã suo animo diram sæuitiẽ ostendit, qui in sanguinem gentilium suorũ immaniter desæuiret, vt etiã de extinguendo filio cogitasset, vt immanitate feras anteiret, monstro, quàm homini similior, qui animo plusquam tartarico nemini suorum pepercerit.

Fœdi oculi.

EST & oculorum species, veluti obscura turbata, squalens, nebulosa, sublìuida, & vt ita dicam, cadauerosa, sæua, immanis, & mortem minitans, qualem sicarij, & carnifices præseferunt: hi semper insidias, cædes, & facinora minitantur. Salustius insignis historicus Catilinam fædis oculis fuisse scribit, & animo fuit impuro, scortator, adulter, sacrilega, ganeo, infidus, scelestus, & occisor. Eiusmodi fœdos oculos habuit Nero, vt à Suetonio describitur, quod suæ tyrannicæ crudelitatis, & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis.

OCVLI obscuri humidi, & iustæ magnitudinis constantem, disciplinis habilem, ingeniosum verecundum, timidum, & ferè parcum hominem testantur. Pol. Adam.

Lucidi oculi.

CONTRARII supradictis tenebricosis oculis sunt, clari luminis oculi quibus si contradixerit aliud nihil, optimos mores præseferunt. Polemon. Adam. Eadem conciliator. Aristoteles libro de partibus, oculorum claritas ait, ex humorum claritate procedit, & animalia, quæ subtilem habent sanguinẽ, prudentiora sunt. Augustum oculos habuisse claros diximus, & nitidos fuit & optimis moribus, ingenio, & militari disciplina præcellenti. In Bartholomæo Liuiano viuidi, & peracres oculi erant, innatæ virtutis indices, quantum enim excelso, efficacique ingenio valeret, facile ostendit, nam pertinaci industria, singulari labore, maximaque vigilantia ad summos militiæ honores ascendit. Clari, nitidique fulgoris oculi tui sunt, dignissime Princeps Estensis, ne sine in aliqua diuinis fulgoris cuiusdam, vt si aliquem enixe contuearis, eius vultum submittere cogis, vnde optimis diuinisque moribus & disciplina prepolles.

De oculis splendentibus. Cap. 11.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Polemon, & Adamantius de quodam splendore loquuntur, quem vocant μαρμαρωδῆ, idest incertus, & discurrens splendor quidam, non qui in politis gemmis, sed perpolitis lapidibus marmoreis, vt in iaspide, porphyrite, & huiusmodi lapidibus conspicitur. Adamantius huiusmodi splendorem in capræ oculis reperiri

scribit, & ob id stoliditatem quandam significare. Plinius. Oculi capræ, lupi ue splendent, ignemque iaculantur.

Splendentes oculi.

OCVLI *splendentes, & magnum lumen habentes, hominem furtis se oblectantem indicant, Polemon, At Adamantius aliter. Oculi splendentes stupiditatem arguunt, ita enim aspicit capra.*

Splendentes, cæsii, & sanguinei oculi.

QVOSCVNQVE *splendentes, & luminosos inspexeris oculos, cæsios, & sanguineos, in negotijs feruidum, ac vesaniæ proximiorem audaciam iudica, Polemon. Aliter Adamantius. Splendentes oculos, etiam si ipsis lux aderit, non bonos iudicato, huiusmodi enim splendor in cæsijs, & sanguinolentis oculis feruidum, & in negotijs peragendis, & ad quæuis audentem, vt prope furori proximus sit.*

Oculi splendentes fului, cum lumine.

SI *in fuluis oculis etiam splendor inerit, tales pauori obnoxios dicas, quippe omne negotium pertimescentes, cuncta suspecta habent. Polemon, & Adamantius.*

Splendentes nigri oculi.

OCVLI *splendentes nigri, prauos, & meticulosos, & valdè malignos astutos homines testantur, ex eisdem.*

Splendentes, nigri, subridentes oculi.

QVI *huiusmodi oculos magnos, & subridentes habuerint, ad omnes turpitudines venient. Ex eisdem.*

Splendentes, toruè aspicientes oculi.

OCVLI *humidi, si toruum contueantur, animosos, fortes, furiosos, iracundos, actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum, & in summam nequissimos homines iudicandos censemus, Polemon, rectius Adamantius loquitur. Oculi si toruum contueantur, molesti, si quidem humidè aspiciant, animosos, fortes, furiosos, rectè loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & secordes.*

Splendentes, sicci oculi.

ARIDI *oculi, prauos, & scelestos notant. Iidem.*

Splendentes concaui, parui oculi.

SI huiusmodi oculi concaui, & exigui fuerint, peiores sunt, tametsi prudentes existant, sunt insidiatores, dissimulantes propositum, & omnia simulantes, & omnia cupientes, Polemon. Aliter Adamantius: Si exigui, & concaui fuerint, peiores, crudeles, insidiatores, simulatores, & omnia cupientes. Textus Polemonis corrigendus, vbi ἅμα κἀι ἐρῶν τι ἅμα legendum duxi, ne ex Adamantio.

Splendentes oculi, quibus funiculus imminet, supercilia aspera, & palpebræ erectæ.

ET si huiusmodi oculis funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ sint, fortitudinem absque consilio, & malitiam, & audaciam significabit. Polemon. Ex Adamantio ita textus corrigi potest. Et si huiusmodi oculis funiculus immineat, supercilia aspera, & palpebræ erectæ, fortitudinem cum consilio significabit.

Splendentes oculi, quibus funiculus supereminet, aspera supercilia, & palpebrę erectæ, & aspectus trux, & amarus.

AT quibus tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia deposita fuerint, erit aspectus asper, & amarus, peiora hæc, quàm quæ diximus signa erunt, Polemon. Aliter Adamantius. Quibus autem tum funiculus tum palpebræ, & supercilia, non, vt diximus, erunt, aspectus autem asper, & amarus, omnium pessimi.

Splendidi oculi.

QVI splendidos oculos habent, luxuriosi, ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Aristoteles in Phýsiogn. Ego autem ad passionem referrem, nam per coitum oculi splendent. Polemon fornicatorem, tum maribus, tum fœminis in sublimibus corporis partibus comprehendi dixit, scilicet in oculis, & superciliis, qui si lucentes, ita vt voluptate repleti videantur, libidinosos arguunt. Adamantius autem: Oculi splendentes, quales habent aues, venereos ostendunt.

Fulgentes humidi oculi.

OCVLI humidi splendentes, vt aqua, hominem bonis moribus præditum denotant. Polemon, Adamantius. Oculi tanqua guttæ splendidi nitoris relucentes, compositos mores, & graues indicant. Albertus.

De motu oculorum, & primo de stantibus. Cap. 12.

NVNC de oculorum motu agetur, vt qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conniuentes, aliæque species motus recensentur. Auerroes Colliget quarto, motus, ait, velociores oculorum, ex cerebri caliditate, tardiores verò ex frigiditate prouenium.

Stantes

Stantes oculi.

COHÆRENTES *oculi omnes incommodi Polemon, Adamantius.*

Stantes oculi, humidi.

HOMINES *stantibus præditi oculis, & humentibus, pauidi, sunt, Polemon, & Adam. & in figura mansueti eum constantis intuitus faciunt.*

Stantes, & sicci oculi.

SI *rigidi, & aridiores oculi fuerint, perturbationum plenum hominem ostendunt, Polemon stolidum dicit Adamantius.*

Stantes oculi, & pallidi.

OCVLI *stantes, & pallidi, insanos Polemon, hardos, & stupidos Adamantius osten dere dicunt.*

Stantes, cæsii, & obscuri oculi.

EVM, *qui cæsios, stantes, & citra perspicuitatem oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinum exoptato, & itineris comitem habere vitato, vt qui dolosus sit, & semper alterius calamitati inuigilans. Pol. Adam.*

Santes oculi, & supercilia eleuantes, & suspirantes.

QVOSCVNQVE *supercilia sursum eleuare, & spiritum ab intimis trahere inspexeris, praui consilij homines, sæuos, iniquos censeto, Polemon praui consilij Adamantius, imprudentes, insipientes, & iracundos. Idque etiam ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim facinus aliquod patrare intendit, supercilia erigit, ex imo suspirat, & fixis oculis contuetur; Fixus intuitus ex nimia cogitatione, & decipiendi desiderio prouenit. In sacræ paginæ prouerbijs. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficiet malum.*

Subintuitus.

NVNC *amoris feruentiæ signa dabimus, etiam ex Physiognomia. Cum facilè ex signis cognosci possint, quæ tum continua, & diutina experientia, tum ex repetita historiarum lectione animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho Stratonices suæ nouercæ amore excandescente hæc recitat. Cum enim ipse eam deperiret, reuerentia patris detentus, cum nullum remedium huic malo reperiri posse sperabat, simulans se corporis morbo vrgeri, ex cibi abstinentia, voluntaria morte, ab amore, quo exedebatur, se vendicare statuerat. Erasistratus medicus, suæ ægritudini præpositus, cum eum amore deperire cognosceret certò, sed cuius amore, penitus ignoraret, ex Vultu, qui mutari facile solet, indicia colligebat; cum puellæ multæ, & formosissimæ ad eum accederent, nullum in vultu mutationis signum obseruabat, sed accedente Stra*

tonice,

tonice tàm repentè perturbatio Antiochum occupabat, quòd facile deprehendit, cuius amore lan gueret. Ex vultus rubore subintuitu oculorum, acutis sudoribus, motu incredibili venæ, ac post deficiente sensu ingens pallor toto corpore diffundebatur. Sed apud Apuleium nouercam sui priuigni amore exardescentem leges, deformis pallor in ore marcentes oculi, lassa genua, quies turbida, suspiritus cruciatus, tarditate vehementior, & fletus. Ouidius de Bibli.

„ *Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe.*
„ *Lumina.*

Stantes subruffi, & ingentes oculi.

OCVLI *subrubicundi grandiores, ingluuiei, & salacitatis testes sunt. Polemon, & Adamantius.*

Stantes, subrubri, ingentes, & infra spectantes oculi.

SI *qui tales fortiti fuerint oculos, & infra spectabunt, impudentiæ signum, iniustitiæ, cogitationis, & inanitatis, Polemon. Si oculorum partes inferius rimas agent, eadem significant, & impudentem, iniustum, consilij inopem, & iucundum. Adamantius.*

Stantes parui oculi.

QVEMCVNQVE *paruis oculis, & stantibus præditum inspexeris, auarum iu dicato, & quoquomodo quoduis lucellum aucupantem. Pol. Adam.*

Stantes parui, prominentes oculi, qui frontem, & supercilia contrahant.

SI *frontem etiam vnà cum superciliis in medium contrahat, homo est quæstuosior. Idem.*

Stantes, parui, prominentes oculi, & qui frontem, & supercilia contrahat, & corpus sursum trahant.

SI *cum his oculorum indicijs totum corpus sursum trahatur, Polomon (sed Adamantius deorsum dicit) iracundum, & violentum iudicabis.*

Stantes, parui oculi, frons exporrecta, & palpebræ mobiles.

HANC *optimam oculorum constitutionem stantium censet Adamantius, quam Polemon omiserat. Oculi immobiles parui, humidi, frons exporrecta, palpebræ mobiles, virum indicant curiosum, disciplinarum amantem, & discendi cupidum, & hæc sola facies fixorum optima est oculorum.*

De oculis se mouentibus. Cap. 13.

DIXIMVS de cohærentibus, nunc de sese mouentibus oculis, scilicet de oppositis. Græcis huiusmodi oculi dicuntur ὀφθαλμοὶ κινούμενοι, idest se mouentes.

Se frequenter mouentes oculi, quasi stantes cum tinctura albuginis.

QVI oculos frequenti tempore se mouentes, quasi stantes, & tincturam albuginis in oculo habent, intellectiui sunt, & referuntur ad apparentiam. Si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, stat & visus, Aristoteles in Physiogn. Tincturam albuginis in oculo Suessanus ad naturalem causam refert, quia ex humore melancholico, ex quo fit ingenium, tinctura albuginis in oculo fiat.

Se mouentes, sicut turbati oculi.

OCVLI se mouentes sicut turbati, suspiciosum, & fidei expertem hominem arguit Polemon. Oculi velociter se mouentes, turbati, suspiciosum, fidei expertem, ostentatorem magis, quàm effectorem indicant.

Se mouentes oculi cum palpebris.

QVI autem oculos, Polemon addit magnos, cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines arguunt, quo ad animum. Iidem.

Se mouentes cum palpebris oculi parui.

OCVLI parui, veloces, & palpebræ, quæ semper moueantur, pessimi omnium iudicandi. Rhases.

Se mouentes, cum palpebris immotis oculi.

QVI oculos duntaxat, non palpebras satis mobiles habuerint, confidentes, & in arduis rebus audaces erunt. Pol. Adam.

Circum se mouentes, obscuri oculi.

OCVLI omnia spectantes obscuri, vesanos, & libidinosos arguunt. Polemon. Oculi omnes circumuolubiles obscuri, ganeones. Adamantius.

Se mouentes tardè oculi.

TARDE autem mobiles oculi, segnes, tardos, inertes, & malè sensatos homines arguunt, Polemon, addit Adamantius, & qui difficulter incipiunt, & tardè desinunt. Alexandrinus ait. Mobiles oculi iracundiam ex calida complexione, tardi ex frigida,

timiditatem ex contraria causa notant.

Se mouentes mediocriter oculi.

EX iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adamantius. Motus mediocritas oculorum, omnium, quas dixi mediocritatem significat. Auerroes quarto Colliget. Mediocritas motus oculorũ ex mediocritate calidi & frigidi, ait, prouenire, uelut ex optima temperatura.

De Vibrantibus oculis. Cap. 15.

TOTVM hoc caput in Polemone deest, ab Adamantio solũ appositũ, hos oculos ita se mouẽtes παλλόμενοι vocant Græci, alia à iam dicta mobilitatis species est, nos vibrantes dicimus.

Oculi vibrantes, parui.

VIBRANTES, paruique oculi dolosum hominem arguunt. Adamantius.

Vibrantes magni oculi.

VIBRANTES, si magni, stolidum, & libidinosum dicunt. Adam.

Vibrantes, tanquam salientes.

VIBRANTES, tanquam exilientes mali, & hi sunt oculi. Idem.

Vibrantes, tanquam salientes, grandes, splendidi, & lucidi oculi.

VIBRANTES verò, tanquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius cõtuentes, ingentem commostrant spiritum, & excelsam, vt maximorum operum effectricem animam, iracundos tamen ebriacosos, celeres, & non procul ab epilepsia, & supra homines gloriabundos, qualis fuit Alexander Macedo.

Vibrantes, circumtumentes oculi.

CIRCVMTVRGENTES oculi, inamabiles, crudos, gulones, salaces, cithara, fistula, musicaque gaudentes viros demonstrant, alia ex alijs signa coniecta. Idem.

Vibrantes turbidi oculi.

OCVLI turbidi, si alia signa consentiant, infidi, iniusti & audacissimi sunt. Idem.

De oculis se claudentibus. Cap. 16.

EST etiam motus species clausura, & reseratio oculorum, diuersimodè hæc fit actio, & variè animi passiones portendit, & primo de sese claudentibus agemus.

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi.

OCVLI ſemper aperti, tenebroſi, & humidi, accuratum hominem indicant, ijdem.

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi, & mitis aſpectus.

SI ad hæc mitis eorum aſpectus fuerit probi hominis indicia teſtantur. ijdem.

Aperti oculi, ſicci, ſplendentes, puri luminis relucentes.

OCVLI aperti ſicci, ſplendentes, (μαρμαίροντες) & puri luminis relucentes, impudentes audaciſſimos indicant. Ijdem. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis in figura impudentis tribuit ei oculos apertos, & ſplendidos, ſic in ea Polemon, & Adamantius. Oculi quidẽ, inquit Rhaſes. patẽtes, & acutè intuẽtes, inuerecũdi ſunt, cuius cauſa eſt multitudo ſpirituũ cũ igne effũdẽtiũ ſe ad muſculos, et vulgò iactari ſolet apertos oculos, et fixè intuẽtes inuerecũdi eſſe.

Apertis oculis dormientes.

PLVRES cognoſco homines, qui oculis apertis dormitant, quid de eorum moribus præſagiendum? Ego timidos exiſtimarem, & quamplures hoc modo dormientes timidiſſimos cognoui, & ad lepores referrem. Xenophon leporem apertis, & immotis palpebris dormire dixit. Unde Aegyptij patens aliquod ſignificare volentes, leporem pingebant, cum id animal oculos ſemper apertos habeat, vt ſcripſit Horus. Græci hos homines [illegible] vocant, ideſt leporinos oculos habentes, κορυβαντιᾶν morbum factum eſſe à pupillis oculorum, quas κόρας appellant, qui cum cuſtodes Iouis eſſent, non modo excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogebantur. Plinius. Dormiunt lepores oculis apertis, multique hominum, quos corybantes Græci dixere. Dorcas etiam dormiens oculos habet apertos, & ſaxa, & rupes altiſſimas habitat propter timiditatem.

De claudentibus ſeſe, & aperientibus oculis. Cap. 18.

DIXIMVS de ſimplici aperitione, & reſeratione oculorum, nunc de mixta, ſcilicet, qui clauduntur, & reſerantur.

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi.

OCVLI ſeſe claudentes, & rurſus aperientes inſidioſos, inconſultos, & deceptores notant. Polemon, Adamantius.

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi humidi.

SI humidi fuerint, prudentes, & artium amatores. Pol. Adam.

Claudentes sese, aperientes oculi pallidi, & trementes.

SI autem tremor ipsis inerit, & pallidi fuerint, insaniam, & mentis alienationem designant, ijdem.

De oculis nictantibus. Cap. 19.

NICTANTES oculos dicimus, qui frequenter aperiuntur, & clauduntur, alij palpebrizare dicunt, Grecis est σπαρδαμύττειν.

Conniuentes oculi.

QVI palpebrizant, timidi, quia in oculis primum mouentur. Et in figura timidi ait. Qui palpebrizant, imbecilles. Et in figura ornati, ait. Oculorum, qui velociter palpebrizant, hi quidem timidum, hi autem calidum significant. Aristoteles in Physion. Tribuit enim ornato tardam nictationem. Polemon, & Adamantius. Oculi nictantes formidolositatem arguent, ijdem in figura timidi tribuunt ei palpebras velociter mobiles, sed ornato oculorum, vel palpebrarum motum neque tardum, neque velocem tribuunt. Vnde corrigendus venit Aristotelicus textus, cum ornatus intra timidum, & fortem versetur. Plinius. Plerisque uerò naturale, vt nictare non cessent, quos pauidiores accepimus. Ego nictationem ex cerebri humiditate, & debilitate prouenire dicerem: debiles enim oculi, qui se continere non valeant, contremiscunt, & nictant. Alexander Aphrodiseus post venereum coitum oculos paulisper conniuere dixit, idque propterea fieri, quia in concumbendo ita nos voluptati damus, totique dilabimur, vt erigere oculos, animumque, & sensum in sublime euehere nequeamus; quo fit, vt animus minus corporeas sentiat affectiones; debilitatur & cerebrum post coitum, ideo, & oculi nictant.

Conniuentes sicci oculi.

QVOD si conniuentes oculi cum siccitate fuerint, insidias, fraudes, & occultum aliquod malum ordiri arguunt. Adamantius, in Polemone deest principium.

Conniuentes distortj, & subpallidi oculi.

SI tales distortj, & subpallidi fuerint, fatuitatem testantur. ijdem.

De non conniuentibus oculis. Cap. 20.

RESTAT de supradictis contrarijs oculis non nictantibus dicamus.

Non

Non conniuentes oculi.

AT contrà, qui non conniuent, robustiores, & inuicti sunt, Aristoteles in figura ornati, non conniuentes oculos calidos dicit, idest audaces, & fortes, cum eius contrarium sæpè conniuentes timidos innueret. Plinius narrat, viginti gladiatorum paria in Caij Principis ludo fuisse, in ijs duo omnino, qui contra comminationem aliquam non conniuerent, & ob id inuicti, tantæ hoc difficultatis est homini:

Non conniuentes, & grauiter intuentes oculi.

OCVLI non conniuentes grauiter contuentes, nihil vnquam bonum est id, quod moliuntur. Polemon, & Adamantius.

Non conniuentes placidè intuentes, & humidi oculi.

NON conniuentes oculi, qui placidè intueantur, humidique fuerint, curiosos, multa animo spectantes, amorosos, & faciles. ijdem. Constantes, & sine nictatione oculos Celebinus Turcarum Imperator habuit, qui compositi animi indices fuere.

Non conniuentes pallidi, subrubri, & sicci oculi.

OCVLI non conniuentes, pallidi, & subrussi apparentes, & sicci, malitiam, iniquitatem, iram, demoniacam nequitiam, & stoliditatem testantur. Polemon sed Adamantius calamitatem dicit, & improbissimarum rerum memoriam, iracundiam, inuidentiam, & quamuis aliam extremam malitiam denotabunt. Christiernus Daciæ Rex insidiosos, & vipereos oculos habuit, idest igneos, & non conniuentes, vel fixi obtusus, qui feras omnes nimia sæuitia superauit.

Non conniuentes in se ipsos circumuoluti.

SI autem & ipsi in se ipsos circumuoluantur, magna amentia laborare scias. ijdem.

De mobilitate oculorum. Cap. 21.

HVNC oculi motum Aristotoles, Polemon, & adamantius ὀξεῖς vocant, nos velociter mobiles, siue præcipites dicimus, alij acutos interpretantur, cum ὀξεῖς vtrunque significet, sed à veritate maxime aberrant, quum Physiognomones hos oculos ascribant accipitribus, aquilis, & reliquis rapacium animalium.

Mobiles oculi.

QVI oculos satis mobiles habent, raptores iudicantur, argumento accipitrum, Aristoteles in Physiogn. à quo Polemon, & Adamantius. Oculorum motus preceps, rapaces indicat. Peracris iudicij vir Lucianus suum describent pseudomantem Alexandrũ maximum latronem, quippe qui non syluis, & montibus, sed in ipsa ciuitate sit latrocinatus, oculos dixit habere vehementer acres, & versatiles.

Mobiles, & acuti viſus oculi.

CVIVS oculi velociter ſe mouentur, & viſus eſt acutus, talis homo eſt latro, fraudulentus, & infidelis, Ariſtoteles ad Alexandrum, ex quo Rhaſes. Oculi acutè cernentes, & ſatis mobiles, latrones deceptores, & callidos oſtendunt. Conciliator. Oculi vehementer ſe mouentes, & acutè cernentes callidi, latrones, & infideles. Motus oculorum vt diximus ex cerebri caliditate procedit, quæ quando magna eſt, oculorum velocitas præceps eſt, ex caliditate complexionis procedit horum ſubtilitas, ex quo ingenium, ex ingenij ſubtilitate procedit alterius deceptio, & furtum.

Mobiles rubei oculi.

SI verò oculi ſunt rubei, (& mobiles ſubintelligendum) ille, cuius ſunt, eſt animoſus, fortis, & potens. idem ad Alexandrum. Hos oculos vt diximus, Ariſtoteles rapacibus auibus aſſignauit, aſtures enim, & accipitres, qui mobilibus, & ſanguineis oculis cernuntur, pugnatiores alijs ſunt, & de pertica in aſtantis faciem ſemper volant, & pugnam appetunt.

Luſcioſi oculi.

OCVLI ſubcæcutientes (κατιλλαίνοντες) Ariſtoteles in Phyſiogn. ſed Polemon imbecilles (λοχ ὁ.) palpebras coniungentes (ἐπιβάλλοντες) Adamantius cæcutientes (ἰλλ ὁ-ῶντες) androginos notant, nos textus omnes ſubdimus, vt mutua ope corrigantur, & videant lectores monſtruoſas interpetrum tranſlationes, vt omne aliud potius, quàm de oculorum phyſiognomonia tractare videantur. Luſcos verò oculos habentes, qui ad lucernam minus vident, ſemper improbi habiti ſunt, naturæ defectum oſtentantes in principalibus membris, ob id luſcis moribus, & operibus iudicandi. Angelus Politianus ſubluſcus fuit, peracris vir iudicij, ingenijque, ſed aſtuti, aculeati, occulteque liuidi, quum aliena irrideret, & ſua à probro iudicio expungi non pateretur.

Alteram palpebram iuxta medium viſum ſtantem congruentem, ſurſum attollens, placidè, & molliter intuentes.

QVI alteram palpebram congruentem (συμβάλλοντες) iuxta medium viſum ſtantem, & qui palpebras ſupra oculos reducentes, molliter intuentur, androgini ſunt. Polemon ab Ariſtotele in Phyſiogn. Qui palpebras medias comprimunt, & vniunt, & vtrinque, vt expaueſcentes, retrahant, mæchi, & ipſi homines ſunt. Adamantius. Si in medium palpebras comprimunt, & vtrinque expellunt, & luſcioſi ſint, hos ſi mæchos dixeris, non peccabis: ſimiliter vtrinque comprimentes, vel retrahentes iudicabis.

Palpebras cumprimentes, & vtrinque retrahentes molliter, & placidè intueantur.

QVI palpebras congruentes, omnino hi molliter, & delitiosè intueantur, effæminati ſunt, & ad fæminas, & ad decentiam referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Qui alteram palpebram ſupponentes (ὑποβάλλοντες) & ſubuertentes (ἀνατρέποντες) luſcioſi, & placidè,

placidè, molliterque intueantur, se formantes, ac fingentes, & plurimum formæ indulgentes, adulterint. Polemon. Qui alteram palpebram supponentes, & subuertentes, & simul humidè, placidè, & molliter intueantur, delitiosi, formæ indulgentes, & mœchi sunt.

De oculis ridentibus. Cap. 22.

DIXIMVS *de motu oculorum, nunc ad alias qualitates accedamus, scilicet, qui risibiles, & qui tristes fuerint, nam plerunque ita ludibundi visuntur, vt eos aspicientes, non solùm oculi, sed eorum causa, & totus vultus ludere, & ridere videatur. Hi præcipue oculi in mulieribus visuntur, quæ plerunque fraudibus, dolisque scatent.*

Ridibundi oculi, hilares.

OCVLI, *in quibus voluptas quædam, ac risus inhabitant, non sine culpa putamus, dolosos enim, & quorsum tendãt consilia celantes, malignè omnia machinantes, & operantes. Polemon, Adamantius. Aeneam Phrygium hilaribus oculis fuisse scribitur à Darete, & ob id suæ patriæ proditor, & dolosus fuit. Erat Tammasus Hysmaelis filius Sophi Rex Persarum alacribus oculis dignaque imperio facie quod maximè apud persas decorum est, equitandi, sagittandique peritissimus, & maximè artificiosus imperio regendo.*

Ridibundi, subaspicientes, sicci oculi.

QVI *autem simul cum risu subaspiciant, & iidem aridiusculi fuerint, supremam hominis nequitiam designant. Polem. Adam.*

Ridibundi, & caui oculi.

CAVI, *& ridibundi oculi, tanquam insidiosi, semper malum aliquod consulentes testantur. Pol. Adam.*

Ridibundi oculi, & frons, genæ, supercilia, & labia moueantur.

VEL *in Polemone temporis vetustate collapsa desunt, vel ab Adamantio inuenta. Et si quæ extra oculum sunt, vt frons, genæ, supercilia, & labra interim moueantur, malus est risus, malum enim intendit consilium, & iniusta opera significat.*

Ridibundi oculi, & fixi, minaci aspectu.

ET *si minaci aspectu conniueant, & fixis inspiciant oculis iniusta consultant opera. Adamantius.*

Triſtes oculi, ſupercilia compreſſa, frons demiſſa, & auſtera.

SI autem comprimant ſupercilia, ſicut demiſſa, & frons demiſſa, & ſimul auſtera, fidos, pios, probos, boni conſilij, & prudentes notat. Adamantius, ex Polemonis textu, vix quicquam percipi poteſt.

Triſtes, aridi, frons aſpera, obtutus intentus, palpebræ rectæ.

QVOD ſi accedat frontis aſperitas, & intentus obtutus, palpebræque rectæ fuerint, ruſticaniſſima conſilia, & qui ad omne opus peragendum feſtinent, ſeque à nullo facinore abſtineant, ſed ſicut neceſſitate conpulſus, ad ea omnia, quæ in mentem veniunt, adimplenda præceps fertur. Polemon. Sed Adamantius barbara conſilia, nec vllum unquam ijs intentatum, imperfectumque facinus.

De ſurſum, deorſumque oculis directis. Cap. 23.

NVNC ad alias oculorum qualitates accedamus, ſcilicet qui ſurſum, deorſumq; vergant.

Surſum euntes oculi.

OCVLI ſurſum euntes, ſtoliditatis, ſtupiditatis, ſacri morbi, ſalacitatis, ingluuiei, & vinolentiæ ſignum. Supra, vbi de oculis ſurſum vergentibus rationem adduximus. Polem. Adam.

Surſum euntes, & trementes oculi.

AC hæc ſi tremor aderit, non multùm aberunt à ſacro morbo. Polem. Adam.

Surſum euntes, & pallidi oculi.

SI pallidi fuerint, crudi, inhumani, timidi, inuidentiſque ingenij, & homicidæ. Pol. Adam

Surſum euntes ſubrubri oculi.

SI ſubrubri potius exiſtentes (μᾶλλον, vt Adamantius, non πίλλονται nigricantes, vt Polemon) & magni, bibaces, aleatores, (φιλόκυβοι, non φιλοκῶμοι, vt Polemon) mulieroſi, canibus oblectantes immunda loquentes, intemperantes (ἀκρατεῖς, non κράτον, vt Polemon) & ſtupidi erunt. Rhaſes. Oculi ſurſum verſi, vt oculi bouum, & ſubruffi, & maximi, denotant hominem ſtolidum, dementem, bibacem. Eadem ab eo Conciliator.

Deorſum euntes oculi, & ſupplices.

OCVLI deorſum tendentes ſupplices, eadem quæ ſurſum uerſi animi prognoſtica præbent. id tamen plus habent ([illegible] Adamantius, non πονηρότερον, vt Polemon) quod ruſticanum animum & irã monſtrant. Adamantius moleſtos, ruſticanæ iræ; & crudeles.

Sursum vnum, deorsum alterum euntes oculi trementes, & halitus asper, & densus.

SI alter oculorum sursum, alter deorsum ibit, & tremor ipsis inerit, & cilia comprimant, & medium plus asperum, & densum referat, (Adamantius verò & halitum asperum, & densum referat, sanè melius) hi in fine ad epilepsiam deuenient.

De limis oculis. Cap. 24.

NVNC de limis oculis, idest obliquis, vel de strabonibus loquamur. Communis est Physiognomonum opinio, strabones peruersæ mentis esse, & naturæ monstra, defecit enim natura in eorum formatione, & quia defecit circa cerebrum, ex quo formantur oculi, maximus est defectus, cum nobilissima sit hominis pars cerebrum, ob id mala significare. Ouidius Inuidiæ oculos obliquos tradit.

„ *nusquam recta acies.*

Mineruæ Statius oculos toruos configit, quasi atroces, & minaces.

„ *Hic toruæ Palladis angues.*

Taurinè tueri olim adagium erat, pro eo quod toruè. Aristophanes Aeschylis faciem iratam exprimens id memorat. Plato demonstrat Socrati fuisse morem taurinis oculis obtueri, & apud Pollucem odij signum limis oculis aspicere. Durat adhuc loquendi modus. Instar tauri tuetur, qui ab ictu lanij euasit. Attila Hunnorum Rex torua oculorum nictatione terribilis fuit, toto ore sæuitiam spirabat, supra omnes barbaros ingenio maxime fero, & agresti superauit, humani generis ferale portentum fuit.

Retorti ad dextram oculi.

OCVLI peruersi, ad dextram euntes, stultum notant. Polemon, & Adamantius. Ego hos ad hircos referrem, & luxuriosos dicerem. Hircus animal est libidinosum, quoniam libido oculos contrudit in angulorum angustias, quos vocant hircos, authore Suetonio in vitijs corporalibus, & Virgilius.

„ *Transuersa tuentibus hircis.*

Quoniam libidinis, quæ in hirco præferuida est, illic promantur signa. Apuleius Grammaticus, quod illic hæreant oculi hircquos dici opinatur. Isiodorus ipsum hircum animal ab oculis hirquos, idest angulos conuersis appellatum autumat. Limos oculos Veneri, & amasijs tribuunt Poetæ. Apuleius de Fotide. Ad me conuersa limis, & morsicantibus oculis, Plautus in milite. Aspice me oculis limis. Roscius Gallus à Q. Catulo maximè dilectus, oculis peruersis fuit, & ob id amabilis, eleganti forma, & optima indole ab eo describitur, vt de eo epigramma scripserit. Hector strabus erat, & amoribus aptus, vt à Darete Phrygio describitur. Menander fuit aspectu strabo, sed ingenti acumine insigni.

Retorti ad ſiniſtram oculi.

SI verò ad ſiniſtram ierint, luxuriem ſignificant. ijdem.

Retorti ad naſum oculi.

SI verò aſpicient ad naſum introrſum, gratioſi, venerei, amicabiles, amoroſi. ijdem.

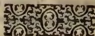
Oculi ſtrabi, aridi, patentes.

SI verò aridiores, patenteſque fuerint, & non tremuli, non mali, improbiq́ue, neque gratioſi, amoroſiq́ue, ſed verecundi, & iuſti. ijdem.

Strabi, aridi, patentes, & tremuli oculi.

SI verò aridi patentes, ſtrabi, & tremuli fuerint, maleſici, & audaciſſimi ſunt, ijdem, ſed Polemon addit trementes, & lachrimoſi.

TERTII LIBRI FINIS.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER QVARTVS.

PROOEMIVM.

IAM ad nouissimam operis partem deuentum est, vbi, quæ superioribus tribus libris de singulis humani corporis partibus scripsimus, omnia in vnum signa, quæ hominem demonstrant diuersis virtutibus, vitiysq́; præditum colligemus, vt liceat cuiq; iniustum, luxuriosum, magnanimum, vel ingeniosum contemplari. Sed prius, quàm ad virtutes, & vitia deueniamus, de quibus Physiognomon disputat, quibus animæ partibus inhæreant, vt clarius, quæ scribimus, intelligantur, æquum est recensere. Sed Platonem de animæ virtutibus disputantem audiamus, ab Aristotele libro de virtutibus adductum. Anima considetatur secundum se tota, vel eius parte. Totius autem animæ iustitia, liberalitas, & animi magnitudo virtus est, vitium verò iniustitia, illiberalitas, & animi prauitas. Partes sunt tres. Rationalis quidem virtus est prudentia, animosæ autem clementia ac fortitudo, cupidæ verò temperantia, & continentia. Vitium verò rationalis quidem imprudentia, animosæ autem iracundia, & ignorantia, cupidæ autem intemperantia, & incontinentia. Aristoteles autem libro moralium Nicomachorum animæ alteram partem rationis participem dicit, alteram expertem, irrationalis autem vegetali persimilis, altrix facultas, & quia humanæ virtutis expers est hæc pars, omittenda. Sed altera irrationalis pars, rationis quodamodo, capax est, & in concupiscibilem, & irascibilem partitur. Rationalis animæ pars virtutes habet intellectiuas, sapientiam, prudentiam, & perspicaciam. Sed concupiscibiles, & irascibiles partes in magnis moralibus subdiuidit, & vnaquæq; virtutes, & vitia possidet. In irascibili parte, magnificentia, fortitudo, mansuetudo, & magnanimitas, in concupiscibili

verò sex sunt virtutes, temperantia, liberalitas, honoris desiderium, affabilitas, & vrbanitas. Sed de vnaquaque spetiatim dicamus.

De iusti, & iniusti figura. Cap. 1.

QVÆ est intellectus omnium prima, & maxima virtus, & quæ omnes complectitur, & de omnibus determinant, iustitia est, ab ea igitur inchoandum. Iustus igitur legitimus est, & iusta petit, & iusta agit, & virtus iustitia est perfecta, non absolutè, sed ad alteram, ob id virtutum præstantissima videtur, &, vt prouerbio dicitur, iustitia virtutes in se complectitur omnes. Multi enim sunt, qui priuatis rebus virtute vti possunt, sed in cæteris, quæ ad alium spectant, non possunt, ob id iustitia alienum bonum videtur, agitque ea, quæ alteri conducunt, aut Principi, aut Reipublicæ, & ea non pars virtutis, sed integra virtus est. Contra verò iniusti sunt, & illegitimi, & iniusta volunt, & iniusta agunt, omnium vitiorum pessimum est. Antiqui Physiognomones, neque iusti, neque iniusti figuram apposuerunt. Nos ex signis, quorum ipsi sparsim meminerit, eas formabimus: Chrysippus in libro de honesto, & voluptate describit iustitiæ imaginem à pictoribus, rethoribusque antiquioribus ita depingi solitam. Os, oculos, & vultum venerandis coloribus, forma, atque filo virginali, aspectu vehementi, & formidabili, luminibus, oculorum actibus, neque humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. Sed ne delineationes quidam disciplinarum philosophi sæuitiæ imaginem istam, non iustitiæ dixerint; huius imaginis significationem adiungemus. Iudicem, qui iustitiæ antistes est, oportere esse grauem, sanctum, seuerum, incorruptum, inadulabilem, contra improbos, nocentesque immisericordem, atque inexorabilem, erectumque, & arduum, & potentem vi, & maiestatem, æquitatis, veritatisque terrificum. Dicitur virgo, indicio eam esse incorruptam, improbis nunquam concedere, non sermones blandos, non purgationem, non deprecationem, non denique quicquam aliud pati. Vultu graui, aspectu contento, & toruo, vt iniustis terrorem incutiat, iustis fiduciam præbeat. Ego iustos ad leonem referrem. Scribunt enim authores leonem dolis carere, & iustum esse in vlciscendo iniurias tantundem ferè lædit, quantum læsus est ipse: Historia est. Equitantes inuenerunt tres leones quorum vni quidam ex eis sagittam immissurus; aberrauit, sagitta propè caput ipsius traiecta, quod animaduertens leo, substitit, cæteri duo præterierunt, qui prius sagittam emiserat, lancea confodere conatus est, sed iterum vano ictu percussit terram, & simul de equo ad terram delapsus. Leo accurrens, militis caput in galea percussit, compressit, læsitque, sed non vulnerauit, mox alios leones secutus est. Scribit Auitenna, si quis telum leoni immiserit, vt nil lædat, aut parum, leonem irruere in illum solere, & minari, non tamen interficere.

IVSTI Ad leones.

CORPORE commensurati. Color capillorum obscurus. Vox grauis, concaua, & inflexibilis, vel media inter grauem, & acutam: Oculi magni, sublimes, prominentes, fulgidi, & humidi, cum æqualibus pupillarum orbibus, vel inferior orbis, qui pupillam amplectitur angustus, & niger, superior verò igneus in humidis oculis, & nil ipsis appareat alienum. Vel ad risum hilares, humidi. Palpebræ remissæ. Frons longa ad tempora vtrinque porrecta.

INIVSTI.

OCVLI, cuius inferior pupillæ orbis viridis ambitus, superior niger. Vel glauci, sicciores. Vel stantes subrussi, ingentes, & infra spectantes. Vel vibrantes turbidi. Vel sese claudentes castigatæ magnitudinis, splendentes cum leui fronte, & sicci. Vel ridibundi, & quæ extra oculos sunt, vt frons, genæ, supercilia, & labia moueantur, vel ridibundi aperti, & minaci aspectu fixi.

De probi viri figura. Cap. 2.

COMITANTVR autem iustitiam probitas morum, fidei, & vitiorum odium. Nos probi viri, siue bonorum morum, & naturæ, signa sparsim colligemus, & in vnam coaptabimus figuram, quæ præcipuè ex mediocritate accepta sunt.

PROBI VIRI Ad signorum mediocritatem.

NASVS magnus, ad faciem benè discretus. Vel longus ad os protensus, vel mediocriter longus, latus, & apertus. Facie pulcher. Spiritus temperatus. Pectus latum, & humeri magni. Mamillæ mediocres. Oculi caui, & magni, vt aqua in vase, se mouentes, defixo obtuto hærentes. Circuli oculorum mediocres. Oculi semper aperti, obscuri, humidi, & eorum aspectus mitis. Vel tristes, & supercilia comprimentes, & frons austera, & demissa.

BENE MORATI.

FRONS media inter tranquillam, & nebulosam. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Facies mediocris. Vox media inter intensam, & remissam, vel gracilis. Risus paucus. Vngues lati, albi, subflaui. Oculi concaui, intenti, cærulei, magni, stantes, & splendentes. Vel lucidi, splendidi, vt aqua humidi. Pedes benè formati, articulati, & neruosi.

De improbi viri figura. Cap. 3.

NVNC imbroborum virorum, vel malorum morum figuras adducemus, etiam ab antiquis prætermissas, concomitantur has, furis, deceptoris, insidiosi, versipellis, & alienis malis gaudentis.

IMPROBI.

FACIE est deformi. Aures longæ, & angustæ. Os paruum exterius protensum. Dentes canini longi, exerti, & firmi. Loquela velox, & præcipuè si gracilis vox fuerit, vel quæ è naribus effertur, vel difficilis. Collum incuruum. Gibbosus. Sedigitus. Tibiæ valdè graciles. Pedes gibbosi, infra concaui. Oculi positi in longitudine vultus, vel circa pupillam conuersi, coniunctim se mouentes, splendentes, vt marmor, aridi, vel splendentes nigri. Vibrantes, tanquam salientes. Non conniuentes, pallidi, subrubri, sicci.

Male

MALE MORATI.

AVRES valdè paruæ. Metaphrenum valdè curuum. Humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculorum anguli longi.

INSIDIOSI. Ad Vulpes, lupos, & serpentes.

ADAMANTIVS vulpis ingenium dolosum, & insidiosum esse inquit: Aristoteles mulieris ingenium insidiosum, vt pardalis. Cicero de natura Deorum, Vulpeculæ ait fraus est, Vulpinum ingenium semper aliquid molitur mali. Et complures apologi: Ex vulpis calliditate Aesopi, & aliorum nomine leguntur. Capilli nigri, & crispi. Colore valdè ruffi. Vel calui. Facies maculenta, Genæ rotundæ. Tempora caua. Carnis color niger. Os paruum exterius protensum. Labia exilia in ore paruo. Mentum valdè discissum. Collum breue. Oculi splendentes, concaui, parui, vel sese claudentes, & rursus apertentes. Vel conniuentes sicci, vel ridibundi caui, vel ridibundi patuli, & sicci. Supercilia inclinata deorsum, intuentes, quasi latenter.

DOLOSI. Ad Vulpes, Aethiopas, & mulieres.

OCVLI stantes cæsij obscuri. Vel vibrantes, parui, vel ridentes & hilares. Vel prominentes, quibus in circuli speciem tumor circumducitur, aut veluti castrorum fossa circundederint. Vel concaui, & exigui, vel concaui, intenti, subterfluentes. Vel cærulei, vel valdè nigri, vel obscuri luminis, & parui. Vel obscuri, & caliginosi. Vel varij, in quibus circa pupillam æquidistanter currunt calculi flaui, vel in quibus orbis inferior viridis, superior niger.

FALLACIS. Ad apparentiam.

SVPERCILIA pilosa, & coniuncta. Loquentes manus, & capus mouent. Facies parua crocea. Oculi valdè concaui: Oculi positi in longitudine vultus. Vel qui cito clau duntur, & referantur.

FVRIS, RAPACIS. Ad lupos, aquilas, accipitres, coruos, & aues rapaces.

LVPA pro meretrice ponitur, propter auaritiam, & rapacitatem. A lupo facta græca meretricum nomina, Lyce, Lycoris, & Lycenis. Romulum, & Remum non à lupo, sed à meretrice nutritos dicit Plutarchus in Romuli vita. Sunt qui dicant nutricis ambiguitate fabulæ nomen dedisse, nam & feras, & meretrices communi vocabulo lupas vocamus. Coruus rapax est, & natura procliuis ad furtum, nam cicur semper pecuniam, & omnia, quæ ferre potest, sub lapidibus, & foraminibus addit. Danthes Alaghierius vernaculus poeta pro auaritia, & rapacitate lupam depinxit.

„ Et vna lupa, che di tutto brame
„ Sembraua carca nella sua macrezza.

Et paulo

Et paulo post.

„ *Et hà natura si maluaggia, e ria,*
„ *che mai non empie la bramosa voglia,*
„ *che doppò il pasto ha più fame, che pria.*

Aures valdè paruæ. Supercilia coniuncta, & pilosa. Nasus valdè paruus. Manus valdè paruæ, vel graciles, & angustæ. Vel cum digitis longis pleniores: Vngues curui. Oculorum inferior orbis viridis, superior verò niger. Oculi mobiles, & acuti visus. Vel magni, & commoti micantes, iracundis similes, & palpebris apertis patuli, quales in lupis, & apris apparent.

MALIGNI. Ad simias vulpes, ichneumones, & serpentes.

C*APILLI rari. Supercilia pilosa, & coniuncta. Genæ graciles. Bucca risibilis. Loquela è naribus efflata. Collum vacuum, imbecille. Costæ exiles, & vacuæ. Gibbosus. Nates graciles, & carnosæ. Veluti deficcatæ. Pedes oblongi. Breui, & celeri passu ambulantes, & cum oculis perturbatis, corporis inconstantia, & anhelatione. Oculorum anguli carnosi. Pupillæ paruæ. Oculi positi in longitudine vultus. Mobilis, & acuti visus. Valdè concaui. Vel obscuri parui. Vel conniuentes sicci. Splendentes nigri, vel sese claudentes sicci. Iustæ magnitudinis resplendentes cum leui fronte. Vel non conniuentes, & grauiter intuentes. Vel ridentes hilares.*

VERSIPELLES. Ad vulpes simias, & mulieres.

F*RONS aspera cum tuberculis, & fossulis. Palpebrarum pili curui. Facies parua. Genæ graciles. Color valdè ruffus. Loquela modesta, vel acuta, & squallida. Collum breue. Vel inane, & imbecille. Pectus pilosum. Venter durus. Manus valdè paruæ. Pedes parui, & graciles. Pars interior pedis non concaua, sed pinguiuscula, vt solum toto attingat vestigio. Digiti contracti. Vngues valdè breues, pallidi, nigri, imbucati. Corpus incommensuratum. Oculi cæsij cum paruis pupillis. Valdè nigri.*

SCELERATI.

O*S cauum. Loquela subflauida. Oculi obscuri fœdi.*

INIQVI.

M*ANVS crassæ. Oculi prominentes, sicci. Vel ridentes, aperti, & sicci.*

IN ALIENIS malis gaudentes.

L*OQVELA è naribus efflata. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, sed cogunt occurrere manibus. Oculi stantes cæsij, obscuri.*

VENENORVM PROPINATORES.

OCVLI prominentes, ficci. Inæquales pupillarum orbes circa pupillam currentes. Calculi sanguinei, vel pallidi in oculis nigris.

VENENO PLENI.

LABIA exilia inferiora, ad caninos dentes tumentia.

HOMICIDÆ.

SVPERCILIA pilosa, & coniuncta. Inæquales orbes circa pupillam currentes. Oculi prominentes, sicci. Vel sursum euntes, pallidi.

De infidelis, & fidelis viri figura. Cap. 4.

CONCOMITATVR iustitiã fides, vt diximus, vnde fidelis, et infidelis signa colligemus.

FIDELIS.

OCVLI mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel oculi ad cæruleum colorem declinantes, magni, stantes, & splendentes. Vel tristes, & supercilia compressa, frons austera, & demissa.

INFIDELIS.

CAPVT valdè paruum, cum inconcinna figura, & dorsi imbecillitate. Frons aspera monticulis, & fossiculis plena: Humeri sursum eleuati. Manus Angusta, et graciles. Oculi caui, exigui, sicci, vel obscuri, & aridi, vel obscuri, & squalentes Vel se mouentes, sicut turbati. Vel obscuri, aridíque, vel mobiles, & acuti visus.

De prudentis, & imprudentis viri figura. Cap. 5.

EX intellectualibus quoque virtutibus prudentia est. Et prudentis viri proprium videtur consulere de ijs, quæ sibi bona sunt, & vtilia, & de ijs, quæ sunt ad benè viuendum in vniuersum. Vnde & prudens, qui consultatorius. Perides prudens existimatus fuit quia & quæ sibi, & quæ alijs hominibus bona erant, contemplabatur. Prudentiam igitur actionum habitum dicimus, circa ea, quæ humana bona sunt. Cùm autem duæ sint animæ rationalis partes, prudentia virtus est operatiuæ; nam circa id, quod aliter se habere potest, opinio, & prudentia versatur.

PRVDENTES. Ad mediocritatem.

CORPORE parui. Caput paulo maius paruo. In sinciput, & occiput protensum, quale Pericli fuisse fertur. Capilli in pueritia cani. Frõs quadrata iustæ magnitudinis. Facies mediocris pinguiuscula. Lingua subtilis. Vox media inter grauem, & acutam,

Labia oris superiora prominentia. Collum ad dextram inclinatum. Claues mediocriter solutæ. Metaphrenum medium inter curuum, & conuexum. Pectus latum cum latitudine humerorum. Ventris medietas, cum pectoris angustia. Manus longæ cum digitis longis. Immotæ in locutione. Oculi magni, sublimes, fulgentes, humidi obtutus. Vel lucidi. Vel calculi subalbidiores, pallidi, igneis admisti, & sanguinei in nigris oculis. Vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admista, vt à longe nigros repræsentet. Vel circulus angustus, & niger, alter verò supra igneus in humidis oculis, & si nihil in ipsis appareat alienum. Vel circuli iridis coloris in humidis oculis. Vel se claudentes, & aperientes humidi. Vel sese claudentes, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum leui fronte. Vel ad risum hilares, & humidi, & palpebræ remissæ, frons longa, ad tempora vsq; producta. Vel tristes humidi. Vel tristes si comprimant supercilia, & frons demissa simul, & austera.

IMPRVDENTES. Ad asinos, apparentiam, & indecentiam.

EIVS *contrarium imprudens est. Imprudentiæ autem est iudicare peruersè de rebus, & perperàm deliberare: nequire vti præsentibus bonis, & in falsam adduci opinionem de ijs, quæ ad vitam, & bona honesta sunt. Frons conuexa alta. Anhelitus quemadmodum ijs, qui post cursum. Manum digiti præmutili, crassique. Velociter incedens, & si deprehendatur formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat se ipsum. Suspenso corpore, & vultu sublimi incedentes. Corpore magni, vel corpore parui, & sicci carnibus, & colore calidum innuente. Oculi prominentes parui, & igniti. Vel tenebricosi, rubri, sanguinei. Vel stantes subrubri ingentes infra spectantes. Vel stantes, & supercilia eleuantes, & susptrantes. Vel se claudentes, & aperientes.*

INSIPIENTES. Ad asinos.

F*ACIES carnosa. Labra crassa. Loquela difficilis. Collum erectum. Metaphrenum erectum. Corpore inclinati ad sinistram.*

De ingeniosi viri figura. Cap. 6.

I*NGENIOSI viri figuram Aristoteles in suis Physiognomonicis apposuit, vocaturque ab eo græcè* [illegible]*, sic enim Polemon, & Adamantius. Sed dissimulare nequeo Platonis sententiam in libro de scientia. Inquit enim. Arduum est hominem comperisse ingeniosum, qui simul mansuetudinis, & modestiæ exors non sit. Siquidem qui acumine illustres, callidi, ac memoria insignes, & docilitate, nunquam non iracundi sunt, & contentionis auidi, nec reptantur secus, ac nauigia, retina culorum prorsus expertia. Hos item furore potius, quàm fortitudine præstare dixeris. Sed qui ad grauitatem nati, si se ad ingenij cultum dent, hebetiores comparent, mox desidiosi, obliuiosique. Thracas tradunt ingenio esse oblæso, & propemodum nulla memoria, vt ne quaternarium numerando queant trascendere: in ijs tamen robur, & ad belli munia promptitudinem singularem non desiderari.*

JNGENIOSI. Ad mediocritatem. Et est Aristotelis ad Alexandrum.

CARNES habent molles, humidas, mediocres inter asperitatem, & leuitatem. Nec nimis longus, nec nimis breuis. Albus declinans ad rubedinem. Aspectu mitis. Capilli plani, mediocres. Magnorum oculorum, declinantium ad rotunditatem. Mediocris, & mensurati capitis, cum magnitudine colli. Aequalis, & benè dispositus. Cuius humeri parum declinant. Carens carnositate in cruribus, & genubus. Claræ vocis cum temperantia in subtilitate, & grossitie. Longarum palmarum, longorum digitorum, declinantium ad subtilitatem. Medici risus, & fletus, & derisionis. Cuius aspectus est quasi commistus lætitiæ, & iucunditatis.

JNGENIOSI, & est Aristotelis, Polemonis, & Adamantij in physiognomonicis.

CARO humidior, & mollior, neque macra, neque valdè pinguis. Quæ circa humeros, & collum, & quæ circa faciem graciliora. Adamantius Facies nec admodum corpulenta, nec quidem attenuata. Quæ circa humeros colligata, & quæ deorsum sunt, dimissa, & benè soluta. Circa costas, & dorsum non carnosa. Corporis color candiruber purus. Sed Polemon, & Adamantius, candidus, subrufus, flauus. Cutis subtilis. Pili, neque valdè duri, neque nigri. Sed Polemon, & Adamantius. Capilli neque valdè crispi, neque recti. Oculi charopi, humidi. Polemon addit & splendentes. Moderatæ magnitudinis. Totumque corpus erectum. Addimus nos. Capilli medij inter molles, & duros. Facies mediocris pinguiuscula, vel media inter carnosam, & macram. Color candiruber in læui corpore. Dentes mixti, lati, stricti, rari, & stricti. Lingua subtilis. Vox media inter intensam, & remissam. Costæ macilentæ. Manus graciles, & molles. Manum & pedum articuli generosi. Digiti molles, longi, & inuicem distantes. Fæmora mediocriter carnosa. Oculi obscuri, humidi, iustæ magnitudinis. Dorsum macilentum. Mea figura hæc est. (absit iactantia, & inanis gloriæ fucus). Frons in longum porrecta, capilli neque duri, neque nigri, neque recti, neque crispi. Aures exculptæ. Facies macilenta, mediocris. Supercilia magna rara, & commensurata. Oculi charopi sublimes, magni, splendentes. Collum, & humeri graciles, & bene soluti. Crura, & latera non carnosa, venter mediocris. Caro colorata. Statura commensurata, & recta. Tali præualidi, manuum, & pedum articuli fortes, & benè soluti. Digiti molles longi, & inuicem distantes. Vox media inter remissam, & intensam.

SENSITIVI.

CAPVT paulo maius mediocri, in sinciput protensum. Frons longa. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Corpore magni, siccis carnibus, & colore siccam temperaturam innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore. Claues mediocriter solutæ.

MECANICI.

MANVS longæ cum digitis longis. Oculi se claudentes, & aperientes, humidi. Capillorum color leniter subflauescens.

COGITANDI.

FRONS caperata, vel in medium sui eleuata, spiritus facilis, & sine strepitu progrediens. Collum incuruum. Incessus tardus.

DOCILIS.

CAPILLI placidè subflauescentes. Frons in longum porrecta. Supercilia rara, commensurata, & magna. Aures exculptæ. Facies macilenta. Risus parcus. Collum inclinatum ad dextram. Humeri magni, & pectus latum. Vel pectus angustum, & venter mediocris. Manus in loquendo immobiles. Digiti retro conuersi. Oculi mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel cærulei splendentes, magni, stabiles. Vel obscuri humidi iustæ magnitudinis. Vel stantes parui, humidi, frons exporrecta, & palpebræ mobiles, Vel se mouentes, & quasi stantes, & tincturam albuginis in oculo habeant. Vel se claudentes, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum leui fronte. Vel tristes humidi.

CONSTANTIS.

RISVS paucus. Cilia nigra, solida. Oculi obscuri humidi, iustæ magnitudinis.

De Hebetis viri figura. Cap. 7.

NVNC ingenioso contrariam figuram apponemus, eam ex Aristotele, Polemone, & Adamantio desumemus, & sunt signa ferè opposita naturæ. Eum insensitiuum vocant, quasi sine sensu.

HEBETIS.

QVÆ circa collum, & brachia carnosa, complexa, & colligata. Sed Polemon, & Adamantius, clauiculæ colligatæ, vel magna uasa circa collum complexa, & immanifesta. κοτύλη rotunda. Vel capitis occiput cauum, vel, vt ego suspicor, κοτίς, idest occiput rotundum, nam vt diximus in capitis figura, cum eminentia occipitis perit, & rotunda est, malè sensati, & hebetis ingenij virum præsefert. Interpres pro acetabulo assumit. Sed quid coxarum acetabula cum intelligentia faciant, ignoro; præsertim cum tale quidpiam apud Polemonem, & Adamantium non reperiam. Omoplatæ sursum contractæ. Frons magna, carnosa, rotunda. Oculus pallidus, κωφὸς. stupidus (siue languidus, vt caprarum oculi, quæ stupidæ sunt, quod linguæ græce imperitia Suessanus satis peruersè surdum oculum transfert, quasi oculis audiamus). Crura circa talos crassa carnosa, & rotunda. Maxillæ magnæ, & carnosæ. Lumbus carnosus. Sed Polemon, & Adamantius metaphrenum dicunt. Crura longa. Sed ego in Aristotelico textu mendum suspicor, & non μακρὰ: sed μικρὰ. idest breuia, nam cum vlnæ longæ, quæ cum cruribus eandem subeunt rationem, naturæ bonitatem innuant, breuiora crura imperfectionem, & ruditatem. Polemon, & Adamantius paruos articulos, breue collum, & imperfecta extrema tribuunt ei. Collum pingue. Polemon, & Adamantius addunt, & breue. Facies carnosa, satis magna. Motus figura, & mos, qui in facie apparet, secundum similitudinem

accipit,

accipit, scilicet insensitiui, & stupidi, & huiuscemodi textus, vt diximus, mendosus est. Polemon, & Adamantius. Aspectus hebes, & inhians: Sed Polemon συνετὸς χαρίς. Adamantius verò ἀχάριτα, & melius. Addunt ijdem. Corporis color valdè albus, sed Polemon non valdè albus, sed valdè niger, & melius, quod puto ex illius textu excidisse, cum valdè albus, & valdè niger color naturæ imperfectionem ostentet, quæ obest ingenio. Ventre porrecto. Articuli pusilli, & colligati. Extrema colligata. Sed corrigatur Polemonis textus, qui τ λευκὰ habet Adamantius verò ἄτυπα Opponuntur enim signa. Ingeniosi erant digiti soluti, & inuicem distantes, huic colligati, complexique.

INSENSATI. Ad asinos.

CAPVT valdè paruum. Sinciput cauum. Vel sinciput, & occiput. Frons rotunda alta. Nasi imum à summo crassum. Facies carnosa longa. Genæ carnosæ. Mamillæ magnæ, & carnosæ. Spatium quod est ab vmbilico vsque ad imum pectoris longius, quàm ab imo pectore ad iugulum. Vulnæ carnosæ. Vngues curui, angusti. Oculi tardè se mouentes.

RVDES. Ad sues, & Vrsos.

CAPVT, quod magnitudine exuperet. Capillorum color flauus albicans. Frons carnosa. Vel angusta. Aures rotundæ, non exculpatæ, vel paruæ, & arrectæ. Nasus ad faciem malè discretus. Os valdè exertum. Labia crassa & rotunda, vel inferius labrum prominens. Collum crassum, & pingue, vel durum, vel firmum, & immobile. Ceruix crassa. Humeri eleuati. Costæ carnosæ. Pectus valdè carnosum. Manus magnæ, & duræ Venter dura carne compactus. Digiti plus nimio longi, exilesque. Tibiæ, & calcanea crassa. Vngues carnosi.

INDOCILES. Ad asinos.

CAPVT, quod magnitudine exuperet. Vel valdè paruum. Facies magna. Collum molle.

INSIPIENTES.

NARES obstructæ. Oculi se claudentes, & aperientes pallidi, & trementes. Vel quum se claudunt, sursum abeunt, ipsique stantes, & subfluidi fuerint. Vel non conniuentes. Vel in se ipsos circumuoluentes. Vel obscuri se circumcirca mouentes.

STVLTI. Ad aues, & simias.

FRONS lata, & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus. Genæ contractæ in tristi vultu, superius labrum crassius, inferiori propendens. Lingua velox. Risus multus. Vox cum clangore acuta. Collum sursum erectum. Vel inclinatum ante. Vel in aliam partem. Vel neruis intensum. Manus valdè breues. Humeri pilosi. Oculi retorti ad dextram. Latæ oculorum pupillæ.

DEMENTES.

OS exertum. Pupillæ oculi cum totius substantiæ latitudine prominentes. Vel oculi sursum prominentes. Et præsertim si supercilia grauosa fuerint. Vel concaui cum mollitie quadam fluidi.

EPILEPTICI.

VIBRANTES oculi, tanquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius contuentes. Vel sursum euntes. Et præsertim si trementes fuerint. Vel si alter oculorum sursum, alter deorsum ibit, & tremor ipsis inerit, & halitum asperum, & densum referat.

DOEMONIACI.

TALI præpingues. Calcanea aspera, digiti curui, pedes corpulentiores, & tibiæ prægnantes.

MOBILES. Ad aues.

FRONS parua, & lata. Nasus valdè paruus. Vel longus & subtilis. Vel imum gracile. Os planum. Aluus, & pectus nimium pilosum. Oculi obscuri parui.

De memoris, & obliuiosi viri figura. Cap. 8.

MANAT autem à prudentia memoria ipsa, vel eius assecla est, Vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis est. Aristoteles libro de memoria ait. Ad benè memorandum requiritur cerebri siccitas, ad facile discendum humiditas. Vnde vt plurimum ingenio tardi, memoria valent, dociles reminiscentia. Memoris viri Aristoteles in suis Physiognomonicis huiuscemodi figuram apposuit.

MEMORIS.

SVPERIORA minora. Hæc enim dispositio paucitatem arguit vaporum propter cerebri siccitatem. Pulchra, idest bene formata, dispositaque. Carnosa. Non pinguia, sed carne benè vestita. nam pinguia hebetem, & obliuiosum arguunt. Addimus nos. Aures magnæ.

OBLIVIOSI. A contrarijs signis.

SVPERIORA maiora. In libro de reminiscentia ait. Superiora maiora habentes, vt nani, non sunt memoratiui, propterea quod grauitatem multam habent in sensitiuo. Et quia à principio motus non possunt immanere, sed dissoluuntur, neque in reminiscendo rectè procedunt.

De Audacis viri figura. Cap. 9.

DIXIMVS de virtutibus, & vitijs, quæ intellectui inerant. Nunc quæ in ea animæ parte, quæ irascibilis dicitur, sita sunt, dicemus, quarum prima fortitudo est. Hæc inter duo extrema versatur, scilicet fiduciam, & timiditatem. Audax est, qui confidendo in terribilibus rebus excellit, qui & arrogans, & fortitudinis affectator videtur, vt insanus quidam, aut indolens, qui neque terremotus, neque inundationes timeat, vt quod Celtæ facere dicunt. Timet enim res non sicut oportet, & minus, quàm fortis, nam præcipites sunt, voluntque ante ipsa pericula periclitari, in ipsis verò constitutis absistunt. Hanc figuram Physiognomones non apposuerunt. Nos ex eorum scriptis formabimus.

AVDACES. Ad Tauros.

VVLTVS austerus. Frons nebulosa. Supercilia oblonga. Nasus longus ad os protensus. Os magnum. Dentes largi, rari, acuti, & fortes. Collum mutilum. Vlnæ prolixæ, & quæ extensæ vsque ad genua perueniant. Pectus latum, humeri magni. Oculi splendentes, cæsij, sanguinei. Se mouentes cum palpebris immotis. Aperti, sicci, splendentes, & puri luminis relucentes. Vel vibrantes turbidi.

TEMERARII.

OS magnum, & exertum. Digiti breues, & crassi. Oculi splendentes, toruè aspicientes. Se claudentes cum fronte aspera, superciliјs obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel se claudentes recti humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum læui fronte, sicci.

SVPERBI.

SVPERCILIA arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Venter magnus, carnosus, & propendens. Gressu tardo ambulantes, sponte morantes, & manentes in vijs, & circum circa aspicientes. Oculi obscuri aridi.

De timidi viri figura. Cap. 10.

NVNC de altero fortitudinis extremo dicemus, in quo defectus, & est timiditas. Timidi sunt, qui non terribilia, quasi terribilia timent vel timent ea, quæ non oportet, vel non sicut oportet, tandem ij timendo excedunt, & in doloribus excedentes, magis est manifestius. Id Aristoteles ait in Nicomachiorum libris. Alibi etiam. Ignauia est metu quouis facile percelli, mortis maximè, & noxarum corporis, arbitrantes præstabilius esse quomodocunque seruari, quàm pulchrè mortem obire. Frigiditas, & humiditas in complexione timiditatem inducunt, vel etiam intemperata siccitas. Feminæ viris frigidiores sunt, & ob id timidiores, & imbecilliores. Gallenus putat frigiditatem in causam esse, qua fœminas viris molliores, & imbeciliores reddat: vnde quo præstantior est frigore caliditas, eo est vir fœmina perfectior, & ob id timidiores, quia frigus timorem gignit, & frigidioris naturæ homines timidi, & effœminati sunt.

nia trementia. Sed omnes textus corrigendi, quia mendosi sunt. Oculorum circumspectiones, idest oculos vertens, & circumducens, vt Polemon, & Adamantius scribunt, adduntque. Frontem contrahit, & genas. Supercilia suo loco manent. Vox exilis, infracta, acuta, & inaequalis, & valdè tremula. Pedum παραχωρα Polemon, sed Adamantius παραφορά & melius, idest pedum distractio, quasi conuersis cruribus, & pedibus ambulantes. Colla eorum non satis firma. Sed subtremiscunt, vt si stabilitas coacta esset. Labiorum contractio: nam lepores labia perpetuo mouent. Vocis clangor. Addimus nos. Mentum longum. Genas contrahentes in hilari vultu Exilia labia ad incisorios dentes tumentia. Corpore inclinati ad dextram. Ambulantes pedibus, & cruribus conuersis, Comatuli, incinnatuli. Altè respirant, & ipsis densus, & agilis è naribus effertur. Qui alteram palpebram, iuxta medium visum stantem, & qui palpebras supra oculos reducentes molliter intuentur. Qui palpebras non habent rectas, nec supercilia immota; sed trementia, & simul oculi, & aspectus submouentur. Oculi mobiles luscïosi.

Cinœdi signa ex P. *A*fricano.

P. *AFRICANVS, Pauli filius, P. Gallo homini delicato inter pleraque alia hæc quoque probro dedit, quod tunicis vteretur totis manus operientibus; qui quotidie vnguentatur, aduersus speculum ornetur, cuius supercilia radantur, qui barba vulsa, fœminibusque subuulsis ambulet, qui in conuiuijs adolescentulus cum amatore, cum chirodota tunica inferior accubuerit, qui non modo vinosus, sed virosus quoque sit.*

Cinœdi signa ex *A*rchesilao philosopho.

P*LVTARCHVS refert Archesilaum philosophum vehementi verbo vsum esse de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus, & castus dicebatur, nam cum vocem eius infractam, capillumque ante compositum, & oculos ludibundos, atque illecebræ, voluptatisque plenos videret. Nihil interest, inquit, quibus membris cinœdi sitis prioribus, an posterioribus.*

*MOLLES. A*d mulieres.

N*ATES præpingues. Genua carnosa. Supercilia rectè extensa. Collum antè inclinatum. Humeri inarticulati, imbecilles. Metaphrenum imbecille, macilentum, inarticulatum. Dorsum angustum imbecille. Costæ malè solutæ. Venter macilentus. Talis carnosi inarticulati. Pedes parui, graciles, inarticulati.*

*EFFOEMINATI. A*d mulieres.

F*RONS demissa. Nasus ad faciem malè discretus. Os paruum, Mentum rotundum, & glabrum. Claues malè solutæ. Lumbi carnosi, molles. Ambulantes pedibus, & cruribus conuersis. Vel corpore se mouentes humeris, & singulis membris. Genua intus innuentia, vel collidentia sese. Oculi ex facie multum extantes, valdè parui, & igniti, vel parui, & varij.*

IMBECILLES. Ad mulieres.

SVPERCILIA rara extensa, vel quæ suo loco manent. Lingua balbi, vel blesi. Collum gracille. Vlnæ, brachia, & cubiti exiles. Manus, paruæ, graciles, & inarticulatæ. Mammillæ paruæ, & extenuatæ. Oculi se mouentes, cum palpebris mobilibus. Vel eius circuli candidi, & imbeciles.

De fortis viri figura. Cap. 12.

DIXIMVS de audacia, & de timore. Nunc de fortitudine, quæ est mediocritas quædam, quæ circa timorem, & fiduciam versatur. Fortis est, qui non timet mortem appetere in bello, in maximo, & pulcherrimo periculo, & circa præclaram mortem impauidus exi∫tit. Primi excedebant, & deficiebant, hic mediocriter segerit. Ante periculum quieti sunt, & in eo ipso celeres, & acres. Vel fortitudo est inconcussum à mortis metibus, & constantem in malis, & intrepidum ad pericula esse, & velle honestè mori, & victoriæ causam præstare, quàm turpiter seruari. Accedit fortitudini animi præstantia, & confidentia, industria, & tolerantia. Aristoteles, cæterique Physiognomones hanc figuram apposuerunt: sed de forti secundum animam, & de robusto simul locuti sunt. Sic etiam sinistræ partis hominis semen in dextram mulieris vteri partem illabitur, nascitur & mulier, sed quia eo loco nata est, vbi vir nasciturus, virilis erit mulier, robusta membra, visus fuscedinem, vocem grauem, & intrepidum animum habebit, hæ sunt mulieres, quæ nec supponi, nec dominari à viris possunt, sed in dominatu primas sibi vsurpant partes.

Sic etiam virilem attulimus figuram, vt leuiori negotio partium similitudines, de quibus loquimur assequaris.

FORTES, ANIMOSI. Ad viros, leonem, taurum, & robustos canes.

D*VRIPILVS. Sed interim Adamantij textus corrigatur; nam vbi Polemon ἀδυα σκληρά, ipse κατημυσμένα habet. Figura corporis erecta. Ossa, & costæ, & extrema corporis fortia, & magna. Polemon, & Adamantius. Latera, & vniuersos corporis articulos, & extremitates robustas habeat, & ossa magna. Venter amplus ad se contractus. Pectus carnosum, & amplum. Jidem. Pectus, & metaphrenum robustum. Oculus charopus, non valdè expansus, nec omnino clausus. Color corporis squalidus, & acutus. Et illud ὀξὺ non cum fronte, vt perperàm legit Suessanus, sed cum corporis colore, quia acuta frons non reperitur sed squalidus. Ob id ijdem. Color magis acutus. Frons recta non magna, neque lenis, neque aspera, macra. Vbi textus corruptus est, nam υ in ν mutatum est, ἰσχνοσ, non ἰσχυσ. Humeri ampli distantes, non valdè colligati, nec omnino dissoluti. Sed Polemon, & Adamantius humeri robusti, & spatulæ, & latera in latitudinem distenta, sed vbi Polemon εὐρεῖαι, Adamantius πλευραὶ habet. Collum firmum, non valdè carnosum, nates contractæ, sed ijdem nates duræ. Suræ deorsum ductæ. Crura carnosa, circa talos robusta. Pedes articulati. Acies humida, Adamantius addit, & terribilis. Insuper ijdem hæc habent in eiusmodi figura. Supercilia non extensa. Vox minax intenta, & magna. Spiritus reciprocatio constans. Nos quæ ex eisdem, aliisque dispersim collegimus, & experientia cognouimus adducemus. Caput paulo maius mediocri, vt leo, occiput protensum cum valida ceruice. Vel caput vtrinque protensum, cum mediocri magnitudine. Capilli colore flaui. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Frons quadrata iusta magnitudine, neque lenis neque aspera, recta, macra, mediocris. Nasus ad frontem benè discretus. Nares patulæ. Labia exilia in ore magno, vt superiora inferioribus superponantur, & iuxta angulos laxa. Vox grauis, & intensa. Vel gra[illegible] & [illegible]ora. Spiritus spissus fortis, & velox. Vel spiritus constans. Collum medium inter longum, & crassum, vel crassum. Vlnæ prolixæ, quæ extensæ ad genna perueniant. Vel vlnæ, brachia, & cubiti robusti, & benè articulati. Humeri robusti. Metaphrenum magnum, carnosum, articulatum. Costæ benè solutæ. Testes magni. Coxendicum ossa exterius apparentia. Nates osseæ, neque lenes, neque rugosæ. Dorsum magnum robustum. Pectus pilosum. Manus magnæ articulatæ, & neruosæ. Vel magnæ, & duræ. Fæmora neruosa ossea. Tibiæ articulatæ, neruosæ, & robustæ. Pedes benè formati magni, articulati, neruosi. Tali neruosi, articulati. Corpus commensuratum. Oculi quorum supercilia arcuata, quæ frequenter eleuantur, vel splendentes tardè aspicientes. Vel splendentes, quibus funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ, vel cæsij viridantes. Vel colore flaui. Vel circuli iridis colorem referentes in oculis humidis. Vel mobiles rubei. Oppianus robustos canes, & accerrima audacia præditos ita describit. Vasto corpore, rostro simo, horribili supra oculos inter supercilia pelle, oculis igneis, rauo colore splendentibus, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato.*

FORTIS VIRI figura à Vegetio descripta.

I*TA enim tironem martio operi deputandum eligit. Vigilantibus oculis, erecta ceruice, lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, longioribus brachijs, ventre modicus, exilior cruribus, suris, & pedibus non superflua carne distentis, sed neruorum duritia collectis. Hispanus quidam, Petrus nomine Neapolim venit 1555. & domi meæ suæ fortitudinis tale specimen dedit. Homo maxime corpulentus suo dextro humero insidebat, alter læuo, destro brachio*

vnum,

vnum, altero alterum sustinebat, supra binos pedes, alios binos ferebat, aderant etiam alij, qui hos amplexatos tenebant, ac ipse post incedebat, ac si vacuus esset. Dein passis in terra manibus supra eas duos homines ascendere iubebat, erigens se postea, eos vsque ad caput eleuabat. Postea dextram, & sinistram manum fune alligauimus, & hinc inde decem uiri, pedibus terra fixis, binis manibus funem in diuersas partes trahebant, ipse tractis ad se manibus, pectori in crucis modum admouit tam vehementer, vt multi in terram prociderint. Fronte clauum percutiens, muro medium infixit, & si ictu frontem vulneraueris. Extendens brachium manum claudebat, nec poterant cuncti simul nec manum aperire, nec brachium plicare. Dicebat in solitudine quadam à binis latronibus grassatum, ipse intectis ceruicibus manibus, vnius caput tam alteri percussit, vt longè vtriusque cerebrum dissiliret. Rogatus à me, vt corpus nudum demonstraret, vt illud contemplari possem, libenter paruit. Corpore erat quadratum, statura recta, caput decenter magnum in sincipiut prominens, valida ceruice suffultum; capilli duri, & flaui, frons quadrata non magna, oculi charopi, castigatæ magnitudinis, & aperturæ, os magnum, vox intensa, & sonora, vt etiam optime caneret, nasus rotundus, ad faciem discretus, anhelitus spissus, fortis, & constans, collum rectum, firmum, neruosum. Humeri, spatulæ, & brachia torosa, & teretia, carne ita dura, & compacta, vt cum brachium extenderet, & manum comprimeret, adeò musculos, & neruos intendebat, vt mordicum carnem apprehendere non vaierem, & si valido visu. Pedes, & manus magnas, robustas, articulatas, crura lacertosa, furæ contractæ, pectus amplum, latum, aluus contractus, modici cibi. coxendicum ossa eleuata magna aspectus iucundus, acies atrox, & minax.

ANIMOSI. Ad leonem.

CAPILLI medij inter rectos, & crispos. Descendentes à fronte iuxta nasum, colore flaui, supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur, mentum acutum, collum crassum, dorsum magnum, & robustum. Pectus magnum, articulatum. Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ. Incedens humeros commouebat ad singulos passus: oculi colore flaui, vel fului. Vel splendentes toruè aspicientes. Vel circuli coloris iridis in humidis oculis. Vel mobiles rubei.

VIRILES. Ad viros.

SVPERCILIA non rectè extensa, sed tortuosa. Spatulæ latæ, magnæ, & distantes. Coxendicis ossa exterius apparentia, mentum quadratum. Claues mediocriter solutæ. Densa barba. Et mulier barbata virilis.

BELLICOSI.

OS magnum. Vox canora.

De inflati

De inflati viri figura. Cap. 13.

IAM ad alteram virtutem accedemus, scilicet magnanimitatem, sed ea quoque, vt cæteræ inter duo vitia versatur, scilicet inflatos, & pusillanimos. Inflatus est is, qui quum sit indignus, dignum se magis putat, & in excessu peccat, tamen malus non est, sed peccās. Inflatus se ipsum ignorat, atque palam, quasi sint digni, honorabiles res aggrediuntur, deinde redarguuntur vestitu enim, & habitu, atque huiuscemodi rebus ornantur, prosperasque fortunas suas esse manifestas volunt, de ipsisque prædicant, quasi ab eas honores sint consecuturi. Minus opposita est magnanimitati, quàm pusillanimitas, Nos hic inflati, siue gloriosi signa congessimus. Adamantius superbiam, & gloriæ studium equi ingenio attribuit Lactantius, in equis gloriæ cupiditas exprimere deprehenditur, victores exultant, victi dolent. Hinc & Virgilius.

„ *Insultare solo, & gressus glomerare superbos.*

Ouidius in Halieuticis.

„ *Hic generosus honos, & gloria maior equorum,*
„ *Seu septem spatij circo meruere coronam,*
„ *Attollat caput, & vulgi se venditet auræ.*
„ *Quàm tumidus, quantoq; venit spectabilis actu,*
„ *Vngula sub spolijs grauiter redeuntis opimis,*
„ *Cum capinut armis palmam, gaudentq; triumpho.*

GLORIOSI. Ad equos.

SVPERCILIA arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Metaphrenum erectum. Tardè gradiens, & sponte morans in vijs, & circum circa aspiciens. Incedentes alta ceruice erecti, in humeris submouentes. Oculi mouentes turbati. Vel vibrantes, tanquam salientes, grandes lucidi, splendidi. Digiti longi graciles.

De pusillanimi viri figura. Cap. 14

ALTER, qui defectu exuperat, pusillanimus, est. Is tamen est, qui minoribus dignum, quàm sit, se esse arbitratur, siue magnis, siue mediocribus, siue etiam paruis dignus sit, modo minoribus dignum se esse censeat, tamen non maledicus, sed peccans videtur: nam cum bonis dignus sit, se ipsum ijs priuat, quibus est dignus, & videtur peccare, quod bonis se ipsum dignum non existimat, & se ipsum ignorat. Magnanimitati magis opposita est, quàm inflatio. Alibi verò idem Aristoteles ait. Pusillanimitas est, neque honorem, neque ignominiam, neque infelicitatem, & infortunium ferre posse, sed honoratum tumescere, & leui successu subsultare, ignominiam autem nec minimam ferre posse. Hanc figuram Aristoteles apposuit, ac talem fuisse Leucadium Corynthium narrat. Sed Polemon, & Adamantius non pusillanimo, sed lucricupido tribuunt, sed notæ ferè vtrique conueniunt.

PVSILLANIMI figura Aristotelis, quam Polemon, & Adamantius lucricupido tribuerunt. Ad feles, & simias.

FACIES parua, paruorum membrorum, paruorum articulorum, & oculorum & macer. Addimus nos. Frons circularis, loquela contenta, vehemens. Pectus gracile, & imbecille. Costæ exiles, & vacuæ. Velociter incedens, & si deprehendatur formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat se ipsum. Oculi magni cum palpebris mobiles.

QVERVLI. Ad aues.

COMITANTVR pusillanimitatem queri monia, diffidentia, & humilitas. Nos queruli signa apponemus. Vox in principio grauis, in fine acuta. Guttur asperum, & vertebra prominens.

De Magnanimi viri figura. Cap. 15.

DE Magnanimitate dicemus, medio inter duo extrema. Est sanè magnanimus, qui quùm magnis dignus sit, magnis quoque se dignum existimat. In magnitudine consistit, & si magnis est dignus, optimus quoque sit necesse est. Si non est bonus ridiculus est. Versatur circa honores, potestates, & diuitias, & omni tàm prospera, quàm aduersa fortuna, moderate se gerit, vt ne in prosperis lætitia gestiat, neque in aduersis tristitia obruatur. Beneficijs alios afficiat, & ipse affici erubescat, à nemine petere, promptè alijs ministrare. Odium, aut amorem præsefert. Aristoteles magnanimi signa, cum fortis confundit, quippe leoni, & aquilæ comparat, quæ signa fortitudinis, & magnanimitatis habent, & cum sequuti Polemon, & Adamantius eadem protulerunt. Nos signa eorundem decerpentes, figuram hanc concinnanimus.

MAGNANIMI. Ad leones, & aquilas.

CAPVT paulo maius commensurato. Vel moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modicè compressum. Capilli à fronte descendentes iuxta nasum. Leuiter subflauescentes. Frons quadrata iustæ magnitudinis. Nasus à fronte aduncus, benè districtus. Vel rotundus, & in imo obtusus. Labia tenuia in ore magno, vt partes superiores inferioribus superiniectæ, eademque laxa iuxta labiorum angulos. Vox grauis, concaua, & inflexibilis. Vel grauis, & loquutio stabilis. Incessus tardus. Collum medium inter longum, & crassum. Metaphrenum latum. Incedens humeris curuis, & ad singulos passus commotus. Vel longo gressu ambulans. Oculi colore flaui. Neque prominentes, neque concaui. Nigri, in quibus calculi non insunt, sed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admistam. Vel calculos subalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros representent. Vel in humidis oculis circulorum alter angustus, & niger, alter supra igneus, nihilque in ipsis appareat alienum.

De auari viri figura. Cap. 16.

LIBERALITAS inter duo vitia media est, scilicet prodigalitas, & auaritia: quia de prodigis pauca, vel nulla extant signa, quia cum liberalibus conueniunt ferè, ideo de eis dicere destituimus. Nunc autem de auaris. Illiberales vel auari sunt, qui magis, quàm decet, pecunijs student, in dando deficit, in recipiendo excedit, prodigo peior est, quia nec vlli, nec sibi ipsi vtilis est. Auaritiæ species tres sunt. Turpis questus, Tenacitas, & Illiberalitas. Turpis questus est, per quem ditescimus, & lucrum, quam pudorem plurifacimus. Tenacitas per quam sumptus, & impensæ in re honesta parcimus. Illiberalitas, per quam expendimus minutatim malè, & plus iacturæ facientes, nullo habito temporis delectu. Aristoteles huius figuram spreuit, sed Polemon, & Adamantius quam ille pusillanimo ascripsit, lucricupido tribuerunt.

LVCRICVPIDI Polemonis, & Adamantij figura, quam Aristoteles Pusillanimo ascripserat.

MEMBRIS, & oculis paruis, facie parua. Veloci incessu. Dorso recuruo, Acutæ vocis, & acuti clangoris. Colore parum rubore perfuso. Addimus nos. Metaphrenum valde, curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vox debilis, & flebilis. Breui, & celeri gressu ambulantes.

QVESTVOSIORES.

OCVLI stantes parui. Vel stantes parui, qui frontem, & supercilia contrahant. Vel oculi parui varij.

ILLIBERALES.

HVMERI malè soluti. Celeri gressu ambulantes, & si deprehendantur formident, & suam effigiem deorsum trahant, & contrahant se ipsos. Digiti contracti. Oculi valdè parui. Vel parui, & varij. Vel albicantes cæsij cum paruis pupillis.

PARCI.

COLLVM incuruum antè. Metaphrenum valdè curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculi obscuri humidi, iustæ magnitudinis.

TENACES.

SVPERCILIA incuruata deorsum, & intuentur quasi latenter.

De liberalis viri figura. Cap. 17.

LIBERALIS versatur in datione, & acceptione, sed magis in datione laudem meretur. Sed dare quibus oportet, & non accipere vnde non oportet. Liberalitas est ad honestus

sumptus

sumptus, & presto esse in auxilium in aduersa fortuna. Comitantur liberalitatem morum facilitas, comitas, humanitas, misericordia, in amicos beneuolentia, esse hospitales, & honesti studiosum. Aristoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram non apposuerunt, quia signa manifestarunt in forti, ex leone desumpta. Nos eam concinnabimus.

LIBERALES. Ad leonem.

CAPILLI è regione nasi à fronte descendentes. Ceruix hirsuta. Humeri bene soluti. Manuum digiti retro conuersi. Vlnæ prolixæ, quæ extensæ ad genua vsque perueniant.

GENEROSI. Ad leonem.

DORSVM magnum, & robustum. Pedes bene formati, magni, articulati, neruosi. Vox concaua, & inflexibilis.

De iracundi viri figura. Cap. 18

MANSVETVDO inter iram, & stoliditatem versatur. Dicemus primo de iracundo. Iracundus in excessu versatur, & is est, qui celeriter succenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet, & amplius, quàm oporteat, & citius, & diutius, quàm oporteat. Sunt enim & summè excandescentes, & bilosi, & acerbi, & qui continent iram, & difficulter conciliantur. Eius species sunt tres, excandescentia, sæuitia, & vecordia. Est autem iracundi non posse ferre contemptiones, esse plagosum, & vindictæ cupidum. Inquiunt medici, quod in his fulua bilis prædominari videtur, quæ cum acuta, & subtilis sit ob insitam caliditatem facile succenditur, furrigiturque, vnde moritur vltionis votum. Quibus verò summa est bilis, ad omnia subito excandescunt. Sunt & iracundi, qui non explentur, nisi viso inimici sanguine, quos vocamus acerbos hos melancholicos tradunt, quod bilis vigeat in ei atra, quæ cum frigida, & sicca sit, crassiore materia, quæ haud facile dissoluatur, diutius perseuerat. Ideo tres sunt iracundiæ species, quia cum ira sit efferuescentia sanguinis circa cor, sanguinis species sunt tres, subtilis, crassus, & medius. Arrianus philosophus illorum cauendam esse iram inquit, qui paulatim eam concipiunt, lentiusque excandescunt magis, quas illorum, qui celeriter, nam his ira breuior, illis diuturnior.

Ob id Homerus in Iliade.

» Nam melior princeps iratus forte minori est,
» Quod si dissimulat subitum tunc mente furorem.
» Tempore post illum pœna graniore rependet.

Dantes Alaghierius Poeta vernaculus pro superbia, & ira leonem representat.

» Ma non sì, che paura non mi desse
» La vista, che m'apparue d'vn leone.

Hanc figuram Aristoteles, & Polemon confinxerunt.

IRACVNDI Ad leones, tauros, canes, vrsos, & apros.

APRI animosi, iracundi, furibundique sunt, sanguis enim eorum fibris refertior est. Aristoteles. Subitam iram ei tribuit Adamantius, semper ferus, & ferox. Corpore erectus. Benè costatus. Animosus. Sed Polemon non ὠδιμος, vt Aristoteles, sed εὐρυθμος idest optima caporis commensuratione. Subruffus, scapulæ distantes magnæ, & latæ. Extrema magna, & robusta. Sed id in Polemone deest. Latus circa pectus, & inguina. Boni menti. Sed quia in dubium verti poterat, si de carne menti, vel de pilis loqueretur, vt etiam alibi, rectè subdit Polemon, densæ barbæ. Floridus capillorum circuitus deorsum descendens. Addit alia Polemon, quæ ex Aristotele sparsim collegit. Humeri lati, Facies rotunda. Supercilia conuersa. Nares concauæ. Et nos alia signa addemus, quæ ex eisdem excerpsimus. Frons circularis. Vel caperata ad medium sui declinans. Supercilia tortuosè extensa, Tempora tumentia, venosa. Nasi imum acutum. Color carnis mellinus. Dentes recti acuti. Vox graui magna, & perplexa, vel acuta, & intensa. Vel à graui incipiens finiens in acutum. Collum crassum, & plenum. Vel crassum, & longum. Vel crassum & pingue, sanguineis venis refertum. Pectus flammei coloris. Ambidexter. Lingua velox. Guttur asperum, & eius vertebra prominens. Digitos iactans inter loquendum. Oculi sanguinei. Vel circuli varij coloris in oculis asperis. Vel stantes, supercilia eleuantes, & suspirantes. Vel subruffi ingentes, infra spectantes. Vel vibrantes, quasi exilientes, grandes, splendidi, lucidi.

ACERBI, & qui serò sedantur.

CAPVT valdè paruum cum in concinna figura, & dorsi imbecillitate. supercilia ad nasum inflexa. Nares patulæ. Spiritus fortis, velox, & spissus, & corpus, & pectus macrum. Loquela subflauida. Oculi sanguinei, & sicci. Calculi aquales in fuluis oculis. Splendentes toruè aspicientes. Vel stantes, parui, prominentes, & qui frontem, & supercilia contrahant, & corpus sursum trahant. Vel non conniuentes, pallidi, subrubri, & sicci.

DE DIGNOSI.

VOX acuta, & intensa. Vel in principio grauis, in fine acuta.

IRACVNDI figura Plutarchi.

OCVLI truces. Os turbidum, in spumam, ruboremùe efferuescens, immaniter clamans. Trepidatio, & gestio, sermo præceps, complosio manus, & fœda visu facies.

IRACVNDI figura Lactantij.

OCVLI ardentes, os tremens, lingua titubans, dentium concrepitus, Vultus nunc rubore susussus, nunc albescens pallore.

De stolidi

De stolidi viri figura. Cap. 19.

DEFICIENS *ab iracundia, nomine vacat, quasi iræ vacuus, vel stolidus. Gellius hebetem, ac stupidum vocat, & is est, qui ob quæ oportet, & quando, & in quibus non irascatur, hi profectò stolidi, sint stupidi videntur: nam qui irascuntur, nec sentire quidem videntur, nec dolere. Sic etiam perferre contumelias seruile est. Medici inquiunt, qui frigidi, & humecti, & fulua, atrioreque carent bile, nulla prorsus anguntur ira. Antiqui Physiognomones figuram non apposuerunt, nos ex eis signa collegimus stupiditatis, & indolentiæ, quæ ex asino, & capra ipsi exceperunt.*

STOLIDI. Ad asinos, & capras.

CAPILLI *recti. Frons parua. Supercilia ad nasum inflexa. Facies magna. Aures valdè paruæ. Labia crassa, Os valdè dissectum. Dentes continuati. Vox balans, & deprauata. Vel aspera. Vel acuta, & clamosa. Loquela velox, & gracilis. Vel grauis, & debilis. Collum crassum, & pingue. Venter carnosus, magnus, mollis, & pendens. Oculi caprini coloris, vel aquili. Vel splendentes luminosi. Vel vibrantes magni. Vel stantes aridiores. Vel non conniuentes pallidi. Vel subrubri sicci. Vel sursum euntes.*

SERVILES. Ad asinum.

VOX *grauis, & magna. Tibiæ, & calcanea crassa. Oculi parui, varij.*

De mansueti viri figura. Cap. 20.

AT *mansuetudo est mediocritas inter iracundiam, & stoliditatem, Qui igitur ob quæ oportet, & quomodo, & quando, & quousque irascuntur mansueti sunt. Est enim mansuetus, qui perturbatione vacat, & ab effectu minime ducitur, nisi quantum ratio statuit, non ad vltionem, sed ad veniam propensus est. Vel mansuetus est, qui moderatè ferre potest obiecta crimina, & contemptus, nec celeriter rapi in vltiones, nec de facile mobilis ad iram, sed est moribus comes, & mitis, & ingenio quietus, & stabilis. Mansuetudines inquiunt naturales ex humiditatis, & caliditatis temperie prouenire. In Iracundis ebulliebat sanguis circa cor: In his deprimitur ab humiditate. Aristoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram apposuerunt.*

MANSVETI.

TOTA *figura fortis. Benè carnosus. Carne humida, multaque. Sed Polemon, & Adamantius carne humida, mollique. Bonæ magnitudinis, & commensuratæ. Figura curuus. Capillorum circuitus sursum vulsus. Iidem addunt. constantis intuitus. Tardi motus. Vox grauis, & mollis. Pollemon vox tarda, & mollis.*

MITIS. Ad fœminas, ceruos, & lepores.

CAPILLI *plani, & suaues, Colore flaui, aurei. Supercilia in rectum porrecta Loquela remissa. Vox grauis, & mollis. Oculi nigri. Calculi inæquales in fuluis oculis.*

De intemperantis viri figura. Cap. 21.

IAM ad irrationalium partium virtutes, & vitia ventum est, & primo de intemperantia dicemus, quæ inter sua extrema etiam iacet, scilicet intemperantiam, & stupiditatem. Intemperantia circa voluptates versatur. Voluptates aliæ animæ, aliæ corporis sunt. Animæ voluptates sunt ambitiositas, discendi cupiditas, & huiusmodi, quæ cogitationem afficiunt, & hi, qui in talibus voluptatibus occupati sunt, neque temperantes, neque intemperantes dicendi. Sed corporis voluptates intelliguntur, neque huiusmodi voluptates in omnes sensus sunt, vt in visu, auditu, & odoribus, sed in solo tactu, & gustu. Quidam Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur sibi longius gruis collo dari optabat, Huiusmodi voluptates ob id vituperabiles, quia nobis datæ, non quatenus homines, sed quatenus animalia, & ob id ferinum est. Intemperantes igitur sunt, qui oblectantur, vel quibus non oportet, vel magis, quàm plerique faciunt, vel non vt oportet. Vel qui oblectationem turpium voluptatum sequuntur, & arbitrantur eos felices esse, qui in his voluptatibus versantur. Sectantur autem intemperantiam impudentia, negligentia, & dissolutio. Nos primum in vniuersali de intemperantis figura dicemus, mox de particularibus alijs affectionibus.

INTEMPERANTES. Ad apparentiam.

OS cauum. Lumbi acuti. Venter magnus, mollis, & propendens. Tali valdè graciles. Oculi obscuri, caliginosi, qui quum se claudunt, sursum abeunt, ipsique stantes, & sub fluidi sunt. Vel ridentes humidi. Vel sursum euntes magni, & subrubri.

LVXVRIOSI. Ad simiam, ceruos, hircum, sues, & gallum, pardalim, & ad complexionem.

NVNC de intemperantibus circa tactum, & primo de luxuriosis. Sed quo temperamento luxuriosi constent disquiramus. Sunt igitur sanguinei, cuius sanguis sit melancholiæ ventositati permixtus. Aristoteles libro problematum quarto querit, cur libidinosi melancolici? atque melancholicos flatu redundare, semen autem decessio flatus est, ergo quibus id ipsum amplificare, hos sæpe purgari appetere necesse est, sic enim efficitur, vt leuentur. Luxuriosa animalia sunt hircus, porcus, ceruus asinus, simia. Dantes Alaghierius pardalim pro luxuria apposuit, animal, quod cum diuerso genere coit, & coitus tempore vocalis fit, sui, & alieni generis alliciens animalia.

„ *Et ecco quasi al cominciar dell'erta,*
„ *Vna lonza leggiera, & presta molto,*
„ *Che di pel maculato era coperta.*

Aristoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram apposuerunt. Albicolor. Hirsutus. Capilli recti, crassi, & nigri. Tempora pilosa, rectorum pilorum. Sed Polemon ait, pilosus circa labia. Oculus pinguis, & stolidus. Sed Polemon in eius figura plura habet. Crura subtilia, atque neruosa, & totius autij generis. Crura hirsuta. Ventre, & oculis pinguibus. Qui barbam ad nasum contrahit, & circumferentiam illius loci concauam habet, quæ naso, ac mento interiacet, qualem bonum habuisse Socratem constat. Oculi pingues, lasciui. Perspicuas venas in brachio habens. Exilibus tibijs præditus. Et in fine libri hæc seorsum habet. Oculi concaui, lucentes,

non lacrimosi, vt voluptate pleni videantur. Palpebras assiduè moueat, & cæteræ corporis partes conueniant. Luxuria enim tum maris, cum fœminæ in superioribus corporis partibus, videlicet superciliis, & oculis deprehenditur. Hæc autem vniuersa, quæ diximus, quasi in pictura quadam colores, & imagines effigiatæ sunt, deprehenduntur, sic ex pluribus signis verissimum iudicium elicies. Effœminati, luxuriosi, impuri existimandi sunt, qui tibias, qua ad malleolos descenditur, crassas habuerint, tum qui pedum digitos parum fissos, vt auium, quæ angustos pedes fortitæ sunt, & concauos ad scaphæ modum, vel caluariæ. Addimus nos. Capilli rari, vel calui. Pili palpebrarum defluentes. Aures valdè paruæ. Nasus incautus, ante frontem rotundus, & supereminens rotundum. Vel simus. Venter, & pectus pilosum. Mamillæ dependentes, pectore amplo, & macilento. Manus pilosæ, coxendicum ossa gracilia. Lumbi, & fœmora absque aliis partibus pilosa. Suræ crassescentes. Tibiæ pilosæ. Digiti pedum copulati. Vngues valdè rotundi. Genarum contractio in hilari vultu. Claudi. Oculi splendidi, vel cum circulis; quorum inferior viridis; superior niger. Vel sicci, aut asperiores cum circulis varii coloris, Iridis colorem referentibus. Vel obscuri circum se mouentes. Vel vibrantes magni. Vel sursum euntes. Vel subrubri, & magni sursum euntes. Vel ad sinistram retorti. Luxuriosæ mulieris hæc signa adnotaui in quadam prostituti pudoris, & efferatæ libidinis, quam Epicrates myoniam diceret. Colore pallida erat, vel fusca, gracilis, & macilenta, hæ nanque rubentibus, & obesis salaciores, & petulantiores esse solent. Statura erecta. Mammas habebat paruas, & conuenienter plenas, & duras. Pilosa in locis consuetis, videlicet cruribus pectine, alis, & mento, cuius pili grossi, & asperi. Capilli crispi, & curti. Vox subtilis, & alta. Audax in lingua, animo superba, & crudelis, valdè omnibus inseruiens, ebriosa, paruo abundabat menstruo, & lacte, cum effœta esset.

ADVLTERI.

TARDE incedentes, & sponte morantur in viis, & circum circa aspiciunt. Collum ad sinistram inclinatum. Oculi fului cum æqualibus calculis, Vel fœdi. Qui alteram palpebram supponentes, & subuertentes, & simul humidi, & placidè intueantur. Vel si mediam palpebram comprimant, & vtrinque expellant, & lusciosi sint.

VIRI NEFARII COITVS.

INÆQVALES orbes in oculis circum currentes.

VENEREI, GRATIOSI.

MENTVM mediocriter scissum. Metaphrenum medium inter curuum, & conuexum. Oculi ad nasum retorti. Vel vibrantes alluentes, & sese inundantes.

AMANTES.

FACIES mediocris, in genis, & temporibus ad pinguedinem uergens. Suspirans, & inuitus illachrimans, & cũ eum respicis, terretur, & erubescit. Oculi prominentes sublimes, magni lucidi, fulgidi. Vel non conniuentes, humidi placidè intuentes, Vel stantes subintuentes.

ABSQVE AMORE.

OCVLI ridentes, humidi.

EDACIS Figura.

NVNC de ijs, qui in sensu gustus excedunt, scilicet, qui valdè gulosi sunt. Aristoteles eos auidæ edacitatis esse, quos atra infestat bilis, eorumque natura sicca, & retorrida est, nec haustis alitur magnopere, infestante plurimum bilis atrioris frigore alimenti cõceptacula, quæ ratio efficit, vt parum omnino, aut nil ferè eat in corpus, & vt Theophrastus annotauit infælicibus plantis assimilantur, quæ sterili solo plantatæ, quicquid per radices assumunt, abit in superfluitates, & non in incrementum. Aristoteles hanc figuram concinnauit, ad lupos, & sues referens. Sunt enim lupi voraces, & ferè insatiabiles, vorant potius, quàm comedunt, & dum edunt neminem amant, imò amicis dedignantur.

EDACES. Ad sues, & lupos.

SPATIVM ab vmbilico, vsque ad imum pectoris, magis quàm ab imo pectore ad iugulum. Addimus nos. Color mellinus in facie. Os valde dissectum. Dentes acuti, longi, exerti, & firmi. Gutturis vertebra prominens, loquela grauis, & debilis. Collum pingue. Costæ exiles, & vacuæ. Manus graciles, & tortuosæ. Oculi obscuri, circùm circa se mouentes. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel magni, stantes, & subrubri.

BIBACIS.

FACIES parua, crocea. Carnosæ genæ. Vel semper erubescentes. Spiritus fortis, velox, & spissus. Guttur asperum, & vertebra prominens. Mamillæ dependentes pectore amplo, & macilento. Oculorum palpebræ infra prominentes. Oculi subrubri humidi. Vel vibrantes, tanquam salientes, magni, splendentes, & humidi, & sursum euntes subrubri, & magni.

EDACIS, & BIBACIS

PROMINENTES oculi sanguinei. Vel sursum euntes.

SOMNOLENTI. Ad naturales causas.

DIXIMVS comitari intemperantiam, negligentiam, inertiam, & huiusmodi similia. Inter hæc somnulentia est. Somnolentos igitur dicimus, qui ita in soporem collabuntur, vt nil procliuius ita faciant. Huius causam esse humiditatem, frigiditatemque cerebri, inquiunt Physiologi. Hanc figuram Aristoteles, & Polemon apposuerunt. Qui habet superiora maiora. Aspectu somniculoso. Sed corrigendus Aristotelicus textus ex Polemone, qui ὑπνώδης habet ὑπνῶδες, vt diximus. Natura calidi. Caro boni habitus. Addimus nos. Caput plus nimio tumens. Oculorum vesciculæ supra eminentes. Venæ in brachio ita graciles, & angusta, vt vix deprehendi visu queant. Ait enim Aristoteles libro de somno, & vigilia. Angusta mea-

stia meatuum, quibus à capite refluunt spiritus, nullo negotio præsepitur, minuta siquidem quicquid accesserit, quamuis pusillum, obstipat, præfarcitque quandiu verò is liberè commeandi facultatem non nanciscitur, perseuerat sopor. Ouidius somnum describens, tumentes occulos apposuit.

„ *tardáq; Deus grauitate iacentes*
„ *Vix oculos tollens, iterumq;, iterumq; relabens.*

SEGNIS. Ad boues, & asinos.

SEQVITVR *inertia, segnities, vel negligentia. Et si à veteribus figura hæc apposita non est, ne hinc, inde toto hoc volumine dispersas pereat, huc adduximus. Aristoteles, cæterique ex bouis figura collegisse videntur, cuius segnities propria. Frons magna. Faciei color mellinus. Nasi imum crassum. Faciesque magna, & carnosa. Vel genæ crassæ. Aspectus necors. Loquela breuis. Lingua tarda. Corpus densis pilis pilosum. Longo, & tardo incessu gradiens. Vel breui, & tardo. Oculi valdè magni. Vel tardè mobiles.*

SINE CVRIS.

FRONS *erugata.*

De stupidi viri figura. Cap. 22.

QVI *verò deficit circa voluptates, cui nihil sit iucundum, nullamque inter hunc, & illum cibum differentiam facit, procul ab hominis natura videtur, ac stupidus dici potest, nam cum tales pauci reperiantur, nomine vacant. Si aliqua sunt apud authores signa, quæ huiusmodi hominem significare possint, hæc puto, nam alia apud insensitiuum diximus.*

STVPIDI.

OCVLI *stantes pallidi. Vel sursum euntes.*

De temperati viri figura. Cap. 23.

TEMPERANTIA *est mediocritas circa voluptates, & timores. Temperans est, qui abstinentia voluptatis nullo dolore afficitur nec gaudet quibus non oportet, nec vlla alia, quàm diximus re, vehementer oblectatur, nec cupit magis, quàm decet, neque quando non decet. Assectantur temperantiam pudor, reuerentia, & moderatio. Sed veteres Physiognomones, neque figuram, neque temperati signa posuerunt. Opinantes quod homines optimæ, & laudabilis naturæ, benè sensati, & probi viri, huiusmodi forent. Nos ne hic locus vacuus temperantia vacaret, signa, quæ dicimus, ex mediocritate collegimus.*

TEMPERATI ex signorum medioctitate.

MEDII capilli inter raros, & densos. Anhelitus temperatus. Frons media inter tranquillam, & nebulosam. Os neque extensum, neque planum. Collum ad dextram inclinatum. Pars, quae vmbilicum, & pudenda interiacet, & hinc ad imum pectoris, & hinc ad iugulum aequalis sit. Oculorum anguli breues. Oculorum pupillae mediocres. Oculi magni, & splendidi. Circulus angustus, niger, supra igneus in humidis oculis. Vel calculi ignei, albi, subalbicantes, pallidi, igneis admisti, & sanguinei in nigris oculis, vel extra rota circumferentiam, nigredo igni admista, vt longè nigras repraesentet.

De impudentis viri figura. Cap. 24.

QVIA diximus temperantiam sectari impudentiam, & temperantiam pudorem post earum tractationem de impudentia dicemus. Verecundia virtus non est, siue habitus, sed affectus quidam, sic inuerecundia. Impudens est, qui turpia agendo non verecundatur, vt in moralium Nicomachiorum libris Aristoteles dixit. In magnis verò, verecundiam virtutem esse, & mediocritatem inter pudentiam, & stuporem, & inuerecundos esse, qui in actionibus, & coloquijs vbique, & in omnes omnia loquuntur, vt cunque euenerint. Alibi verò inuerecundiam esse, qui nulla de se existimationem moratur. Aliqui sunt, qui hos affectus ad qualitates manifestas reducere volunt, & impudentes sanguineos esse, pudentes verò phlegmaticos. Verùm contrarium apparet; nam quae hic Physiognomones signa apponunt, non sunt sanguinei signa à medicis scripta, à nobis superius enarrata, experientiaque contrarium testatur, cum sanguineos pudibundos videamus, & exangues inuerecundos: Sed omnes ad signa proprietatum adducunt. Aristoteles, Polemon, & Adamantius hunc figuram apposuerunt.

IMPVDENTIS, Ad coruos, & canes.

IMPVDENTIA ad canes refertur ab authoribus, & canis verbo impudentibus inimicis conuicium fieri solet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduersarium dicitur. Oppianus libro de Venatione canum impudentiam notat. Hesychius, & Varinus caninos valdè impudentes vocat. Apud Hesiodum caninus pro inuerecundo, & impudentissimo. Canis oculum habere, inquit Pollux, apud Homerum dicitur is, qui nimio plus impudens est. Aristogiton Cydimachi filius, canis vocabatur propter audaciam. Cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace, non priuatim, sed publicè, quem vellent, tanquam allatrantes reprehendebant. Cibum etiam in publicum sumebant, & quae uis alia in hominum conspectu faciebant. Athenaeus aduersus cynicos ex clearcho Solensi dicebat, non frugalem, & abstinentem vitam eos exercere, sed re vera caninam; eosque non sagacitate, & sensu pollere, & fide, vt canes, sed vitia allatrandi, maledicendi, vorandi, & vitae nuditatem diligenter imitari. & cynomia, idest canina musca, pro impudentissima ponitur ab Etymologo. Oculus apertus, splendidus. Palpebrae sanguineae, & crassae. Parum toruus. Spatule sursum eleuatae. Figura non rectus, sed parum pronus. In motibus praeceps. Corpore subrubeus. Color sanguineus. Facie rotundus. Pectore sursum eleuatum. Sed Polemon corrigendus ex Adamantio, nam hic [illegible], ille verò [illegible], quum à se sit admodum alienum. Subdunt mox. Crasso naso. Procaci intuitu, idest qui aciem in tuam aciem dirigat,

quos vulgò impudentes dicimus. Se itidem in altum extollens. Colore fuluo. Voce acuta. Sed ego puto mendum in textu, nam non ... sed ... dicerem, nam capite acutos vt suo loco diximus, inuerecundos testati sumus. Addimus nos. Caput in verticem protensum. Capilli valde ruffi. Supercilia oblonga. Nasus statim à fronte aduncus. Facies oblonga vel plana. Risus altus. Vel cum tussi. Vel cum spirandi difficultate. Suræ crassescentes. Pectus glabrum. Pedum digiti curui, & vngues curui, celeri gressu ambulantes. Oculi igniti, vel magni, & liuidi. Vel multum prominentes. Vel sese aperientes sicci, splendentes, puri luminis. Vel stantes subrubri magni, infra spectantes. Vel stantes, supercilia eleuantes, & suspirantes.

De verecundi viri figura. Cap. 25.

VERECVNDIA media est inter impudentiam, & stuporem. Verecundus est, qui apparentes quasdam de se existimationes modestè moratur. Cocles satis inconsideratè verecundi signa cum inuerecundi confundit, & vt rem accommodet verbis proh Dij immortales quantas ineptias fundit. Aristoteles, Polemon & Adamantius hanc figuram apposuerunt, eisque ... est.

VERECVNDI.

IN motibus, & loquela tardus. Sed Polemonis textus hic defectuosus est. Vox grauis, & spiritus plena. Oculus hilaris, non splendidus, niger non valdè apertus, nec omnino clausus. Conniuens tardè. Sed Polemon, & Adamantius. Oculus charopus non splendidus, humidi aspectus, & palpebras nec celeri, nec tardo motu mouet, sed mediocriter. Rubore plenus. Sed aduertant lectores quesso petream, & salebrosam Polemonis interpretationem. Addimus nos. Corpore inclinati. Aures rubidæ. Oculi obscuri, humidi, iustæ magnitudinis, vel rectè se claudentes, humidi, castigatæ magnitudinis, resplendentes cum leui fronte.

De Tristis viri figura. Cap. 26.

CVM in hominum congressibus accidat, vt ioco vtamur, sunt qui excessu vtantur, id est ridiculis excedant, & scurræ, & importuni dicantur, quia ridicula penitus affectant, & studeant risum mouere: quos, quia eorum physiognomones non meminerint, omittimus. Sunt qui ne ipsi ridicula dicant, neque alios dicentes, æquo animo patiantur, rustici, & duri dicuntur. De eiusmodi tristibus, & agrestibus Aristoteles iconem apposuit, sic etiam Polemon, & Adamantius, & nos alia ex his signa colligemus. Tristitia ex humore melancholico proficiscitur, vt dicunt medici, qui aliquando propter intensum dolorem, per morbum, vel continuum studium nascitur.

TRISTES. Ad apparentiam.

FACIES rugosa. Sed Polemon, & Adamantius, frons rugosa. Macer, Facie gracilis. Oculi confracti: nam oculorũ confractiones demissum demonstrant, & triste. In figura

humilis. In motibus remissus. Sed Polemon, & Adamantius, mouentur, vt cogitabundi: vbi corrigendus est vtriusque textus, habet enim ὑπτίως, sed accommodandus est οἱ ταπεινοί. Addunt ijdem supercilia extensa. Sed Adamantius auersa. Palpebræ extensæ. Addimus nos. Capilli obscuri. Frons tristis, supercilia coniuncta. Gutturis vertebra prominens. Vox debilis, & flexibilis. Spiritus densus, altus, & agilis.

RVSTICI.

CAPILLI *flaui subalbicantes. Vox clara. Spiritus fortis velox, & spissus. Nares patulæ: Oculi cæsij, crocei. Calculi æquales in fuluis oculis. Oculi magni, & commouentes, quales iratis solent, & palpebris apertis patuli. Vel sese claudentes cum fronte aspera, & superciliis obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel tristes aridi, frons aspera, & intentus obtutus cum rectis palpebris.*

De amari viri figura. Cap. 27.

ARISTOTELES *cæterique græci physiognomones πικρόν, scilicet, amari figuram apposuerunt. Nos hic apponimus, quia videtur cum tristi hominis figura maxime conuenire.*

AMARI.

FACIE *remissus: Nigri coloris. Sed Polemon habet pallidi. Adamantius subpallidi. Macer, quo idem caret. Sed aristotelicus textus ex Polemone corrigatur, qui habet ἰσχνός, pro ἰσχνός. Quæ circa faciem glabra. Facies rugosa. Sed Adamantius frons rugosa. Non carnosus. Recti crinis, & nigri. Sed id Adamantius non habet. Addunt Polemon, & Adamantius, aspere, & sicce intuetur. Sed corrige Polemonis textum, τραχύ, non ταχύ. Loquela, & anhelatio vehemens. Sed corrige Polemonem, qui habet ἐν τῷ ἀσθμαίνειν, pro ἐμμαίνειν, & suo loco repone. Manus sæpe concutit, & fricat, & pedes velociter insilit. Addimus nos. Spiritus fortis, velox, & spissus, & corpus, & pectus macrum.*

SVSPICIOSI.

QVIPPE *semper cum tristibus, insidis, & timidis suspiciosi conueniunt, quæ signa ex his colligimus, hic addimus. Vox dulcis. Vel debilis, & flebilis. Gutturis vertebra prominens, oculi splendentes fului. Vel si monentes turbati.*

ADOEMONE, & molestia vexati.

LOQVELA *placida, & collecta. Pupillarum orbes inæquales, & nubs cærulea viridis, & discolor earum fronti insederit. Vel tristes aridi.*

De Iucundi

De Iucundi viri figura. Cap. 28.

FACETUDO est in congressibus moderatio quædam dicendi, & audiendi ea, quæ oportet, & sicut oportet. Urbani, & dexteri hominis est ea audire, & dicere, quæ probo, & ingenuo viro conueniunt. In ridiculis verborum obscœnitas risum facit, in hoc obscœnitatis suspicio tantum, vnde & iucundi sunt. Physici hanc naturam à sanguine, & spirituum claritate proficisci dixerunt, alij à priuatione humoris melancholici, alij à pauca consideratione, vnde stulti. Aristoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram ponunt, & εὐθύμους vocant. Cocles satis ineptè hoc caput ornato ascribit, & dum à vero sensu distorquet verba, conculcat, & peruertit omnia.

IVCVNDI. Ad complexiones.

FRONS magna carnosa, & lenis. Sed Polemon, & Adamantius frons plana, & tota facies carnosior. Quæ circa oculos humiliora, vt facies somniculosa videatur. Neque intensè aspiciens neque remissè. Sed Polemon, & Adaman. Oculi humidi splendentes, sicut aspicientes. At Adamantius habet non aspicientes. In motibus tardus. Figura, & mos, qui est in facie non præceps, sed bonus videtur. Insuper addunt. Vox blanda. Addimus nos. Frons hilaris. Vultus iucundus. Metaphrenum placidè teres.

De arrogantis viri figura. Cap. 29.

NVNC de veracitate. Verax medius est inter arrogantem, & dissimulatorem. Dicamus primo de arroganti. Arrogans is est, qui illustria quædam, quæ vel non habet, vel maiora, quàm habeat, fingit, ac sibi vendicat, nam qui maiora, quàm habet, fingit, quia mendacio gaudet, prauus est, vel potius vanus, minus autem si gloriæ, aut honoris causa id faciat. Alibi hos Aristoteles iactabundos vocat.

ARROGANTES.

GVTTVR asperum. Risus cum irrisione.

IACTABVNDI.

COLLVM crassum, & longum. Pedum digiti longi, graciles.

VANI, & sublimia cogitantes. Ad aues.

INFERIVS labrum supereminens. Acuta vox cum clangore. Guttur asperum, & vertebra prominens. Metaphrenum pilosum. Oculi claudentes sursum abeuntes, & stantes subfluidi.

De simulatoris viri figura. Cap. 30.

ALTERVM extremum dissimulatio est. Dissimulator est, qui, quæ sibi insunt, vel negat, vel diminuit. Interdum dissimulatores elegantes sunt, quum non quæstus gratia id faciant, sed vt euitent importunitatem, ac fastum: atque hi illustria, & clara solent recusare, vt Socrates faciebat. Sed qui parua, & manifesta dissimulat, versutè gloriosi dicuntur, & contemnendi sunt, Aristoteles, & ab eo Polemon, & Adamantius hanc figuram concinnarunt simulatoris, & contraria consulentis.

SIMVLATORES. Ad simiam, & apparentiam.

QVÆ circa faciem pinguia. Quæ circa oculos rugosa. Facies somniculosa de more videtur. Addunt insuper sequaces. Aspectu eleganti. Voce remissa, incessus benè versatilis, mouetur que continuo motu. Addimus nos supercilia ad tempora inflexa. Ambulantes modo cito, modo tardo ingressu. Oculi splendentes concaui, & parui.

De Mendacis viri figura, Cap. 31.

DIXIMVS de ijs, qui mentiuntur, ea affirmando, quæ ipsis non sunt, sic de ijs, qui abscondunt, quæ ipsis insunt. Nunc verò de mendacibus, quorum ingens numerus.

MENDACES.

FACIES carnosa. Nasus in medio latus, declinans ad summitatem. Bucca risibilis, uel risus cum derisione. Loquela velox, & gracilis. Vel è naribus efflata. Gibbosus. Supercilia inclinata deorsum, & intuentur quasi latenter. Cilia inferius arcuata, vel ad vnam partem. Oculi ridentes, hilares. Vel calculi cærulei, & flaui æquidistantes circa pupillam, adinuicem currentes in oculis varijs.

De veracis viri figura. Cap. 32.

VERAX is est, qui tam verbis, quàm re, ea ipsa, quæ ipsis insunt, neque maiora, neque minora esse confitentur, & tam vita, quàm verbis verax est, & non de eo intelligi volumus, qui in pactionibus verum dicit, id enim est alterius virtutis. Sed de eo, qui propterea verum dicit, quia talis ex habitu est, & meritò probus est, & si vbi nil refert, verum dicit; multo magis vbi refert, id faciet. Nemo huiusmodi figuræ meminit.

VERACIS.

FACIES mediocris ingenis, & temporibus ad pinguedinem vergens. Vox media inter grauem, & acutam.

De adulatoris viri figura. Cap. 33.

IN *congressionibus quoque, conuictu, sermonum, & negotiorum communitate, alij placidi sunt, & obsequiosi, alij omnia in gratiam laudant, nullaque in re aduersantur, sed minime molestos se esse existimant oportere ijs, quibus non habent consuetudinem sed qui id agunt, nulla alia de causa, nisi vt iucundus sit placidus, & obsequiosus est, si vt emolumentum aliquod adipiscantur, adulator. Huiusmodi antiquiores non meminere.*

OBSEQVIOSI. faciles.

OCVLI *se claudentes recti, iustæ magnitudinis, splendentes in laui fronte, humidi. Vel non conniuentes, placidè intuentes, humidi.*

ADVLATORES.

FACIES *parua. Frons serena, exporrecta, ambulantes corporibus circumtorquentes, se, & inclinantes. Oculi varij parui.*

De molesti viri figura. Cap. 33.

ALII *sunt è contrario, qui omnibus aduersantur, nullamque sibi habendam rationem putant, ne molesti sint, qui morosi, & litigiosi nuncupantur, cuius habitus, vt superior vituperabilis est.*

MOLESTI.

FRONS *tetra. Oculi deorsum versi, supplices. Breui, ac celeri passu ambulantes.*

PERTINACES.

CAPVT *satis protensum. Frons alta. Nares patulæ. Collum firmum, & immobile, vel crassum, & longum.*

LITIGIOSI.

FRONS *lenis. Facies plana.*

IMPORTVNI.

FACIES *carnosa. Lingua velox.*

De inuidi viri figura. Cap. 34.

SEQVI *deberet grauis viri figura, quæ inter iam dicta duo extrema, media erat, sed quia illius signa maiores nostri non apposuerunt, omisimus. Sequitur indignatio, sed prius de inuidentia,*

DE misericordis uiri figura. Cap. 36.

INTER extrema iam dicta uituperatione digna medium est indignatio. Est autem indignatio quædam ægrimonia de bonis, quæ indigno alicui aliquo pacto eueniunt; eademq; est tristatio, si quem uiderit indignè malis afflictatum. Si ad temperaturam referre licet, uidentur complexione temperati misericordes esse cuius iconem Aristoteles appposuit, & misericordes dicit sapientes esse, timidos, & ornatos.

MISERICORDES.

PVLCHRI. Albicolores. Habentes oculos pingues, & nares sursum distantes, & semper plorant. Amatores mulierum. Genitores fœminarum. Et circa mores in amorem propensi. Semper memores. Ingeniosi, & calidi. Addimus nos. Supercilia intre illum extensa. Oculi ridibundi, humidi, palpebræ remissæ. Frons longa, ad tempora utrinq; producta. Vel tristes, & supercilia compressa, & frons demissa, & austera.

INDIGNABVNDI.

VOX grauis in principio, in fine acuta. Vel acuta, & intensa. Dentes mixti, lati stricti, rari, spissi.

DE iniuriosi uiri figura. Cap. 39.

SVESSANVS hic increpat græcanicarum literarum imperitos, qui præsens caput iniuriarum amatoribus inscripserunt, cum potius munerum amatoribus inscribere debuissent cum ipse hic, & uniuerso hoc libro græcarum literarum imperitia, omnia distorqueat, dilaniet, & inculcet: Nec aduertit signa, quæ amatori iniuriarum competunt, esse etiam iracundi, impetuosi, & ferè calidi hominis. Sed græcus Aristotelicus textus corruptus est, & signa, quæ sparsim toto opere iniuriarum amatori disseminata sunt, hac in unam figuram Aristoteles & Polemon colligerunt.

INIVRIĮ. Ad canes.

SVPERIVS labrum eleuatum Forma præceps, siue proteruus, & temerarius. Addimus nos collum erectum. Ceruix crassa, uel aspera, et uertebra eius superemintens. Facies oblonga. Loquela grauis, & debilis. Tardo gressu ambulantes, manentes in uijs, & circumcirca aspicientes. Æquales calculi in fuluis oculis.

DE talorum amatoris uiri figura Cap. 40

FIGVRAS apposuit Aristoteles in suis Phisiognomonicis amatoris talorũ gloriæ, et saltationis. Sed tẽporis iniuria exciderunt. solum tituli, siue capita remanserunt, nõ signa. Sed Polemõ, et Ad. qui optimè Aristotelẽ discripserunt et paraphrasibus ornarunt quũ iuniores fuerĩt

minus temporum iniurias senserunt. Sed Polemon, [illegible] Adamantius [illegible] habet. Sic Aristoteles pristino candori restituetur. In Polemone cum figura lucricupidi implicitum est. Sed Aristoteles habet amatores talorum ut etiam Adamantius. Sed Polemon [illegible] uel [illegible], nam alea ludus est, & ebrietatis, & intemperantiæ festum, uel procacium iuuenum contubernium, siue dicax, quod mihi ualde arridet, quum huiusmodi signa quæ afferunt, calidi uiri sint.

AMATORIS talorum.

DENSI capilli, erecti, & nigri. Densa barba, & hirsuta tempora. Sed Polemon pro erectis capillis, recti menti dixit, ob id textus corrigendus. Oculus pinguis, splendidus, & luridus. Hæc figura inquit Adamantius est amatoris talorum, choreæ, & uini. Sed corrigendus est Adamantij textus, ex Polemone. Addimus Oculi sursum euntes magni subrubri.

AMATORES venationis. Ad canes

LIBITVM est, ne signa hæc amatoris uenationum, ferarumq; differeant, hic addere Lumbi teretes longi. Oculi sursum euntes, magni, & subrubri.

DE loquacis viri figura Cap. 41.

SI iam propè finem non essem, profectò à suscepto opere destitissem, ita me deprauationes, mutilationes, & monstruosæ scriptorum deterrent interpretationes, ut uix uersum repperiam, in quo non tot errores, quot uerba sint. Aristotelicus textus, qui somnolenti figuram habet, intra se implicitam habet dicacis figuram, uti admonet nos Polemonis textus, qui seperatum habet caput, & signa etiam diuersa sunt, nam quæ sommolenti, nullo pacto dicacis sunt.

LOQVACIS Ad aues, & ranas.

RANIS ab authoribus tribuitur loquacitas. assiduè enim obganniunt, & odiosam illam cantionem iterant sine fine. Forma pulchri. Pilosi circa uentrem. Addit Polemon, superiora maiora habens. Aures magnæ, & arrectæ. Nasus rectus, uel in medio latus, declinans ad summitatem. Genæ oblongæ. Color faciei mellinus. Anhelantes, usqui post cursum. Mentum oblongum. Guttur asperum. Manus graciles, & tortuosæ. Digiti longi graciles. Coxæ tumidæ.

STVLTILOQVI Ad aues.

GENÆ oblongæ. Os exertum. Costæ pratumidæ. Oculi sursum euntes subrubi, magni.

SONORI. Ad aues.

COLLVM Gracile, & longum.

CLAMOSI. Ad canes.

SVPERIVS labrum, & gengiuæ prominentes.

ELOQVENTES.

VOX grauis, & sonora.

De inefficacis, & efficacis viri figura. Cap. 42.

NVNC inefficacis, & efficacis viri figuram, quam ex Aristotele, alijsque collegimus, in negotijs per agendis apponemus.

INEFFICACES.

CORPORE parui, siccis carnibus, & colore calidum innuente præditi. Vel magni corpore, carne humida, & colore humidum innuente. Vel breui gressu ambulantes. Vel breui, & tardo. Vel breui, & celeri.

EFFICACES.

CORPORE parui, humidis carnibus, & colore humidum innuente præditi. Vel corpore magni, & duris carnibus, & colore siccum innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore temperaturam bonam innuente, vel ambulantes longo gressu, vel longo, & tardo. Vel longo, & celeri, vel celeri. Oculi tardè se mouentes.

PRÆCIPITES, calidi.

CORPORE parui. Caput valdè paruum. Capillorum color flauus rubens. Lingua velox. Carnis color rubens. Ambulantes celeri gressu. Oculi splendentes cæsij, sanguinei, vel splendentes toruè intuentes.

CIRCVMSPECTI in operibus.

FACIES macilenta.

SOLLICITI.

FACIES macilenta. Oculi aperti, obscuri; humidi vel non conniuentes humidi, placidè intuentes.

LABORIOSI.

FACIES ossea.

De fatui improbi viri figura. Cap. 43.

IAM hominum figuras vitiosorum, virtuosorumque descripsimus, reliquum est prius quàm operi corouidem imponamus, de ea virtute sermonem habere, quæ virtutes omnes excellit, & de eo vitio, quod vitium omne superat, immò est vitiorum omnium sentina, ferinum dictum, vel beluinum. De hoc prius sermonem habebimus. Ferinum hoc vitium, cum in hominibus præualet, homines feris similes efficit. Sed vt melius quæ dicamus, percipiantur, scitote, quod homo locutus est à summo Deo in confinio supremarum intelligentiarum, & brutorum, nam ob intellectum illis assimilatur, ob sensum beluis. Si vitijs imbutus, non beluis similis, quæ vitia fugiendi electione carent, erit, sed brutis peior, & hic non homo, sed ferinus, & beluinus dicitur, vt qui omni abdicata ratione humanis carnibus vescantur, cum filijs coeant, filios trucident, eosque parentibus esui apponat, vt Thiestes, Tantali, & Atrei. Antiqui physiognomones, hos stultos fatuos vocant, signa simul colligentes stultitiæ, malitiæ, & agresteitatis. Inquiunt enim. Quemadmodum feræ eiusdem generis aliæ cicures, aliæ agrestes sunt. Cicures mitiorum morum, placidorumque sunt, agrestes asperiorum, peiorumque, vt in capris syluestribus, ouibus, equis, asinis, & cæteris eiusmodi animalibus videre licet, ita enim in hominibus distinguere licet, vt cum mores signa sequantur, singula signa iuxta huiusmodi discrimen apponere. Nam alij homines signa hæc ferociora, agrestiora, vehementioraque habent, alij mitiora, vrbanioraque. Signorum discrimina in læuitate, & asperitate, mollitie, & duritie, siccitate, & humiditate distinguere oportet, & ex ijs agrestes, & mites mores, iniustitiam, & iustitiam, temperantiam, & incontinentiam agnoscemus, vt ex hominibus, qui agrestes, vel qui vrbaniores fuerint, agnoscamus. Hæc ex Polemonis, & Adamantij verbis, vt potuimus interpretati sumus. Nunc signa fatui improbi, idest agrestis, & pessimi hominis apponemus, eumque ad vrsos, vel si quæ sunt sæuiora, pessimaque animalia referemus. Vrsos enim fatuos, astutos, sæuos, perniciosos, perfidos, & fraudulentos esse scribunt; feritate cæteras bestias superare. Philostratus scribit. Ouidius.

„ *Quid nisi pondus iners, stolidaq; ferocia mentis?*

Vtcunque mansuefacto, quod valde malignum, & fraudulentum sit animal, & subinde ad ingenium redeat, minime credendum est, miserabiles sæpe casus ostenderunt.

FATVI IMPROBI. Ad Vrsos.

CAPILLI rigidi. Sed Polemon id non habet. Caput durum, & acuminatum. Sed Adamantius angustum, & acutum habet, & melius. Aures magnitudine nimia, & subflaccidæ. Ceruix, & collum rotundum. Tali acuti. Sed Adamantius id non habet, & puto mendum in Polemone, cum suo loco de pedibus loquatur. Frons dura, & aspera, siccitate Adamantius habet. Oculi obscuri, parui, sicci, concaui, profluentes, intentè aciem dirigentes. Malæ angustæ, oblongæque. Mentum longum. Sed ego paruum puto, ad serpentes relatum. Os loquax, longum, apertum, vt quasi bifida facies videatur. Incuruus. Ventricosus, Crassis lacertis. Pedum, magnitudinis extrema (Polemon habet articuli) oblonga, pinguia, & dura. Colore subpallidus, vt excitatus à somno, & crapula videatur. Vox balans, turpis, pusilla, & ferox. Sed Adamantius non habet, turpis.

FERINI. Ad feras.

CAPILLI densi. Rufus plus nimio capillorum color. Genæ pilosæ, dorsum pilosum. Humeri eleuati. Pedes breues, & pingues. Vngues curui, angusti, & longi. Vel carnosi. Digiti breues, & crassi. Oculi cæsij crocei. Supercilia concreta, coniuncta.

PESSIMI MORIS.

NASVS ad faciem obliquus. Facies deformis, vel parua, & crocea. Imberbis. Loquela subflaccida. Humeri extenuati, & acuti nerticis. Magni oculi, & commoti micantes; aspicientesque vt irati solent, & palpebras referent, & subalbicantes fuerint, & circa hos calculi crocei, igneis admisti, cum alijs cæsijs. Vel non ignei calculi rotundi, sed ignea, grano quadrangulari forma instar ignis sublucentia, & præter hæc calculi pallidi igneis permisti, & alij cæsij, & circuli sanguinei, & cærulei pupillam ambiant. Vel oculi splendentes, nigri, subridentes; vel splendentes & ijs funiculus imminet, & cilia aspera, & palpebræ erectæ, & aspectus trux, & amarus; vel oculi se mouientes parui, cum palpebris mobilibus. Vel ridentes sicci, subaspicientes.

NEFARII.

PVPILLARVM orbes inæquales, vel pupillarum orbes eodem modo circumcurrentes. Vel conuersi, coniunctim se mouentes. Vel orbes maculosi, nigris maculis, & rubidis.

De horoici viri figura. Cap. 44.

NVNC de virtute ea dicemus, quæ virtutum omnium cumulus dicitur, quæ supra nos est; & heroicam dicunt, & diuinam. Hæc maximè opponitur vitio, quod supra diximus. Hæc virtus, quum humanam naturam nostram, & conditionem excellat, efficit homines, in quibus reperitur, ferè diuinis intelligentijs similes, nam homo, quum tantarum virtutum plenus est, videtur humanitatem superare, sed non potest intelligentijs, vel angelis similis dici, quos morales virtutes non decent, quum morales virtutes omnes excedant. Sed dicitur Heros, vel semideus, vt antiquis temporibus præ fulsit Mercurius, Hercules, cæterique. Et Homerus introducit Priamum de Hectore loquentem, eò quod valdè erat bonus.

„ Non hominis mortalis filius ille
„ Esse videbatur, sed magna è stirpe Deorum.

Et Lacones, quum aliquem valdè admirantur, diuinus, inquiunt, vir est. Vtrique inter homines rari sunt, illi inter Barbaros reperiri possunt. Inter Heroas tu solus, vt nitidissimus sol, hoc nostro æuo refulges Princeps Illustrissime, summa siquidem in te naturæ aspirantis. dona superi ad eò cumulare contulerunt vt enim apta membrorum corporis compositione oculos allicis, ità animi virtute rata modulatione respondes. Et si singulis capitibus de tui corporis partibus peculiarem sermonem habuimus, lubet vnà omnes recensere, vt signa omnia, & virtutes videantur, quæ heroa hunc formant, & effigies, moresque tui semper per hominum ora percurrant,

nolutent-

nolitentque. Radiat primo in tuæ frontis intuitu supra mortale decus, admirabilis splendor, regia quadam maiestate præfulgens, qui vt virtuosos omnes allicit, ita reprobos quosque deterret, quem nescio vel à regali prosapia Ludouici duodecimi, Franciæ Regis aui tui, quem oris, & animi præsefers, vel ab Estensium sanguine, principum, & imperatorum fæcundo possides. Vel à Deo fortasse datum, quod id rarò aliquibus impartitur, cum eum à cæteris seiungere vult, ac sui fauoris priuilegia secum ferre. Hic nec scribi verbis, nec depingi valet penicillo, sed solum oculorum, & mentis obtutu consideratur. Similem formam habuisse Demetrium memorant historiæ Plutarchi, nam gratiam simul, & terrorem, grauitatem simul, & mansuetudinem præseferre videbatur, vt sculptorum, aut pictorum nemo similem vnquam potuisset effingere. Memini, cum Romæ essem multoties tuam effigiem coloribus effictam vidisse, sed nunquam, quæ veram demonstraret: nam si lineamenta, & colores rectè exprimerent, regiam hanc dignitatem, quam memoro, minimè exprimere valuerunt. Huiusmodi splendor, regiam hanc dignitatem præseferens, magnificentiam præmonstrat tuam, magnitudinem, animi dignitatem virtutes tam egregias, & præstantes, vt digniori, & illustriori loco non poterant locari. Castigatæ magnitudinis caput est, vel paulo maius intra mensum rotunditatis cõpressæ; ante & pone prominens debita ceruice suffultum, cuius forma alia esse non potuit cum arx, & regia futura esset memoriæ, & intellectus, prudentiæ, & perspicatiæ singularis tuæ. Frons quadrata magnitudinis metas non præterit, media inter tranquillam, & nebulosam, ex qua lucidissime transparet animi fortitudo, virilitas, iustitia, & seueritas, quæ alteram altera superare nititur, & in hoc præclaro insignium virtutum certamine, vnaquæque se ipsam superans, animum tuum omni earum pompa, & multiplici decore explent. Micant sub fronte oculi magni, splendentes, lucidi, sublimes, vt illi Socratis, cærulei coloris, acuti visus, humiliter superbi obtutus, quibus veluti diuini fulgoris vis quædam inest, quos si quis acrius contueri velis, vultum submittere cogitur, vti de Augusto legitur. In his residet animositas, mansuetudo, clementia, temperantia, comitas, regalesque mores. Aures exculptæ, extantes, quadratæ, mediocriter magnæ, auditus arguti: Adulationibus, iniuriarum susurris, inhonestisque locutionibus clausum animum demonstrant. Labia delicata, colorata, in ore maiori, moderatæ vocis, modici risus, grauis sermonis, ac denique nemini iniurio, optimi consilij, modestiæ, & vrbanitatis sedem ostendunt. Capillorum color subflauus, carnis candidus rubore perfusus, longè alius ab eo, quem Cicero serulem vocat, & Pisoni obijcit, optimam ostendit corporis temperiem, & ex ea perfectam animi compositionem, tàm, inquam, perfectam, vt si malus esse velles, nec posses. Memini, Illustrissime Princeps, te in conniualibus colloquijs multis, & probabilibus rationibus comprobasse, hominem bonitati ita propensum, vt maxima labore, multisque stimulis opus sit ad improbitates, & maleficia impelli, & conuictus multis argumentis, dixisti. Quod dico verum est, sed vt sentio demonstrare non valeo, cum alienos animos tui mensura metireris. Manus amplæ, semper patulæ. Digiti longi, graciles, & retro conuersi, liberalitatis simulachrum ostendunt. Et si importunus chiragræ rigor eas deformarit, distorseritque, sua vis tandem eas incuruare non valuit, vt in manibus omnium ferè nostri æui principum videre licet. Hæ pauperum sunt alimentum, miserorum leuamen, pietatis, & misericordiæ effectus, principum vituperium, auaritiæ terror, quæ fugit, celaturque vbi tua munera, & munificentiæ apparent. In pectoris, & humerorum latitudine visitur corporis robur, animus virilis, intrepidus, & inuictus, natus ad clara, ingentiaque facinora statura iusta, & proportioni respondens. Ingressus tardus, grauis, & magnificus ostendit te omnibus actionibus iustum, magnificum, & regalem.

Neui,

NEVI, uel signa, in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur præsagiri. Cap. 45.

NON alienum à nostro proposito duximus hic aliqua de neuis inserere, siue de signis, quæ in facie apparent, & in qua abdita corporis parte correspondeant, non quippe inutilia, iniocundaq; quæ et si falsa expertus essem, fortasse alijs tradere destitissem. Aliqua de his à ueteribus scriptoribus describuntur: sed inter se uaria, & repugnantia, nec experientiæ respondentia. Astrologi faciei partes planetis distribuunt, oculos luminaribus, nasum veneri cæteras cæteris, & hos signare corporis partes eas sub signis, quibus dominantur, constitutas, quæ & si ueritatem aliquã subolere uidentur falsa tamen, & uana comperimus. Inter quos Hali Abhenragel Arabs, aliqua scripsit Melampus Græcus, aliqua etiam circumferuntur sub nomine Merlini Brittanici, sed manuensium erroribus ad eo deprauata, ut nil lucis ex eis nancisci potuimus, et quotquot uidere contingerit, uanos omnes, et fallaces comperimus. Tandem ad experientiam nos contulimus, humana corpora obseruantes, ut qui singulares neuos in faciè, & qui plurimos haberent, et in qua sæpius corporis partibus responderent, ita ut potuimus accommodauimus. Considerauimus iam quandam esse proportionem inter faciei, & totius corporis partes, & sibi inuicem respondere. & ut quantitate, & qualitate, sic etiam signis. Nasum uidimus præputio respondere, ut quibus longus, obtusus, breuis, uel acutus esset, eadem, & mutonis forma, sic etiam nares testiculis, labia, & oris scissio naturæ ostij liminibus respondent, facies imo uentri, & natibus, ut quibus carnosa, & corpulenta, tenuis, uel strigosa esset, easdem similes habere contingerit, collum cum cruribus, & brachijs eandem subeunt rationem, aures costis, oculum ano, aures costis, ut pars in facie, quæ huiusmodi signis imprimeretur, & corporis partes, quæ illis correspondent, ijsdem etiam signarentur. sed ad rem accedamus. Hali Abhenragel libro de iudicijs ait. Si in fronte neuus fuerit, alium etiam in pectore futurum iudica, sed qua frontis parte loquatur, non dicit. Merlinus medium dextræ partis signat, & dexteram pectoris partem signare dicit, ut sinistra sinistram. Ego in suprema frontis parte affirmarem, super oculos, nam suprema frontis pars, supremam pectoris possidere æquum est, & id magis ueritati consonum repperi. Quod si alter paulo sub eo fuerit, uidelicet in medio latitudinis, & alter sub mammis erit. Merlinus paulò inferius signat, quod puto accidisse ex manuensium errore, si in dextra parte ad aures accedat, in latere erit, in sinistra, in humeris è regione pectoris. Quod si alter plus superciliјs accedet, & in imo uentre alterum præsigurat, ut si uidelicet cilium attingeret in pectine erit. Sed Hali in pectore tuto esse dixit: Ostendit experientia in imo uentre esse. Quod si in sinistra parte circa aures erit, in natibus signabitur. Sed qui in aluo signatus erit. Melampus græcus gulonem, & uoracem significare. Si uerò inter cilium, et supercilium similiter, & inter umblicum. & uirila. Hali dixit reperiri alterum, ego autem in imo pectine. Nunc de naso loquemur, qui ut diximus scroto respondet, unde si in frontis radice, ut in cauitate illa nasi fuerit neuus, & in præputio alter erit. Ob id Hali, si in fronte apparebit, etiam in testibus uidebitur, sed non explicauit in qua frontis parte ubi intelligendum in ima fronte in principio nasus. In nasi summitate alterum in præputio præfigurat. Hali dicit, si in nare neuum, uel signum qui habuerit, & in genitali, scilicet in glandis circuitu habebit, & in sinistro pectore, & in latere etiam. Sed per nares, nasi summum intelligere uoluit, quod ex arabica interpretatione uertens quis facile, errare potuerit. Melampus. Si in naso, uel in oculo conspectus fuerit etiam ad venerea propensum plus nimiò ferretur. Quod si fœmina in naso obliquè steterit, etiam in abditis habebit, & inexplebilis erit coitus. In naribus neuus, in testiculis signat, sunt in fine nasi

ne nasi

ne nasi nares, in fin scroti testes. Hali si in aure fuerit, et in fœmore idem sortietur: Ego aures brachijs respondere dicerem, et fœmoribus., & si circa tempora in spatulis signat. At si sub naribus alius conspicuus erit, in ulnis inter cubitum, et humeros habere testatur Hali. Sed ego non uerè sub naribus dicerem, sed è regione interstitij oris, & nasi, circa aures. Hæc enim regio brachia signat, et ulnas. In labijs uerò fœminæ conspectus in naturæ ostij limine alius reperitur. Dicit Hali. In hominibus testiculos signare comperi, sed Gulones, et Ceuipetas esse testantur, inquit Melampus. E regione uerò oris maxillam uersus, monstrat alterum in cinctura. Genæ natsbus respondent. Si in gena dextræ partis erit neus sub oculis, in natibus erit, in sinistra sub renibus, semper sinistra pars dorsū significat. Mentum quia pars ima faciei est, imæ pedum parti respondet, ob id mentum pedes ostẽdit. Pars circa aures fœmora ostendit. Hali uero in mento unus alter in lienis parte erit. Sed in liene, uel sub alue indicat ualetudinarium. Melampus. Collum tum cruribus eandem subit correspondentiam, sic etiam brachia, et pedes. Hali si uerò in gula apparuerit, et in dextro pectoris latere erit alter. At Melampus ait, ubi desinit uenter. Hali etiam inquit. In manibus uerò unum, alterum in genitali indicat, sed neuus in manibus uirorū, mulierumq; in sobole fœcundos dicit, sed fœmina. fœminas uir uiros generabit. In superiori uerò parte, qua cor sitū est neuus in mare, uel in pupilla in fœmina facinorosum indicare poteris. In fœmina dextro genù neuus probitatis signū, in sinistro fecunditatis. Sciendum præterea in dextra corporis parte signa probari, contrarium in sinistra.

FINIS.

Reuerendiss. Domine,

Vidi, legi, & diu consideraui Librum de Humana Phisignomonia ab Illustri Domino Io: Bap. Porta Neap. editum, & compositum. & cum in eo nihil, nisi philosophice, & ad mentem philosophorum tractetur, & nihil etiam fuerit in eo inuentum, quod sacrosante Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduersetur, necquoque regulis sacrosanctæ Tridentinæ Synodi indicis; ideo potest absq; ulla difficultate imprmi. Neapoli die 28. Iunii,

Imptimatur.

Hon. de Porta Vic. Gener. Neapolis. M. Philocalus Pharaldus Car. uidit

Idem Fol. 25

Frater Paulus Teologus Illustri, & Reuerendiss. Pauli Regij Episc. Æquensis vidit.

Imprimatur.

Amb. Moscha Vic. generalis Æquensis.

Cum Regio assensu, & priuilegio.

VICI Æquensis Apud Iosephum Cacchium.
A. D. M. D. LXXXVI.